

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA

A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

D^R. BOROS GYÖRGY.

XXI. ÉVFOLYAM.

1908.

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDA
KOLOZSVÁR.

I. Költemények.

	Oldal.
Ujévi imádság. Tarcsafalvi Albert	3
Emlékezésül. Tarcsafalvi Albert	23
Átellenben. Jékey Aladár	45
November. Jékey Aladár	48
Azt éneklí a kis madár... József János	123

II. Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.

A szerkesztő asztaláról .. 1, 17, 43, 59 75, 95, 113, 133,	136
177, 193,	209
Dr. Masznyik Endre a budapesti Dávid Ferencz Egyetletben. P. K. F.	7
Kilyéni Ferencz Gyula m. kir. erdőmester felett. (Ima a koporsónál.) Csifó Salamon	33
Becsüld meg a föld művelőjét	54
Imádság. Dr. Boros György	62
Nagypéntek. Yurati	78
A történelem Jézusa	82
Mi teszi szükségessé a tanári értekezlet tartását. Dr. Boros György	89, 98
Temetési Ima. Csifó Salamon	102
A hodmezővásárhelyi unitárius templom. B. Gy.	115
Kérelem. Ürmösi Miklós	115
Az E. K. Tanácsból. V.	116, 146, 160
A Dávid Ferencz Egyletből. D—s.	126
Egy unitárius pap	151
Kálvin és Servét. B. Gy.	158
Vezéreink és eszméink. Boros György, Petrichevich Horváth Kálmán	178, 194
A mi unitárius hitünk	180
Emléket Dávid Ferencznek! Mózes Mihály	182
Az igazi unitárius. Kisgyörgy Imre	184
A gyermekek védelme	186
A Dávid Ferencz Egylet XXIV-ik közgyűlése.	200

III. Életrajzok és történetiek.

Murányi Farkas Sándor meghalt	3
Az unitarizmus jelen állása a külföldön. K. S.	4
Adorján Domokos. Kemény Gábor	11

Murányi Farkas Sándor. (Arcképpel.)	20
Tarcsafalvi Pálffi Dénes. M. A.	26
Ádám Albert. V. A.	27
Ákosfalvi Incze Lajos emlékezete. Ürmösi Kálmán	29
A 60-ik március 15. kollégiumunkban. n. r.	64
Benczédi Domokos. Biró P.	67
40 év emléke	83
Br. Petrichevich Horváth Ferenc emléke. Br. P. Horváth Kálmán	97
A bordosi unitárius templom elfoglalása	124
László Domokos. (Képpel) V. A.	136
Kiss Sámuel. (Visszaemlékezés.) Útő Lajos	140
Törvényjellegű zsinati határozatok	13
Dr. Brassai szobra. (Képpel.)	162
A finnek az unitáriusok között	165

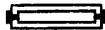
IV. Vegyes tartalmu közlemények.

Egyed Uram. Tarcsafalvi Jenő	8
Tanári beiktatási ünnepély Tordán. K—ny. G—r.	14
Az özvegy köszönete. Özv. Murányi Farkas Sándorné.	48
Az Amerikába élő magyarok. Kiss Sándor	49
Levél Amerikából	68
Az unitárius tanári értekezlet első gyűlése. Varga Dénes	87
Unitárius papnevelő intézet Manchesterben. Benczédi Pál	105
Unitárius kérdés	118
A kolozsvári unitárius egyházközség. Presens.	125
A székelyudvarhelyi unitárius templom. (Képpel.) V. A. ..	138
Székelykeresztúri gimnáziumunk kiépítése és fejlesztése. Pap Mózes	161
Házfelavató ünnepély Deésfalván. Sándor Gergely	141
A harmadik általános lelkeszköri gyűlés. y. r.	148
A kolozsdobokai egyházkör évi közgyűlése	165
Ámerikából. Kiss Sándor	187
A polgárdii unitárius egyházközség ünnepélye	193
Irodalom	16, 131
Egyházi és iskolai mozgalmak ..15, 40, 56, 73, 109, 169,	192
Egyleti élet és munkásság 39, 55, 70, 92, 109, 128, 151,	172
.....	191, 208
Köszönet és felhívás. Kiss K.	132
Szerkesztői üzenetek a füzetek végén.	

A Nők Világa

1908. évi folyamának tartalma.

A »modern leány«. Perczelné—Kozma Flóra	1
Téli emlék. Lamperth Géza.....	2
Perczelné—Kozma Flóra könyve	3
Levél Londonból. Boros Irén.....	4
Nők munkája Ámérikában. (4 cikk.) Közli: Kiss Sándor ..	7
Ember tervez. Solymossyné—Raffaj Irma.....	17
A budapesti Dávid Ferencz Egylet estélye. P. K. F.	18
Versek. Dr. Nagy György	19
Perczelné könyve. B. Gy.	20
A hodmezővásárhelyi unitárius templom. B. Gy.	22
Szegény öreg cserfa. (Költemény.) Demeter Dénes	23
A budapesti Dávid F. Egy záró-felolvasó ülése. P. K. F..	24
Levél Angliából. Boros Irén	26
Dicséret. (Költemény.) Kelemen Lajos	27
Az én módszerem. Dr. Barabás József.....	28
A szolgáló leányok a zsinat előtt	29
Csak ügybuzgalom és munkaszeretet kell. Kovács Sándorné felolvasása Homorodalmáson, a Dávid Ferencz Egylet udvarhelykőri közgyűlésén	30
Londoni unitárius nők	34
Perczelné könyve. B. Gy.	36
Különfélék	6, 29, 38

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.		Egyed uram. — Tarcsafalvi Jenő.
Murányi Farkas Sándor meghalt.	☐	Adorján Domokos †. — Kemény
Ujévi imádság. (Költemény.) — Tar-	☐	Gábor.
csafalvi Albert.	☐	A mit minden unitáriusnak tudni
Az unitarizmus jelen állás külföl-	☐	kell.
dön. — Kiss Sándor.	☐	Törvényjellegű zsinati határozatok.
Az E. K. Tanácsból.	☐	Tanárbeiktatási ünnepély Tordán. --
Dr. Masznyik Endre a budapesti	☐	K—ny G—r.
Dávid Ferenc-Egyletben. — P.	☐	Egyházi és iskolai mozgalmak.
K. F.	☐	Irodalom.

Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.

Az Unitárius Közlöny érdekében.

Az Unitárius Közlöny XXI-ik évébe lépett. Jól eső érzéssel tekintünk vissza pályafutására. Nem sok protestáns lap dolgozott oly kevés pénzel s nem sok előtt nyílt meg több ajtó. A 20-ik év alatt 20-szor száz olvasója volt. Ha nem is tulságos nagy szám, ámde a mai világban elég. Ezt a számot értékesebbé teszi az a tény, hogy Magyarországon mindenik felekezetű emberhez jár és szives fogadásra talál.

Mi, akik 20 éven át mindenik szám születésénél ott virasztottunk. Mi, akik szívünk melegét és lelkünk gondolatát oly önzetlen buzgósággal osztottuk szét mindenik számban, boldogabbak volnánk, ha 20 száz helyett 50 száznak, tehát 5000 olvasónak oszthatnók ki lelki kincseinket. Hiszen ez nem is volna lehetetlen, mert ennél sokkal több unitárius szeret olvasni és tud fizetni lapokért.

Mindig új és találó első elnökünk, Brassai mondása: *minden tag szerezzen maga mellé még egy tagot.* Ha ez bekövetkezik, meglepő előnyben fognak részesülni olvasóink. Próbálja meg mindenki.

Még egyet: *fizesse be tagdíját és előfizetését pontosan mindenki.* Hiszen csak akkor lehet sikerrel munkálnia az Egyletnek. Ne várjon sürgetést kedves olvasó, hanem *most az év első hónapjában küldje be tagdíját.*

Gondoljon mindenki a szegényekre is! Rendelje meg a lapot valamelyik rokonának, akinek arra nincs módja, vagy ha a családhoz több példány jár: ajánlja föl egyik példányt valakinek.

Dolgozótársaink és tudósítóink fogadják hálánkat és folytassák nagybecsű munkájokat ezután is.

A jótékonyság *perselyébe* ne sajnálják filléreiket!

Isten vezérelje és áldja meg az új esztendőben.

Szerkesztőség.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban főlvétnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Boldog új évet kívánunk mindeneknek, ifjaknak és öregeknek! Az ifjak öregedjenek bölcseségben és értelemben, az öregek ifjak maradjanak erőben, szeretetben és munkakedvben.

*

Sokszor mondtuk már, de az ilyen dolgot ismételni kell. Az unitárius ember helyzete és szerepe egészen elűt a többi egyháztagokétól. Miután kevesen vagyunk, mindenkinek bizonyos szerep jut az egyházi életben, mert az egyház nálunk vallás-közönséget jelent. Nálunk nem a szervezet mesterkélttségétől függ az egyház ereje, hanem a tagokat átható érzéstől és szellemtől. Mi arra törekszünk, hogy a vallás igazságait úgy fogjuk föl s úgy hirdessük ahogy az evangeliumok tanítják. Hasonlóképpen azt várjuk, hogy közöttünk mindenki apostol legyen, aki vallásunk igéit szólja alkalmas és alkalmatlan időben, amellet lelkesedjék, azért készséggel síkra szálljon, még ha áldozatába vagy szenvedésébe kerülne is.

*

Messzi idegenben, hol unitárius pap talán soha sem járt, találkoztunk unitárius emberrel, s azt tapasztaltuk, hogy az egyedüllét, az elhagyottság, nagyon különös hatással volt lelkére. Mint a ki hazájától távol idegenben él s csak titkon sóhajtva sovárog vissza, úgy az az unitárius is epedve vágyik a hitrokoni kézzszorításra, s ha alkalma van rá, szíve fölmelegszik, arca kiderül, s pontosan akar hallani, tudni mindent a mit a távol otthonban mivelnek, azok, a kiket az együttlét boldogít. Mindjárt arra gondol, hogyan tehetne ő valamit a szent úgy érdekében. Adjatok alkalmat neki s ő gyülekezetet szervez, templomot épít s min-

denre kész a vallásért, amit szeret, ami őtet boldogítja, s a mit érette becsülnek és szeretnek mások is.

*

Nem ismerünk égetőbb föladatot az idegenbe szétszórt híveink gondozásánál. Az már egészen természetes, hogy az Amerikába vetődött szerencsétlenek boldog pünkösti örömben úsztak, midőn Józán budapesti esperesünk ajakáról hallották az első magyar unitárius imádságot ott a tengeren túl. A szép karácsonykor legatusuk is volt Kiss Sándor papjelölt személyében. A magyarsárosiak, derzsiek újra élték a régi kedves jó időket.

*

A magyar ipar védelme egyenlő a haza védelmével. Ennek ezerféle módja is van. Egyik nagyon hathatós mód, melyet lelkeszeink, tanítóink és minden olvasónk figyelmébe ajánlunk, hogy lépjenek be a Tulipán Szövetségbe. Számos vidéki fiókja és Budapesten (VIII., József-körút 8. sz.) központja van. 4 kor. évi tagdíjért megküldi *Iparvédelem* c. lapját havonként kétszer, s tájékoztat minden hazai beszerzési forrásról. Ujabban kiadta hatalmas kötetben: «Hazai ipari beszerzési források» könyvét. Örömmel látja az ember, hogy immár nagyon sok jó dolgot készítenek itthon. Egy fillért se adjon idegenbe, a ki szereti hazáját, ha megkaphatja itthon a mire szüksége van.

*

Az *egyházi* tisztsége az ekleziában nem nagyon magasrangú, s mégis mi nagyra becsüljük. Mikor az ifjú embert egy eklezia arra méltatja, hogy egyházfivá választja, elismeri, hogy hasznos, jóra való, szépreményű egyháztag. Elismeri, hogy van benne vallásos búzgóság, s tud és szeret fáradni a közügyért. Elismeri, hogy értelmes, ügyes ifjú ember. Az egyházi a gondnok mellett olyan, mint a családban a nagyobbik fiú az apa mellett. Az apa sokszor ráhagyja a munkát, mert tudja, hogy nem lesz hiba benne. A ki jó egyházi tud lenni, az jó gondnok is fog lenni.

*

A békesség lelke, mint gyors szárnyu galamb, új év reggelére beszáll minden házba s észreveszi azt is, aki csak kunyhóban, sárból gyúrt viskóban várja a jobb időt. Hej, de kevés házban lakik olyan ügyes és bölcs eszű férfi, aki meg is fogja s jól meg is őrzi e szelíd galambot. Néhol csak a nőtől, a ház asszonyától várhatod, hogy mindig ott repdeszen, éljen s gyors nyúlnál is gyorsabb szárnyon lakást ne cseréljen a békesség lelke, ez a szelíd galamb. Ott, ahol megmarad, ablakból a virág hirdet boldogságot, a kémények füstje csöndes oszlopokban a

magasba szállong, az udvar lakói békességben élnek, a gazdaság
rendben, rendben van a széna, a kapufélfától nem tér meg a
béna, pap uram, ha eljön, áldást kap, áldást ad s a bírónak
perrel soha sincsen dolga. A békesség lelke szálljon ti reátok s
tartson élő hitben, lapunk jó baráti s más emberbarátok!

Ujévi imádság.

*Ki idők forgásán, évek újulásán
Csupa egymagadban változatlan állasz
S hatalmas kezeddél, egy leheleteddel
Kidöntöd a tölgyet, mint egy virágszálat,
Kit idő nem mér meg s határa a végnek
Erődben, létedben ismeretlen váltig:
Ujév hajnalára borulj a világra
S verj ösvényt kunyhókból föl a palotákig.*

*Ki csak alant járhat, növelj neki szárnyat
S ne ültesd a gögöst magas paripára;
Óvjad a hitünket, öltöztess szívünket
Az erény, a jóság fehér ruhájába.
Utszéli virágnak, elhagyott árvának
Zord szélvihar ellen légy oltalmazója,
Kik hol összegyűlnek, legyen a becsület
Mintha mindenkinek sziklavára volna.*

*Észszel, tettel, szóval haladjunk a korrál,
Csíholja nemes szív agyunkban a szikrát,
Pihenjünk békében, munkálkodjunk ébren
S csak onnan merítsünk, hol a forrás tisztább...
Adjad Uram, adjad, kicsinynek és nagynak
Semminemű kincse ne legyen veszendő
S ami szent és drága: a hitre, hazára
Derüljön számtalan boldog újesztendő!*

Tarcsafalvi Albert.

Murányi Farkas Sándor meghalt.

Mély megdöbbenéssel vettük a lesújtó sürgönyhírt, hogy
Mnrányi Farkas Sándor, Dávid Ferenc költője, a nagyszívű
emberbarát, az igaz ember, a jellemes férfi, a lelkes unitárius, a
papnövendékek jóltevő atyja, december 28-án elhunyt.

Fájó részvétünk, bánatos sóhajunk lebeg sírja fölött s ebben
osztozik minden unitárius s a már néhányak számos jó barátja!

Az unitárizmus jelen állása külföldön.

E cím alatt nem az unitárizmus terjedéséről, hanem a tényleg unitárius nevet viselő egyházakról akarok rövid tájékoztatást adni.

Mint általában a szellemi haladás és szabadság hazája, az Uj Világ kezd lenni, úgy az unitárizmus terjedése, annak ellenére, hogy az egyház ott a legújabb, ott a legerősebb.

571 unitárius egyház és 604 unit. lelkész van. Három papnevelő intézet: A harvardi egyetemen kapcsolatos Cambridgeben, Meadvilleben jelenleg egy magyar tanuló is van és legújabbban Berkeleyben. Az amerikai unitárius társulat 1825-ben volt szervezve. Célja a tiszta kereszténység terjesztése. A társulat székhelye Boston. (25. Beacon Street. Mass.) Nyilvános unitárius könyvtárak és olvasótermek vannak Chicagóban, Newyorkban, Philadelphiában és San-Franciscóban. Jelenleg 4 unitár. lap van, »The Christian Register« (hetenkint); »Unity« (hetenkint); »The New-Unitarian« (havonkint) és a »Pacific Unitarian« (havonkint).

Angliában 372 unitárius egyházközség és 365 rendes lelkész van; helyesebben Angliában 291, Írországban 39, Walesben 35 és Skóciában 7 egyházközség. Két papnevelő intézet: »Manchester College«, Oxfordban, alapítva 1786-ban. 1860-tól kezdve, kevés megszakítással, rendszeren egy magyar tanuló is van e Collegében: »Unitarian Home Missionary College« Manchesterben. 1854-ben alapított. A jelen évben (most másodsor) itt is van egy magyar tanuló. Folyóiratai: »The Inquirer« és »The Christian Life« (hetenkint). A Hibbert Journal (negyedévenkint).

Amerikát és Magyarországot kivéve azonban, a szabadgondolkodók s közülök azok, akik teljesen unitárius elveket vallanak is, nem mindig, sőt ritkán használják az »Unitárius« nevet. Ez Angliára is talál, ahol a nonconformistáknak különböző sectái között igen számos gyülekezet teljesen unitárius. Pár évvel ezelőtt nagyszámú gyülekezet vette fel az unitárius nevet. Skóciában és Angliában több egyetemen van »Szabad theologia«, ahol bármely felekezethez tartozó részesülhet szabad- elvű vallásos oktatásban, szerezhet magának diplomát és doktorátust, ha úgy akarja.

A szabad vallásos gondolkodás ma már a világ más részeiben is tért hódított. Így például *Afrikában* Cape város és Graaff Reinetben vannak unitáriusok, ahol szabad protestáns egyház néven szerepelnek. *Ausztráliában* Adeleide, Melbourne. Sydneyben vannak unitárius egyházak. *Belgiumban*, Brüsszelben; *Canadában* 7 unitárius egyházközség; *Franciaországban* a »Szabad- elvű reformált egyház« lényegében unitárius nézeteket vall. *Németországban* »A protestáns egyesület« (Protestantenverein) a

szabadelvű keresztények egyesülete, mely 1865-ben alapított s körülbelül 40 ága s 27,000 követője van. A szabadelvű vallásos gondolkozók londoni és amsterdami gyűlésén képviseltették magokat 3 képviselővel. Folyóiratuk: »Die Religiose Umschau« és »Das Sonntagsblatt«.

Hollandiában 1870-ben alapított a »Niederlandische Protestantenbund«. Körülbelül 20,000 tagja van, akik az ország különböző egyházaiból léptek be.

Indiában több helyen vannak unitáriusok. A Brahmo Samaj teológiája teljesen unitárius. Indiában, ahol a kasztok százai szabnak határt a szellem működésének és az egyén érvényesülésének, mind egyházi, mind nemzeti szempontból áldásos munkát végez az unitarizmus szelleme.

Olaszországban, Japánban, Uj-Zeelandban, Spanyolországban, Svédországban, Sweicban, szóval mindenütt, ahová a szabadság szelleme eljutott, az unitarizmus is él és szép jövő elé néz.

»Az unitárius és más szabadelvű vallásos gondolkozók nemzetközi tanácsa« az a szervezet, mely képviseli a felsorolt egyházakat. 1900-ban Bostonban szerveztett. Alapítói: George Batchelor, Boros György, W. Copeland Bowie, Samuel Eliot, James Hocart és Charles Wendté. Az általuk dolgozott tervezetet 1900 május 25-én Bostonban (U. S. A.) elfogadták. Az első konferencia Londonban volt 1901 május 28-án; a második Amsterdamban 1903 szept. 4.; a harmadik Genfben 1905 augusztus 28—31. és a negyedik 1907 szept. 22 - 27-én volt Bostonban (U. S. Amerika).

Kiss Sándor.

Az E. K. Tanácsból.

Amint jeleztük is, lapunk ezen rovatában, a lehetőségig havonként, értesítést fogunk adni az E. K. Tanács üléseiről. Közérdekűnek véljük s hisszük, hogy olvasóink régi óhaját is teljesítjük ez által. Mult hó 11-én tartatott meg az E. K. Tanács havi rendes ülése. Az elnöki előterjesztésből örvendetesen vétett tudomásul, hogy Amerikában a meadvillei papnevelő intézetben tanuló Kiss Sándor papjelöltünknek az Amerikai Unitárius Társulat 100 dollárt bocsátott rendelkezésére, hogy a karácsoni szüenidő alatt, kivándorolt hiveinket, több helyen meglátogassa s nekik istentiszteletet tartson.

A titkári jelentés a nov. hó 14-től dec. hó 11-ig elnökileg elintéztett ügyekről tudomásul vétetett.

A bordosi egyházközség engedélyt kapott templomépítés

céljára a tulajdonát tevő erdőből fákat eladni. Imreh József aranyostordaköri főtan. képviselőnek lemondása tudomásul vétetvén, az egyházkör felhivatott a megüresedett helyre más képviselőt választani. Józan Miklós esperes-lelkész kimerítő jelentése az unitárius és más szabadelvű vallási gondolkozók nemzetközi tanácsának Bostonban 1907. év. szept. hóban tartott gyűléséről örömmel és köszönettel vétetett tudomásul. A kolozsvári kolleg. tanulók 1907—8. tanévi tandíjába 3343 kor. engedtetett el. Gálfi Mihály papnövendék és Dombi Béla I. o. tanulóknak $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ -ed konv. kedvezmény adatott. A kolleg. igazgatóság néhai kedves emlékű Benczédi Gergely halálakor koszorúmegváltás címen gyűjtést indítván, a »Benczédi Gergely emlék-alapítvány«-ra 1092 kor. 01 f. terjesztetett fel, mely összeg a néhai hátraahagyott cssládjának kifejezett ohajához képest a tanári özvegy- és árvai-alap gyarapítására utaltatott be a pénztárba, azzal, hogy »Benczédi Gergely emlék-alapítvány« külön cím alatt kezeltessék. A konviktusi lánc-alap gyűjtés eredményeként az igazgatóság 733 kor. 79 fillért terjesztvén fel, az eredmény örömmel vétetett tudomásul s az összeg beutaltatott a pénztárba a konv. alapok közé. A lánc-alap megindításáért dr. Ferenc Ákos egyh. tanácsosnak és a gyűjtés körül kifejtett munkásságáért dr. Gál Kelemen íg. tanárnak az E. K. Tanács köszönetét fejezte ki.

Az 1805—6. tanévben végzett osztálytársak 208 kor. 58 f. adománya a Boros Sándor-alap és az 1883. évben végzett osztálytársak 1906. évet illetőleg befizetett 110 kor. adománya az általuk tett konviktusi alapítvány gyarapítására köszönet kifejezése mellett vétetett tudomásul. A kolleg. betegszoba felszerelésére 100 kor. utaltatott ki. Varga Dénes tordai tanár 5-ik korpótlékába 1907 január 1-től évi 200 kor. utaltatott. Hadházy Sándor új egyházi pénztárnoktól az eskű bevételet, pénztárnoki fizetése 1908 január 1-től kezdve kiutaltatott s a pénztárvizsgáló bizottság utasítatott a pénztárátvétel és átadás megtételére. A kolleg. díjakról beteresztett 1906—7. tanévi, a gymn. tanárok 1907. év II. félévi személyi pótlékáról és az 1906—7. tanévi patrociniumi számadások jóváhagyattak. Jogtanácsosi jelentés a peres ügyek állásáról jóváhagyólag vétetett tudomásul. A konv. hátrálékoknak per útján felhajtására az igazgatóságnak engedély adatott s tekintettel a hátrálékokra, az igazgatóság felhivatott a konv. szabályzat szigorú alkalmazására. A magyarszováti egyházközségnek ingatlan vásárlás céljára kölcsön engedélyeztetett. A tordai egyházközségnek engedély adatott a kántori állásnak állami el. népiskolai tanítói állással szerződés szerű összeköttetésére. Raffaj Domokos kereszturköri esperesnek a sz.-kereszturi gymn. javára tett 200 koronás alapítványa köszönettel fogadtatott el. A ravai

egyházközségek határozata, hogy az egyházközség, lelkészség és kántorság nevéen álló ingatlanok mind az egyházközség nevére egy telekkönyvbe irassanak, nem hagyatott jóvá, sőt útastítatott az egyházközség az ott folyamatban levő telekkönyvi helyesbítések alkalmából teljesen tisztázni, hogy mely ingatlanok állanak az egyházközség, a lelkészség és kántorság használatában. A füzesgyarmati egyházközség iskola céljára 9000 koronáért házastelket vásárolván, a felterjesztett adás-vevési szerződés jóváhagyatott. A sárdi iskolának, a községben állami népiskola felállítása folytán történt megszűnéséről beterjesztett jelentés, valamint a kolleg. igazgatóság jelentése, hogy kollegiumunkban 1907 december 21-én jóltevők emlékünnepe tartatik, tudomásul vétettek. A sárdi egyházközségnek rendkívüli segély utaltatott.

V.

Dr. Masznyik Endre a budapesti Dávid Ferenc-Egyletben.

Ha van is némelykor keservünk a magyarországi protestantizmus magatartása miatt, bőségesen kárpótól bennünket egy ilyen est, mint amilyenben december 14-én dr. *Masznyik Endre* pozsonyi evang. theol. akadémiai igazgató jóvoltából és páratlan barátságából részesültünk. »Új társadalom« címen tartotta felolvasását szép számú, előkelő közönség előtt. Rendkívül érdekesen fejtegette a szocializmus és történelmi materializmus terveit és törekvéseit, hogy rámutasson ennek a temérdek tévedéseire. Magas szempontból magyarázva a dolgot, gyönyörűen fejtegette, hogy a gazdasági viszonyok erőszakos átalakulása még nem teremti meg azt az »új embert«, melynek előállítása okvetlen szükséges a jobb fordulathoz, hanem egyedül a szellemi és erkölcsi reformáció szülte új ember teremtheti meg e mindnyájunk által óhajtott új társadalmat.

Azért, mert az egyházak és vallások merevsége, tudományellenes tanítása és nem egyszer ridegszívúsége elkeserítette a tömeg felvilágosodottabb részét, *nem az egyház és vallás fogalmát kell támadni*, hanem azokat a mesterségesen nevelt ferde kinövéseket, melyek az egyház és vallás nevében rombolják le magát az igaz hitet és vallásosságot, hogy rossz politikájukkal a materializmusnak és atheizmusnak neveljék az emberiséget!

Vallás nélkül nem fog semmiféle magasabb törekvés boldogulni; mert *ez alkotja meg azt a társadalmat, melytől a helyes reformot lehet elvárni. Azt a társadalmat, mely nem ismer ugyan sem zsidót, sem keresztényt, sem görögöt, sem moh-*

medánt, de azért a jézusi eszme szerinti igaz embert tekinti eszményképül.

Lehet gondolni, hogy e fenkölt szellemű felolvasás — melynek csak az értelmét tudtam némileg vissza adni — mekkora hatást tett hallgatóságunk komolyabb és hozzá értő részére és milyen hatalmas ösztönzésül szolgált budapesti egyletünknek, hogy folytassuk *társadalom nevelő* munkánkat.

A felolvasás után *Lampérth Géza*, a Petőfi Társaság tagja olvasott fel mély érzésű karácsonyi hangulatu verseket, melyben nem csak az *igaz költészet*, hanem az ezzel, szerintem, szoros kapcsolatban levő *igaz ember* hangjait is felismerhetjük; különösen szépek voltak a boldogság kereséséről, fenyőfáról és az édes anyáról szóló költemények, melyek közül — a költő szíves engedelmével — közlünk egyet a Nők Világában is. A felolvasó est érdekességét még nagyban növelte *Fodor Oszkár*né, az Opera művésznőjének hatalmasan szép éneke. *Ürmössy Miklós* elnök magasröptű üdvözlő beszéde és *Józan* esperes kiválóan szép és aktuális imája.

Mint rendesen, később vacsorára gyűlt össze a társaság egyrésze (vagy 40-en) és őszinte szívből éltetik úgy dr. Masznyikot, mint Lampérthet.

A pozsonyi protestantizmus ez alkalommal is bebizonyította igaz protestáns voltát, vagyis felebaráti szeretetét. Két üdvözlő sürgöny érkezett a «testvériség és az eljövendő istennek országa» nevében; a Prot. Irod. Társaság »Pozsonyi Köré«-től és a pozsonyi protestans ifjuságtól. Józan Miklós pedig Ferencz József unit. püspök üdvözlését tolmácsolta.

Végig gondolva az elhangzott «új társadalom» ismertetésén s tapasztalva rögtön a *jeleket* is, szinte jól eső áhitat szállott meg bennünket, hogy talán csakugyan közeleg már ezen új korszak!

P. K. F.

Egyed uram.

Jó szálas ember. Testtartása még fiatalos, de haja szürkülében s borotvált arcán a már régóta nem vágott új, gyér szakál elárulja, hogy a 60-on már jóval felül jár. Kolozsvári módra van öltözve, úgy is beszél s mégis észre lehet venni, hogy őseit más völgy ölében ringatták. Az észjárása tisztább, mint azoknak, akikkel mi itt szokva vagyunk. Foglalkozása földművelés és fuvarozás, de most nagy bajban, gondban van, mert a kőművesek sztrájkolnak.

Van-e, ki ez új szót nem ismeri? Első tekintetre látja minden magyar ember, hogy ezt nem neki találták ki. Ő ki sem tudja mondani s mégis jól tudja, mit jelent. Azt jelenti, hogy a kőművesek letették a meszeskanalat s elmentek haza s azután gyülekeznek, magasabb bért követelnek, mert máskülönben nem dolgoznak.

Egyed uram a sztrájkot azért érti, mert már két hete nem kell porondot hordani s nem keresett egy árva krajcárt, sem ő, sem a lova, a széna pedig olyan méregdrága, hogy még pénzzel sem lehet venni.

Hát az ilyen nyomoruságos állapotban szívesen adja s szívesen veszi a jó szót Egyed uram, kivált most, mikor egy jó szekér gyomot aratott össze a szegény állatnak.

— Gondoltam, Egyed uram, hogy kelmed székely származásu kell legyen, mert ez a jó név oda benn terem.

— Nincs is másképen, azt én jól tudom az apámtól, mert ő sokszor mondotta, hogy »bizony székelyek vagyunk mi fiam«. Én még sokszor jártam a hazában, de hát apám ide származott s aztán elvette itt egy özvegy asszony leányát, azóta itt vagyunk. Már én csak azt az egyet bánom, hogy mért hajtott az asszony szavára, mert akkor ma is unitáriusok volnánk.

Ez a fordulat már nagyon kezdett érdekelni. S a kend apja unitárius volt? Az ám, csak hogy az a házasságig tartott, mert az anyám erősen nagy pápista volt s addig erről, addig túl, amíg apám engedett. Igaz, hogy sohasem járt a templomba s a mellett mindig azt mondogatta, hogy az ő ősei között még unitárius papok is voltak, de hát a gyermekeket szép rendre mind abba a vallásba nevelték. Pedig szép számmal voltunk, az is igaz, mert éppen kilencen, hat fiú, három leány, aztán most már úgy el vagyunk szaporodva, hogy van itt legalább ötven család, mert hát nekem is hat gyermekem volt, két fiú s négy leány s ha a kisebbik kiszabadul a katonaságtól, az is mind házas lesz.

Az a baj uram, hogy az ilyen magunk fajta embernek egy kis oktatás kellene, mert a mi eszünk nem járja meg s a mellett még az is a baj, hogy egynémely vénasszony annyit beszél elé s hátra, hogy az ember meg is unja. Hát azért mondtam volt a tiszteletes urnak már jó ideje, hogy mi nagyon szívesen állanánk ahhoz a derék jó székely valláshoz, mert biz' az én fejembe sehogy sem megy be az a sok mindenféle dolog. Meg aztán már öreg is vagyok, hanem azok a gyermekek, tudom, szívesen mennének vissza az ősök vallásához. Sok székely van itt már, Egyed uram. Én is úgy tartom, — folytatá tovább Egyed uram — de azt szeretném én, ami ott van az igazi Székelyországban. Tudom jól, hogy nekem soha sem volt s nem is lesz olyan hat

ökröm, amelyenről apám beszélt. Tudja meg az úr, hogy köztünk senki sem beszél olyan pompásan a saját édes feleségéről, mint a hogy az én jó apám az ő hat ökréről beszélt. Mintha most is látnám, milyen nagy széjjel álló szarvuk volt, milyen tiszta fehér volt a szőrük s hogy tartották magosra a szép fejüket. A szegény apám szeméből majd hogy meg nem eredt a könny, mikor az ő székely gazdaságot emlegette, pedig ifjú legény lehetett, amikor eljött onnan. Hanem hát így vagyunk avval. Mikor az ember tudja, hogy neki valami kis ősi jussa volt, még ha régen volt is, úgy ragaszkodik hozzá, mint ezek a kedves kis fecskék a fészkökhöz. Ezek is az ősszel elmentek volt még az operációs tengeren is túl s mégis vissza jöttek abba a kis sárfészekbe.

Olyan szépen beszél Egyed uram, mintha nem is az ősei, hanem maga lett volna pap. — De hiszen csak ne volnék már olyan öreg, meglátná az úr, hogy van itt még székely virtus, tudom. De már öreg a legény. Hanem azért még találkozom én az úrral s meg fogom mutatni, hogy nincsen elveszve a székely becsület. Mert ez a fő. Igaz, hogy én szegény vagyok s a gyermekeimre sem marad talán semmi vagyon, de azt higgye meg az úr, hogy marad valami s ez a fő: a becsület! Az én gyermekeim egyenes úton szeretnek járni. Mi ránk rosszat senki sem mond. És ezzel akarom bebizonyítani, hogy székely őseimre sokat adok. Immár csak azt sajnálom, hogy nem küldhettem be egyiket papnak, hogy kereste volna föl az ősoket. Hanem sarjadznak az unokák s majd meglátja az úr, hogy helyre lehet hozni a hibát, ha későn is.

A jó beszédű öreg kedvét nem akartam elrontani, mert mi túrés, tagadás, jól esett az a lángoló szeretet ami pusztuló de:ék fajunk iránt, minek utána

Én is oda való vagyok,
Ahol az a csillag ragyog.
Székely vagyok, szabad bércek lakója.
Vigan foly, ha mentén hagyják,
De ha vizét elgátolják:
Kicsap akkor rétre, kertre, szántóra.

Olyan mint a Nyárad vize a vérem,
Senki se álljon utamba, kikérem!
Egyenes az én járásom,
A becsület útítársam;
Ejh, de nagy, ha felzavarnak,
[a mérgem.

T. Székely Jenő.

Adorján Domokos.

1856—1907.

December 15-én egy hihetetlennek látszó hír futott végig Torda városán: Meghalt Adorján Domokos. Mély, igaz részvéttel telt el mindenki a megboldogult családja iránt. Egyes emberek, iskolák, egyházközség, egyletek őszinte fájdalommal siratták el benne barátjukat, tanítójukat, kántorukat, a dalban avatott lelkes mesterüket és minden szellemi, vagy nemzeti mozgalomnak lelkes bajnokát.

Én sokkal kevesebb ideig ismertem Adorján Domokost, mintsem hogy társadalmi, iskolai, egyházi, dalegyleti tevékenységét kellőleg méltányolni tudjam. Mégis lelki szükségét érzem annak, hogy egypár szóval én is elbúcsúzzam tőle. Mert Adorján Domokost nagyon kevés ideig kellett ismerni, hogy az ember nagyon megszerethesse.

Vannak emberek, — igen nagy számmal — akiket évekig is naponként láthatunk s még sem látjuk őt — tisztán, a maga igazi mivoltában.

És vannak emberek, — igen kevés számmal — akikkel csak egy-két szót kell váltanunk, akiknek csak egy jóságos tekintetét kell látnunk, hogy a lelkük nemesen, kristály tisztán táruljon fel előttünk.

Ezek közé a kevesek közé, ezek közé az átlátszó jellemű, puritán lelkű emberek közé tartozott Adorján Domokos.

Sirassák benne mások a jó tanítót, az ékes hangú kántort, az egyletét diadalra vezető képzett karmestert, én a nemes szívű embert könnyezem meg Adorján Domokosban.

Az embert, aki élettársát oly rajongással tudta szeretni.

Az embert, aki gyermekeiért oly szívós, oly becsületes küzdelmet tudott folytatni.

Az embert, aki másoknak, tőle idegeneknek is, oly igaz jóakarója tudott lenni.

Az embert, aki a maga életével oly utánzásra méltóan meg tudta mutatni, hogyan éljen az igaz keresztény ember.

De az olyan emberek, mint Adorján Domokos, nem halnak meg egészen. Szívének melegsége itt maradt szerető családjában, neijében, felnőtt gyermekeiben és négy éves kis fiacskájában, akinek ártatlan kacagása és jókedve a gyász pillanatában éppen úgy meghatja az embert, mint a felnőttek zokogása.

Keveset élt Adorján Domokos, de nemesen élt.

Legyen áldott emlékezete!

Kemény Gábor.

Amit minden unitáriusnak tudni kell.

Sokszor tapasztaltuk, hogy az unitárius egyház tagjai nincsenek tájékoztatva olyan egyházi és vallási dolgok felől, amelyek mindenkinél tudni kellene. Miután a mi lapunk mindenkihez könnyen eljuthat, s valósággal el is jut egy pár ezer házhoz, rajtunk ne muljék hűveink tájékozottsága. Ezennel megkezdjük a tájékoztatást. Rendre elmondunk mindent, aminek tudását legszükségesebbnek tartjuk. A többit rábizzuk olvasóinkra. Tőlük nagyon sok függ. Aki elolvassa, figyelmezteti rá barátját, testvérét, tanítványát, hűveit, szülőit, ismerőseit s ily módon megfogjuk tanítani egymást a tudnivalókra s nem fog megtörténni, hogy tanultnak nevezhető ifjú ember nem tudta megmondani, ki az egyház főgondnoka. Akadtak olyan meglelt emberek, akik nem tudtak semmit a zsinattartás módjáról, azt meg éppen kevesen tudják, hogy mi történt az egyházban a múlt százban, arról, hogy régen mi történt, nem is csoda, ha keveset tudnak. Hát ha van is benne egy kis szégyelni való, de biz' ez úgy van s mi tenni akarunk róla a magunk módja szerint, hogy ezután ne lehessen így. Ha mégis megtörténik, ki-ki csak magát hibáztathatja.

A jelen állapotok ismertetésével kezdjük.

Az unitárius egyház szervezete.

Az unitárius egyház az ország törvényeinek védelme alatt áll fönn s a saját törvényei szerint kormányozza önmagát.

I. Törvényhozó testület.

Az unitárius egyház törvényeit az Egyházi Főtanács alkotja, de mindig az Egyházi Képvisező Tanács terjeszti elé a törvényjavaslatokat. Az E. Főtanácsnak elnökei: a püspök és egyik főgondnok. Ha mindkét főgondnok jelen van, a hivatalában idősebb, különben a jelenlevő. Jegyzője: a főjegyző. Előadója az egyházi és püspöki titkár. Tagjai: a közügyigazgató, az esperek vagy helyettesek: a kör-i jegyzők, az egyházköri felügyelőgondnokok, az egyházi közpénztárnok, a jogtanácsos, a számvevők, a gazdasági bizottság tagjai, a felső- és középiskolák hitrokon r. tanárai, 120 egyházi tanácsos, akiket $\frac{1}{4}$ részben egyházi, $\frac{3}{4}$ részben világi egyháztagok közül választ a Főtanács titkos szavazással élethosszig. Tagok az egyházkörök képviselői, kiket 3 évre választ a kör, még pedig a kolozsdobokai, küüllői, felsőfehéri, háromszéki és duna—tiszamenti 1 egyházit, 1 világit; az aranyostordai, marosi, udvarhelyi 2 egyházit s 2 világit; a kereszturi 3 egyházit, 3 világit; a kolozsvári, tordai és budapesti egyházközségek évenként 2 képviselőt.

Hogy a Főtanács érvényes határozatot hozhasson 20 tag jelenléte szükséges.

A Főtanács hozza az egyházi, iskolai, szertartási közigazgatási összes törvényeket, utasításokat, rendszabályokat. Ez szabja meg az egyházközségek, iskolák költségvetését, egyházak alakulását vagy feloszlását; választja a püspököt, főgondnokokat, főjegyzőt, közügyigazgatót, iskolai gondnokot, dekánt, igazgatókat, tanárokat, pénztárnokot, ellenőrt, számvevőt, jogtanácsost, jószágigazgatót, egyházi tanácsosokat. Felesketi a körökben megválasztott esperes és köri felügyelő gondnokot. Biráskodik a papok és tanárok felett,

Főtanács minden évben egyszer tartatik Kolozsvárt, de ha a szükség kívánja többször is. Minden negyedik évben vidéken tartatik midőn zsinatnak nevezik.

A zsinat szenteli föl a papokat, választja és fölesketi a püspököt és főgondnokokat. Ezeket azonban az E. Főtanács is elvégezheti, ha a szükség úgy kívánja. A zsinatot az egyházkörök öt csoportba osztva rendre tartják: 1. Kolozsi, Duna-Tisza menti és aranyostordai; 2. Küküllői és marosi; 3. Felsőfehéri és háromszéki; 4. A kereszturi; 5. Udvarhelyi egyházkör. A zsinat költségeiről az illető egyházkörök gondoskodnak. A zsinat és a Főtanács ugyanazt a pecsétet használja: sziklán álló galamb és kigyó jelvénnel (szilárdság, szelidség és okosság.).

Törvényjellegű zsinati határozatok.

Ha az egyházkör főtanácsi képviselője ezen tisztségről lemond, az egyházkör köteles bejelenteni az E. K. Tanácsnak. A hely betöltése az E. K. Tanács intézkedése után történik. (1907. évi csókfalvi Zsinat 5. jk. sz.)

Főgondnok titkos szavazás útján választandó még abban az esetben is, ha az egész főtanács egyhangu lelkesedéssel kiált ki egy nevet s a mellett felállással nyilatkozik. (Csókf. zsinat 12. jk. sz.)

Zsinati Főtanács elvileg kimondja és meghatározza a székelykereszturi gymnasiumnak nyolc osztályra leendő kifejlesztését. (Csókfalvi zsinat 22. jk. sz.)

Zsinati Főtanács kimondja, hogy az egyházunk által századokon át fentartott tordai algimnáziumot az 1908—9. tanév kezdetétől megszünteti és hozzájárul az állami főgimnázium felállításához (Cs. Zs. 23. jksz.).

Az 1751. évi főtanács határozata megváltoztatásával a zsi-

nat az új papoknak egyszerre, egy esküvel fölesketését megengedi. (Cs. Zs. 32. jksz.)

Az egyházi közpénztárnok 1908. évtől kezdve hivatalánál fogva tagja a gazdasági bizottságnak s egyszersmind gazdája az egyháznak, tagja a tanári nyugdíjintézetnek. (Cs. Zs. 36. jksz.)

A kolozsvári főgimnáziumhoz hittanári állás szervezetik és 1907—8. tanévre beállítatik. A hittanár tagja a középiskolai tanári nyugdíjintézetnek. Hittanárságra pályázhatnak, akik megfelelő vizsgálatot állanak ki és azt bizonyítvánnyal igazolják. Az egyházi (zsinati) Főtanács választja. (Cs. Zs. 50. jksz.)

A magyarországi unitárius egyház tanárai évenként értekezletet tartanak felváltva az intézetekben. Az értekezletet egy állandó választmány készíti elő, melynek tagjai: a dekan és az igazgatók. Az értekezlet ideje a husvéti vagy pünkössti szünet. Az értekezletre utazók megfelelő díjat kapnak az egyház pénztárából. (Cs. Zs. 92. jksz.)

A belső emberi nyugdíjintézet szabályai értelmében a nyugdíj mindig véglegesen állapittatik meg és semmiféle nyugdíjtörvény vagy szabályzat nem ismeri a nyugdíjnak később magasabb összegre felemelését. Ennek értelmében egyik nyugdíjazott lelkész kérélmé elutasított. (Cs. Zs. 95. jksz.)

Egyházi tanácsosok választásánál a jelölésre nézve az egyházkörök véleménye nem kérendő ki, mivel az egyházszerkezeti szabályzat (201. §. 2. p.) ezt nem írja alá. (Cs. Zs. 96. jksz.)

Tanárbeiktatási ünnepély Tordán.

Lélekemelő ünnepet ült december 19-én a tordai unitárius gymnasium. Tanárbeiktatási ünnepélyt tartott, melyen az intézet négy ifjú tanárát avatták rendes tanárokká. Miután az intézet, mint unitárius intézet, utolsó esztendejét éli, ez volt a tordai gymnasiumnak utolsó egyházi ünnepe. Egyházi jelleget kölcsönzött az ünnepélynek már az a körülmény is, hogy az unitárius templomban tartatott meg. A tanulótság éneke után Lőrinczy Dénes lelkész mondott fenszárnyaló imát, Isten áldását kérve az új tanárok működésére. Székely Miklós isk. felügyelő-gondnok megnyitó beszéde után székfoglaló értekezéseket olvastak fel:

- a) Pap Domokos Kozma Mihálynak, egykori tordai rector-nak reguláiról;
- b) Major Sándor a matematika tanítás reformjáról;
- c) Kemény Gábor a család és iskola viszonyáról és
- d) Demeter Dezső Lenau Miklósról. Az értekezések felolvasása után Végh Mihály püspöki titkár úr tolmácsolta főható-

ságának és a kolozsvári testvérkollegiumnak üdvözetét. A bezáró beszédet Varga Dénes igazgató úr mondotta, szívére kötve az ifjú tanároknak, hogy holtig tanuljanak, mint a jó papok és hogy magánéletükkel és a társadalomban kifejtett tevékenységükkel igyekezzenek a tanulósnak jó példát mutatni. Az ünnepélyt a városi vigadóban bankett követte, melyen több mint hatvanan, a város előkelőségei vettek részt. Pohárköszöntőket mondtak: Csegezy Mihály — Apponyi Albert gróf, vallás- és közokt. miniszterre; Czako László — Ferencz József unitárius püspök urra; Egerházy Lajos — Végh Mihályra; Végh Mihály — Székely Miklósrá és Csegezy Mihályra; Lovassy Andor alispán — a négy új tanárra; Biró Lajos — Varga Dénesre; Varga Dénes igazgató — nemes Torda városára; Pap Domokos — Lovassy Andorra és Kemény Gábor — a tordai gymnasium tanuló ifjúságára. Üdvözlő táviratok küldettek: Ferencz József püspök urnak, gróf Apponyi Albert miniszternek és Kuncz Elek főigazgatónak. A kolozsvári és székelykeresztúri testvérintézetek levélbeli üdvözlétei a templomban olvastattak fel.

K—ny G—r.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALOMBK.

Dr. Bartók György. az erdélyi

ev. ref. egyház püspöke egészen váratlanul elhunyt dec 19-én Kolozsvárt, családja körében. Dél előtt egyházi gyűlésen volt. Délben ebédelt, de csakhamar nagyon rosszul érezte magát s már este 7 órakor halott volt. 81 ½ évi püspökség kitartó, komoly, javító és építő munkája dicsőíti nevét. Nem szerette a zajt, annál inkább a kötelességet. Nem mozgott nagy területeken, annál hűvebben az egyházi kormányzás és a tudomány terén. Püspöksége alatt több kötet munkát adott ki. Éppen halála napján volt készen a konfirmációi kátéja, melyben tiszta, átlátszó fölfogása teljesen kifejeződik. Az életben nem ismerte az elválasztó korlátokat. Ezelőtt másfél évvel jelen volt papnevelő intézetünk megnyitóján s kedvesen jelentette ki, hogy mi erdélyiek már régóta túl vagyunk a háromságtan kérdésén. Az ifjúságot dr. Bartók így fogja oktadni új könyvével. Temetése nagyszabású kolt. Papságá-

nak egész serege kísérte koporsóját. A theol. fakultás dísztermében a közönség előtt zárták le koporsóját. Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök imája tolmácsolta a váratlan nagy veszteséget. Kenessey Béla theol. igazgató beszéde festette meg az elhunyt munkásságát és jellemét. A sirnál Nagy Károly búcsuzott el főpásztorától. Az összes polgári és egyházi hatóságok testületei, az összes tornyok harangjai zúgtak, míg a gyászmenet kivonult a Nagy Péter és Szász Domokos sirja közé mélyített sírhoz. Az unitárius egyház Ferencz József püspök úr vezetése alatt palástosan, a főiskola Kozma Ferenc gondnokkal testületileg vett részt a szomorú tiszteletben. Dr. Bartók György megérdemelte, mert hű pásztor, jó ember és szeretni tudó keresztény volt.

Ha mindenki egyszer gondolna arra a szolgálatra, a melyet a Dávid Ferenc-Egylet lapja, az Unitárius Közlöny 20 év alatt teljesített s ha mindenki csak a tőle telhető legkisebb

összeggel járulna a lap költségeihez, egyházi lapnál szokatlan eredményt érnének el. Kedves olvasó, gondoljon az Unitárius Közlönyre, az új esztendőben.

A karácsony szégyene. Mindenki járja az üzleteket, mert szeretne kedveskedni övéinek a legszebb ünnepen. No hát, e legszebb ünnepek legnagyobb szégyene, hogy ami ronda, értéktelen, selejtes holmi kikerül az osztrák iparból, azt most mind a jóhiszemű vevők nyakára sózzák. Magyar gyártmányt csak dugárúképpen lehet kapni. Eldugja a kereskedő a szem elől, mintha szégyelné. Hol van a Sorompó, hogy leplezze le az osztrák cimborákat és írja ki a hazafias kereskedők névsorát. De hol van a tulipán, hol van a ti becsületes magyar szívetek honleányok? Elfeledtétek a félévig tartó dicső harcot?

»Székelykeresztúri Paedagogiai Kör«. F. é. november 30-án a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban lelkes tanférfiak gyűltek össze, s fentti címen egyesületet alakítottak. Tagjai lesznek: a gimnázium, tanítóképződei és polgári leányiskolai tanárok s az elemi iskolák tanszemélyzete. Célja: általános paedagogiai elvek megvitatása és népszerű, ismeretterjesztő előadások tartása. A cyklusos népszerű előadások 1908. január havában kezdődnek. E nemes törekvésű egyesület működéséhez jó sikert kívánunk.

Jóltevők ünnepét rendezte a kolozsvári unitárius Kollegium régi jó szokás szerint. Márkos Albert tanár méltatta Nagyajtai Kovács Istvánt, a kitünő historikust és nagy unitárius könyvgyűjtőt. Kozma Ferenc gondnok megnyitót, dr. Gál Kelemen igazgató alkalmi beszédet mondott, Zoltán Sándor jutalmazott ódát szavalt s az ifjúsági dalkör Izsai Márton vezetése alatt gyönyörűen énekelt.

A népszedő. Az énlakiak és a martonosiak büszkék magukra, mert a mult (1906.) év nyarán hozzájuk is ellátogatott volt az a bizonyos uraság aki eddig »rongyszedő« vagy »tojászedő« volt, most meg »népszedő«, a hogy a székelyek nevezték. Benézett M.-ban az első házhoz, de ott G. F.

ugy kifizette aprópénzzel, hogy több házhoz nem mert bemenni. Enlakan már tudták milyen világ van »tul az operencián«, miután oda két kívándorló visszatért volt. A népszedő próbált szerencsét egy-két helyen, de mihelyt az asszonyok észrevették mi-járatban van, összeszaladtak és olyan lármát csaptak, hogy alig tudta megkapni a falu végét.

Jönek haza a kívándorlók. Nagy elégtételt kaphatna az Unitárius Közlöny, ha abban lenné gyönyörűségét, mert szószerint beteljesült, ami ellen annyiszor óva intettük a kívándorolni készülőket. Kimentek s itthon nyomorban hagyták feleségüket, gyermekeiket. Oda künn éltek nyomorult módon, olyan viskókban, amilyenekben nálunk a faluvégi cigányok. Élték a mások kegyelméből. Dolgoztak úgy, mint a barmok. Nem volt se házuk, se családjuk, se becsületük. Vége van a nagy számításnak! Jönek haza vakon, bénán, nyomorékon. Elnyúve, kiéhezve, kimerülve. Ezt nem szemrehányás képen mondjuk, hanem figyelmeztetésül, hogy legyen már vége a könnyelműségnek. Akik hazajöttek, azokat szeretettel öleljük, a többit várjuk.

Egy kívándorló tavai székely ember levelét kaptuk ottani lelkesünk szíveségéből. Siralmas bizonyosság ez is arról, hogy azt a sok pénzt, amivel a kívándorlásra csábították a mi legjobb erőben levő embereinket, ezek szegények életükkel fizették meg számtalan esetben. A ravai ifjú ember ugy halt meg, mint itthon a 80 évesek: végkimerülésben. Közölni fogjuk.

Angolul kitünően beszélő német származású középkorú nő, aki Londonban huzamos időt töltött, óhajtana Magyarországon uri családnál, mint társalkodónő, vagy mint anyahelyettes alkalmazást nyerni szerény föltételek mellett. Kitünő miveltségű, szerény igényű s előkelő társaságokban járatos.

IRODALOM.

Szovátai fürdő-emlék c. alatt Kozma Dénes Budapesten egy csinos kötet költeményt adott ki. Ára 1 kor. 50 fill.

Nyilvános köszönet és nyugtázás.

Datki egyházközségünkben utóbbi időben az áldozatkészség a következő szép tettekben nyilvánult:

1. A datki nők áldozatkészségéből közadakozás útján 60 kor. értékben egy urvacsorai poharat vettek.

2. Ajándékoztak egy szőszékterítőt 9 kor. értékben, melyhez hozzájárultak: id. Szén Györgyné, ifj. Szén Györgyné, Szén Jánosné, Kallós Jánosné, Tamás Mihályné, Kallós Istvánné, id. Kóródi Józsefné, ifj. Kóródi Józsefné, ifj. Kallós T. Józsefné 1—1 koronával.

3. Gál Miklós és neje 1 urasztali zöld bársony terítőt és egy himzett asztalterítőt 60 kor. értékben ajándékoztak.

4. Templomi székek festésére 1 évre havi 60 fill. adományozására a következők kötelezték magukat. Tamás Mihályné gyűjtőívén: ifj. Kallós Mihályné, Tóth Józsefné, Szén F. Istvánné, Jankó Andrásné, Ferkó Ferencné, Ferkó Istvánné, Kallós Józsefné, Szén T. Mihályné, Kóródi Ferencné, ifj. Marosi Józsefné, id. Marosi Dénesné, özv. Nagy Andrásné, ifj. Baga Sándorné, Pálffy Ákosné, Tamás Mihályné, Kallós T. Istvánné, Kallós Jánosné, id. Baga Sándorné, Both Samuné.

Ifj. Kallós T. Józsefné gyűjtőívén: id. Kóródi Józsefné, ifj. Kóródi Józsefné, Mara Györgyné, id. Baga Mihályné, ifj. Baga Mihályné, Kallós Tamásné, Hegyi Sándorné, id. Kallós T. Józsefné, Szén D. Józsefné, ifj. Kallós T. Józsefné, Kallós Istókné, Tamás Jánosné, Nagy Andrásné, Mara Jánosné, Gál Miklósné és Tóth Jánosné. Egyenkint 7 kor. 20 fill. Összesen: 252 korona.

5. Orgona-alapra 1906. évi június havától kezdve a hívektől közadakozás útján begyűlt 120 korona.

6. Id. Kallós Mihály hagyományából orgona-alapra utódai 50 koronát tettek.

7. Orgona-alapra Pálffy Ákos 10 tanítványa, névszerint: Szén János, Kallós Mihály, Kallós István, Szén M. András, Kallós Ilona, Baga F. Kata, Ferkó Bori, Marai Ilona, Kallós Anna és Marosi Anna nevére, kik az egyházi énektanulásban és szorgalmas templomjárással kitüntették magukat, egyenkint 1—1 kor. összesen 10 kor. alapítványt tett.

8. Ajándékozások összege: 501 korona. Ha tekintetbe vesszük azt, hogy egyházközségünk rovatalból tartja fenn magát és hogy ezen összeg egy év alatt gyűlt egybe, a legnagyobb elismeréssel kell adóznunk híveinknek, kik a legutóbbi időkben kevés érdeklődést tanúsítottak egyházi ügyeik iránt — hogy most ily szép eredményt tudnak felmutatni. Mindazonáltal

még messze állunk attól, hogy tizedek mulasztásait teljesen pótolva lássuk. Különösen igen óhajtánók régi, rossz orgonánkat újjal váltani fel, mert a mai tekintetbe véve egyházi éneklésünk fejlődését — csak alig-alig használható. Midőn ezeket nyilvánosságra kívánjuk hozni, egy szebb jövőnek nézünk elébe s a datki egyházközség életében egy új korszak bekövetkezését reméljük, melyre most is — azt hiszem — szép bizonyítékaink vannak. Híveinket csak arra kérjük, hogy a jóban támogatni meg ne szünjenek, mert akkor bizton hisszük, hogy pár év alatt kevés kitartással s egy kis áldozatkészséggel új orgona hangjai mellett fogjuk dicsérni az Urat.

Datk, 1907. június hó 16-án

Pálffy Ákos,
egyh. közs. jegyző.

Karácsonyi és újévi ajándéknak a *Szívemet hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a politikai és más lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet*: Névnapi, karácsonyi, újévi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prof. E. I. Lap*: Zamatos, kezetes, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti kerestény nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ára csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvárusoknál, Székelykeresztúrt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

==== Kedves, épületes és hasznos könyvek. ====

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve*. Képes olvasó és verses könyv. Írta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek**, az *unitárius egyház jeleseinél életrajzai* arcképeikkel; a nagy negyed rét csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek**: *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Edes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai**: Nézetek a vallás eszméjéről. Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. Barmelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hírdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Napimádók nem vagyunk s nem is szükség, hogy legyünk, de azon se ütközzék meg senki, ha a nap után sok könnyet hullatunk. Mindenki tapasztalja, hogy mikor a meleg nap távol van tőlünk s uralkodóvá lesz a tél, a halál sokkal korlátlanabban garázdálkodik. Majdnem minden nap megkönnyezük. Az éhség, a ruhátlanság, a hajléktalanság, a hideg s számos más ellenség ilyenkor áll elé. A halálnak mind segítő társai ezek. De a korrall járó gyengeség, a bujkáló betegség is most sokkal könnyebben győzedelmeskedik. Ilyen gondolatokra kell jönnünk, ha végignézzük halottaink hosszú sorozatán. Imádkozzunk, hogy Isten hozza vissza a dicső nap gyógyító sugarait és fordítsa el a további csapásokat fejünk fölé.

*

„Tisztelet a kivételeknek!“ Egy kis társaságban arról volt szó, hogy némely emberek nem szeretik és nem tűrik, hogy róluk vagy munkájukról bírálatot mondjanak, pedig nincsen ember hiba nélkül. Egyik ember azt jegyezte meg: „Tudom én jól, hogy a mi körünkben is sokakra ráférne a bírálat, de az a szerencséjük, hogy mindenik meg van győződve, hogy ő azok közé a kivételek közé tartozik, akik tiszteletet érdemelnek.“ A társalgást egyik elmés ember így fejezte be: „Ez nem az ő szerencséjük, hanem a mi szerencsétlenségünk.“

*

Ha mindenik unitárius lelkész figyelemmel kísérné elköltözött hiveit s gondja lenne az iljakra, az unitárius egyház hatása kiterjedne egész Magyarországra s katolikus, protestáns és zsidó családok tisztelnék a vallásunkat, amelynek követői becsületesekek, erkölcsösekek, tisztességtudók és hűségesekek

lennének. Már számtalan esetben bebizonyosodott vallásunk jótekonny hatása. Milyen nagyszerű lenne, ha sem ifjaink, sem nemifjaink nem hoznának szégyent szép nevünkre és jó hirünkre!

*

Az evangélium szerint reformált egyház új nevet vett föl. A hivatalos lap adja közhírré, hogy ezentul Magyarországon „református egyház“ lesz a neve. A köznyelv eddig is reformátusoknak nevezte, éppen mint minket „unitáriusoknak“. Mi elfogadtuk és használjuk 300 év óta. Hogy a testvéregyházban is ilyen latinos magyar nevet használnak, nem bir jelentőséggel, de hogy a XVII-ik százban s még közelebbről is hangsúlyozott „kálvinista“ elnevezéshez nem kívántak ragaszkodni, az új időnek új és jól ható jele.

*

A nagy óceán apró szigetein is vannak erdők. Hogy kerültek oda? A híres Darwin így fejté meg: Egy szigeten elfogott egy vad fáciánt. A lábára volt tapadva egy darab agyag s abban találta a magvát! egy oly növénynek, amely azon a vidéken ismeretlen volt.

Newton egy vándorfürj eltört lábára tapadva talált egy jó darab földet s azt három év multával kitette a szabadba s 82 különféle növény sarjadzott ki belőle.

*

A pálinka bármily kiadásban is csak romlást okoz. A rézszeg ember dühös, verekedő, vérengző. Hogy közeli példára mutassunk rá, Bözdön a korcsmában megölte egyik ember a másikat, mivel rézszeg volt. A szegény meghalt ember legjobb korában volt, özvegyet és gyermekeket hagyott árván. A gyilkos is meghalt, mert elveszítette szabadságát, becsületét. A családját szegyenbe ejtette, a gazdaságát, életét tönkretette. S mind ez miért? Mert a pálinka elvette az eszét. Minden község, minden város be kellene hogy zárasson minden pálinkamérést örökre.

Két ellenvetést hoznak fel. Elveszne a regalejövedelem, ami roppant nagy összeg. No hát, józan észszel könnyű kiszámítani, hogy ha a pálinkára költött pénznek csak egy tizedét fordítjuk a község (város) közcéljaira, a város nem veszít, hanem nyer pénzben is, de annál inkább munkaerőben, közcsendben, jó rendben, biztonságban. Kolozsvárt, ha a korcsmákat bezárnák, azonnal el lehetne bocsátani 20 rendőrt, ami évi 24.000 korona megtakarítást jelentene; jó öltözetben járna a mostani 10.000 rongyos emberből és gyermekből ha nem is

az egész, de legalább 5000. Husz esztendő mulva a tüdőbetegek száma kevesebb lenne 20°/_o-kal s azután még többel.

A másik ellenvetés: sok ember elveszitené a mostani keresetét. Dehogy! Több lenne a jó iparos, a jó kertész, a jó vasutas, a jó szőlőmunkás s így tovább, mert a henyélő korcsmázás helyett, egészségesebb és tisztességesebb munka után látnának.

*

Ha az európai külföldön olyan jól ismernék s Ausztriában annyira érdeme szerint becsülnék Magyarországot, mint az amerikai unitáriusok, akkor ma nem volna olyan sok megoldatlan kérdés hazánkban. A „Christian Register” hetilap — melyről általánosan elismerik az idegenek, hogy legjobban szerkesztett lap — januári számában ezeket írja: „A zsarnokok gyilkosait rendesen azzal a súlyos váddal terhelik, hogy vad érzéketlenséggel hajtják végre szörnyű mesterségüket, teljességgel nem törődván azzal az iszonyu fájdalommal, amit okoznak azoknak, akik a rossz kormányzásnak valódiilag nem is okai. Még azzal sem lehet menteni, hogy magukat is életveszélynek teszik ki, gyakran anélkül, hogy a zsarnokot sikerülne megölniök, mint közelekről, midőn a moszkvai kormányzót akarták elpusztítani s maguk s egy pár ártatlan pusztultak el, ellenben a célzott megmaradt. Minket az olyan forradalom láttára, amelyet Kossuth Lajos Magyarországon vezetett, csak bámulat és rokonszenv fog el. Az eszközök tiszteletreméltók voltak, a célt igazolták az eszközök s az eredmény az, hogy Ferencz Józsefnek biztosabb lett az élete, megnőtt a népszerűsége, holott egy időben a zsarnoksága miatt rosszabb hirben állott, mint ma az orosz cár.”

*

Az ujságolvasás szenvedélye nagyon sok embernek. Az új hirért jobban epedünk, mint a reggeli üde levegőért, mert a kávéházba elmegy sok ember mindennap kétszer is, de a mezőre vagy a rétre nem néz ki egy egész évben csak tizszer is. Ez is a városi ember átka. Pedig az ujság csak elrabolja az időt, de nem táplálja a szívet. Amelyik ujság egy jó gondolatot ad vagy egy tiszta érzést fölébreszt, több jót tesz velünk, mint az a 58 lapra terjedő nagy halom betű, amely összehordja a világ minden hitvány és nem épületes, igaz és hamis hírét, hig lére eresztett léhaságát.

Murányi Farkas Sándor.

Sz. 1836. febr. 21. meghalt 1907. dec. 28.

Arcképpel.

Ha tudnók, vagy azt kellene hinnünk, hogy az akit sirba tesznek s elföldelnek, el van veszve örökre, azt mondanók, hogy boldogok a halottak s boldogtalanok az életben maradtak. Nem volna kínzóbb fájdalom, mint szeretteink elvesztése, mert csak erre nem lehetne alkalmazni semmi enyhítő írt. Hála az örökkévalónak, hogy a reménység sziklája alól fölfakasztja a hit éltető vizét s mi akik még e földön élünk a jövő világába bepillantunk s ott új országot látunk, melyben lelkünk testvéreivel találkozunk.

Nehogy a megvetés mosolya fakadjon valamely sivár szív arcáról, midőn mi egy egyszerű ember sirhantja fölött ajkunk jajszavát hallatjuk. Nem egyszerű ember az akinek nagy szíve van. Murányi Farkas Sándor nagyszívú és költői lelkű ember volt. Egyik is elég erős lett volna, hogy a közönséges emberek soraiból kiemelje. Ő nem így gondolta. Őt az élet iskolája türelemre s szerénységre tanította.

Nem voltam nagy, avagy csillag
Beragyogni az eget,
Csak pásztortűz nyári éjben,
Gyöngye fény a táj felett.

Szerény volt és egyszerű, mint az olyan emberek, akik hálával fogadják az életet s köszönettel a jó szót s a puha párnát.

Az élet iskolájában tanult, szenvedett, kesergett, de nem csüggedett, mert hitt.

Biztam hitem csillagában.

A nagy idők egyik kis szülöttje volt, de lelkét érintették a nagy idők nagy szellemei s sohasem esett le a magasból.

Élete folyása olyan volt, mint a többi szegény ifjúé. 1836-ban Kolozson született. Apja városi tanácsos, de nem módos ember. Mint 12 éves kis tanuló fiut Kolozsvárt érte a szabadságharc, de haza is úzte s hivatalától megfosztott atyja mesterségre szánta. 1850-ben a 14 éves fiu saját kezébe vette sorsát, mert nem teljesítette atyja kívánságát, hanem elindult a szíve sejtelve után. A tanulástól várta boldogságát.

Szomjuhoztam a tudásnak
Bűvös forrás italát,
S szökve hagytam el az ősi
Egyszerű ház udvarát.

Szerencsésnek érezte magát, mert 1854-ben midőn Tor-dáról Kolozsvárra átjött Petrichevich Horváth Kálmán, Simén Domokos lettek osztálytársai. Több jelessel együtt büszkén emlegette nagyevű barátait élete végéig, s költeményes kötetét, reménységének utolsó virágát, a most unitárius főgondnok báró Petrichevich Horváth Kálmánnak ajánlotta „tisztelete és szeretete jeléül.“ Utolsó költeménye is a régi tanulótársnak szóló ajánlás vala:

Szerény dalok. Bennök borong
Lelkem s egész bús életem.
Késő ősznek virága könyvem
De boldogit: bú és örömben:
Hogy azt neked szentelhetem.

A tanulást nem végezhetette be rendesen, mert besorozták katonának s tiz kegyetlen esztendeig ette a császárnak sótalan, izetlen, száraz kenyérét.

Azután hivatalba lépett. Egy ideig Kolozsvárt s azután Budapesten élt szerényen. A szerelem táplálta költészetét. Ezzel akarta fölvidíteni életét is, de első neje, Bányai Ágnes egy évi együttlét után betegeskedni kezdett s huszonkét évig fájó jajjal és bánatos sóhajtással volt telve háza.

S bárha olykor sorsom enyhült
S hittem, révbe juthatok:
Jöttek újabb hullámok rám,
Búra — gondra új bajok.

Csak a dalban találta meg vigasztalódását:

Az égből egy lopott szikra,
Dalt varázsolt ajkaimra,
Dalra keltem s a dalokban
Szenvedésim daltalan.

A hit és a haza szeretete soha el nem hagyta. Eszményileg szépnek találta egyszerű unitárius vallását, ábrándos ifjúként szerette a hazát. Hogy a haza sorsa nyujtott-e vigaszt bánkodó szívének! Olykor az is igen:

Uj ezerbe léptünk...Uj időt jelezve,
Letűnt napra mintha új hajnal hasadna,
Az eget pirosra, bibor színre festve.

A hit soha egy percig is el nem hagyta lelkét. Rajongott vallásáért, bizott jövőjében s bámulta haladását, hódítását. Hitében nem csalódott, s vallása juttatta számára a lelkét betöltő örömet és a diadalt.

1879-ben a Dávid Ferenc halála 300 éves fordulójára irt ódájával pályadíjat nyert s boldogan látta és hallotta, hogy az egyházi és iskolai ünnepélyeken főképpen a Dávid Ferenc-Egylet-ben szívesen szavalják verseit. Ez a figyelem és megnyilatkozás főképpen azért töltött örömet lelkébe, mivel a vallás hódítását szemlélte ebben is. Az ő lelke a jövőbe tekintett. Örömnépre hívta föl hiveit:

Fel...fel...örömré, diadalra!
Ime, kigyult a hajnalég;
Megtörve már az éj hatalma,
Völgy és halom fényárban ég.

Apostola s papja lett e szent hitnek s hogy egy láng-szikrát lopjon be az unitárius vallás jövőbeli apostolai szívébe, a nehéz munkával s könnyhullatás között szerzett filléreiből alapítványt tett a papnövendékeknek, hogy egy új pap mindenik évben az ő pénzéből vegyen palástot s azzal menjen ki a hívek közé hirdetni az evangelium igéit. Milyen felséges idealizmus, s mekkora vallásos érzés nyilatkozik meg ebben a cselekedetben! Vajha megértenék az ifjak s a nem ifjak is, s látnák meg, hogy az a szép élet, amelyben önfeláldozásig menő cselekedetek fordulnak elé.

Murányi Farkas Sándornak életében második nagy öröme volt, hogy szerető hitvestársa, második felesége megértette őt s megosztotta vele hanyatló korában az élet gondjait. Utolsó éve alatt sokat szenvedett vesebaja miatt. „Fiai“ az unitárius papnövendékek gyakorta fölkeresték levelökkel, fölvidámitották, amiért mindig hálás volt. Ott voltak a koporsója mellett is hárman. Koszorut helyeztek rá. Ez és az özvegy koszoruja boldogítani fogja még kihült porait is.

Egyszer aztán lomb...fény...lelkem,
Lassan...csendben...észrevétlen.
Utat vesz a végtelenben...
— Nyom se róla, hogy itt éltem!

Ilyen borus gondolatok bántották, pedig az ő unitáriusai nem fognak hűtlenek lenni hozzá. Szép költeményeit, szíve tiszta virágait kiadták fiai az unitárius papnövendékek, mert hitték, hogy szíves fogadásra fognak találni. Az unitáriusok megtudják becsülni övéiket. A Murányi költeményeit ott fogjuk látni minden jó háznál.

A jó barát s a szerkesztő bánatos szíve koszoruját helyezi emlékére neki, aki oly hű volt s oly önzetlenül szeretett.

B. Gy.

Emlékezésül.

Melyen sajkád repült, viharzott a tenger,
S nem telt meg a szíved mégse félelemmel.
Ott ültél merészen, eveződ a kézben,
Biztatott *egy csillag* a kietlen éjben.

Oda szólott lelked a viharmadárnak:
Csak a gyáva szívnek vet a tenger ágyat . . .
Kétség és csüggedés akit nem kerül meg,
A tajtékzó habok lábaihoz ülnek.

Mikor más virágit köti bokrétába,
Te utlan-utakon bolyongsz a világba,
Holott gondolatid eszményeken járnak
S látod puha fészket fül'mile madárnak.

Majd a házi tűzhely enyhében lesz részed,
De nehéz keresztel azt is megpecsétled . . .
S mikor hozzád hajlik egy, a lelkek jobbjá,
Csak akkor csókol az élet homlokodra.

Igaz ember voltál, poétaszív voltál,
Akinek szívében nincs idegen oltár,
Ki közre szánod, ha van néhány filléred,
Hogy végig maradhass meg gazdag szegénynek.

Nemes, tiszta lelked dalba járván széjjel,
Társalkodott a föld egyszerű népével,
Majd magasba szárnyalt, s im egy szív sincs zárva
S oda települt le magas Déva várra.

Akik hitet, hazát oly könnyen cserélnek,
Lesujtottál rájok, ha fellázadt véred;
A magyar Thyrtuszt híven felmutattad,
S bibliás dalnokod, azt is elsirattad.

Nyugodtan pihenhetsz, megértettünk Téged
S átfogja lelkünket a beszédes élet
S vezet az utadba . . . Nézz csak ide távol
Valamelyik csillag fényes ablakából.

. . . S ha csüggedést vennél észre a sorokban:
— Ne félj kicsiny sereg! így bátoríts onnan.

Tarcsafalvi Albert.

A temetés.

Ismét kidőlt egy nagy tevékenységű unitárius férfiú az élők sorából. Nem ért váratlanul, hiszen már majd egy fél éve ágyba fekvő beteg volt jó Murányi bátyánk és mégis váratlanul ért bennünket. Örömmel hívatott magához, tudni akart egyes dolgokat, a mik a budapesti egyházközségben előfordultak. Akkor már gyenge volt, beteg, testileg teljesen meggyötörve,

de szelleme élénk, minden iránt érdeklődő. Az ember alig vette észre, hogy beteggel, még pedig nagy beteggel beszél. Azután voltam nála többször; amit, míg egészséges volt Murányi bátyánk, elmulasztottam, azt igyekeztem helyrehozni gyakori látogatásommal. Láttam testileg gyengülni, de szelleme élénk volt még élete utolsó napjaiban is. Utoljára karácsony szombatja előtt való napon voltam (december 23-án) nála és még akkor is elbeszélgetett hangja gyengébb volt, de szellemileg teljesen ép. Ez volt utolsó látogatásom nála, utolsó és többé nem láthattam....

A múlt év utolsó év előtti napján kísértük őt ki a farkasréti temetőbe. A halottas háznál Murányihoz, a költőhöz méltó beszédben búcsúztatta el Józán M. unitárius esperes, a temetőben Bodóczy a papnövendékek nevében beszélt, letéve az „unitárius papnövendékek köre“ koszoruját és végül, utoljára Józán Miklós búcsúzott el a felhantolt sírtól az örök feltámadás reményében...

Szomoruan álltuk körül a sirt a budapesti unitárius egyház nagyjai és kicsinyjei, éreztük, hogy egy nemes lelkű, igaz

keresztény lelket vesztettünk benne. Igaz magyar lélek volt, rajongással szerette székely testvéreit, küzdött szóval és írásban a kivándorlás ellen. Hogy mennyire szomorította őt a magyar vér kivándorlása, jellemzi a következő eset: Akkor még teljes erőben volt, mikor, mint ifjú apa örömmel említettem neki, hogy fiam született. Ő erre azt felelte: egy magyarral több, vagy talán egy kivándorlóval. A hang, ami a szót kísérte rajongó hazaszeretetéről tett tanuságot.

Bármikor találkoztam vele, vagy ha együtt mentünk haza a templomból, avagy felolvasásról elbeszélgetett velem, hol a mult eseményeiből, vagy élményeiből beszélt el valami érdekes dolgot, vagy vallásos dolgokról beszélt.

Vallásos dolgokban teljes szabad gondolkodású volt, bánotta őt a vallásos nézetek különbözősége miatti harc és tusa-kodás s ellenségeskedés. Egyszóval unitárius volt a szó nemes értelmében.

Mint embert, kedves modorú, jó szívű embernek ismertem meg abból a rövid érintkezésből is. Ez a néhány órai együttlét is teljesen megszerettette őt velem, úgy tekintettem rá, mint atyámra. Csak úgy lestem a szót ajkairól.

Bezárult az ő ajka örökre, kiesett kezéből a lant is, de emléke él közöttünk és élni fog örökké.

Budapest.

Ujvári László.

*

Eltemettük az 1907. esztendő s vele az „Unitárius Köz-löny“ kedves szavu költőjét: *Murányi Farkas Sándort* is.

„Mint a megszakadt szív
Már hallgat a bokor
A jó Isten tudja
A madár merre — hol?“

Szívünk mély bánattal eltelve a Murányi szavaival kérdezi: hol van a madár, a költő; de nem kevesebb érzésekkel sohaj-tunk a megnyerő egyéniségű jóbarát, a nemes szívű jóttevő és egyházáért élni-halni tudó ember után sem. Egy szikla volt ő, amelyből áldásos bő forrás fakadt. Gyászolják: felesége, Sándor fia és rokonai; de gyászoljuk mi is mindannyian, akik éreztük szerető lelkének melegét. Az örök emlékezet virasszon felette!

b. s.

Tarcsafalvi Pálffi Dénes.

Az udvarhelymegyei előkelőség s a nyikómenti székelység általános részvéte mellett temették el őszentendő utolsó napján Tarcsafalván Pálffy Dénest. E részvét az előkelőség meg a székelység részéről is egyaránt érthető. A vármegye munkás, agilis tagját, a közsékelység atyai tanácsadóját, pártfogóját siratta a jó „öreg urban“. Egykori nevelője, a puritán Kovácsi Antal csepegtette lelkébe, hogy a földi javakkal megáldott nemes embernek is legnagyobb ékessége az egyszerűség. Ő ez elvnek egész életén át hű követője maradt. A szépirodalmat és a gazdaság körébe vágó műveket nagy figyelemmel kísérte. Szeretett tanulni. Öröklött vagyonát féltve őrizte, szeretettel megbecsülte, de vele soha nem hivalkodott. Családi összekötetései révén Erdélynek majdnem összes arisztokratáival rokonságban vagy barátságban állott; mégis hosszú, 72 évre terjedő életében alig néhányszor lépte át megyéje határát. Itthon, a székelységben s a kereszturi unitárius egyházkörben volt az ő munkatere. Mindig szeretettel érdeklődött az egyháznak s különösen, mint gondnok, a kereszturi kollégiumnak ügyei iránt. De gondoskodásának legkedvesebb tárgya mégis az ő kedves székely népe volt. Nem dikciózott, nem firkált tele ujsághasábot e nép megmentése érdekében. Ő cselekedett. Maga jó példával járva elől modernebb, okszerűbb gazdálkodásra serkentette a kiscgazdákat. Többféle szövetkezetek létesítésének új jövedelmi forrásait nyitotta meg a székely nép előtt. Bizalommal is kereste föl bármelyik falusi gazda, mert tudta, hogy a tarcsafalvi udvarházban gazdag tapasztalatokat szerezhet, ott segítségben, életrevaló jó tanácsokban lesz része.

De szívesen kereste föl vendégszerető házát a tanult ember is, mert tőle, a régi idők emberétől, a tapasztalatokban megőszült öregtől még a legtanultabb is igen sokat tanulhatott. Megtanulhatta, miképpen kell egy hosszú életet végig élni, hogy életkedvünket még a legnyomasztóbb viszonyok között is híven megőrizzük, hogy becsülettel teljesített kötelességeink megnyugtató tudata lelkünket, kedélyünket ifjú frissességében tartotta meg még az élet alkonyatán is. Régi, jóízű anekdotái, miket oly nagy művészettel tudott előadni, sokáig emlékezetben fognak maradni. Epigrammaszerű velős mondásai, mikkel mindig fején találta a szöveget s mikben mély életbölcsesség van, szállóigékké váltak. Emléke nem halt meg. Eljen, tanítson, lelkesítsen is örökké.

M. A.

Ádám Albert.
1846—1908.

Ez a név valóságos fogalom volt Udvarhely vármegyében. Jelentette a kitartó munkát, a föltétlen becsületességet és a puritán egyszerűséget. Főjegyzője volt a vármegyének. Tollát alig ismerték a vármegye határain kívül. Ő azt úgy tekintette, mint egy olyan eszközt, amelylyel tisztán és kizárólag a vármegyét kell boldogítani. Nem is forgácsolta szét erejét más területeken. Családjá nem volt. Az nem kötötte le idejét. Az egyházéletbe sem tudott úgy belemelegedni, amint azt magas hivatali állásánál fogva várni lehetett volna, pedig a sz.-kereszturi egyházkörnek felügyelő gondnoka volt. Politikus nem volt. Ő egyedül a vármegyének szentelte idejét, tudását és évek során át szerzett tapasztalatait. De aztán ott el is végezte dolgát úgy, amint azt egy ember elvégezheti. Tisztában volt a vármegyének a legaprólékosabb részletekig menő ügyes-bajos dolgaival s azokat minden esetben biztos kézzel bonyolította le. Üres, hangzatos jelszavak soha meg nem tévesztették. Egy dolgot tekintett mindig a haladás legfőbb eszközének: a csendes, a zajtalan munkát. Ezért, amikor a vármegyénél senki sem munkálkodott: Ádám Albert akkor is dolgozott.

De mégsem volt az a bürokratikus hivatalnok, aki reszket az idegenektől, ha hivatalában egy-egy személylyel is kell tárgyalnia. Ő jó szívét bevitte hivatalába s a paragrafusok rideg-ségét azzal melegítette fel. A székely nép szívesen kereste fel s ha igazsága volt, boldogan távozhatót tőle. Nem volt oka meggyűlölni a hivatalt, hivatalnokokat s ezzel együtt az „urakat“, amire pedig olyan sokan nagy könnyelműséggel okot szolgáltatnak.

Ádám Albertet meg is értette mindenki. Megértette a székely nép, mely szerette és nagyrabecsülte. Megértette a társadalom középosztálya, amelynek tagjai közt számos jó barátja volt. Megértette az egyház, mely előkelő és vezető tisztségre emelte. Csak éppen az nem értette meg, akinek szentelte minden munkásságát: a vármegye. Ezen csalódás keserűségéhez járult súlyos betegsége s az egyedülvalóság rideg magánya. Nem tudott tovább élni.

Holttestét Székelyudvarhelyről tisztársainak őszinte részvéte és igaz könnyei kísérték Bözödre, hol született. Hisszük, hogy ott az édes jó anyaföldben feltalálja azt, amit az életben hiában keresett. Jó öreg barátunk: Isten veled!

Amit minden unitáriusnak tudnia kell.

(2. közlemény.)

2. Kormányzó testület.

Az Unitárius egyházat a Főtanács nevében az Egyházi Képviselőtanács kormányozza. Székhelye: Kolozsvár. Elnökei, jegyzője és előadója ugyanazok, akik a Főtanácséi. Tagjai hivatalból 14, választott 27, összesen 41. A hivatalnokok tagsága hivataluk ideje alatt tart, a választott tagoké 6 évre terjed. Három csoportban kétévenként 9 tag esik választás alá.

Az Egyházi képviselő tanács mostani tagjai hivatalból: Ferencz József, báró Petrichevich-Horváth Kálmán, Fekete Gábor, Nagy Lajos, Kozma Ferenc, dr. Boros György, dr. Gál Kelemen, Végh Mihály, Molnár Sándor, Hadházy Sándor, Csifó Salamon, Szentiványi István. Választott tagok: 1904—1909-ig: Albert Dénes, Ballok Károly, Csegezy Mihály, Kelemen Albert, Sándor János, Pákei Lajos, Péterli Dénes, Orbók Ferenc, Zsakó István. — 1906—1911-ig: dr. Bedő Albert, Benkő Mihály, Daniel Lajos, Gyulai László, Gyulai Árpád, Kisgyörgy Sándor, dr. Nyiredi Géza, Varga Dénes (Torda). — 1906—1914-ig: Csongvay Lajos, dr. Ferencz Ákos, Gál Jenő, Gyöngyösi Béla, Gvidó Béla, Szentiványi Miklós, Józán Miklós, Gálfi Lőrinc, Gombos Sámuel.

Az E. K. Tanács az a csatorna, amely az egyház tagjaitól s illetőleg szerveitől: az egyházköröktől és egyh. községektől az ügyeket felveszi, feldolgozza és végső ellátásra az E. Főtanács elé terjeszti. Viszont a Főtanácsban végzett dolgokat, meghozott határozatokat, törvényeket érvényre emeli, végrehajtja.

Az E. K. T. joga ingatlanok vétele, eladása, örökség és alapítványok elfogadása vagy visszautasítása. Az egyházközségek vagyonszerzési vagy eladási stb. határozatainak jóváhagyása vagy megsemmisítése. Nagyfotosságu vásárok vagy eladások ügyét az E. Főtanács elé terjeszti jóváhagyásra. Örökdi az egyházközségek és egyházkörök élete fölött, az egyházköri közgyűlések, esperesi vizsgálatok jegyzőkönyveit felülvizsgálja és intézkedik az egyházközségekben vagy körökben. Az alkotott szabályokat megerősíti, vitáskérdésekben bíráskodik.

Felügyeletet gyakorol a tanintézetek felett. A tantervek megállapítása, vizsgálatok megtartása, iskolai díjak elengedése, segélyek kiosztása hatáskörébe tartozik.

Gondoskodik az egyházi rend és fegyelemről. Jóváhagyása nélkül egyesületek nem alapíthatók, szabályok nem módosít-

hatók. Ha valahol egyházközség szerveztetik, az E. K. Tanács jóváhagyása kikérendő, de csak az E. Főtanács hagyhatja jóvá végérvényesen.

Az Egyházi és Zsinati Főtanács összehívása, előkészítése az E. K. Tanács kötelessége.

Az E. K. Tanács havonként egy gyűlést tart a hónap második szerdáján. A Főtanácsnak évi jelentést tesz.

A kebeléből állandó bizottság szerveztetik a tárgyak beható tanulmányozására. Ilyen bizottságok: a *gazdasági*, áll hét tagból. Elnöke egyik főgondnok. A *jogi* legalább négy taggal, előadója a jogtanácsos. A *pénzügyi* bizottság tagjai: elnök, al-elnök, két számvevő, pénztárnok, ellenőr és öt választott tag. Ebből alakul a számvevő bizottság és a pénztárvizsgáló bizottság. A *nevelésügyi* bizottság kilenc tagból, a *belsőemberi nyugdíj-bizottság* öt tagból áll. Előadó a nyugdíjpénztárnok.

A bizottságok elnökeit az E. Főtanács választja 5 évről 5 évre.

A bizottságoknak joguk van önálló indítványt tenni.

Ákosfalvi Incze Lajos emlékezete.

Az új esztendő gyászszal kezdődött nemcsak az Incze Lajos ákosfalvi birtokos családjára nézve, mert a család fejét, a jó férjet és a szerető édes apát e napon temettük el, hanem reánk, unitáriusokra nézve is nagy veszteséget jelent az Incze Lajos halála. Ő minden unitárius irodalmi munkának buzgó pártolója és hű olvasója volt. Bánulatos az ő egyéniségében, hogy oly kevés iskolai tanulás mellett oly érett ítélő tehetségű, művelt és értelmes ember volt. A Dávid Ferenc-egylet marosköri fiókjának egyik lelkes Mecenása s a gyűléseken többnyire jelen levő tag volt. Mutatja ezt az a körülmény, hogy egyik közelebbi alkalommal az elnökséggel volt megkinálva, de ő ezt szerényen elutasította magától.

Igen szépen domborodik ki benne az ő buzgó unitárius-sága mellett a felekezeti korlátokon felül emelkedő áldozatkészsége. Ákosfalván, minthogy ott csak leányegyházközségünk van, az oda járó ref. ünnepi legátusnak éppúgy adta a legátumot, holott egész családja unitárius, mint adta az unitárius szentgericei legátusnak, akit pedig rendszeren sem nem hallott, sem meg sem ismert a körülmények folytán. De ezen kívül is minden közcélra készségesen, vonogatódzás nélkül, az első felhívásra kész volt zsebébe nyulni és adakozni.

En azonban legfőbb érdemét abban látom, mint a mi tiszta keresztény hitünknek meggyőződésből igaz híve, annak ahol járt-kelt, ahol megfordult — pedig nem igen volt az országnak olyan része, ahol ne járt volna — mindenütt buzgó apostola, terjesztője volt. S tudjuk, hogy ilyenekre nagy szükség van, minthogy még ma is sokan vannak, akik vagy kicsinylésből és lenézésből, vagy önhibájukon kívül is, nem ismerik a Jézus tiszta tanításain épült vallásunkat, sőt arról úgy szólnak és beszélnek, mint szóltak és beszéltek a szelid és alázatos Jézusról a gőgös farizeusok, akik szintén a kizárólagos igaz hit birtokában képelték magukat. Ő ilyenekkel találkozva és téves beszédeiket hallva, igyekezett őket felvilágosítani s a tiszta igazságra rávezetni, ami az ő csodálatos élelműségénél fogva a legtöbbször sikerült is elannyira, hogy miként Pál a pogányok között a keresztény vallásnak, úgy lőn ő a keresztények között az unitárius hitnek apostola, terjesztője.

Temetése a korán elhalt — 66 éves volt — igaz embernek és őszinte jóbarátnak 1908 január 1-én volt. Gyásztisztessége a helybeli ref. templomban tartatott a község és az egész vidék közönségének nagy érdeklődése mellett. A templomban imát és beszédet tartott felette alólírott, mint a néhai lelkésze, igaz tisztelője és barátja, a sírnál pedig a nyárádszentbenedek-ákosfalvi ref. lelkész, Adi Sámuel méltatta igen lelkes szavakban az elhunytat, mint az ő egyházának is buzgó pártfogóját. Nyugodjék csendesen!

Szentgerice, 1908 január 12.

Ürmösi Kálmán.

A budapesti Dávid F. Egyletből.

A modern vallásbölcsezet terén.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet 1908. január 18-án tartott felolvasó ülésen mutatott be *Perczelné Kozma Flora* alelnök egy néhány szemelvényt legközelebb megjelenő könyvéből. „A modern vallásbölcsezet terén“ cím alatt gyűjtötte össze eddigi felolvasásait és cikkeit, melyek bár különböző dolgokkal foglalkoznak, változatossá téve a könyv tartalmát, de egy irányt szolgálnak, a modern liberális kereszténység szolgálatában állnak. Mielőtt e könyve megjelenék egy néhány fejezet felolvasásával ajándékozott meg a népszerű szerző. Az egyik valóságos Nietzsche-tanulmány volt, Nietzsche „Uebersch“-ét hasonlította össze a keresztény vallás „Uebersch“-ével, Jézussal fejtegetve a hatást, mit Nietzsche „Uebersch“-e és Jézus gyakorol a szem-

lélőre. A másik a szabadtanítás kongresszusán szerzett tapasztalatait tartalmazta. A harmadik a vallástanítással foglalkozott. Egy-két választott lap abból a szép könyvből, mely remélhetőleg nemsokára kezünkbe jut, ez a pár lap is arról tesz tanubizonyosságot, hogy írójuk teljes lélekkel átadta magát a Jézusi tan tanulmányozásának és a maga teljességében megértette a Mestert. Lelkes taps követte a felolvasást. *May* Münster Cornélia operaénekesnő énekelt néhány *Bókay* Dalt és *S. Fáy* Szeréna szavalta *Várady* Antal „Ezüst fátyol legendá”-ját. *Józán* M. esperes magasröptü imája és *Krausz* G. kezdő és vég orgonábrándja egészítette ki a jól sikerült estélyt, melyet teljes számu közönség hallgatott végig. A közvacsorát a Perczelné ünnepelésére szentelték. Ürmössy Miklós, az Egylet lelkes elnöke e szép beszéddel üdvözölte:

T. Uraim és Hölgyeim !

Ha a mult századot — tekintve a gőz és villany nagy vívmányait — a természeti ős erők kifejlesztésének nagy századonként emlegethetjük, — azt hiszem, hogy akkor jelen századunktól méltán elvárhatjuk, hogy ő pedig a bennünk rejlő ős erőt, a lélek enerzsiáját fogja a maga teljességében s ragyogó fényében kiváltani az emberiségből.

Mert e század, mely ránk virradt, az emberi lelkeknek oly lüktető forrongásai és nagyfoku izgalmi közt nyílt meg, melyhez hasonló nem történt még az emberiség kultur történelmében. Tekintsünk bármerre a civilizált világban, mindenütt erős, szenvedélyes és merész szellemi reform-mozgalmakat és törekvéseket észlelhetünk.

Sokan a szocializmus fejlődésében és terjedésében keresik az emberi lelkek nyugtalan hullámvásainak és izgalmainak benső okait. Pedig bármily szempotokból mérlegeljük is e kérdést, az első sorban mégis csak közgazdasági kérdés marad. A tőke és a munka egymáshoz való viszonyának kérdése.

A kenyér-kérdés, mint a megélhetés kérdése, szó nélkül, hatalmas, nagy és súlyos problema, mely az első állam-megalakulástól végig húzódik az egész emberiség fejlődésének történelmében, le egészen korunkig. Különböző neveket, alakot és formát cserélve, de lényegben miedig ugyanaz maradv.

S ha mégis századokon át az anyagi kérdés sohasem birt oly expánziv erővel, hogy forrongásba hozza és állandóan abban tartsa az emberi lelkeket, akkor azt hiszem, hogy ma sem lesz ez az egyedüli oka az emberi lélek és szellem nagy izgatottságának. Ugy gondolom, hogy az általános kultura hatalmas terjedésének lehet részben tulajdonítani e jelenség okát.

De bármint álljon is a dolog, önkéntelenül éreznünk kell:

hogy a lelkek felszabadulásának, az emberi lelki erő megnyilatkozásának nagy korszakába léptünk bele!

A különböző nemzetek, népfajok, vallások és társadalmi alakulatok közt mintha kezdenének lehullani az elválasztó korlátok, az összes emberiség, mint egy nagy közös erkölcsi szervezet, mint egy egységes nagy család, együttes erővel és elszántsággal kezd küzdeni a lélek szabadságáért, jogáért, a lélek életéért! Érezzünk, sejténünk kell, hogy a szellemi jog-egyenlőség is, egyik jelszava lesz századunknak!

S midőn azt látjuk, hogy e nagy küzdelemben, élettársunk a nő s az egész női-nem is részt vesz, sőt talán épp az ő lelkük mélyéből tört elő a szellemi jogegyenlőség kivívásának forró vágya, azóta hinnünk kell ez eszme fenséges diadalában! Hinnünk kell benne, mivel eszményi nagy célokat — mint a tapasztalat bizonyítja — csakis a nők segítségével vagyunk képesek elérhetni.

A mi magyar társadalmunkban is, minden téren lelkesült erővel és kitartással látjuk a női-nemet előre nyomulni. Velünk, férfiakkal, egy sorban küzdenek már a kultúra, a haladás, a civilizáció reform-eszméiért!

Ez eszményi törekvések egyik kimagasló, lelkes női harcosát szabadjon ünnepelnünk e percben itt, e szép, diszes körben, ki nekünk nagyszabású, érdekes felolvasásával, a mai élvezetes estét szerezte.

Hogy ki nekünk Perczel Ferencné, Kozma Flora asszony és mik az ő érdemei, — azt hiszem — hogy éppen Egyletünk körében felesleges volna fejtegetnem, mivel ezzel első sorban is, az ő finom, gyöngéd, önzetlen szép lelkét sérteném meg.

Azt azonban mégis szabadjon megvallanom: hogy mi boldognak és büszkéknak érezzük magunkat, hogy kortársai lehetünk ama tüneményes, lángszellemű nőnek, kinek nevét egy kor, a magyar kultur-historia úgy fogja megörökíteni, hogy ő volt hazánkban az első vallás-bölcsészeti irónő!

De adja Isten, hogy még nagyon későn következék el a történelmi megdicsőülésnek ez ideje. Szívünk mélyéből kívánjuk, hogy a Mindenható kegyelme tartsa meg még sokáig az ő drága, nemes életét, hogy még sokáig végezhesse köztünk eszményi, nagy misszióját. Működésében kísérje a mi mély tiszteletünk, lelkesedésünk, igaz hálánk és szeretetünk! S mint kedves családjának, úgy legyen a mi kis Egyletünknek is még sokáig védő angyala!

Kilyéni Ferencz Gyula, m. kir. erdőmester felett.

Ima a koporsónál, mondotta 1908 január 23-án: **Csifó Salamon.**

Nagy Isten, végetlen hatalom! kinek szellemed ott lebeg a lét és halál felett s lelked röppenése teremt örömet és keserveket; ki alkotsz napfényt és borus eget, teremtesz véges világot és örök életet: nincs más nekünk, aki előtt leborulhatnánk, kihez imádkozhatnánk; nincs más nekünk, ki erőt adna, világosságot és enyhet nyujtana értelmünk és érzelmünk háborgó világába! Nagy Isten, ki lesujtasz és fölemelsz, ki megtörsz és meggyógyítasz, ki a hitnek árbocát, a reménynek csillagát adod előnkbe s aztán eltöröd az árbocot, leesni hagyod a csillagot: leomlunk a te szent színed előtt, mély alázattal hajtjuk meg fejünket s bocsátjuk tehozzád, a magasba, megtört szívünk sohaját s az örök titkokat kutató lelkünknek szózatát. Leomlunk előtted, mert megtörtél, Uram, minket. Földi erő és szeretet, emberi önfeláldozás és tudomány nem tudott versenyezni veled; titkos ima és fájó sohaj nem indított meg téged, nem lágyította meg atyai szivedet. Betelt elhatározásod s nekünk csak az a mély lemondás, az a mély megadás maradt: „Legyen meg, Uram, a te akaratod!” Mennyi sohaj, mennyi ima szállt egeid felé az önfeláldozó hitves és kedves gyermek, a végtelenül szerető szülők és testvérek ajkáról s mégis, óh, jó Atyánk, nem mult el tőlük, ki kellett üríteniök a keserű poharat. Te megbontottad a szép családi kört, kiragadtad a jó szívek és lelkek közül azt, ki szeretett volna még élni és munkálkodni, övéit és másokat boldogítani, téged az élők seregében imádni. Te elszólítottad a jó férjet, a gondos édes atyát, a szerető gyermeket és testvért, a szerény, de kiváló munkást, az embermegbecsülő lelket, a jó szívet, akit mások is csak szeretni és becsülni tudtak.

Vannak, sokan vannak, jó Istenünk, kik kifáradtak már a küzdelemben, kik nem bírják tovább a csalódást, kiknek ránehezült vállára az időknek terhe s minden nap kiáltják: „Elég, elég immár az én életem!” És te nem veszed ezeket magadhoz, engeded őket sirni és jajgatni, de nem szabadítod meg. Hát, Uram, neked is csak az erősek, a munkálkodó kezek és szívek kellenek még egeidben is!? Vannak, sokan vannak, akik nem szeretnek senkit, még téged sem, akiket nem szeret senki, még talán te sem, és ezek itt maradnak, élvezik a létnek örömeit, szent templomodnak — a természetnek — gyönyöreit. Óh hát, Uram, neked is csak a jók kellenek, te is csak azokat öleled idő előtt magadhoz, akik megsiratva halhatnak meg, akik távozásukkal ürt hagynak maguk után s akik után sirásnak szava és bánatnak sohaja tör egeid felé? . . . Hát te is, te is, jó

Isten, azokat bünteted meg, kik szolgálnak téged, hirdetik nagy nevedet és csodálatos dolgaidat, kik tisztelnek és imádnak téged? . . . Hát te is, Uram, a mi bánatunkban és kétségbeesésünkben gyönyörködöl és te is, mint az emberek, azokat gyötröd, akik szeretnek téged s akiket bizonyára te is szeretsz? Oh, ha így van, akkor, Uram, bennünket miért is teremtettél, hiszen tetteidnek okát és eredményét mi nem tudhatjuk, mert nekünk te még a közeli jövőt sem engedted látnunk! . . . Fáj, fáj szivünk e koporsó mellett s mert semmit megfejteni nem tudunk a te akaratedből, panaszkodunk. Panaszkodunk, de nem zúgolódunk; ismerjük törvényedet: *megostorozod, akiket szeretsz, meglátogatsz, akiket magadnak választasz.*

Nem zúgolódunk, hanem még áldunk, áldunk e koporsó mellett is mindazért, amelylyel a megboldogultat megajándékoztad. Az életért, melyet neki osztályrészüd adtál e földön; az ifjúságért, midőn, mint napfény által csalogatott pillangó, röpkedett tova és szállt vissza újra a családi fészekbe, élvezvén az ártatlan örömök idejét. Áldunk az örömökért, melyekkel vidámbbá tevén a családi kört is, a vágyakért és reményekért, melyekkel vezettél, vezérelted őt oda . . . oda, a természet szent kebelére, hol a lombokon áttört napsugár beszélt neki a te szeretetedről, a zúgó vihar a te hatalmadról, hol a hegyek ormán lelkesedve nézett a nap reggeli aranyozó sugaraira s majd ünnepies érzéssel vett búcsút a tünező fénytől és esthomálytól. Oh, bizony talán, mert rövidre szabta életét, azért vezérelted őt oly életpályára, hol több virág nyílt számára egy év alatt, mint sok másnak egy hosszú életen át. Áldunk, áldunk a családi élet boldogságáért és örömeiért, legőképe pedig amaz önfeláldozó hitvesért, ki szent odaadással ápolta a szenvedőt éveken át, kinek szive együtt csüggött a csüggendővel és együtt remélt a remélővel. Boldog, boldog lehetsz, elköltöztél, mert földi végső tekinteted hűséges hitvesedre esett, ő ejtett először könnyet feletted s hűséges, szerető keze fogta be, zárta le örök álomra szemeidet. Áldunk, Uram, áldunk a munkás és pihenő napokért, a csüggésekért és megpróbáltatásokért is; áldunk a kiváló tehetségért, melylyel őt megáldottad; a jó szív- és nemes lélekért, melyeket kebledben hordozni engedted és áldunk az erőért, a békességes türelemért, melylyel hosszas szenvedéseit viselni a megboldogultat megsegítetted.

Jó Istenünk, megnehezítetted te rajta kezedet; szenvedéssel, hosszas betegséggel meglátogattad; őt magadnak választottad s régóta készítetted a nagy útra. Nem fáj, nem fáj neki már semmi, nekünk, övéinek fáj nagyon a búcsuzás, az elválás. Ki ur, ki atya vagy mindenek felett, téged ölelünk mi magunkhoz a végbúcsuzás e szomorú pillanatában. Világosítsd, világo-

sítsd meg lelki szemeinket, hogy nyugodjunk meg szent akaratodban s adj erőt elviselni e csapást, e veszteséget. Ölelj, Uram, ölelj magadhoz minket, simogasd meg homlokunkat és arcainkat, töröld le könnyeinket. Mondjad nekünk, csak nem látjuk most a könnyek miatt, de te most is bölcsen cselekedtél, a te szerető arcodnak fénye most is felénk sugározik, te azt várod, hogy csak kisirjuk magunkat s azután majd megismerteted velünk útaidat és céljaidat.

Bizunk, bizunk hát, Uram, te benned! ki meglátogattál: oh, ne hagyj el minket! Öleld magadhoz a bánatos szívű özvegyet s önfeláldozó, hűséges szeretetéért fizess meg neki a te szerető jóságoddal; vigasztald meg őt azoknak jóságával, akikre bizta férje őt. Az árva gyermeknek légy te édes atyja; reád bizzuk, védelmezd meg őt! A szerető szülők szívét, kiknek nem tekintetted te korát és életét, ha már ily sulyosan látogattad meg, óh ne engedd megtörni. Az ősz lőpásztort, ki életében annyi kesergőt megvigasztalt, reád bizzuk, vigasztald te meg őt. Mutass, mutass a szülőknek, a hitvesnek és gyermeknek egy szép világot, hol szenvedés nélkül, boldogan él már az ő kedves halottuk. Nyugtasd meg őket azzal, hogy voltak és vannak még többen, sokan, kedveseik, akikért élniök, munkálniök, akiket továbbra is szeretniök kell. A jó testvérek keblében tartsd meg a szeretet szent érzelmét s ápolj keblükben a megboldogultnak kedves emlékét. Küldj erőt, küldj vigasztalást ő hozzájuk is. Adj vigasztalást minden jó rokonnak és jó barát-nak s ama testületnek is, melynek kebeléből a megboldogultat elszólítottad; rendelj középük jó munkást, igaz hazafit, becsületes lelket, szerény szívet, kötelességtudó embereket, minő volt a megboldogult. Vigasztalj, erősíts a benned vetett hit által minket mindnyájunkat s a megboldogultnak adj csendes pihenést a sírnak ölében, lelkének üdvösséget a te egeidben. Szent fiad nevében könyörgünk, hallgass meg minket! — Mi Atyánk stb.

Bucsuszó.

Még csak egy szó, még csak egy földi csók, egy kendőlengetés s azután sötétség, némaság. Drága halott, mi búcsuzunk, mi elválunk. Te a halál karján már szállsz, szállsz fel az örök dicsőségbe, mi meg az élet hajóján vissza, vissza a küzdés, a szenvedés országába. Tavasz közelg, lomb fakad s majd virág nyilik; miket te úgy szerettél: nem fognak már ezek téged viszontlátni, nem fogják már többé szívedet, lelkedet vidítani. Szerető kezek egy sírra fognak mutatni s azok oda zarándokolnak majd sírodat díszíteni. A kelő napsugár keresni fog téged a bércek ormán s a szellő fog majd neki üzenetet vinni, a szellő fogja búcsuszódat a napsugárnak átadni.

A csermely és patak cseveg-cseveg, várva téged a domb oldalán, de már hiába vár, elhal bánatában. Eljő majd a felleg is és kisirja feletted bánatos könnyeit. Minden eljő, minden visszatér... Oh, csak te nem jössz vissza, vissza többé soha, vissza ő hozzájuk, vissza mihozzánk... Egyre kérünk, add oda, add oda a virágnak gyöngéd lelkedet, a szellőnek szerető szivedet, s virágillatban, szellősusogásban küldj, küldj nekünk egy szebb világból szép üzenetet, hogy töröljük le mi is bánatos könnyeinket... Röpkedjen, röpkedjen lelked az álom szárnyain kedveseidhez s csókdossad őket; így talán nekik is könnyebb lesz várni a viszontlátás hajnalára. Most búcsuzunk, te csak aludj, te csak álmoldj, mi őrködő szeretettel virrasztunk álmaid felett, mert bár kihajt a virág, kihajt a levél, nekünk az akkor is csak bánatról beszél. Nyugalom testednek, idvesség lelked nek, nekünk megnyugvás, nekünk vigasztalás a jó Istentől, kiben bízva, mondjuk: Isten veled, Isten velünk! Ámen.

A sirnál.

Egy gondolat megállít minket még egy percre sirodnál. Egy gondolat miatt megállítunk mi még téged, drága halott, egy perczre az örök elválásnak e pontjánál...

Egy angyal, egy kedves angyal szállt el melőled a családi fészkekből régen, régen*... Egy angyalt, egy kedves angyalt küldött a jó Isten neked családi fészkebe, földi körödbe. Az hívott, csábított, oda... oda a nagy messzeségbe, ez kért s imádkozva marasztott a boldog családi körben. Maga a jó Isten habozott: a mennyei vagy a földi angyal kérését teljesítse e?... Talán ezért is kellett oly hosszasan szenvedned. Győzött az ég s te már elmégysz. Egy angyalt találsz ott fenn, egy angyalt hagysz itt lenn. Örülsz-e a viszontlátásnak, avagy az égben is bánkodom a földiektől való elszakadás miatt? Életed napja a delelő pontra ért s elsötétült ekkor örökre az ég fejed felett. Korán, korán még. Holnapután (jan. 25.) 45 ik születésnapod virrad fel, de reád már nem közöttünk, hanem az Istennek országában. E földi lét, a kedves családi élet adott neked munkát, szerzett neked becsületet, adott örömet, de hozott szenvedést is. Most már mindennek vége, csak a mi bánatunknak, csak a mi könyhullatásunknak van kezdete. Elbocsátunk, menj, menj hát a jó Istennek áldásától, szeretetétől kísérve. Mi itt maradunk még benne vetett hittel, bizalommal. Neked legyen béke, csend, nyugalom, idvesség, nekünk megnyugvás, vigasztalás. Isten veled! Isten velünk! Ámen.

* Vonatkozás ez a megboldogultnak Anna nevű, épen oly ifju korában elhalt nővérére, mint aminő korbán elmaradt most tőle az ögyetlen leánya.

Az E. K. Tanácsból.

— Január hó 8-án tartott ülés. —

Az elnöki előterjesztések rendén a főtiszt. püspök úr bejelentvén Pállfy Dénes székelykereszturi gymn. f. ü. gondnok halálát, méltó szavakkal emlékezik meg az elhunyról. Az E. K. Tanács fájó részvétének kifejezést adva, az elhunyt emlékét jegyzőkönyvében is megörökítette.

Az egyházi és püspöki titkár évnegyedi jelentése, hogy az 1907. év III-ik évnegyedéről elintézetlen ügy nincsen, tudomásul vétetett.

Az elnökileg elintézett ügyekről előterjesztett titkári jelentés tudomásul vétetett. E jelentésből felemlítjük, hogy január hó 8-ig a vallás és közokt. miniszter ur József Dénes dombói, Benczédi Ferenc tarcsafalvi, Erdős Mihály csehétfalvi, József Mihály ravai kántortanítók részére tanítói fizetésük kiegészítése, illetve évtödös korpótlékaik fedezésére az 1907. évi XVII. tc. értelmében a megfelelő államsegélyt kiutalta. Adorján Domokos tordai kántor és állami isk. tanító afiának elhalálózása fájó érzéssel vétetett tudomásul s tordai gymnasiumunknál a vallásos és műének tanításával, ideiglenesen, megbízott Derzsi Domokos állami népiskolai tanító. A vallás és közokt. miniszter ur lelkészeink 1908. év I-ső félévi kongruájába 59403 K 54 fillért utalt ki. Az 1907. évi 2000 kor. segédlelkészi átalány számadása helybenhagyatva felterjesztetett a vall. és közokt. miniszter urhoz.

A kénosi egyházközségben a szénakepe megváltása oly módon, hogy az általános határtagositás alkalmából mindenik egész képét fizető birtokos a saját birtokából 200 □ ölet, a félképét fizető 100 □ ölet enged át e címen az egyházközségnek mindenkorai lelkésze javára, jóváhagyatott és végleges jóváhagyása az E. Főtanács elé terjesztetik.

A Zalásán (Baranyamegye) és környékén lakó unitárius hívek leányegyházközséggé alakulása jóváhagyatott és végleges jóváhagyásra az E. Főtanácsnak ajánlatba hozatik.

A mészköi egyházközségnek, azon eljárása, miszerint takarékpénztárilag kezelt tőkepénzből 400 koronás jelzálogi biztosíték (első helyen betáblázásra) egyik tagjának kölcsönt adott, nem kifogásoltatt.

Néhai Benczédi Gergely volt pénztárnok afiának pénztárnoki kauciója, hátramaradt családja részére kiutaltatt.

Elemi népiskolánkról az 1907—8. tanévi beiratások és a tanítás megkezdésének idejéről felterjesztett jelentések tuda-

másul vétettek és kapcsolatosan szükséges intézkedések megtétek.

Benkő Mihály egyh. köri felügyelő gondnok afiának a gazdasági bizottsági tagságról való lemondása sajnálattal vétett tudomásul és bejelentetik az E. főtanácsnak.

Az E. K. Tanácsi díjnak tiszteletdíja 60 kor. emelkedéssel évi 180 koronában állapított meg.

A marosvásárhelyi Derschi János féle ház javítási költségeire a megfelelő összeg kiutaltatott.

Az 1907. évre adott 100.000 kor. egyházi államsegélyről, valamint az 1907. évre adott 15800 kor. tőkegyarapítási államsegélyről szóló számadások helybenhagyattak s okmányolt példányaik helybenhagyásra a vallás és közokt. miniszter, az okmányolatlan példány az E. Főtanács elé terjesztetik. Az egyházi és püspöki titkár kezelése alatt álló nyomtatványokról betérjesztett 1907. évi számadás helybenhagyatott.

Egyházi pénztárnok afia jelentése pénztárnoki kauciójának letételéről tudomásul vétetett azzal, hogy a letett értékkel az E. K. Tanács elfogadta kauciónak ideiglenesen, de felhívta a pénztárnokot az egyházi törvényeinkben megjelölt értékekben tenni le kaucióját.

Bartok Endre papnövendéknek az 2907 8. tanév II-ik felére feltételeesen rendes hallgatónak fölvétele engedélyeztetett.

A főtiszt. püspök ur jelentése egyházunk történetének rövid ismertetése angol nyelven kiadott füzetéről örömmel és köszönettel vétetett tudomásul és a mű 2 példánya beadatott egyházunk nagy könyvtárába.

A Rava község telekkönyvének helyesbitése alkalmával az egyházközséget érdeklőleg bíróilag fölvetett és fölterjesztett jegyzőkönyvek jóváhagyattak.

A duna - tiszamenti-köri esperes jelentéséből az E. K. Tanács fájdalmasan értesült Murányi Farkas Sándor egyházi tanácsos afia, egyik nemes lelkű jöltevőnk elhunytáról. Részvétét jegyzőkönyvileg és az elhunyt özvegyéhez küldött iratban is kifejezte.

Balázs János szentháromsági kántortanító részére 100korona rendkívüli segély utaltatott ki a br. Baldácsy rendelkezési alap terhére.

A főtiszt. püspök ur jelentése a kezelése alatt álló „Ezred-évi“ alap 1907. év végéni állásáról, mely szerint az alap 10086 kor. 60 fillért teszen, örömmel és köszönettel vétetett tudomásul. Ugyiszintén a püspök ur kezelése alatt álló „Dávid Ferenc emlék-alap“ 1907. év végéni állásáról betérjesztett jelentés is, mely szerint ez alap 5902 kor. 74 fillért teszen. Ezen

jelentésből felemlítjük, hogy az 5902 kor. 74 fillér hozzáadva a püspök ur által a közpénztárba 1879. és 1903. években beadott összegekhez, az alapítvány összege 1907. év végén 43277 kor. 91 fillért teszen ki. Az alapítvány tőkekamataiból 1880 óta felhasználott évenként 1200 kor., ami 28 év alatt tesz 33.600 koronát.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Egyed.
Az **egylet pénztárába** 1907 nov. 25-től folyó évi január 16-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kozma Pál Kolozs 1908-ra, Székely Sándor Sáromberke 908—911-re, Csegezi Tamás Ádám 907—908-ra, özv. Májai Istvánné Kolozsvár 906—907-re, Durugy Ferencz Szászsebes 904—907-re, Nagy L.-né Vadász Ilona Fiátfalva 907-re, Kádár József Dész 908-ra, Fekete Lajos Selmeczbánya 906—907-re, Egyed József Maroscsapó 908-ra, dr. Borsai Áron Bánffyhunad 906 908-ra, Vaska Mózes Sepsikáinok 906—907-re, Kövendi Mihály Brassó 907-re, Rösztner Valéria Nagybánya 908-ra, Barabás Sándor Alvincz 906—907-re, Török Árpád Erzsébetváros 907-re, Perczel Ferencz, Perczel Ferenczné, Perczel Flóra, özv. Kozma Ferenczné Budapest 908-ra, Székely János Kolozsvár 908—909-re, Nagy Elemér Gurahoncz 908-ra, Gyöngyösi Lajos Zilah 907—908-ra, Sárdi Lőrincz, Hadházi Sándor Kolozsvár 907-re, Csiky Károly Kolozsvár, Szegedi Árpád Budapest 908-ra, Mátyás Jenőné Felvincz 905-re, Gyarmathy Mózes Mármharossziget 907—908-ra, Székely Gyula Verespatak, Gálfi Györgyné Abrudbánya 906—907-re, Márkus Károly Moson 908-ra, Doby Antal Homonna 907-re, Antónia Mihály, Unitárius Egyházközség Magyar-szovát 906—907-re, Csipkés Árpád Csikszereda 906—908-ra, ifj. Gálfalvi István Györgyfalva 905—907-re, Unit. Gimn., Olvasó Egylet Székelykeresztur, Kiss Kovács István Kolozsvár, Marossy Endre Jászberény, Bedő Károly Nagyenyed 908-ra.

Előfizetői díjat fizettek: dr. Székely Ferencz, dr. Székely Aladár Budapest

907—908-ra, Egyed József Magyarcsapó, Sipos József Torda, Somkerekai Elek Szék 907-re, Deréky Gyuláné báró Gyórfy Róza Megyaszó 908-ra, ifj. Zsáky Antalné Dész 907—908-ra, Lőrinczy Dénes Szentábrahám, Márkos Ferencz Marosvásárhely, Szigeti Cs. Miklós Kolozsvár, Firtos Dénes Besztercze, Benedek Lajosné Nyárádszereda, Klobucsár Viktor Budapest, Sándor Jenő Handalbustyaháza, Gerjovics József Somberek, Veress Ferencz Torda, Sinczki Géza Nagyszeben 908-ra, dr. Gelei József Bánffyhunad 906—907-re, Hankó Domokos Szászrégen 907-re, Szentannai Sámuel Kiskunfélegyháza, Szegedi Árpád Budapest 908-ra, Puchmann József Szigetvár 905 909-re, Csegezy Pál Marosvásárhely 906—907-re, Szabó Lajosné Brassó, Sikó Géza Medgyes 907-re, Miklósi Medán Endre Nagysomkút, Barabás Miklós Kolozsvár, Nagy Józsefné Farkasmező 908-ra, dr. Jeney Elekné Nagyenyed 907-re, ifj. Szénási Ferenczné Dész 908-ra.

Az *aranyostordaköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Csegezi Mihályné, Tóth Olivérné 907-re, Derzsi Kálmán Szentmihályfalva 905—906-ra, Pálfi Máté Bágyon 905—907-re.

A *kereszturköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Firtos Aron Gagy 906—908-ra, Deák Miklós Szentmihály 904—907-re, Marosi Mátyás Kadács 904—906-ra, Boros György Kobátfalva, Miklós Jenő Medesér, Miklós György Szentmihály, József János Firtosváralja 906-ra, Deák Sándor Kobátfalva, Péter József Tordátfalva, Sándor Géza Siménfalva, Sándor Aron Kadács, Pap Gyula,

XXI. 2. / 1908

Benczédi Ferencz Tarcsafalva 907-re, Kőkösi Mihály Tordátfalva, ifj. Marosi János Kadács, Ekárt Andor Csehétfalva 908-ra, dr. Sárdi Elemér Gyergyóremete 907-re.

Az *Unitárius Közlöny* költségeire ajándékoztak: dr. Székely Ferencz Budapest 40 f, Durugy Ferencz Szászsebes 1 K, Kovács Lajos Kissolyos 1 K, Kádár József Dés 1 K, báró P. Horváth Kálmán 40 K, Nagy Béla Marosszentbenedek 1 K A Nők Világára ajándékoztak: Perczel Ferenczné Budapest 32 K, Gyarmathy Mózes Máramarossziget 1 K. Az egylet perselyébe ajándékoztak: Deréky Gyuláné báró Györffy Róza Megyaszó 1 K

60 f, Nagy Elemér Gurahoncz 1 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1908 január 16-án.

Gálfi Lőrincz, pénztárnok. *Egy*

Uj tagok. Mióta az uj egyleti élet megkezdődött több uj tag csatlakozott sorainkhoz. Fogadják meleg kézzsoritásunkat és élvezzük az együttlét örömeit. Az Unitárius Közlöny lesz a szóvivő. Az ország minden részéből s még messzi távolból is kapja és viszi a hirt, a gondolatot. Az uj tagoktól uj buzgóságot kérünk.

Levelező tagjaink. A távol vidéken lakó tagtársakhoz felszólítás-küldöttünk, hogy levelező tagjaink legyenek. Sokan megkezdették a munkát: jövő számban beszámolunk. *Egy*

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALOM.

Idegen egyházból jött papot az amerikai unitáriusok meglehetősen nehéz föltételek alatt alkalmaznak egyházaikban. Az átállani szándékozó pap tanulmányairól és működéséről szóló bizonyítványait személyesen benyújtja a papi testület által kijelölt hároni tagu bizottságnak. A bizottság megvizsgálja az ügyet és föltételeken nyilatkozik a felvétel mellett és ajánlja a hiveknek. Ez a nyilatkozat az egyházi lapokban közzététetik azzal a megjegyzéssel, hogy a végleges fölvétel hat hónap mulva fog megtörténni, ha ezalatt nem jut olyan dolog a bizottság tudomására, ami a felvétel megtagadását eredményezi.

Ferencz Gyula sz. 1864., megh. 1908. jan. 21-én. Akinek sok adatott, attól sokkivántatik. Püspökünk, Ferencz József nagy és szép családját sulyos csapás érte. Fia, Ferencz Gyula erdőmester elhúnyt jan. 21-én. Már régóta küzd az életért és harcol a kegyetlen enyészet ellen. Az erdőben fölhalmozott életerő pótolgatta az övét is, hiszen évek óta a legszebb völgyben lakik a gyalui havasok aljában, hová a püspöki család is gyakorta kirándult üdülni, de az erdőmestert idegbaja nem hagyta el. A mult év őszén oly

bántalmái támadtak, hogy operálni kellett. Ezuttal is orvosrokonának, a jeles műtő, dr. Gyergyai Árpádnak köszönhetette, hogy még korábban be nem következett az elkerülhetetlen.

Ferencz Gyula az erdészeti pályán működött és gyors haladást tett, mert szorgalmas és kitartó munkás volt. Szülői és testvérei mély bánatánál csak az özvegyé és egyetlen leányáé lehet fájóbb. A nagyterjedelmű rokonság és barátok kísérték pihenő helyére a kolozsvári családi sírkertbe.

Gál Sándor kidei állami iskolai igazgatóról szóló szomorú hírünk a megelőző számból akaratlanul kimaradt, de a tartozásunk nem szünt meg. A néhai lapunknak a Dávid Ferencz-Egyletnek kezdet óta oly buzgó hive volt, amilyent sokat adjon az Isten. Ez a férfi munkás küzdelemmel teremtett magából embert. Ismerte a nélkülözést, megtanulta a lemondást, de nem ismerte a csüggedést s nem vette számba a fáradságot. Kide kolozsmegyei községben áll. iskolai igazgató, nemzeti apostol, mindenfajta közművelődés életető lelke volt. A nép szerette, tisztelte, atyjának nézte. Tanügyi gyűlésen volt saját iskolájában. Fölszóllalt és beszélt tüzzel, isteni ihlettel s midőn

társainak kiadta a jelszót, hogy »ha kell, életünkkel is biztosítsuk a sikert«, akkor s ott, iskolájában, az ő csataterén összeroskadt és meghalt Nején kívül két leánya és fia gyászolja, kik ugyanazon a pályán tovább éltetik nemes példáját.

Aranyosrakosi Létay Lajos

egyházi főtanácsunk tagja, mult évi december hó 31-én 86 éves korában meghalt Sinfalván, hol fiánál, Létay Domokos unitárius papnál lakott. A szabadságharcot mint főhadnagy élte át. Később a volt Aranyosszéknek és Tordaaranyosvármegyének volt árvaszéki ülnöke. Említett fián kívül még három fia van közpályán. Ezekon kívül nagyszámu unoka, dédunoka és rokon gyászolja az öreg úr váratlan halálát, ki száz éves koráig óhajtott élni.

Unitárius istentisztelet Bányabükkön. Egyházunk bányabükkői vezetője, Máté Mózes a mult karácsony másodnapján adta férjhez Róza nevű leányát terdai Füßy Jenőhöz. Az egyházi áldást Csifó Salamon lelkész adta az új párra. Lelkész afia felhasználta ez alkalmat arra, hogy Bányabükkön összegyűjtötte ott levő unitárius hiveinket, nekik a gazdatiszti lakás egyik szobájában istentiszteletet tartott és urvacsorát szolgáltatott ki. Uri szent vacsorában 12 egyén részesült.

Unitárius Szószék, az unitárius lelkészök egyházi beszédára immár III-ik kötetével is megindult az ige szolgálatára. Ürmösi Károly, Balázs András, Gál Miklós (Datk), n. Mózes András és n. Györfi Ferenc templomi, Szász András esketési beszédei. Molnár Iános, Gál József és Szász András alkalmi imádságai vannak közölvé. Mindenik darab élénk bizonyosság a munkás papok fenkölt gondolkodásáról. A nem papok s főképpen akiknek nincsen közelben papjuk, lelki épülésükre olvashatják. Ára egész évre 6 korona (Székelyudvarhelyt, Vári Albert lelkésznél.)

Idegenben levő hiveink gondolása a jelen évben az eddigénél is fokozottabb lesz. Az »Unitárius lelkészök« megbeszélte a teendőket s lelkészeink szívükön hordozzák e hazafias

papi kötelességet. Az egyházközségek segítségére állnak a lelkészek, tudván, hogy a jó tett jó gyümölcsöt terem, s a szív háládatos tud lenni. Az Unitárius Közlöny ingyen küldjük *katonáknak* és ipart tanuló ifjaknak, ha lelkész afiai erre fölhevnek. Szolgálatban és ideiglenes alkalmazásban levőknek 1 K 24 fillér.

Kalnoki Bekő Dénes állami tanítóképzédei nyug. tanár, egyházi tanácsos, maros-tordavármegyei törvényhatósági bizottsági tag f. évi január hó 17-én, életének 64-ik évében szívszélhűdésben hirtelen elhunyt.

A boldogult hitrokon csak pár év előtt tette volt át lakását Marosvásárhelyre Székelykeresztúrról, mely utóbbi helyen 1870 óta működött, mint tanítóképzédei tanár s teljes szolgálatának kitöltése után nyugalomba vonulván, hasznos munkásságát, mint állami iskolai gondnoksági elnök és az ottani vidéki népbank igazgatója érvényesítette.

Váratlan halálát a még munkaerős férfinak sok jóbarát és ismerős fájlalja s négy kiskoru árvája siratja. Egyetlen fia a kolozsvári főgimnáziumunk nyolczadik osztályának növendéke, két leánya már tanítónői oklevelet szerzett s a legkisebbik polgári leányiskolai növendék.

Hült tetemeit első neje utáni iszlói birtokán helyezték örök nyugalomra. Pihenjen békében!

Székely ifjakat ipari pályára elhelyez a nagykünsági székely egyesület Karczagon. 4 évig munkát, teljes ellátást és ruházást biztosít. Jelenleg hely van 1 lakatos, 1 szabó, 1 kalapos, 1 szíjgyártó, 1 szűcsmesternél. Kereskedésben is helyet talál 3 ifju. Bővebb felvilágosításért írni kell: Székelysegítő Egyesületnek, Karczag.

A zsinati számokért ujjabban szives adományokat küldöttek: Kovács Sándorné tanfelügyelőné 2 kor.

Kérelem olvasóinkhoz. Az Unitárius Közlöny címszalagjai ujra nyomtattak. Kéri a szerkesztőség főképpen a lelkész urakat, de másokat is, hogy ha a címzésben valami hiba esett, azonnal értesítsék egy levelezőlapon.

Helyreigazítás. Az 1907. évi 9. számú Unitárius Közlöny 165. lapján e szavak: »a Szentiványi-családkihalt«, szerencsére nem felel meg a valóságnak, mert egy tagja, Szentiványi

Sándor él, ki jelenleg Marostordavármegyében árvaszéki ülnök és alelnök. Mint jó unitárius, mindnyájunk öröme, nemes őseinek méltó utóda. — Gál Elek, unitárius lelkész.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

P. Z. Medgyes. Fogadja szives köszönetünket a nagy buzgóságért. A címekre elment. 2 felvétellett r. t.-nak. A többit is szivesen látjuk. **Többeknek** tartozunk köszönettel, hogy fölfogták az előttünk lebegő magas célt és segítségünkre jöttek. Az egyházhoz névlegesen sokan tartoznak, de vallása kevés embernek, élő hite még kevesebbnek. Nagyon üdvös, apostoli, jézusi munkát végeznek mindazok, akik a vallás vigaszát, ösztökötő és erősítő hatalmát juttatják szívébe. Már csak az a tény is, hogy érdeklődünk egymás iránt, tartalmaz valami evangéliumi szellemet. Az ilyen munka csak jót eredményez az adónak is, az elfogadónak is. — **Medgyesről** sok buzgó tagtárs jelentkezett. Örvendünk, mert így talán még egyesülni is fognak. Jó lenne még magasabb érdekből is. — **B. P.** Köszönjük. A következőben. Az ígéretek beváltását várjuk. — **U. L.** Máskor is, másról is! — **Fáron.** Meglepő munkálkodás. Egy részök logikai és pszichológiai tanulmány, a másik vallási és erkölcsi. Az utóbbiakból közölni fogunk alkalmilag, midőn kisebb lesz a teher lapunk gyenge vállain. Addig is köszönjük. — **K. G.** Szép és oázis dolgok, de a mi keretünkön kívül esik a terjedelem miatt. A tartalom is igen szakszerű ide. — **Dr. I. Ö.-né.** Hálásan köszönjük a szives eljárást, a kedves levelet és névsort. Küldöttünk. — **G. I.** Csak a jövő számban. A sok szomorú dolog mindent kiszorított. Sikert kívánunk a nagy vállalathoz! **F. M.** Köszönjük im e szép ígérését: „A mennyiben szerény tehetségemhez képest ezen nemes együletnek célját valamenyiben elősegíthetem, úgy azt, mint az unitárius egyháznak egy vallásos tagja kötelességemnek tartom.“ Az új tagoknak elindítottuk a lapot, a többinek küldünk mutatványt és felszólítást. — **Ij. J. I.** Gdrs. Azonnal intézkedtünk. Egyben a lapból is küldöttünk. Jó sikert az új munkához! — **K. S.** Meadville. Egy pár napot késve érkezett erre a számra. A jövőben. A 25 példány elindult az illető atyafiaknak.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.		Az Ámérikába élő magyarok. —
Átellenben (költemény). — Jékey	□	Kiss Sándor.
Aladár.	□	A mit minden unitáriusnak tudni
Az E. K. Tanácsból. — V.	□	kell.
November (költemény). — Jékey	□	Becsüld meg a föld mivelőjét!
Aladár.	□	Egyleti élet és munkásság.
Az özvegy köszönete. — Özv. Mu-	□	Egyházi és iskolai mozgalmak.
rányi Farkas Sándorné.	□	

Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.

Rend- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

Ino **Vallás, hit és szabadság.** A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi íróktól. Ára lapunknál rendelve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

Ino **Jeleseink
élete és
jelleme** ≡

egy hat a kedélyre, mint a tiszta napsugár a feshő bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mind-azok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelköknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsein, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**. *Jeleseink élete és jelleme*, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kövály László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahám Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kövály László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. *Aranyosrákosi Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmössy János* írta Gyöngyösi István, *Böloni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovics Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kaáli Nagy Elek*, *Berde Mózsza*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. *Az új kollegium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. *Az unitárius kollegium diszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

XXI. 3. / 1908

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Az erdélyi református egyháznak új püspöke van. Kenessey Béla, a theológia igazgatója az összes szavazók (141) akaratából immár püspöke ötszáznál több egyházközségnek, ugyanannyi papnak s minden más hívének. Jól iskolázott elme, tiszta gondolkozás, erős hit juttatta e magas helyre. A leendő papok iskolájából a meglett papok életvilágába lépik. Az eszmék magaslatáról a mindennapi élet sokféle vesződésé közé. Egyháza tudta miért tüntette ki oly nagyon egyakarattal. Ő tisztában van azzal, hogy mire vállalkozik. Székfoglaló beszédében egyházának munkát, az egyházhoz nem tartozóknak békességet, türelmet és szeretetet ígér. Hisszük, hogy a modern ember, a kivált férfi és a hívő tudós szép összhangban lesz benne. Üdvözljük magas állásában, s bizunk benne, hogy a hegytővénei nem fog korlátot állíttatni, hogy mások ne mehessenek föl és ne láthassanak a mennyország titkaiba.

*

Az idő forgó kerekén vörös vonalakkal szembeötlővé teszik rendesen az utolsó küllőt, de bizonyosan nem azért, hogy a munkás örvendjen az első közeledtének, hanem azért, hogy siessen, mert a munka kezébe szakad, bevégezetlen marad. Az emberek már az ős időkben nagy dolgot csináltak az ó-év estvéjén. Sirtak és jajgattak s félelmökben imádkoztak. A mi korunk úgy segít a dolgon, hogy a nagy fordulónál örömmünetet rendez. A szerkesztő asztalára olyan lap került a napokban, amely nem engedi, hogy többé elfelejtse mily régen kezdődött az ő multja. Tanítványai kitalálták, hogy már 25 éve vezeti őket az önmívelés családi körében, s ezt nyilvánosságosan tudtára adták s ifju és üde képeik csoportjával figyelmeztetik, hogy ilyen volt

a múlt. Minthogy azonban ez azt is kifejezi, hogy olyan a jelen ifjúsága, amely hálájával kedveskedik: köszönettel fogadjuk s ráadásul úgy biztatjuk, mint a tiszt a katonáját: csak előre édes fiam!

*

Nem az a baj, hogy kevés pénze van az embernek, hanem az, hogy a mikor pénze van, nem tud jól bánni vele. A magyar virtus azt hozza magával, hogy egyet jót mulassunk, vagy hogy jól kiöltözzünk. Csak utolsó esetben s akkor sem mindenkinek jut eszébe, hogy vegyen egy jó könyvet. A Vallás, Hit és Szabadság című könyvvel már egy teljes éve foglalkozom, úgy mondom, ahogy van: annyi lelki örömet, oly sok jó gondolatot, akkora nagy tanulságokat szereztem belőle, hogy lehetetlen szóval kifejeznem. Sajnálom mindenik embertársamat, aki nem élvezte az olvasásnak ezt az örömét. Aki ilyen könyvre költi a pénzét tőkét gyűjt magának.

*

Egy unitárius asszonytól levél érkezett a szerkesztőhöz, A Dávid Ferenc Egyletnek arra a felhívására válaszol, a melyet az idegenben élő unitáriusokhoz küldöttünk szét. Azért foglalkozunk ezzel a levéllel, mert nagyon élénken tanúsítja, milyen helyzetbe juthatnak a mi hiveink. Egyetlen unitárius az egész nagy helységben (Piski). Férje református, mivel ur ember, aki megtudja becsülni neje vallását. A lakosság többnyire katolikus, református és oláh. »A vidékről jönnek be falusi emberek és egész magyar kinézésűek, de nem tudnak magyarul, vagy nem is akarnak beszélni, pedig törzsökös reformátusnak mondja magát.« Nagyon lelkes unitárius, akit nem lehet féltetni, de hányan vannak ilyenek? Hála Istennek, amint látjuk, sokan, de csak azok, akik a szülői háznál jó vallásos nevelésben részesültek.

*

Egyszer valaki azt mondotta volt, hogy oly sokszor beszélünk a pálinka ellen, hogy csak azért is megszokják az emberek. Ez eszünkbe juttatja az anyák szerepét. Annyiszor figyelmeztetik gyermekeiket, hogy »vigyázz, ne nyulj a tüzhöz!«, »ne járj a késsel«, hogy maguk is megunják, de az igazi kura mégis csak az lesz, ha egy párszor elvágják a kezöket, vagy némelykor megégetik magukat s a házat is. Kell e nagyobb égés a gazdának annál, hogy eladósodik a korcsmárosnak s oda vész a jármáshája, vagy a búzatermő földje?!

*

Olvasom, hogy a róm. kath. egyház vezető férfiai kiadták a jelszót, hogy egyesülni és szövetkezni kell, mert máskülömben elnyomják őket. A szövetkezésnek mi barátjai vagyunk, de ez a

panaszos hang a mi fülünkre furcsán hat. Ha meg nem sértenénk valakit, azt mondanók, hogy az Aesopus farkassa jut eszünkbe. Tőlünk, elenyésző kisebbségtől még az sem lehetne feltűnő, ha a mostani lelkes és általunk is tisztelt püspök régi tervét látnók megindítva: Erdély katolikussá tételét.

*

Belőlünk nem a félelem, hanem a hazafiság szól. Ha az országban a vallásháboru is kitör, akkor a Luegerek és Supilók terve bizonyosan megvalósul, mert a vallásháborunak mindig politikai vereség a vége.

Átellenben . . .

<i>Átellenben muzsikálnak, Heje-hujás Lakodalmi táncot járnak, Táncot járnak . . .</i>	<i>Vagy egészen gyászba vonnám, Vagy azt a szép Leánylelket visszaadnám, Visszadnám . . .</i>
<i>Szomszédban meg egy szép [lánynak Tört virágnak, Koporsóján sirdogálnak, Sirdogálnak . . .</i>	<i>Azt a csalárd völegényt meg, Legsúlyosabb Ostorommal kergetném meg, Kergetném meg . . .</i>
<i>Hát ott fön­n a magasságban, Holdsugaras Mennyei szép ragyogás van, Ragyogás van . . .</i>	<i>Hanem hát te bölcs vagy Uram Te parancsolsz S ide lenn most minden ugy [van, Minden ugy van . . .</i>
<i>Hejh, ha én ott parancsolnék, Az a fénylő Mennyország most nem volna [kék, Nem volna kék . . .</i>	<i>Csakhogy aztán, ha már ugy [van, Akard azt is Hogy én ebbe megnyugodjam, Megnyugodjam . . .</i>

Jékey Aladár.

Az E. K. Tanácsból.

-- Február hó 12-én tartott ülés. --

Br. Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok mint világi elnök, megható szavakkal emlékezve meg arról a mély gyászról, mely szeretett főpásztorunkra borult, elvesztvén január hó 19-én egyik kedves fiát, Ferencz Gyula m. kir. erdőmester, egyházi tanácsos, afiát. Az E. K. Tanács részvétét jegyzőkönyvileg kifejezte és külön írásban is kifejezni határozta a gyászba borult püspöki családnak.

Az elnökileg elintézett ügyekről előterjesztett titkári jelentésből fölemlítjük, hogy a vallás- és közokt. miniszter jan. 8-tól febr. 12-ig Miklós György székelyszentmihályi, Nagy Ferenc és Máthé Juliska enlaki, Pálffy Sámuel dévaványai, Péter József tordátfalvi, Lőrinczi Lenke ravai tanítók, illetve tanítónők részére tanítói fizetésük kiegészítésére az 1907. évi XXVII. t.-c. értelmében kiutalta a megfelelő államsegélyt.

Ádám Albert kereszturkőri felügyelő gondnok halála fájdalmas érzéssel vétetett tudomásul s az E. K. Tanács jegyzőkönyvében kifejezve részvétét, felhívta az egyházkört, hogy e haláleset folytán megüresedett felügyelő gondnoki széket legközelebbi közgyűlésén szabályszerűen töltsse be. A bözödi egyházközségnek, erdővagyon felügyeleti tekintetből, engedély adott a tulajdonát tevő erdőből 100 darab tölgyfa levágatására. A gazdasági bizottság megalakulása, mely szerint helyettes elnöknek Molnár Sándor, jegyzőnek Gyöngyössy Béla választott meg, tudomásul vétetett s a jegyzői tiszteletdíj kiutaltatott. Máthé Mózes bányabükki gazdasági kezelő évi járandósága, tekintettel hosszas és lelkiismeretes működésére, megjavítottatott. Wekerle Sándor miniszterelnök ur leirata, melyben értesíti egyházunkat, hogy a király ő felsége, egészségének helyreállta alkalmából E. Főtanácsunk által előterjesztetett feliratért legmagasabb köszönetét nyilvánította, tisztelettel vétetett tudomásul és az E. Főtanács elé terjesztetik. A sárdi Fodor István-féle birtok megvásárlásától, tekintettel a túl magas árra, az E. K. T. elállt. A kollegiumi régi és felhajthatatlanná vált tandíjhátralékokat a rendes számadásból kivenni és csak nyilvántartásban vezetni határozatott. A londoni magyar kiállításon kollegiumunk részvétele kimondatott. A kolleg. igazgatóság jelentése a latin nyelv tanításának eredményesebbé tétele érdekében tartott tanári értekezletről, méltányló elismeréssel vétetett tudomásul és a jelentés tájékoztatásul megküldtetett a kereszturi és tordai gimn. igazgatóságainknak is. Radich-Olle Károlynak javító-vizsgára állása engedélyeztetett. Pálfi Márton és Hidegh Mihály főgimn. tanárok

rangsorozása ügyében a vallás- és közokt. miniszter felhívására véleményes javaslat adatott. Radich Vendel temesvári levéltárnoknak a kereszturi Jakab Elek-féle könyvtár használhatása iránt benyújtott folyamodására kimondatott, hogy a könyvtárnak csak kézírásos katalógusa van és a könyvtár unikumai csakis a helyszínen használhatók, egyéb könyvek azonban a temesvári könyvtár kérésére és felelősségére kiadhatók. A papnevelő intézet 1907/8. tanévi tantervének módosítása helybenhagyatott. A papnövendékek segélyezésére lelkészeinktől begyűlt és rendelkezésre álló 90 kor. László Balázs papn. konv. díjának fedezésére segélyképen kiadatott. A III-ad és IV-ed éves jeles előmenetelt tanúsító papnövendék egyetemi díjának közpénztárunkból fedezése elhatároztatott, annak kimondásával, hogy e jótéteménnyel szemben az illető növendékektől az egyetemen is vizsga tevését elvárja az E. K. Tanács. Egyházunk tőkepénzeinek a kolozsvári egyes pénzüintézetekben miként és mekkora összegig való elhelyezése meghatároztatott. A kollegium, kereszturi és tordai gimnáziumban előfordult ösztöndíjügyek elintéztettek. Márkos Albert, dr. Barabás Abel, Kovács Kálmán, Gálfalvi Sámuel, Nagy Lajos, Szentmártoni Kálmán tanároknak az országos tanári nyugdíjintézetbe fölvételük iránti okmányolt folyamodásaik fölterjesztettek a miniszteriumba. Az egyházi Névtár újból kinyomatván, annak az illető egyházi hivatalok, tisztviselők részére díjtalan szétküldése határoztatott. Főgimnáziumunkban a svéd tornaszás meghonosítása folytán szükségessé vált tornaszerek beszerzésének költsége kiutaltatott. Barabás Károly kórházi felügyelő évi tiszteletdíja, tekintettel hosszas és lelkiismeretes szolgálataira, az eddigi 72 kor. helyett 120 koronában állapítottat meg és utaltatott ki. Czákó József konferens tartozása felhajthatatlanság okán az E. Főtanácsnak törlésre ajánltatik. A magyarsárosi egyházközségnek XV-ik századból való régi kelyhe eladására nem adatott engedély. A jobbágyfalvi egyházközségnek a Balogh Zsigmond-féle hagyaték ügyében a hagyományozó özvegyével kötött egyezsége jóváhagyatott.

Az 1907. évre vonatkozó különböző számadások jóváhagyatnak és elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetnek. Megemlítjük az egyes számadásoknál, hogy a Berde Mózsá-alapok évi leltári vagyonszaporulata 15.570 K 28 fillér, az Augusztinovich-alapoké 1609 K 13 fillér, Koncz János-alapoké 207 K 07 fillér, kolleg. konviktusi alapoké 6727 K 90 fillér, keblbi tanári nyugdíjalapé 9706 K 01 fillér, tanári özvegy-árvai alapé 1186 K 15 fillér, a kórházalagnál 1071 K 39 fillér apadás mutatkozik, mely abban találja magyarázatát, hogy az alap tulajdonát tevő házak az elmúlt évben vízvezeték és csatornázással láttattak el. V.

November.

Hideg, rideg őszi tájon
Szomorun az avert járom.
Se gyümölcs, se lomb a fákon...
Egészen az én világom.

Szürke madár hallgatagon
Keresgél a holt ugaron.
Se dala, se aratása...
Egészen a magam mássa.

Mendegélek az útszélen,
Harangszó a messzeségben.
Iderezdül elhalóba'...
Az is mintha nekem szólna.

Nekem szólna, engem hívna
Közel itt egy puszta sírba.
Árnyvilágból, árnyvilágba.
... Megyek is már nemsokára

Jékey Aladár.

Az özvegy köszönete.

Murányi Farkas Sándor özvegye rendkívül hálásan fogadta a férje halála fölött megnyilatkozó részvétet. Ezt írja:

Igazán szeretett ő, mint ahogy az ő nemes lelke és melegen érző szíve szeretni tudott, hisz mindig mondta, ha akármilyen előfordult, ami mást bántott volna, engem nem bánt, én a szeretet embere vagyok és nem a gyűlölségé. Leírnám végórát, de nincs annyi lelki erőm, búcsuzkodása tőlem s kis fiától végtelen fájdalmas volt. Azt hittem, a szívem hasad meg, oly nehéz volt a tőlünk való megválása. Az az elgyengült test vett annyi erőt, hogy felkelt s kért: Ilonám, ne hagyj meghalni, hogy szeret minket, mi lesz velünk, ha már ő nem lesz. Áldja meg az Isten, s áldja meg az én drágám imádott vallásának minden hitsorsosát, kik oly igaz részvéttel igyekeztek az én nagy bánatomat enyhíteni. Oly szépen beszélt Józán esperes, oly megható volt a nyílt sír felett, annak az Erdély bércecs honából feljött derék papnövendéknek elmondott szép beszéde s koszorületétele, mintha csak ünnepelték s nem temették volna. Annyi szeretet mindenfelől, hogy magam is, idegen felekezeti, szívvel-lélekkel csüngök az igaz szeretet és türelem vallásán.

Ujból megköszönve az én drágám iránti kegyeletet maradtam

Özv. Murányi Farkas Sándorné.

Az Ámérikában élő magyarok.

Meadville, 1908 jan. 8.

Az Ámérikai Unitárius Társulat (25 Beacon Str. Boston, Mass) azzal bizott meg, hogy a karácsonyi szünetben az itteni magyarokat meglátogassam. Így utaztam be Ámérika pár legnagyobb és pár kisebb helyét, ahol a magyarok többen vannak. Pittsburgban, Martinsferryben, Columbusban, Chicagóban, Indiana Harborban és Allianceben találkoztam és élveztem magyar testvéreim vendégszeretét. Istentiszteletet tartottunk e helyeken. Istentiszteletek után pár cent összegyűlt, amelyből most az Unitárius Közlöny néhány számát megrendelem. Az *Unitárius Közlöny* ez év folyamán 20–25 darabban minden hónapban *át fog jönni a tengeren*, hogy nekünk hirt hozzon hazulról s tőlünk is átmeny néha egy pár sor, hogy hirt vigyen haza. Hogy én tudtam-e valami olyant mondani nektek, testvéreim, a melyből okulhattatok, amelynek hatása alatt egy parányival is jobbak lettetek volna, annak megítélése nem reám tartozik. Én megvallom, hogy lelkemben sok nemes kincscsel gazdagodva tértem vissza tőletek Meadvillebe. Én örvendek, hogy bár csak két napja, hogy visszaérkeztem utamról, máris két levelet kaptam, amelyekben barátaim aziránt kérdezősködnek, hogy szerencsésen hazaérkezhettem-e?

Talán lesz alkalmam vagy az Unitárius Közlöny hasábjain, vagy másuton olyan dolgokat elmondani, amelyeknek hasznát vehetitek itt, ahol a magyar ember olyan elhagyott, olyan árva. Most az utamról való jelentések készítésével vagyok elfoglalva. Abban fogom leírni utamban szerzett tapasztalataimat. Testvéreim! Nagy veszedelemben van honfitársainknak egy igen nagy része. Micsoda értelmi, vallásos, erkölci és általában társadalmi élet van azokon a helyeken, ahol a magyarok százai s néha ezrei élnek *egyetlen iskola, templom, olvasókör nélkül?! Korcsma minden szögleten, ahonnan honfitársainknak duhaj éneklése hallszik már a távolból. Ezek az emberek saját maguk éneklük a gyászéneket erkölci életük sírja fölött.*

Néhol van már magyar templom. Az emberek egy része oda megy maga megerősítésére, hogy a körülötte lévő kísértéseket inkább legyőzhesse. Oda megy s ott eszébe jut a csendes kis falu harangjának kongása, a gyülekezet énekének dallama. Megjelennek emlékezetében angyalai, neje, gyermekei s a külső sívárságtól mintegy megundorodva, átadja magát íensebb, isteni természetének. A templomjárás értékét, amely otthon üres szóknak látszik, itt érezzük igazán.

Azt tapasztaltam, hogy honfitársaink egy része *szocialistá-*

nak vallja magát. Ez magában véve nem volna nagy baj. Ha tudnák, hogy kik voltak és mit akartak Owen, egy Lassale és Marx és mit tesznek a modern szociális írók s tanúlnak tőlük, ez éppen dicsérendő. De — sajnos — ezek a magyarok nem öntudatos szocialisták, nem is anarchisták, hanem elveszett emberek. Hamis jelszavak után indulnak s azokkal elnémítják lelkiismeretük szavát.

Magyarjaink egyik része siet, hogy minél hamarabb *egy kis pénzt összegyűjtsön és az ó-hazába szaladjon.* Érzik a körülmények elviselhetetlen voltát s sietnek menekülni belőle. Azoknak az embereknek nagy része, akikkel én feledhetetlenül tanulságos és kedves időt töltöttem, vagy ezek közé tartoztak, vagy azok közé, akik kihozták családjukat, telket és házat vásároltak s belekezdettek már egy felsőbbrendű életbe. Ott él még szívükben a magyar barátság és vendégszeretet. Ott él a magyar önértzet is, de ez Ámérikában még kevésre mehet. Hogy jövője van-e, arról nem szólhatok, de azt tapasztaltam, hogy az ámerikai társadalom köztudatában a magyar ember valami alsóbbrendű teremtés, olyan, *aki a városok külső utcáiban levő korcsmákban, piszokban és a legalacsonyabb erkölcsökben tengeti életét.* Aki nem fordít gondot otthonára, ruházatára. Az, aki nem hisz már sem emberben, sem Istenben. A hírlapok korcsmákban történt bicskázásokról ismerik itt a magyart. Testvéreim! Ennek nem így kellene lennie.

Ezeket a szomorú dolgokat a látogatásomról irt jelentésemben mondom el. Természetesen a keserves leírások magukban vajmi keveset érnek s csak szánalomkeltésre jók. A magyar ember pedig nem szereti, hogy rajta szánakozzanak. Ezen nem fog pedig senki segíteni, ha mi magunk nem kezdünk hozzá saját magunk jobbításához. *Ha majd fölébred bennünk a magyar önértzet, akkor mások is segíteni fognak munkánkban.* Én láttam, hogy némelyekben már felébredt a vágy egy jobb élet után. Ébredezik a vágy, hogy segítsünk egymáson. Én is megkísérlem soraimmal eljutni azon körökhöz, akik úgy Ámérikában, mint otthon minket ezen szándékunk kivitelében segíthetnek.

El sem képzelitek, itt ezek az emberek mennyire érdeklődnek irántunk. Ők segítenének minket olyan intézmények alapításában, amelyekkel erkölcsi és szellemi jobbulásunkat művelhetnők. Egy »*Testvériség*« nevű egyesület felkért, hogy felolvasást tartsak tapasztalataimról. Ismerőseim első kérdése az, amint most találkozom velük, hogy mikor hallhatnak már utamról?

Testvéreim! »Mít használ valakinek, ha az egész világot megnyeri is, ha a lelkét elveszti.« Emlékeztek bizonyára e bibliai helyre, amelyet én mindenütt megismételtem. Gondolkozzunk erről a mondásról!

A világirodalmat felkutathatjátok s nem fogtok olyan olvasmányra akadni, amely mélységben, gyönyörűségben és egyszerűségben felérne az *I. Korinthusi levél XIII. részével*. Olvassuk csak: »Ha embereknek vagy angyaloknak nyelvében szólanék, szeretet pedig nincsen én bennem, olyllyá lettem, mint a zengő érc és pengő cimbalom...« Olvassuk végig e részt s gondolkozzunk róla.

Nem a pénz, amelyért nekünk mindnyájan dolgoznunk kell, nem is a tudomány, amelyért dolgozni gyönyörűség, nem ezek változtatják meg a világ ábrázatát. Távól van tőlem, hogy egyiket is kevesebbre becsülném, mint a mi. Valamint az embernek, épp úgy a világtörténelemnek is lelke van.

Mi különbözteti meg a keresztény társadalmat a pogánytól? Mi különbözteti meg az utóbbi évtizedek közéletének képét a csak nemrégii jobbágy-rendszertől? Mi különbözteti meg a XX. század hajnalát az előzőktől? Az, hogy az emberek zsebében több pénz van? Az, hogy az emberek többet tudnak, mint valaha? Ezek nagy különbséget okoznak.

De az, ami a valódi különbséget okozza, a szeretet terjedése az emberi szivekben. Ha nem ez a fő jellemvonása a XX. század közéletének Magyarországon, akkor mi otthon csak pár számmal többet számítunk s így látszólag beléptünk a XX. századba, de lényegileg nem. Mert a nyugati művelt népek társadalmában a XX. század a valódi, tiszta kereszténység századát jelenti. Most értünk el a valódi emberi élet kezdetéhez. Most már s ezen a ponton nem én, az állat élek, aki azért dolgozik, amit megeszik, iszik és felöltözik, hanem él bennem az ember. Itt öntudatomba lép az isteni szellem. Ezen a ponton élek az emberért és emberekért. Itt ezen a ponton érünk el az önérzetes szegénységhez. Itt képesek vagyunk tünni az emberekért és közjóért. Ez a türelem és öntudatos keresztényi munka százada.

Egyik helyen egy jóbaráttal beszélgetve a közállapotokról, ő szinte szálnalmas hangon mondotta: *Itt, tiszteletes ur, a mikor egy közöttünk valami jót akar, mindjárt tiz akad, aki nem akarja*. Emiatt aztán minden jószándék kárba megy. Ez a személyeskedés a kezdetleges társadalmi élet jellemzője. Nem a szándékot nézik az emberek, hanem azt, hogy nehogy az ő saját érdeküket egy parányival is megsértsék, vagy igen gyakran azt, hogy ki teszi az ajánlatot s nem azt, hogy az tényleg hasznos-e? Közélet egyéni áldozat nélkül lehetetlen! S amikor egy ember például azért áll be egy betegsegélyző vagy bármely egyesületbe, hogy ő onnan hasznot huzzon, akkor már eltévesztette az útját. Mi azért egyesülünk, hogy adjunk s nem azért, hogy kapjunk. Mi azért kell hogy egyesüljünk, hogy segítsünk a szerencsétlenül s nem azért, hogy az egyesületből pénzezzünk.

Olyan emberekre van szükség ez egyletekbe, akik tudnak tenni önzetlenül embertársaikért és nem magukért. Az idézett bibliai részben ott van: »A szeretet nem nézi a maga hasznát«. Több szeretetre van szükségünk s kevesebb érzékenykedésre. Nagyon könnyű ezeket összezavarni s a szeretet jelszava alatt keseregni. A szeretet, amelyről én beszélek, nem szentimentalizmus, hanem egyformán fakad az agyból és szívből. Ez a szeretet nem a mindennapi életben s minden utcasarkon előforduló apró bosszúságokból táplálkozik, hanem elmegy gyakran táplálékért a nagy emberek társaságába. Ez a szeretet a legtöbb esetben egyenes arányban áll az illető egyén könyvtárának a nagyságával. Én egy évet töltöttem Angliában s három hónapot Amérikában s többfelé járok s látom és találok az embereket. De én még sem mérges, haragos tanárt, sem tanulót, sem egyáltalán az angol középosztályhoz tartozó embert nem láttam. Ezek az emberek művelik a temperamentumukat. Valami lealacsonyító, nem művelt emberhez illő, türelmetlennek, haragos s pláne mérgesnek lenni. Az ember társas lény és erre szoktatnia s művelnie kell magát.

A XX. század társadalmában a kicsinyes érzékenykedés ismeretlen. Azokat a szívfájós kesergéseket, amelyekre még ma nyomdafestéket is adnak, a XX. század társadalmának embere mosolyogva olvassa. Itt az egyén elfeledkezik magáról, elveszti önmagát, mert dolgozik a közért. Itt kevesebb a félreértés, mert az emberek *akarják* érteni egymást. A mai író tollát nem a XVI. században ismert szenvedélyes hang jellemzi, hanem a nyugodt, értelem és logikus érvelés. A tárgyilagosság és nem a személység.

Én azt gondolom, hogy ez az út vezet annak eszményi országába, amit Jézus megfestett, mint az emberiség eszményképét, ez az út vezet az Isten országába, amely sem itt, sem amott nincsen, hanem mibennünk van.

Kiss Sándor.

Jegyzet. Amérikában élő testvéreimtől szívesen várok leveleket, ha olyan dolgokban óhajt velem érintkezni bárki, amiben gondolja, hogy segítségére lehetek. Lakásom: Meadville, Pa. Theol. School.

Ne gondold, hogy te jobb vagy másoknál, inkább azon töprendj, hogyan lehetnél jobb, mint amilyen vagy. O.

A mit minden unitáriusnak tudnia kell.

(3. közlemény.)

Az egyház tisztviselői.

Az unitárius egyház kormányzási székhelye Kolozsvár. Itt laknak a főbb tisztviselők, akiknek sorrendje törvény szerint: püspök, főgondnokok, főjegyző, közügyigazgató, egyházi és püspöki titkár, pénztárnok, ellenőr, számvevők, jogtanácsos, jószágigazgató.

A püspököt rendszeren zsinaton, a jelenlevő tagok a lelkészek és felszentelt tanárok közül titkos szavazással, általános szótöbbséggel választják, élethosszig. A megválasztott püspök a hivatalos esküt azonnal leteszi és működését megkezdi. Miután felsőbb megerősítést nyer, hódolati esküt tesz.

A püspök az egyház képviselője az összes polgári hatóságok és bíróságok előtt. Hasonló joguk van a főgondnokoknak. A főrendiháznak tagja a három főhivatalnok közül a hivatalban legidősebb. Isteneg Ferencz József püspök, megelőzőleg Daniel Gábor főgondnok gyakorolta ezt a jogot.

A püspök őre az egyház vallási, erkölcsi, szellemi és anyagi érdekeinek. Az egyház ügyei vezetésében a főgondnokokkal egyetértőleg jár el. A püspöknek rendes papi állása nincsen, de bármelyik egyházközségben végezhet bármily lelkészi ténykedést. Elnöke az Egyházi Fő- és Képviselő tanácsoknak, ha a főgondnokok jelen vannak, az idősebbikkel, ha nincsenek jelen, egyedül is.

Az egyház közigazgatásának vezetője a püspök, s tőle várja az egyház az ügyek gyors és helyes intézését, a hibák és hiányok megszüntetését. A püspök joga a belső embereknek az egyházközségek jogait szabályozó törvény alapján való kirendelése vagy áthelyezése. Ezen eljárásaiért az E. Főtanácsnak felelős.

A főgondnokok őrei az egyház mindennemű érdekeinek. Elnökei a püspökkel együtt a tanácsi üléseknek. Joguk van az egyház kezelése alatti összes alapokat bármikor megvizsgálni. A főpénztár 2-ik és 3-ik kulcspéldányai a Kolozsvárt lakó főgondnoknál állanak.

A főjegyző az E. Fő- és Képviselő tanácsok tollvivője, a püspöknek akadályoztatása esetében mindenben helyettesítője. A papszentelésnél s más eskütételnél az esküt beveszi, az okleveleket kiállítja. A főpénztár kulcsai nála állanak, ha a főgondnok nem lakik Kolozsvárt.

A közügyigazgató az esperesek közül titkos szavazással választatik 5 évre. A Főtanácsokat imával megnyitja, a szabály-

rendeletek megtartása felett őrökdi. Fegyelmi ügyekben indítványozási joga van. Most e tisztet Kelemen Albert maroskőri esperes tölti be.

A titkár az E. és Főtanácsok előadója. Élethosszig választatik jogi, tanári vagy lelkészi pályára készült egyének közül. A választás pályázat alapján történik. Szolgálati ideje 40 év. Az iroda vezetője, az irattár kezelője. A tárgyakat előadói iven megírva terjeszti elő javaslattal ellátva. Gondoskodik a határozatok kiadásáról. Mint püspöki titkár a püspök rendelkezése alatt áll. A tanári nyugdíjintézet tagja. Titkár: Végh Mihály.

A pénztárnok az ellenőrrel együtt kezeli az egyház pénzvagyont és kolozsvári ingatlanait, 5 évre választatik titkos szavazással. Mostani pénztárnok Hadházy Sándor. Ellenőr Sárdi Lőrinc.

Számvevő kettő van. Öt évre titkos szavazattal választatnak. Főadatuk a pénztár számadásainak, naplójának vizsgálása. Számvevők: Csifó Salamon és Gyulai Arpád.

A jogtanácsos peres ügyekben a bíróságok és hatóságok előtt az egyház képviselője. A jogi szakismerettel és ügyvédi gyakorlattal bíró emberek közül választja 5 évre titkos szavazattal az E. Főtanács. Az egyház érdekének védelmezője, peres ügyeinek intézője. Jogtanácsos: Molnár Sándor.

Jószágigazgató az egyház összes birtokainak felelős igazgatója, felügyelője és gondozója. Gazdasági szakismerettel bíró egyének közül 6 évre választatik. A jószágigazgató az egyház ladamosi birtokán lakik. Jószágigazgató: Szentványi István.

Becsüld meg a föld mivelőjét!

Minden haladás s minden boldogulás attól az embertől függ, akinek a lába mindig az áldott anyaföldön van, aki a földet miveli és gondoskodik a maga, családjá és embertársai eledeléről. Ne szorítsd ki a helyéből ez embert, mert ahol ő pusztulni kezd, ott elpusztulnak az ország oszlopai, s mindenféle vagyon, kincs ingatag lábon áll s egyszer egy váratlan pillanatban porba omolhat az egész. Becsüld meg az anyaföldet s annak mivelőjét!

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az egylet pénztárába 1908. évi január 16-tól febr. 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kanyaró Ferenc Mocsolya 907-re, Murvai Lajos Fiátfalva 908-ra, dr. Lukácsi József Kolozsvár 907—908-ra, Péterfi Albert Oklánd 904—905-re, Kiss János Medgyes 908—909-re, Puskás Lajosné Kolozsvár 905—908-ra, Fekete Benjámín Székelyudvarhely 907—908-ra, Iszlai Gábor Kakasszék 907—909-re. Ehrenwerth Ignácné Segesvár 906—908-ra, Csongvai Géza Kolozsvár 907—908-ra, dr. György János 908-ra, Szőnyi Gáborné 905—908-ra, Nagy Gyula, Nagy Gyuláné 906—907-re, Antónia János 903—907-re, Tana Sámuel Nagybecskerek, Hegedűs Mihály Prázsmár, 908-ra, Bedő Imre Szászujös 907-re Mátyás Jenőné Felvinc 906—907-re, László Sándor Dombóvár, Kis Károly Polgárdi 907-re, ifj. Izsáki Antalné Dés 909-re, Berde Károlyné Kolozsvár 908-ra, Úrmösi József Brassó 907—908-ra, Sínckó Júlia Kolozsvár 907-re, dr. Boros Györgyné 907—908-ra, Csegezy Árpád 908-ra, Domján Péterné, dr. Engel Gáborné, dr. Ferencz József, Fangh Erzsébet, Farkas Vilmos, özv. Gálfi Sándorné, Gyulay Árpád, dr. Gál Zsigmond 907—908-ra, dr. Gál Kelemen 906—908-ra, dr. Gálfi Endre, Hadházy Sándor, Hidegh Mihály 908-ra, Gál Jenő 906—908-ra, özv. Haller Rezsőné 906—908-ra, Hidegh Mihályné, dr. Hintz Györgyné, Incefi Tamás 907—908-ra, dr. Hintz György 908-ra, dr. Mikó Imre 905—908-ra, Kovács Gézáné, Kántor Józsefné, Kozma Ferenc, Losonczy Albert, László Gyula, özv. Mikó Imréné 907—908-ra, dr. Lehmann Róbertné 906—908-ra, Móric Márton 908-ra, dr. Nyiredi Gézáné, Pálfi Márton, Pákei Lajos, Régeni Áron 907—908-ra, Pál István 908-ra, Schönberg Miksa 905—906-ra, Schuster Emil 907—908-ra, Szabó Mihály, Somlyai Mihály, Székely Sándor, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné, Zsakó Istvánné, özv. Comanescu Sándorné 908-ra, Végh Mihály, Lendvai Emil 907—908-ra, Weress László 906—908-ra, Hadházy György Mokcsa, Létay László, Gál Ambrus, Cspikés Manó Temesvár, Fülöp Mózes,

Barabás József, Biró Tamás Segesvár 908-ra.

Előfizetői díjat fizettek: dr. Sárdi Elemér Gyergyóremete 908-ra, Demény Endre Marosludas 907—908-ra, Szatmári Miklós Cegléd, Sándor Mózes Székelyudvarhely, özv. Sándor Istvánné Nagyenyed, dr. Ferenc Áron, Úrmösi Jenő Kolozsvár, özv. Székely Andrásné Baranya-lőcs, id. Pataki Lászlóné Magyarsáros 908-ra, Buzogány Gyula, Kis Jenő Kolozsvár 907—908-ra, Reiter Aladárné 908-ra.

A kereszturkői fiókegylet pénztárába fizettek: Raffay Domokos, Raffay Domokosné Ujszékely, dr. Szolga Ferenc, Borbély Sámuel Székelykeresztur, Geréb Sándor Alsóboldogasszonyfalva, Geréb Zsigmond, Kozma Miklós Fiátfalva 908-ra, Lőrincy István, Barabás Lajos, Gombos Sámuelné Székelykeresztur 907—908-ra, Gálfalvi Sámuel 907-re, Péter Lajos 906—907-re, Pap Mózes 905—907-re, özv. Gálfalvi Sámuelné Héjjasfalva 904—905-re.

A háromszékkői fiókegylet pénztárába fizettek: Török Sándor Brassó 907-re, Faluvégi András Árkos 904—908-ra, Kádár Lajos Laborfalva 907—909-re, id. Bedő Lajos Kálnok, Vásárhelyi Ferencné Sepsiszentgyörgy, Kádár Sándor Sepsikőröspatak 907-re, Barabás Sándorné S.-Szentgyörgy 906-ra, Benkő Árpád Árkos 906—907-re, Barabás Károly 906-ra, Csiszér Béla Eresztvény 907-re, Unitárius Egyházközség Nagyajta 903—907-re, Veress György Brassó, Kisgyörgy Tamás Bölön, Szentiványi Miklós Sepsiszentgyörgy, Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály, ifj. Székely Elek Sepsiszentgyörgy, Gál Gézáné Bölön, özv. Göncz Mihályné, Barabás Ferenc Árkos, Took Balázs, Marosi Ferenc Sepsiszentgyörgy, Berde Ferenc Laborfalva, József Lajos, József Lajosné, özv. Útő Benjáminné, Útő András Sepsiszentgyörgy 907-re, Unit. Egyházközs. Kőkös 906-ra. Alapítói díjat fizetett Bedő Dénes Nagyenyed.

Az egylet perselyébe ajándékozott a kolozsvári Koronabank Részvénytársaság 20 K-t. Fogadja az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1908. febr. 21-én.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Levelező tagjaink üzenetei. Ezt a címet választjuk arra a célra, hogy buzgó levelezőink nyilatkozatait ismertté tegyük. *P. J.* kereskedő Gysztm. En az Un. K.-nek 1907. jan. 1-től előfizetője lettem és a DFE. tagjává ajánlkoztam. En ezen idő óta csakis jót és dicsőséget hirdetek minden ismerős és jóbarátomnak ezen egyletről. Ezután is hasonlóan fogok cselekedni, mint egyleti tag és jó hazafi. Ha netán valamivel megbíz vagy egyéb teendő elvégzésére leszek felhíva, én mindig szolgálatkész leszek a DFE. részére. — *Cs. J.* Topánfv. jb. díjok új tagot jelentett be a csendőrség köréből, hol az ilyen olvasmány kedves fogadtatásra talál. Már sok példa mutatja. — *R. V. k. a.* Nbánya. a tagdíjat küldi és a Közlönyt fölajánlja olyan hítsorsos számára, a kinek azt nincsen módjában megszerezni. — *J. Jenő* püör Sósmező. Szívemet édes öröm töltötte el, midőn az egylet által hozzám intézett levelet elolvastam. Lelki szemeim előtt felujultak a nagy idők emlékei s kétszeres buzgalommal siettem az amugy is rajongásig szeretett unitárius hitem érdekében valamit tenni. A mai naptól kezdve én is büszkén sietek a dicső lobogó alá. Segítetek tehát, hogy azt az épületet, amelynek a krisztusi szeretet a fundamentuma és amelyet hitünk dicső emlékü apostolai oly magasra emeltek, de az idők viszontagságai miatt némileg megrongálódott, a jelenben újra építsük, hogy ismét olyan szilárdan, mint egykor, régi híréhez méltóan, örök időken keresztül hirdesse az unitárius eszméket. Eddig igaz hitem érdekében semmit sem tehettem, mert mióta a szülői háztól eljöttem, talán nem is találkoztam egy hitrokonommal sem; de a lelkiismeretem nyugodt, mert azt a hitet, mit gyermekkoromban jó szülőim szívembe csepegtettek, édes hazám határszélein is, a különböző nemzetiségek között szívembe rejtve, féltett kincs gyanánt őriztem és a különböző díszes templomok között szívemben mindig az első helyet foglalta el szülőfalucskám egyszérii kicsiny temploma.

A Dávid Ferenc-Egylet levelező tagjai nagy szolgálatot tesznek az ország messze távoli vidékeim. Buzgalommal fölkeresik hitrokonainkat. Felvilágosítják a tudnivalók felől és megnyerik a DFE. tagjainak. Minthogy a tagság fejében az Unitárius Közlönyt is megkapják, azt lehetne várni, hogy ötezerre könnyen fölszaporodnak a tagok már a jelen év alatt. Ez egyenesen attól függ, hogy a Brassai figyelemzetését magáévá teszi-e mindenki, hogy szerezen még egy tagot!

A konfirmálás ideje közeledvén, az egyházközségek sziveskedjenek jó előre jelezni, ha szükségük lesz a DFE. konfirmációi emlékére. A keménykötésben csinosan kiállított kis könyvben hely van hagyva a konfirmált nevének, a konfirmáló lelkész aláírásának. A könyvben a püspök irtól s más előljáróinktól szívhez szóló oktatások és buzdító szavak bővíben vannak. A Dávid Ferenc-Egylet a könyvért csakis a kötés áraban kíván *12 fillért*, mely összeg Gálfi Lőrinc DFE. pénztárnok urhoz küldendő Kolozsvárra.

Az Ifjúsági Dávid Ferenc-Egylet működésének iránya ebben az évben fordulatot vett, mi az egyleti élet fellendülésének tanubizonyosága. Nagyobb, tágasabb teret nyitott működésének. Elhatározta, hogy ezután nyilvános üléseket is fog tartani, melyekre közéletünk kiválóbb szakembereit hívja meg, hogy előadásokat tartsanak az általános műveltség és jó erkölcs által megkövetelt tudományokból. Ily irányu első nyilvános gyűlését február 14-én tartotta az egylet, melyen dr. Tompa János városi orvos úr tartott mély tudásról és az ifjúság iránti szeretetéről tanuskodó előadást az egészségügy köréből. Hogy mekkora volt az érdeklődés e gyűlés iránt, azt bizonyítja az a tény, hogy a gyűlés terme zsúfolásig megtelt a hálás hallgatósággal, mely nagy lelkesedéssel vette tudomásul dr. Tompa ama kijelentését, hogy ugyane hó 28-án megkezdett előadását folytatni fogja.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MUNKÁSSÁG.

Az unitárius főgimnázium győzelmé. Nagy kitüntetés érte a kolozsvári unitárius főgimnáziumot azon versenyen, melyet az Országos Középiskolai Tanár-egyesület rendezett a jelen tanév elején. Összesen négy díj volt. A versenyt két tárgybol rendezték: *magyar és latin* nyelvből. Résztvehetett mindenki, aki a mult tanév végén jelesen tette le az érettségi vizsgálatot. Huszonnyolcan vettek részt a versenyen, akik az ország különböző iskoláiban végezték a gimnáziumot. Az országos bíráló bizottság a beadott pályaműveket megbírálván, a *latin* pályázat első díját (100 korona) *Gálji Zsigmond*nak, a *magyar* pályázat második díját *Borbély Ferenc*nek ítélte oda. Mind a ketten az unitárius gimnáziumban végezték tanulmányukat. A négy díjból tehát, melyért az ország összes iskolái versengtek, *kettőt* az unitárius gimnáziumban végzett tanuló nyerte el. Oly eredmény ez, melyre ugy az iskola, mint az egyház büszke lehet. Az unitárius főgimnázium derekasan megállotta a próbát az ország színe előtt.

Dávid Ferenc 400-ik születésnapja 1910-ben lesz. Nagy ünnepe lesz akkor az unitárius egyháznak s mindazoknak, akik barátai a haladásnak, az őszinte szónak s a tisztult vallásnak. A Dávid Ferenc Egylet a maga módja szerint megteszi az előkészületeket. Az Unitárius E. K. Tanács a püspök ur elnöklete alatt bizottságot küldött ki javaslat készítésére. Az elnökön kívül részt vettek az érdekes tanácskozásban: Fekete Gábor, Kozma Ferenc, Gyöngyössi Béla, dr. Boros György, Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrinc, Végh Mihály, Péterfi Dénes, Molnár Sándor, Nagy Lajos. A bizottság javasolni fogja, hogy 1910-ben Budapesten zsinat tartassék, a nemzetközi vallásos konferenciát hívják meg, Dávid Ferenc műveit adják ki, népszerű életrajzát, az egyház és az egyházközösségek rövid történetét megbízás utján irassák meg.

Dr. Ferenczi Géza orsz. képviselő újabb dicsőséget szerzett magának s egyházának is. Az erdélyi birtokrendezési törvényjavaslatnak volt előadója a képviselőházban s nagy tetszést aratott. Melegen üdvözljük a szép sikerért.

Három idegen ifju arcképét kaptuk Ámerikából. Kiss Sándor papjelöltünk, kí most Meadvilleben az unitárius theológián tanul egy japán és egy hindu tanuló társával. A japán törpe, zömök, elmélázó tekintetű, a hindu turbános, baszjosz, mosolygó arcú 27 év körüli férfi. Kedves látvány e csoportkép s még inkább a barátság.

Földi Dobi Antal 48-as honvédszázár tiszt, geneologia író, lapunknak kezdet óta hűséges előfizetője és jó barátja, igaz, őszinte fájdalmunkra elhunyt 82 éves korában. Igaz, mély részvétellel vagyunk a nemeslelkű kedves öreg urért. Isten nyugtassa meg munkás szívet.

Minden unitárius embernek szüksége van az unitárius jelesék életrajzára. Csinos könyvben, arcképpel és életrajzzal *egy koronéért* megszerezhető az unitárius egyház 19 legjelesebb férfja: János Zsigmond, Dávid Ferenc, Szentábrahámi Mihály, Lázár István, Kolmóci János, Augustinovic Pál, Székely Sándor, bölöni Farkas Sándor, Mikó Lőrinc, Kriza János, Nagy Elek, Daniel Elek, Brassai Sámuel, Berde Mózsza, Ferencz József életrajzai.

Egy angol unitárius pap és neje Ginever és Györi Ilona nagy szolgálatot tettek hazánknak. Derekas kötet művet adtak ki angolul, melyben Magyarország történelmi, közgazdasági és politikai ismertetését adják a legmegbízhatóbb adatok alapján

Üzenet Ámerikába. Egy kívándorolt ravai székely szomorú levele hozzánk jutott. A jövő számban ki fogjuk adni, hadd lássák, akik ithon vannak s azok is, akik a hazát elhagyták, milyen igazán nehéz sorsot juttat az idegen föld. Kiss Sándor papjelöltünk az elmúlt karácsonykor legátusa volt az Ámerikába vándorolt unitáriusoknak. Leveleiből látjuk, hogy jól esett a magyar szó az árván éldegélő, bús hontalanoknak. Lapunk számára küldött érdekes tudósítását a jelen számban közöljük. E helyen megírjuk, hogy az alább következő székely atyafiak az Unitárius Közlönynt olvasni kívánták s azért a pénzt elküldötték: Nagy Mihály, Vas Albert, Miklós Albert, Hunyadi József és

János, Finta Márton, Miklós Sándor, Szász János, Kőmives János, Béla Ferenc, Kelemen Dénes, Balogh Mózes, Zakariás János, Bartos János, Murvai János, László György, Balázi Áron, Kiss Gyula, Kerekes Mózes és fia, Balázs József, Kardos József lelkész, Zakariás János, Gál Sándor. Énekes- és imakönyvet is többet óhajtanak. Olvasák a kolozsvári magyar betűket buzgó szívvel és azzal a gondolattal, hogy itt bármikor is meleg kézszorításra számíthatnak.

Az unitárius egyház tisztí cim- és névtára, melyet Végh Mihály titkár nagy gondnal újra szerkesztett, sok érdekes dologgal foglal magában. Az egyházban van 9 esperesi állás s mindenik be van töltve. Van 19 felügyelő gondnoki állás, melyből kettő üres. Ezeken kívül a küllői körben van két tiszteletbeli gondnokság. Iskolai felügyelő gondnok van a három gimnáziumnál 6. Az egyházi főtanács tagjai: 25 tanár, 9 esperes, 19 gondnok, 35 lelkész, 149 világi tanácsos; képviselő, egyházi 14, világi 17, püspök 1, főgondnok 2, előadó 1. Összes tag jelenleg 272. Az új szervezeti szabály szerint csak 30 egyházi és 10 világi egyh. tanácsos lesz s ezeken kívül a hivatalból tagok.

Olvasóink szíveskedjenek egy levelező-lapon értesíteni az Unitárius Közlöny kiadóhivatalát, ha a lap címzésében hiba van. Lakásváltozások bejelentését kérjük.

Uj tanító. Január 30-ról keltező 45—1908. számú püspöki intézkedés alapján Patakfalvi Izsák helyettes tanító a ravai unitárius egyházközség rendes kántortanítójává kineveztetett. Sok szoronságát, sikert kívánunk ifju kántor-tanító afa működéséhez!

Az ifjúsági Apolló-kör március 2-án hangversenynyel egybekötött táncmulatságot rendez a Tornacsarnokban. Érdekes és vonzó műsorával s azonkívül az ifjúság ügyességével bizonynyal nagy közönséget fognak vonzani az estélyre.

Nyilvános köszönet. A nyáradgálfalvi egyházban özv. Zsigmond Istvánné szül. György Juliánna vallásos buzgóságának szép jeleit adta: egy halliteres nagyságu urvacsoaraosztáshoz szükséges kancsót ajándékozott 50 korona értékben, továbbá egy 100 korona értékű bársony szőszék-

takarót aranyos rojttal, e felirattal: „Isten dicsőségére — özv. Zsigmond Istvánné sz. György Juliánna 1907“. Igaz keresztényi érzettel csak így cselekedhetik minden vallásos, buzgó egyén és így hiheti igazán a már 70 évet meghaladott kegyes lelkü nő, hogy „a jókedvü adakozót szereti az ő ura, Istene.“ Isten éltesse az emberi életkor legvégső idejéig, hogy nemes tettei által másokat is hasonló tettekre serkentessen. *Gál Elek* lelkész.

Kérelem és nyugtázás. Az orosházai unitárius leányegyházközség részére, mely egy pár száz korona pénzen kívül, semmi vagyonnal nem bír, egy háromiumot ohajtok beszerezni. Ez ohajom azonban csak úgy valósulhat meg, ha tekintettel az egyházközség szegénységére és a nemes célra: a jó szívek juttatnak nekünk — feleslegükből valamennyieskét. A kegyes adományokat e lap kiadóhivatalába kérem küldeni. Eddig a következő adományok folytak be: Szilágyi Tamás 2 kor., Szilágyiné Benes Irén 2 kor., Iszlai Gábor 6 kor., Batos Imre 2 kor., Shhwarcz D. fiai 50 fill., Baksa György 2 kor., K. Horváth Sándor 3 kor., Paulovics József, Török István, Törökne Mészáros Izabella, Jankó Irma, Sulyok Edéné. Berencsy Mariska, Sümegi Kálmán, Mitterholczér Károly, Kiss István, Abafy Irma, Pánczél György, Sin Márton 1 1.kor., Keresztes Lajosné 20 fill., Horváth Pálné 50 fillér, Navota János 50 fillér, Endrődi István 2 kor., dr. Kökény Mihály 2 kor., Roth József, Talányi János, Gerlay József, Szokolai Mihály, Horovicz Mór, Rozen István, Domoki Gyula, Beregi Lajos 1 1 kor., dr. Külley Pál 50 fillér, Csonka János, dr. Rajz Miksa, Tenner Lipót 1 1 korona, Orosházi takarékpénztár főpénztára 2 kor., dr. László Elek, Polák Kálmán, Herczeg Géza, Leszigh Kálmán 1 1 kor., Künstler Dezső 2 kor., Hacker Gyula, dr. Zinger Béla, Fischer Sándor, Pintér Márton. Márkus József, Littman Ármín, dr. Müller Jenő, Szakáll Adorján 1 1 korona. Összesen 62 korona 20 fillér. A nemes szívü adományozóknak, egyházközségünk nevében, itt e heiyen is hálás köszönetet mondok. Orosháza, 1908. jan. 10. *Szilágyi Tamás* s. lelkési teendőkkeli megbizott állami tanító.

Kedves, épületes és hasznos könyvek.

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve.* Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek,** az *unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arcképeikkel; a nagy negyed rétcsinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbjá 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbjá csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Édes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbjá 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** *Nézetek a vallás eszméjéről.* Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvvarusnál Kolozsvárt.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szívemet hozzád emelem,* (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság:* Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék:* Szívem áhitattalelve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely:* Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet:* Névnapi, karácsonyi, újevi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prot. E. I. Lap:* *Zamatos, kenetes, szívet melegítő.* Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola:* E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keretben nő tanulással és lelki élvezettel használhatja. Ára csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvvarusoknál, Székelykereszturt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme.

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivérek**nél kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni.

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos híru műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesse-lényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20., **S.-A.-Ujhely** Főtér 9., **Dés,** Felső sétatér.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.....	59				
Imádság — Dr. Boros György	62				
A 60-ik márc. 15. kollegiumunkban. — n. r.	63				
Amit minden unitáriusnak tudni kell	64				
Az E. K. Tanácsból. — V.....	66				
Benczédi Domokos — Bíró L.	67				
Levél Amérikából	68				
Egyleti élet és munkásság.....	70				
Egyházi és iskolai mozgalmak.	73				
					Nők Világa :
					Nők munkája Amérikában (4 cikk). Közlí Kiss Sándor... 7
					Ember tervez. — Solymossyné R. I. 17
					A budapesti D. F. E. estélye. — P. K. F..... 18

Kérjük az előfizetések megújítását, a tagdíjak beküldését. Az Unitárius Közlöny és a Nők Világa egész évre 2 korona 40 fill. A D. F. E. tagjainak csak 2 kor.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban főlvétnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

A »Sárospataki Lapok« most: »Sárospataki Református Lapok« állandóan a hittudománynak és a vallásnak messze kiterjedő körében mozog. A tudományban keresi és hirdeti az igazságot, a vallásban szereti és megbecsüli a békeséget. Tartalma legtöbbször olyan, hogy a gondolkozó elme bőv táplálékot találhat benne. Ujabban »Az egyház jogi forgalmáról« Dr. Csiky Kálmántól láttunk egy terjedelmes tanulmányt, amely minket már csak azért is érdekel, mert a jogász tisztalításával szemléli a tényeket. »A kereszténység körében a Krisztus által kinyilatkoztatott hitre vonatkozólag eltérő felfogások képződtek és vertek gyökeret. Sokszor még egy országon belül is több külön szervezetű egyházat találhatni ugyanazon vallásfelekezetben: pld. hazánkban a görögkeletieknek két külön egyházuk van: gör. kel. szerb és román. A protestánsok pedig három egyházban találhatók Magyarországon: a református, ágostai evangélikus és az unitárius egyházban«. Hát nyilvánvaló, hogy az unitáriust csak a protestánsok közé lehet és kell sorozni, de azon sem lehet megütközni, ha valakinek a szemén oly szűk nyílás volna, hogy egy *i* betű elfedné és nem látná a valót.

*

A jótékonyság olyan, mint a vándor madár. Tudvalevő, hogy a vándorok tavasszal visszatérnek elhagyott hazájukba s itt elől kezdik a fészekrakás s a családalapítás kedves munkáját. Nézzétek végig azt a szorgalmat, azt a boldog munkásságot, hallgassátok azt a magasztaló éneket, ott elrejtve a csöndes bokor alatt. Ilyen az igazi jótékonyság. De van piaci jótékonyság is, amely azért van, hogy »lássák az emberek a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék azokat«. Ez csak addig tart, amíg nappal van és telve vannak az utcák.

*

A vallás világa olyan, mint a természet világa. Alant telve van sok apró látható és láthatatlan porral, roncsalékkal. Minél fennebb emelkedünk benne, annál tisztább, annál szellemibb. Ős elődeink a kőbálványt s a fatuskót imádták, mi a lelkek lelkét imádjuk lélekben és igazságban. Ha az emberek többet adnának a lelki élet tisztaságára, nem kellene, hogy évszázak elteljenek, míg egy lépéssel elébb haladnak a szellem világa felé. Élete és lelki boldogsága ellen vétezik, aki a vallás világában is nem igyekszik a tiszta, egészséges és tápláló légkörbe.

*

A tengervizek fenekén furcsa apró kis puhányok uszkálnak. Szájacskaikat folytonosan tátogatják, hogy valami tápláló menjen belé. Oly gyámoltalanok, hogy amikor egy jó falatra való állatka valamely testrészüket megérinti, ahelyett, hogy utána indulnának, ijedten belefúródnak a fővénybe vagy belefújnak a vízbe és azt úgy fölzavarják, hogy maguk sem látják többé, hol vannak és hová legyenek?

*

Már jó ideje tudja minden tanult ember, hogy a testekben láthatlan hajszálcsövek vannak, amelyek állandóan vezetik a nedvességet egyik helyről a másikra. Ezekben a roppant gyenge kis csatornában csergedez az élet vize. Ha valaki ledörzsöli a felbőrt kezéről, szabad szemmel is meglátja, hogyan gyűl össze valamely vízhez hasonló folyadék. Észrevették azok a kis csatornák, hogy itt valami hézag van. Ők is, mint a hangyafészek kis munkásai, ha valaki rést üt házuk oldalán, eléállottak, hogy foldozzák be s állítsák helyre az épületet. A kis hajszálcsövek hozzák az építő anyagot s ha csak tőlük függne, egy pár óra alatt észre sem lehetne venni a baj nyomait, éppen mint a hangyafészeknél. Ámde az emberi testnek nagyon sok esküdt ellensége van, amelyek állandóan körülte ólálkodnak, hogy valahol rést kapjanak, betörjenek és bajt csináljanak. A jelentéktelen kis sebbe bele verődik a szenny, por és velök a kártékony bacillusok s éppen mint az éhezett állatok, mikor élelemhez jutnak, mohón neki esnek s igyekeznek fölfalni. Szabad szemmel látjuk a seb helyén megkezdett kérges kinövést, érezzük, hogy egy kis izgató fájdalom kezdődik, de nem gondoljuk meg, hogy az ellenség már kezd győzedelmeskedni s fog is, ha nem álljuk útját a garázdálkodásnak tisztasággal, védelemmel és ellenszerekkel. Így vagyunk ezzel akkor is, a mikor nem a testben, hanem a lelkünkön, családunkon, községünkön, hazánkön s nemzetünkön esik sérelem. Minden okos ember azonnal védelemhez lát s nem engedik meg, hogy az ellenség diadalmaskodjék, még ha csak olyan kis bajt csinál is, amilyen a felbőr lehorzsolása.

*

Nagyon nehéz idvezitni azokat, akik idvezülni nem akarnak. Injectiókkal lehet élesztgetni a haldokló testet, de az orvos nagyon jól tudja, hogy ez már utolsó reménység s még az is nagyon vékony. Mi azzal tartunk, hogy az ép, egészséges embernek nincsen szüksége mankóra. Ha valaki rövidlátó s még ha messzi látó is, jól megválasztott szemüveggel szabályozzuk a látását, de csak hagyjuk, hadd lásson ő magának, mert amit a maga szemével lát meg, amit a maga lelkében forgat meg az az övé s azt tőle el nem vehetik semmiféle mesterkedéssel.

*

Némely egyházban roppant nagy dolgot csinálnak a téritésből. Eszünkbe jut a fősvény ember. Ez is szeretne összekaparni minden fillért, hogy sok legyen, de azután majdnem éhezik, mert nem tudja használni a mije van s a pénze megpenészedik és rozsdásodik, mert elzárja a forgalomból, megfosztja a szabad mozgástól. Némelyik téritő még fizet is, hogy a hódításával dicsekedhessék. Így teszen a kereskedelmi utazó is, sőt ígér ingyen portékát: pántlikát, zsebkendőt, képeskönyvet, modern regényt. A rászedett ember elveszíti a fejét a csábító haszontalanságtól s csak akkor veszi észre, hogy meg van csalva, a mikor már késő.

*

A veszedelmes koldusok. Mindennapi dolog, hogy koldulás, kéregetés címe alatt fölkeresik házunkat néha szegényes, néha jó öltözetű emberek. Megható szavakkal mondják el életük történetét. Mindenik olyan szerencsétlen, a milyen több nincsen a világon. A meleg szobában élő ember szíve elérzékenyül és segít. Néha tán az utolsó, de éppen nem fölösleges koronát viszik el. Egy pár nap mulva olvassuk, hogy jól öltözött emberét eltoloncolták, mint közönséges csalót. Mi történik a jótékony emberrel? Bosszuság fogja el, megkeményíti szívét s az akkortájtban betoppanó kéregetőt üres kézzel bocsátja el. Egy pár nap mulva meghallja, hogy az elutasított milyen igazán szerencsétlen. Most már szemrehányás gyötri s fölfogadja, hogy inkább ad két kérőnek aki nem érdemli meg, hogysem elbocsásson egyet, aki rá van szorulva, mert a bosszuságot könnyebb elviselni, mint a szemrehányást.

*

Egy ember a részegeskedés miatt fogházba került. Hát mégis miért nem hagyta el az ivást, mielőtt ide jutott volna? Kérdezte a bíró. — Hiszen én feltettem volt magamban, hogy nem iszom pálinkát, de nem tudtam megtartani. Azt is megpróbáltam, hogy eljárak a templomba, de az sem használt. A feleségemnek is felfogadtam, hogy nem iszom, de nem ment. Hála Istennek, hogy bekerültem ebbe a fogházba, mert itt legalább nincsen pálinkás

boltt, sem korcsma s így hát nem lehet inni. Biz' ez furcsa megoldása a részegeskedésnek! Vajjon nem volna-e egyszerűbb bezárni a korcsmát. Lám akkor nem lenne szükség annyi bőrtőnre s megtelnének a templomok.

Imádság.

— A kolozsvári unitárius templomban márc. 15-ének 60-ik évfordulóján elmondotta Dr. Boros György.

Ki szívet alkotál s bele érzelmeket
Szeretni lángolón hazát és nemzetet,
Kinek hatalma szab országokat, határt:
Hazánk nagy istene, tehozzád száll imánk!

Oly nagyon szeretnénk fölemelkedni a lélek dicső világába, ahol csak veled lehetnénk, veled egyedül. Oly nagyon szeretnénk a te isteni szárnyaid gyorsaságával elrepülni s visszaszállani a multba. Oly boldogok lennénk, ha atyai bölcsesség megértetné velünk, miért omlott oly sok drága vér a szép magyar haza földén. Annyira megszentelné szívünket, megedzené lelkünk akaratát, ha megérezhetnők a melegét annak a fényes lángnak, amely 1848 márciusa 15-én tűzoszlopként kitört a mi nemes őseink kebeléből. Oh minket még az a tudat is megáldana, hogy a mi érzelmeink és gondolataink ebben a pillanatban méltók arra, hogy emlékezzünk azokról a dicsőkről, akik a népszabadság szent evangéliumát kihirdették!

Hol találjuk meg most a magyar Sion hegyét, ha nem a szívünkben, hol lássuk meg isteni szentségedet, ha nem itt, a Te hajlékodban, ahol lelkünk szárnyai összeölelkeznek és emelkednek Hozzád közelebb, Uram, mind közelebb.

Hisszük Atyánk, hogy te jókedvedben teremtetted a magyart, hogy azért bocsátottál rá annyi balszerencsét s oly sok vizzályt, mivelhogy igen nagyon szeretted.

Köszönjük bölcseségednek, hogy sujtoló vessződ csapásaival mindannyiszor fölbresztetted álmunkból, valahányszor ránk akart törni az ellenség. Köszönjük jóságodnak, hogy nem engedted, hogy szívünk megfásuljon, hanem cselekedted, hogy ellenségeinknek rossz helyett jóval fizessünk, mert így betöltöttük nagy mesterünk, a Jézus intését: aki kövel dobott, dobd vissza kenyérrel.

Hisszük Atyánk, hogy te minket ebben a magyar Kánaánban választott népeddé fogadtál és ránk biztad, hogy itt a te akaratod dicsőüljön meg a népek boldogságában, a jóllétben, a tudományban, a békességben, a haladásban.

Kérünk, növeld minket egyen-egyen, hogy akaratodat megértjük és teljesítsük, taníts, hogy jók és igazak legyünk csele-

kedeteinkben, ne engeddd, hogy elfeledkezzünk a haza iránti gyermeki kötelességekről.

Cselekedjed, hogy törvényeidet mindenki tisztelje, s a haza alkotmányát védőpajzsának ismerje. Cselekedjed, hogy a hűtlenek megszegyenüljenek, a tétlenek és félenk szívüek munkára serkenjenek. Cselekedjed, hogy ez a nap minden esztendőben legszebb ünnepnapja legyen a magyarnak és a haza minden fiának.

Most pedig vértedz föl szívünket a hazafiak és honleányok legerősebb pajzsával: hazaszeretettel, hitbuzgósággal, munkára-készséggel, a rossz megvetésével, a jó keresésével.

Isten áldd meg a magyart jó kedvvel, bővséggel,
Áldd meg egyhivők házát tündöklő erénnyel.

Ámen.

A 60-ik március 15-ike kollegiumunkban.

Az iskolának egyik fontos hivatása az, hogy a tanulóiban a hazafias szellemet ápolja, növelje. A gyermek lelkében elültetett mag oly talajba jut, melyben kedvező körülmények közt erős törzsű, terebélyes fa fejlődik belőle.

Unitárius kollegiumunkban, hála Istennek, oly férfiak állanak az ifjuság élén, kik e nemes feladatnak lelkesen tesznek eleget. Már a kis elemi iskolás gyermekek vezetése oda irányul, hogy korán megtanulják, mi a haza s miért kell szeretni az őseink véréből megszentelt földet. A március 15-iki ünnepélyek ezt bizonyítják. Március 14-én megkezdődött a nagy nap ünneplése az elemi iskolában. Öröm volt látni, mint gyülekeztek az ünneplő ruhájukba öltözött, nemzeti színű kokárdás kis fiuk kipirult arccal, a lelkesedéstől fénylő szemekkel. Többen szavaltak hazafias költeményeket s együttesen énekeltek hazafias dalokat. *Nagy József* tanító tartott a gyermekek értelméhez mért előadást március 15-ének nevezettségéről az ő közvetlen, egyszerű előadási módjával. Hogy mennyire tud a gyermekek lelkéhez hozzáférni, az mutatta, hogy minden gyermek a lehető legfigyelmesebb arccal hallgatta és lelkes éljenzéssel jutalmazták jó tanítójukat. Délután a papnevelő-intézeti ifjuság ünnepelte meg önképző körének keretében. Bartók Géza önképzőköri elnök lelkes szavakkal nyitotta meg a gyűlést, mire Szász Dénes II. éves papnövendék tűzzel szavalta el a *Talpra magyar*-t. Szathmári Miklós felolvasás keretében méltatta Március 15-nek történelmi fontosságát s buzdította az ifjuságot tettekben nyilvánuló hazaszere- tetre. A programot Zoltán Sándor I. éves papnövendék tárogató-játékkal zárta be.

Március 15-én d. e. $\frac{3}{4}$ 9 órakor a gimnáziumi ifjuság rendezett ünnepélyt, melyen megjelent a tanári kar, az egész ifjuság s emellett számos érdeklődő. Az ifjusági daloskar nyitotta meg a Himnusz magasztos hangjaival. Kelemen István III. éves papnövendék mondott szép, szívből fakadó imát. Az ünnepi beszédet Kis Elek VIII. g. oszt. tanuló tartotta. Beszéde telve volt az ifjuság tüzevel, de egyszersmind mély erkölcsi komolysággal is. A *Talpra magyar*-t Szakács Zsigmond VIII. g. oszt. tanuló szavalt igazi hazafias lelkesedéssel. Szavalt Kovács Mózes VIII. oszt. és N. Nagy Lajos VII. oszt. tanuló, mindkettő egyesén. A programmból különösen kiemeljük Márkos Mózes VIII. g. oszt. tanuló tárogatójátékát. Először zenekísérettel, majd midőn meg kellett ismételnie játékát, szólóban tárogatózott oly szívrehatóan, hogy nem egy jelenlevő szeméből csalt ki könnyeket a mélabús kurucnótákkal. Az ünnepélyt az ifjusági daloskar a Szózáttal zárta be. A templomban is alkalmi ünnepi istentisztelet volt. Magas szárnyalású, hazafias érzéssel telt imát mondott dr. Boros György theol. dékán, a beszédet pedig Csifó Salamon lelkeszt tartotta. Beszédét főképen az ifjakhoz intézte, intve őket, hogy hazaszeretetük ne üres, nagy szavakban, hanem a tettekben nyilvánuljon. Közben a papnevelő-intézet daloskara énekelt megszokott művésziességével.

A templomozás után még jutott ideje az ünneplő gyülekezetnek arra, hogy a Mátyás-szobornál rendezett városi ünnepélyen is részt vegyen. Itt Daday László tartott nagyhatású beszédet, majd a Petőfi-emléktáblához vonult zeneszóval a Biasini-szálló elé, hol Vásárhelyi Zsigmond ref. theológus tartott beszédet. Az ifjuság hazafias dalokat énekelve járta be a várost. Egészében véve az ünneplés méltó volt a nagy nap 60-ik évfordulójához.

— n r.

A mit minden unitáriusnak tudnia kell.

(4. közlemény.)

Az egyház körei.

Az unitárius egyház a közigazgatás érdekében föl van osztva kilenc (9) kerületre (megyére), melyeket törvényeink egyházköröknek neveznek. Az egyházkörök külön csoportokra osztják az egyházközségeket.

Az egyházkört az egyházköri közgyűlés kormányozza. A kör élén áll az esperes és két (2) felügyelő gondnok. A közgyűlésnek hivataluknál fogva tagjai: az egyházköri jegyző, közügyigazgató, pénztárnok, jogtanácsos, rendes, hely.- és segédlelkészek,

unitárius iskoláink tanítói, a püspökileg kinevezett kántorok, kántortanító, a kör területén levő közép- és felsőbb iskolák rendes képviselői. U. m. a theol. intézettől egy, a főgymnáziumtól kettő, s az algimnáziumtól egy képviselő, akik az illető tanári kar által 3 évről—3 évre választatnak, továbbá az egyházkörben lakó egyh. tanácsosok és főtanácsi képviselők, az egyházközségekből egy képviselő.

Évenként rendszeren egy, szükség szerint több közgyűlés tartatik az egyházközségekben rendre. A közgyűléssel kapcsolatban mindig istentisztelet van. A közgyűlésen kötelesek megjelenni: a lelkészek, kántorok és kántortanítók.

A közgyűlés tárgyalja a főhatósági leiratokat, foglalkozik az egyházközségek szellemi, vallási és anyagi ügyeivel s azoknak javítására törekszik. Határoz új egyházközségek alakulása fölött, gondoskodik a szorványban levő hívekről, szegényekről, árvákról. Támogatja a keblében alakult társulatokat, egyesületeket.

Az esperes évi működéséről szóló jelentést meghallgatja s észrevételeit megteszi. Választja saját tisztviselőit és képviselőit. A választások titkos szavazás útján történnek s megerősítésre az E. K. Tanácshoz terjesztetnek. Felülvizsgálja a népiskolai jelentéseket, ajánlatot tesz segélyügyekben, gondoskodik a zsinat helyéről és ellátásáról.

Az esperes hat évre választatik, a körü gondnokok élet-hosszig. Az esperes az egyházkör kormányzója, az egyházi és vallásos élet felügyelője. Az E. K. Tanácshoz tartozó ügyek, kérdések mindig esperesi úton és véleménnyel ellátva terjesztetnek föl.

Joga van fölfüggeszteni a nagyobbfoku hibában talált egyházközségi tisztviselőt. Biráskodik az egyházközségek s a belső emberek között vagyoni ügyekben fölmerült vitás kérdésekben.

A felügyelő gondnokok a körü közgyűlés társelnökei s az egyházkör valláserkölcsei és vagyoni érdekeinek őrei, irányítói, gondozói az esperesekkel egyetértőleg.

A körü jegyző a kör gyűléseinek és vizsgálószekének tollvivője. A közügyigazgató a rend és törvények őre, fegyelmi ügyekben a vád képviselője. A pénztárnok a körü pénzek kezelője, a jogtanácsos a jogi kérdésekben véleményez és eljár az egyházközségek vagy a kör érdekeiben.

Két szabályt mindenki a szive táblájára írjon fel: 1. Senkiről se hidd el a rosszat, míg teljes bizonyossággal nem tudod, hogy ugy van. 2. Még akkor se mond el senkinek hacsak feltétlenül nem szükséges s ha Isten előtt is nem mernéd elmondani.

Az E. K. Tanácsból.

— Március hó 11-én tartott ülés. —

Végh Mihály egyházi és püspöki titkárnak az elnökileg elintézett ügyekről beterjesztett havi jelentéséből megemlíjtük, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter újabban Kovács Ilona dombói tanítónő fizetése kiegészítésére kiutalta az 1907. évi XXVII. t.-c. értelmében szükséges államsegélyt. Továbbá, hogy a székelykereszturi gimnázium VI-ik és a tordai gimnázium I–IV. osztálya nyilvánossági jogának 1907/8. tanévre is engedélyezésére a vallás- és közoktatásügyi miniszter feliratilag fölkérte.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter értesítése az 1907. évre adott 100.000 korona egyházi államsegély, valamint az 1907. évi segédlelkészi átalány számadásainak elfogadásáról tudomásul vétetett. A titkár számadása az 1904. évben nyomtatott Névtárról helybenhagyva lett. A kisebb alapok 1907. évi számadása helybenhagyva lett, elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetik. Megemlíjtük, hogy a kisebb alapok leitári vagyonszaporulata 1907. évben 8612 kor. 27 fillért teszen. Az 1908. évi segédlelkészi átalány (2000 kor.) kiutalása tudomásul vétetvén, kongruapénztárnok utasított a kiutalt összegnek további intézkedésig gyümölcsözőleg való elhelyezésére.

A főgimnáziumunknak 1896/7. tanévben végzett ifjak 240 korona adománya a kollegiumi konviktus javára, köszönet kifejezése mellett örömmel vétetett tudomásul. Néhai Ádám Albert kereszturkőri felügyelő-gondnok afiának hagyományáról beterjesztett jelentés, mely szerint értékes könyvtárát székelykereszturi gimnáziumunknak hagyta, kegyeletes érzéssel vétetett tudomásul s a kereszturi gimnázium igazgatósága utasított, hogy kegyelete jeléül a hagyományozott könyveket lássa el ilyen feliratu bélyegzéssel; »Ádám Albert könyvtára«.

Bodor Istvánné kérésére a Raffaj Károly-féle hagyatéki iratok közül 6 drb iratnak, használat véget eredetiben való kiadása, megfelelő elismervény ellenében engedélyeztetett.

Kollegiumunknak a londoni magyar kiállításon részvétele tárgyában felterjesztett jelentés, jóváhagyólag vétetett tudomásul. Ifj. Vlász Jánosnak főgimnáziumunkban magánvizsgálatra állás megengedetett. A kolleg. igazgatóságnak előterjesztésére 1907/8. tanévtől kezdve, további intézkedésig, a tanulók után a kolleg. konviktus bérllőnek fizedendő díj egy napi étkezésért, fejenként az eddigi 70 fillér helyett 4 fillér emeléssel 74 fillérben állapított meg. Dacára a drágasági viszonyok folytán tett ezen

emelkedésnek, a tanulóktól szedett konviktusi díj nem emeltetik. A tordai gimnázium régi igazgatói lakásának átalakítása engedélyeztetett.

Dávid Ferenc születése 400-adik évfordulójának 1910. évben leendő megünneplése tárgyában javaslatlételre egy kisebb-körű bizottság küldetett ki.

Kiss Sándor Amerikában tanuló papjelöltnek az Amerikában élő magyar unitáriusok között tett látogatásáról küldött terjedelmes jelentése, méltányló elismeréssel vétetett tudomásul. Főgimnáziumunkban a folyó tanévben tartandó érettségi vizsgálatok idejéül, a szóbeli részt illetőleg, június hó 9–13 napja tüzetett ki. A Szindi jobbágy-féle birtoknak újabb hat évre haszonbérbeadása évi 2800 korona haszonbérért, jóváhagyatott. Ugyanezen birtokhoz egy belső telek megvásárlása engedélyeztetett. A kolleg. kórháznak fürdőszobával ellátása meghatározott. A pénztárvizsgáló-bizottság jelentése egyházunk pénztárának Hadházi Sándor új pénztárnoknak átadásáról, valamint a közpénztár megvizsgálásáról tudomásul vétetett a kapcsolatos intézkedések megtételtek és a bizottságnak odaadó buzgósággal teljesített nagy fáradságot igénylő munkájáért elismerő köszönetet fejeztetett ki. Kuncz Elek tankerületi főigazgatónak, mint kormányképviselőnek főgimnáziumunkban tett hivatalos látogatásáról felvett és fölterjesztett jegyzőkönyv, mely szerint minden tapasztaltak felett teljes megalégedését fejezte ki, örömmel és megnyugvással vétetett tudomásul. Az egyházkörök vagyoneleltárait illetőleg, tekintettel arra, hogy az eddigi leltárak adatai sok helyen nem megbízhatók, s az eljárás nem volt egyöntetű, a minek tulajdonítható, hogy az utolsó leltári felvétél 1¹/₂ millió vagyonszaporulatot és 90.000 korona tehercsökkenést mutatott, határozottatott, hogy a jelen évben a legnagyobb pontossággal állíttassanak újból egybe a vagyoneleltárak s így remélhetőleg hű képét fogjuk kapni az egyházkörök vagyoni állapotának. A leltári íveket az E. K. Tanács nyomatja ki és küldi meg az egyházköröknek.

V.

Benczédi Domokos.

(1868–1908.)

A halál megint berontott soraink közé s egyházi életünk egy lelkes apostolát, egy kötelességét mindhalálíg hiven teljesített, közszeretben álló szerény lelkipásztort, egy ifju családapát ragadott magával erőszakos keze.

Alig mult el két hete, hogy otthonában egyházi dolgokkal foglalkozván, jó kedvben bucsúztunk s az ismét találkozás mily

fájdalmas vala. Ekkor már ravatalon nyugodott a vallás híu szolgája, a szerető férfi, a kedves gyermekek önfeláldozó, gondos édes apja. Körülötte sirtak a gyászoló hives, a bánatos hitves s az árva gyermekek. Emberi szem ott könny nélkül nem marada.

Benczédi Domokos csegezi unitárius lelkész, szül. Felső-Benczéken 1868-ban. Ös-nemes székely szülőknek volt gyermeke. Tanulásait szülőfalujában kezdette, majd folytatta toroczkói s tordai algyrnasiumunkban s befejezte a kolozsvári főgymnasiumban. Mint tanuló a középtehetségü fiuk közé tartozott. Nyílt, becsületes lelke már akkor mindnyájunk barátságát szerezte meg neki. Birta tanárainak is atyai szeretetét.

A theológia végeztével, a papi vizsga sikeres letétele után a csegezi unitárius egyházközség bizalma s főpásztorunk atyai keze 1894-ben csegezi egyházközségünkbe állítá lelkipásztornak. Azóta mindhalálig ez egyházközséget szolgálta hiven, igazán, emberül.

1895-ben lépett házasságra bágyoni Pálffy Annával. Boldog családi életket életben levő 2 fiu., 2 leánygyermekkel áldotta meg az isteni gondviselés.

Mint lelkipásztor egyházáért élt és halt. Lelkipásztorsága idején váltattak meg a belső emberi bérfizetések. Mint Mózes a kősziklából is vizet fakasztott, az addig — természeti fekvésénél fogva megvalósíthatatlannak látszó helyen — a papi telken kutat ásátott. Romladozó templomát több ízben javíttatá. Most egész erejével azon fáradozott, hogy hűségese segítő társa, az egyházközség nagy jóttevője, vezető embere Pálffy Jánossal együtt új templomot építtessen. Neki azonban csak a terv, az előkészület maradt, a megvalósítás Salamonra várakozik. Ily odaadás közt érte utol a halál parancsoló szava s a 40 éves férfit 1908 márc. 6-án este 6 órakor elszólítá. Mint jó katonát, őt is a harcmezőn találá a golyó; mert ép temetése napját megelőző 2 héttel keblitanácson elnökölt, az állami tanítóságot a kántorsággal összekötni kívánván, midőn eszméletét veszthe, öntudatlan esék össze; s nem is tért többé magához.

Mint férj, hiven szeretett és gyöngéd volt, mint édes apa rajongásig szerette gyermekeit.

Szerény és alázatos volt, mindenkit megbecsült s azért ellensége senki, barátja annál több volt. Ha jellemét akarná az ismeretlen, elég legyen annyi, hogy annak a Benczédi családnak vala sarja, mely család adta az unitárius vallásközségnek Benczédi Gergely közpénztárnokot. Egyszerü puritán jellemü, unitárius férfi. Ezt méltányolva, választá körünk többizben főtanácsü képviselőjének.

Temetésén megjelent az egész község, belső emberek, úgy a lelkész, mint énekvezéri kar csaknem teljes számban. A vidék értelmes közönsége, közel levő falvak lakószai tömör gyalogsorban.

Templomban beszédet alulírott, kihez 22 éves barátság fűzte, sirjánál búcsúszórt Németh István toroczkói lelkész, körjegyző tartottak.

Abban a biztos tudatban oszlottunk sirjától, hogy a mi gyászunk egész vallásközönségünk gyásza s ezért lapunk utján is közzé tesszük közös bánatunkat.

Biró Lajos.

Levél Ámérikából.

Kelt Martins Ferri Ohio, november 12.

Kedves szerencsétlen testvérem, Zsuzsika!

Fájó szívvel kell neked megírjam ezt a gyászos levelet, mert sajnálom a te szerencsétlen életedet, mert nincs társad, nincs József, meghót József, nincs a te árva gyermekeidnek édes apjok, nincs akit várjanak haza Ámérikából. Mindenkié menyen haza, csak az övék nem soha. Nem akartam megírni, Zsuzsika, a József betegségét, mert azt vártam, hogy jobban lesz s akkor megírjuk, de már azt kellett írjam neked, hogy neki már nem fáj suhutt, mert ő meghót, nyugszik csendesen, nincs kitől várjad a levelet többet.

Nem tudtam semmit róla, mikor lett beteg, mert távol vótunk egymástól.

Hétfőn a kórházba vitték Jakab Jánosék, Isten áldja meg őtöt. Mellette állott velem a kimulásáig, csak az esik nekem rosszul, hogy nem izenték meg nekem, csak csüörtökön mondta meg Ábel, hogy József a kórházba van. Mikor odamentem s kérdezgettem tőle, hogy hol fáj?, alig tudott annyit mondani: »suhutt se fáj.« Ez vót a legutólsó szava. Többet nem szollott senkinek. Vasárnap tizenkét órakor meghót. Eltemettük hétfőn délután három órakor. Csak tízen vótunk a temetésin s a magyar lutheránus pap. Egy gyászos kocsi vitte őtet, kettő minket a vilingi temetőbe, a hól örökre elmaradtunk tőle, ott nyugszik csendesen. Temetésére gyűjtögetek. Került 32 dollár, neki vót 30 dollárja. A temetésért kellett fizetni 56 dollárt, a kórházba az ápolásért 7 dollárt, a doktornak még nem tudom mennyit kell fizetni, de annak nem kell sok, egy pár dollár körülbelül, a papnak 3 dollár, utóvégül belékerül 200 forint magyar pénzbe. De azért ne búsuljatok, az itt mind kikerül, ne szomorkodjatok

mélyen, mert a jó Isten nem hágy el. Hiába küzdöttetek egymásért, már nem tudtok együtt élni. Nyugodjál belé, hogy ő már nincs, nem hallod többé a biztató szavait.

A Vilingi temetőben egy sírhalom domborul
 Nem sir fölötte senki se, rá csak az ég könnye hull,
 Nem ékesíti azt virág, se rózsza, se liliom
 — Mert egy hontalan árva nyugszik benne —
 Nincs szívében sem honvágy, sem fájdalom!

Kedves, jó testvérem, ne csüggedj el, mert a jó Isten nem hagy el tütköt se, a kedves árva gyermekeiddel együtt gondolatokat viseli. Tudom, hogy a szegény Kati néninek (az elhunyt édes anyja) is mély fájdalom ütődik szívébe, mikor ezt a gyász levelet olvassák, hanem nyugodjék belé ökelme is, hogy nincs József jó fia. A jó Isten vigasztalja mind az egészet. Örözzé több szomorúságtól, mert ez elég éccerre elviselni. Isten gyógyítsa a fájó szíveteket.

Jó testvéred
János.«

E szomorúan megrázó levél Ravába jött. Ott siratják a halottat.

Székely vérem, vágyol-e Amérikába! Ha igen, betelik rajtad: »Babilóniába mégy és ott halsz meg és ott temettetel el.« (Jérémias XX. 6.)

Közlő: S. J.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az egylet pénztárába f. évi febr. 20-tól márcz. 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: József Jenő Sósmező, Dánffy Alfréd Kun Pál, Biró Andrásné Kolozsvár, Máté László Nagyenyed, Lengyel Ferencz Piski, Kelemen Lajos Sósmező, Id. Daniel Gábor Budapest 1908-ra, Krécsi Béla Budapest 1907—907-ra, özv. Dengyel Jánosné Kolozsvár 1907-re, Kisfaludi Zsigmond Temesvár 1907—1908-ra, Gál Lajos Celna, Gál Imre Szentgericze 1902—908-ra, Kovács József Kolozs 1908-ra.

Előfizetési díjat fizettek: Major Domokos Zsibó 1906—908-ra, Ferenczi Mari Kolozsvár, Szinte Ferencz Brassó, Végh József Székelykocsárd, özv. Buljovszky Gyuláné, Simó Ferencz Budapest, Cseh Kálmán Zilah 1908-ra, dr. Morvai Istvánné Kovászna 1906-ra, László Pálné Abásfalva 1908-ra.

Az udvarhelykőri fiókegylet pénztárába fizettek az 1908. évre: Egyház-

község, Dombi János, Györfi István és Kiss József *Homorodszentmárton*. Pap Zsigmond és Barabás Vilmos *Gyepes*. Sándor Gergely és Bálint Balázs *Lókod*. Egyházközség, Balázs András, Vida Sándor és Sándor Mózes *Kénos*. Vári Albert, Deák Lajos és Barabás András *Székelyudvarhely*. Egyházközség, Kiss Mózes, özv. Gergely Mózesné, Kádár Lajos és Kádár Lajosné *Abásfalva*. Kovács Imre és Vári Elek *Keményfalva*. Egyházközség, özv. Benedek Imréné, Pál Jánosné, Borbáth Zoltán, Pál Ferencz, Pál Ferenczné, Bedő József Egyed Albert, Vas Albert, Szabó Dénes, Máthé István, Rend Aurél, Polák Ignác, dr. Papp Ferencz, Bekő Mihály és Deák Lajos *Oklánd*. Egyházközség, Gál József és Úrmösi Jenő *Recsenyéd*. Egyházközség, Úrmösi József, Úrmösi Józsefné, Egyed Ferenczné, Bencze Gábor és Kiss András *Szent-Pál*. Szén Mihály és Nagy Gyula *Szent-*

Péter. Egyházközség, Vajda Antal, Péter Sándor, Barta Ferencz, Péter Sándorné, Máté Lajos és Bedő József *Városfalva.* Egyházközség, Ürmösi Károly, Ürmösi Károlyné és Kiss György *Jánosfalva.* Tibáld József, Tibáld Józsefné, Deák Mózes és Benedek András *Ujfalva.* Egyházközség, Demeter Dénes és Demeter Dénesné *Karácsonyfalva.* Egyházközség, Kriza Sándor, Kriza Sándorné, Ajtai János, Ajtai Jánosné, Péterfi Aron, Péterfi Aronné és Barra Lajos *Hom.-Almás.* Egyházközség, Kiss Tamás, Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Máthé János, Máthé Jánosné és Székely Zsigmond *Vargyas.* Egyházközség, Sándor Gergely, Kiss Jakab, Kiss Jakabné, Koncz János és Szatmári Miklós *Ders.* Mátyás János, Mátyás Jánosné, Szatmári Lajos és Szatmári Lajosné *Muzsna.* Kiss Anna férj. Imre Zsigmondné *Kibéd.* Szatmári Ferencz *Szava.*

1907. évre: Gergely Mózes *Abásfalva.* László Károly *Szentmárton.* Kelemen Lajos *Karácsonfalva.* Özv. Cseke Péterné *Városfalva.* Önképzőkör *Vargyas.* Márkus András *Jánosfalva.* Szabó Mózes, Bencze Gábor és Györfi Ilona *Szentpál.* Koncz János *Ders.* Sándor Gergely *Lókod.*

1906—1907 évre: Sándor Mariska *Vargyas.*

1905—1907 évre: László Anna *Abásfalva.*

1903 évre: Sándor Gergelyné *Ders.*

Az U. K. költségeire ajándékoztak Veress György Nagyajta 1 K, Kelemen Albert Marosvásárhely 5 K, özv. Benedek Imréné Okland 2 K. Fogadják az egyelt köszönetét.

Kolozsvár, 1908. márcz. 22-én.

Gálfi Lőrincz, pénztárnok.

Az aranyostordai fiökkörben a tagsági díjak, amíg pénztárnok választatnák, Lőrincz Dénes tordai lelkész, fiökköri alelnökhöz küldendők.

Teljesen szegény konfirmáló gyermekeknek a perselyalpból ingyen küldünk konfirmációi emlékkönyvet, ha az illető lelkész ur a nevéket beküldi.

Az Unitárius Közlöny iránt az olvasók az 1908. évben oly sok szeretetet tanusítottak, hogy a munkások terhét kedvessé és könnyűvé tették.

Levelező tagjaink üzeneteiből látható mi foly a távoli és közeli helyeken. A lap végén levő felhívást ajánljuk szíves figyelmébe.

A Dávid Ferencz Egylet, mint minden évben, úgy az idén is megtartotta igentanulságos, valláserkölcsi ismeretterjesztő felolvasó gyűléseit. Tartott három, melyeken felolvasást tartottak: Dr. György János »A szocializmus és az egyház viszonyáról«, dr. Gál Kelemen »A Történeti Jézusról«, dr. Boros György »A 10 parancsolatról« és dr. Tóth György szintén »A 10 parancsolatról.« A felolvasó gyűlések sikeréhez hozzájárultak szavalaikkal: Gálvali Irén kép. növ., Györfi István pn., Kisgyörgy Imre pn., Taar Géza pn., Útő Lajos pn. és a papnövendékek ének-kara Iszlai tanár ur vezetésével. A gyűléseken Kozma Ferencz elnök ur mondott igen élvezetes és kedves megnyitó és bezáró beszédeket.

Tanári értekezlet Tordán. Az ősszel tartott zsinati főtanács »a felsőbb oktatás ügye minél sikeresebb tétele céljából« elfogadta az E. K. Tanácsnak azt a javaslatát, hogy papnevelőintézeti és középiskolai tanáraink évenként értekezletet tartsanak. Az egyházi főhatóság elrendelte, hogy az első értekezlet már az idén megtartsék. Közös megállapodás szerint ezt az értekezletet az idén Tordán április 11-én tartják meg a következő tárgysorozattal: Varga Dénes igazgató a tordai iskola multjából olvas föl. Dr. Boros György dékán: Mi teszi szükségessé a tanári értekezlet tartását? Dr. Kiss Ernő: Új irány a latin nyelv tanításában. Pap Mózes: Szeretet a nevelésben és oktatásban. Nagyreménységgel vagyunk az értekezletek iránt. Bizton várjuk, hogy meghozzák nevelésügyünkben az üdvös eredményeket s az együvértartozás és egyetértés hagyományos érzését.

A Budapesti Dávid Ferencz Egylet febr. 23-iki házi-estélye alkalmából a következő felülfizetéseket hálás köszönettel nyugtázzuk: Perczelné 60, Faluvéginé 25, Néreiné, Gruzsné, Botárné, L. dr. Sándorné, Ürmösy Miklósné, dr. Székelyné, Zipernovszky, dr. Dánielné 20—20, Józsné 15, Tejfalusyné, Józanné, Gmehlingné, Pessiné,

özv. Bogyainé, özv. Kozmáné, Wendler Irma, dr. Úrmössyné, Máthéné, Kozma Gyuláné, dr. Kreuslerné, özv. Derzsiné, Radickené, dr. Herczelné 10—10, Fábryné 8, Májay B. Zettner V., Zettnerné, Törökné, Ajtayné, K. Gy., Püsköstyné 6—6, Sthymmelné, Pulszkyne, Ujváryné, Mattuschekné és Márkus K. 5—5, dr. Máté S., dr. Gáspár J., Kuliffay 4—4, Deák F., Tejfalusy, Kiss M., K. F., Polónyi, Zsilinszky M., Párczer Gy., dr. Finály, N. N., Pek Emil Ágost 2—2, Dimény L., Nagy Dezső, Péterffi Á. és Zipernovszky K. 1—1 K. Összesen: 511 K. Budapest, 1908. márczius 15.

Józan Miklós, egyleti pénztáros.

Karácsonyfalván márczius 15-ét szép és hazafias ünneppé ülték meg. Az unitárius templom tornyán és két iskotai épületen nemzeti zászlók hirdették a nap jelentőségét. Az iskolások dalkara több énekszámot adott elő, Benczédi tanító fia érdeme; a nagyközönség, mely a templomot megtöltötte — közte az egyházi és polgári előljáróság testületileg — a „Te bened biztunk» zoltár első versszakát énekelte el. Demeter Dénes lelkész áhitatos imában és hazafias szellemű beszédben emlékezett meg a 60 év előtti nagy nap vívmányairól, a szabad magyar hazáról és a szabad szellemű magyar unitárius egyházzról. Ezek szeretetére tanított. 15 növendék szavalt szépen, érzéssel. A sikerült szavatelok Kelemen Lajos ig. tanító afiát dicsérik. A lelkes ünnepélyt a »Szózat« zárta be, melyet a közönség és növendékek sokasága énekel.

IRODALOM.

Demeter Dénes hom.-karácsonyfalvi lelkész 1902-ben »Konfirmációi Emlék«-et irt, ezt az EKT 290—1902. sz. elfogadta és ajánlta lelkészek, tanítók, szülok s egyházközségek figyelmébe. A művet szerző átadta kiadó Betegh Pál sz.-udvarhelyi lakosnak, kitől megrendelhető. A könyv imákat, egykötörténelmi és szertartási ismertetőseket tartalmaz s több kép díszíti a szép tartalmat.

Szerkesztői üzenetek:

B. P. Mnchtr. Az érdekes cikk ki-szedve várja a jövő számot. **K. S-né.** Köszönet a lankadetan buzgóságért. **T. Á. Ev.** Mély köszönet. Nem is hit-tük, hogy ily sok ember csoportosult oda. Az ilyen helyekre legalább kör-lelkész kellene. **P. K. F.** Nagyon sa-jnáljuk, hogy immár lehetetlen bevenni a tudósítást. Máris több a szedés a rendesnél. A könyvet husvéti ajándék-nak fogjuk tekinteni, s ugy is várjuk. **G. J. R.** Levélben igazoltuk a dolgot. **A. K. A. Rh.** Rendbe jött. Üdvözöljük a hazai földön. Reméljük, hogy jobb lesz itthon. Jó lesz fölfedezni az ott levő hitrokonokat. Megköszönjük, ha tudósít. **A. D. F. E.** levelező tagjai még nem mindnyájan adtak jelt. Vá-runk minden kis hirt. Több levélről csak a jövő számunkban fogunk szólni. Érdekes életkép lesz ez a levélgyűjte-mény majd edgykor annak, a ki meg-fogja írni az unit. vallás történelmét

Levelező tagjaink üzenetei.

P. Z. Mdgys. Felkérésemre örömett sajátkezüleg irták föl neveiket gyűjtő-lapomra, ezideig ketten, de kérek még 3 jelentkező lapot, mivel még két egyént ezután s egyszersmind a jelentkező lappal akarok felkeresni — Köszönjük a készséges fáradságot. Már elküldöt-tük s jelentkező lapokról a borítékon is gondoskodtunk. — F. Á. bíró úr, Erzsbtvrs. Az ott lakók teljes névsorát szíves volt beküldeni. 71 ember van ebben a városban. Az irástudóknak megküldöttük. Ingyen felajánlunk 2 pld. azoknak a szegényeknek, akiknek a le-velező tag úr szíves lesz ajánlani. Kö-szönjük a szíves készséget: »a megtiszt. megbizást feltétlenül elfogadom.« Mi-lyen szép és követendő eljárást. »Én a hiveket egybebhívtam, a megjelentek előtt VII. g. o. fiam által a Dávid Fe-renc életét, működését kivonatossan is-merttettem«. Köszönjük.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Unitárius lapjaink elsejét néhai Kriza püspök elnevezte volt magvetőnek. Azóta több, aránylag sokkal több indult meg, mint bármelyik egyházban, de mindenik azért, hogy magvető legyen. Tudvalevő, hogy aki vetni akar, annak szántani is kell s az egyház mezeje az emberek szíve, olyan tágas, a melyen akad dolgozni valója akárhány munkásnak anélkül, hogy egymásnak vagy a közönségnek ártanának. Azt a közönség nem veszi rossz néven, ha ugyanegy dologról több oldalról hall szót. Az U. E. nemhogy határsértést követne el, midőn a D. F. E. dolgaiban buzgólkodik, hanem nekünk segítő társunk s a közönségnek teszen szolgálatot. Mi is hasonló cseleksznünk, valahol módunkban áll.

Bírósági előléptetések. Olvasóinkat érdekelni fogja, hogy a közelebbi előléptetések alkalmával a mi hiveink közül is sokakat ért kitüntetés. Ürmösi Kálmán kolozsvári törvényszéki bíró a VIII. fizetési osztályból a VII. fizetési osztályba neveztetett ki. Bedő Ferenc fogarasi járásbíró, Csongvay Géza és Dr. Tóth György kolozsvári ítélőtáblai tanácsjegyzők, Kilyén Ferencz dévai, Ádám Dénes Kolozsvár városi járásbíró, Dr. Dézsi Ferenc tordai törvényszéki, Csegey Árpád bethleni járásbíró albirák járásbírákká illetve törvényszéki bírákká nevezettek ki. Mindnyájan jelenlegi székhelyükön.

Az unitárius kollegium a londoni kiállításon. Londonban május hóban nyílik meg a magyar kiállítás. A kollégium igazgatósága a következő tárgyakat küldötte a londoni kiállításra: 1—4 elemi osztályos tanulók rajzait egy albumban körülbelül 80 rajzlappal; V—VIII. gimn. c. tanulók rajzait egy másik albumban 80 rajzlappal; 14 drb. fényképet az intézet különböző helyiségeiről; 8 drb. rajzlapot külön kiállítás céljából; végül 17 művet 19 kötetben, melyek az angol és magyar unitáriusok érintkezésének tanubizonyosságai. A rajzokat az országos mintarajziskola igazgatósága továbbítja Londonba előleges megvizsgálás és megválogatás után.

Székelly Ferenc debreceni kataszteri felügyelő fia Árpád, az államtu-

dományok tudora letette a jogtudományi doktorátust is igen szép sikerrel. Gratulálunk.

A bostoni nemzetközi kongresszuson tartott beszédekről és felolvasásokról terjedelmes nagy kötet jelent meg képekkel díszítve, melyek között Józán Miklós esperes afiáé is szerepel. E könyvből is lesz magyar kiadás.

Vallás, hit és tudomány című könyv elszámolását kérjük azoktól a kiknek megküldetett.

Unitáriusok hazánkban. 1900 óta Magyarország lakóinak 0.4 százaléka unitárius. Az 1905—6. tanévben a középiskolai tanulók 0.8 százalékát ők adták, tehát 2-szeres arányban tanulnak s a többi felekezetet közül csak a luth. versenyez vele a zsidón kívül. 100.000 kath. lakosra jut 337 középiskolai tanuló, 489 luth. 781 unitárius! A főiskolai tanulók közül 57 kath. és 75 luth.-ra 146 unitárius esik! Művelődésük aránya: ha a kath.-nak 1 százalék, a lutheránusnak 1.32, az unitáriusnak 2.56 százalék a megfelelő arányszáma. (Pesti Hirlap.)

Chalmers András wakefeldi lelkes, ki a Dávid Ferencz emlékünnepeken 1879-ben jelen volt, ismét megjelent közöttünk, mert elküldötte akkor irt szép könyvét a londoni kiállításra. Kedvesen emlékezik meg régi jó barátjáról, Kovács János tanárról s hogy fia már nős ember, úgy tűnik föl előtte, mintha csak mese volna. »Mennyi változás 29 esztendő alatt! A gyermekek férfiakká lettek, a halál sokakat elvitt a születés sok újat hozott, mialatt mi ballagtunk előre a kijelölt úton s jegyeztük az öröm és bánat eseményeit«. A múlt évben nagyon beteg volt, minek következtében lemondással írja: »Attól félek, hogy többé soha sem fogom látni a szép Erdélyt, de ezután is éppen úgy fog érdekelni földje is népe is.«

Indiából mindig van egy-két papjelölt az angol unitárius teológiai akadémiákon. Egy Guthanker nevű ifju ember végzett Oxfordban s azután Németországban filozófiai doktori vizsgát tett s most már megy haza Az angol unitáriusok lelkes bucsú gyűlést tartottak tiszteletére.

Uj Zealandban nagy tevékenység-

get fejtenek ki az unitáriusok. Wellingtonban új templomot építenek rendkívül nagy költséggel, amit a gyülekezet tagjai fognak összegyűjteni. Unitárius kört szerveztek s itt lesz a központi mozgató erejük.

Elhunytak. 1908. márcz. 11-én halt meg Nagy Albert mócsi református pap. A jó pap halálhíre minket is szomoruan érint, mert egy minden ízében jó unitárius családot: a Hadházi családot is sújtja, miután Hadházi József dézsalfalvi unitárius pap vőjét gyászolja az elhunytban. Erzékenyen érintette köztük Hadházi Sándor egyházi pénztárost is, kit kétszeres sógorság s a valódi jó barátság fűzött a jó paphoz. A megszorodott családnak legyen vigassza a hit.

Kriza János a kedves emlékü költő-püspök megtalálta méltatóit ugyan, mint akadémiai tag, ugysis mint unitárius püspök, Gyulai Pál és Jakab Elek ki-tünnő írók személyében. A szelíd lelkű és nemes érzésű családfő és jó ember méltatója egy hasonló jellemű költő-pap Rédiger Géza volt. Az a finom megfigyelés és nagy szeretet, amely a Rédiger rajzát áthatja, mindenkire kellemes benyomást tesz, még ha nem is ismerte Krizát személyesen. Ez a méltató emlékrájz arczképpel együtt megszerezhető **Unitárius jeleseink** című könyvben szerkesztőségünkben 1 K-ért.

Ravában színelőadással egybekötött farsangi bál tartott az unitárius egyházközségben január hó 19-én, mikor is Lőrinczi Lenke tanítónő és Patakfalvi Izsák új tanító az ifjuságnak sok fáradtsággal betanított «Kósza Jutka» című szindarabot minden várakozást felülmúló kiváló sikerrel előadták s Rava összes lakosságának és a vidéki intelligenciának is emlékezetes és kellemes élvezetet szereztek. A beléptídják a 100 koronát felülhaladták, melyekből a kiadásokat leszámítva, 50 korona tisztajövedelem maradt s egy iskolai harmonium beszerzésére fordították. Felülfizettek: Dr. Hankó Domokos (Szászrégen) 5 kor., B. Bartalis Izsák (Magyar-Zsákod) 2 kor., Gyórfi Géza (Kaba) 2 kor., Bálint Mihály 1 kor., Benedek János 60 fillér, József Mihály 1 kor., Sárosi Józsefné 80 fillért s a zenészek ellátását. Szives köszönet

és elismerés a vezetőségnek, szereplő ifjuságnak és felülfizetőknek. — Rava, 1908 febr. 17-én. *Sárosi József* e. eln.

Recsenyédi egyházközségünkben az elmúlt 1907. év folyamán a következő ajándékozások és áldozattételek történtek: 1. Id. Bomhér András gondnok és neje Szabó Borbála mind a négy ünnepen kenyeret adtak az Ur asztalára. 2. A papi ház-alap gyarapítására: Id. Bomhér András gondnok és Ifj. Béres Miklós pénztárnok 5—5 koronát, Gál József lelkész és neje Koronka Mária 10 koronát A mult télen tartott ifjusági bálnak ide fordított tiszta jövedelme 12 kor 80 fillér. A szalmáskepefizetők által bérhordáskor ajándékozott 5—5 kéve zab értéke 25 korona 12 fill. A helybeli adóztokosság ez évben másodszor adott e célra 100 koronát. Ugyancsak a papiház építési céljára többek által teljesített közmunka pénzerátke 160 korona. Utoljára említjük meg azt a szép ajándékot, mely igazi koronája az elhunyt évi ajándékozásoknak s melyet ujévi ajándékképen küldöttek Ámerikában levő hitfeleink, u. m. Máté István, Bomhér István, Ifj. Ráduly János, Fekete Ferenc, Máté Ferenc, Szabó Ézsaiás és Balácsi Dénes (ev. ref.), akik személyenként 10 koronát, együtt 70 koronát küldöttek szintén a tervbe vett papiház építés céljaira, egy gyönyörű levél kíséretében, melyet Máté István írt s a többiek is aláírtak, s amelyben az ujév alkalmából melegen üdvözlik egyházközségünket. A fenti ajándékozások s az elébb említett üdvözlő levél a lelkészünkhez érkezett többi levelekkel együtt szép bizonyosságai itthon és távol levő hiveink családjuk, vallásuk és hazájuk iránti hü ragaszkodásának és lángoló szeretetének, épen úgy, mint az összetartásnak és egyetértésnek is, melynek szelleme közelben és távolban levő hiveinket mindig egy közös cél elérésére egyesíti és lelkesíti. Ezen önkéntes adományok és áldozatok legyenek kedvesek as Ur előtt s amivel a jókedvű adakozók egyházközségünket felsegíteni szivesek voltak, azt pótolja ki nekik ezerszeresen a minden áldások Istene! — Recsenyédén, 1908 január 15-én. *Bomhér András* gondnok, *Gál József* lelkész.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI
Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.	75	☐	Az unitárius tanári értekezletek	
Nagypéntek — Jurati.	78	☐	első gyűlése	87
Az E. K. Tanácsból. — V.	79	☐	Mi teszi szükségessé a tanári	
Jeruzsálem — J. K. F.	82	☐	értekezletek tartását?	89
40 év emléke	83	☐	Egyleti élet és munkásság.	92

Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szívemet hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Újság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányhoz méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet*: Névnap, karácsonyi, újevi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prof. E. I. Lap*: Zamatos, kenetes, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keresztény nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ára csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvtárusoknál, Székelykereszturt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

Jeleseink élete és jelleme

úgy hat a kedélyre, mint a tiszta napsugár a feslő bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelkőknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért** *Jeleseink élete és jelleme*, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kőváry László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahámi Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kőváry László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. Aranyosrákosi *Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmöczy János* írta Gyöngyösi István, *Bölöni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovics Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kaáli Nagy Elek*, *Berde Mózsa*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. Az új *kollegium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. Az *unitárius kollegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Husvét ünnepe egy kissé komoran érkezett meg, de áldást hozó esővel fizetett. A föld munkásai s tehát mindnyájan jó reménységgel nézünk a megnyilt esztendő elébe. Ünnepeünk gazdag volt, mert a kolozsvári szószékről Végh Mihály titkár tartalmas, szép beszéddel, az urasztala mellől Ferencz József püspök az ő kedves, megható szavaival osztották az ígét és a főlemelő gondolatokat. A nagy templomot igazán nagy közönség foglalta el.

*

A haragos Isten bosszuálló. Nem ismer irgalmat, sőt keresi az alkalmat, hogy hatalmát megmutassa. Az ótestamentomban alig van olyan történet, amely ne azt akarná bizonyítani, hogy az Isten erősebb az embernél. Be is bizonyította erejét, mert az első emberpárt kiűzte a paradicsomból, miután ezek hozzá hasonlóak akartak lenni: a jó és rossz tudói. Azután az egész emberi nemet, már t. i. akik az Ararát vidékén laktak, vízzel pusztította el. Még ezzel sem elégedett meg, hanem számtalanszor büntetett, hogy megmutassa erejét s betetőzésül — irgalomból — halálra adta saját »egyszülött és tulajdon fiát«. Ez az Isten nem a Jézus Istene, hanem az ősidők vad erkölcsében élő népeké. A Jézus Istene a szeretet Istene s erre van szüksége a művelt léleknek. Az emberiséget oda kell nevelni, hogy megértse s méltányolni tudja ezt az evangéliumi vallást.

*

Ki a bölcs? Ezzel a kérdéssel ma nem szokás foglalkozni, mert sok kicsi és nagy kérdés úgy elfoglalja az emberek figyelmét, hogy erre nem jut idő. Pedig hát nem is volna utolsó kérdés, mert mi azt tartjuk, hogy aki bölcs, egyszersmind boldog

is. Bölcs embernek tartjuk azt, aki a köznapi dolgokat magas nézőpontból tudja szemlélni s következőképpen nem engedi meg, hogy apró-cseprő pillanatnyi bajok megzavarják lelki nyugalmát. Hasonlattal élve azt mondhatnók, hogy a bölcs ember olyan, mint az edzett tölgy. Kis szellőtől még levele sem mozdul meg, a szélnek bölintgat ágaival, de a törzse még a viharban sem inog. Ez nem azt teszi, hogy érzéketlen légy a kisebbrendű dolgok iránt, hanem azt, hogy ne jőjj ki a sodrodból, ne izgasson fel egyhamar semmi. Mindig gondolj arra, hogy az időt be kell várni, s mindent a maga idejében.

*

Perczelné Kozma Flóra író nő könyve immár megjelent. Már megelőzőleg jeleztük volt ezt az eseményt. Immár tudjuk miről van szó. Látjuk mily hatalmasan lüktet cikkeiben az erő. Érezzük, hogy ez a könyv sok gondolatot és sok gondot is fog teremteni. De lehetséges, hogy a közöny átka ezt is megfogja. A mi korunkban a napi sensationak van tere, mert ez mára kielégít, holnap pedig már nem terhel. Nagyon szeretnők, ha az »Unitárius Közlöny« olvasóinak nagy része a kivételek közé tartozna. A könyvvel jövőkor tüzetesebben fogunk foglalkozni.

*

A reformátusok püspökét, Kenessey Béla volt theológiai igazgatót immár be is iktatták székébe. Nagy és szép ünnep volt. A farkas-utcai nagy templom teljesen tömve volt a ref. egyház világi és egyházi, az összes többi egyházak képviselőivel és nőikkel. A beiktatást Baksay Sándor dunamelléki püspök végezte. Végtelen egyszerűséggel, de amellet a meggyőződés mélységével oly meghatóan beszélt, hogy mindenkit magával ragadott. Kenessey püspök az ő mély gondolatait és erős theológiai meggyőződését igazolta be és megmutatta, hogy mit kíván és mit akar tenni. Önérzetes, határozott beszéd volt, olyan, amelyet egy uj főpásztortól várni lehet.

*

Az unitárius tanári kar 1908 április 11-én testületileg legelőször jelent meg a nyilvánosság előtt. Az első tanári értekezletet tartottuk ezuttal Tordán, hogy mielőtt az ős alma mater bezárulna, még egyszer élvezzük baráti ölelő karjait. A következő gyűlés Kereszturt lesz, hadd lássuk és köszöntsük otthonában az ifjabb és még mindig növekedő testvért.

*

Az ifjú ember olyan mint a tavasz. Egyik napon azzal lep meg, hogy alig fér medrében s ahol csak lehet ki is tör, amit utban kap, mindent összetör. Máskor olyan, mint a napsugár:

fényeseh süt, meleg is, de csak az ablakon keresztül. Ha kilépsz, azonnal megérezed hogy éles és csipős. Bájos és kedves is tud lenni, de csak addig, amíg a kamaszkor be nem következik, mert akkor nem ismer tekintélyt, sem tiszteletet s talán még tisztességet sem. Ezzel szemben az a megnyugtató, hogy az ilyen csapongó kedv csak rövid ideig tart s azután következik az építő és alkotó munkásság.

*

Az ifjú, kiforratlan erő nem tud kormányozni mást, még magát sem. Az állami felfogás szerint csak a 24 életév juttatja olyan érettséghez, hogy ura és kormányzója lehessen életének és vagyonának. Nagyon hosszú idő. A türelem fonala sokszor elszakad, mielőtt a révbe kijuthatna. Megrázó tragédiákat sokszor látunk és mégis nem tudunk változtatni a helyzeten. Legjobban az segít a bajon, ha az apa fiával, az anya leányával, a tanító tanítványával oly bizalmas viszonyban él, hogy az ifju bátorsággal fordul hozzá tanácsért.

*

A katolikus egyház helyzete most rendkívül nehéz. Nehezebb, mint amilyen a protestáns reformációkor volt, mert akkor csak a gondolat szabadult volt fel, ellenben kötve maradt az ember, mint hűbéres, mint katona. A polgárnak csak kötött joga volt. A császár hatalma éppen olyan abszolút volt, amilyen a pápáé. Tehát érdektársat láttak egymásban, mihelyt a pápa elismerte, hogy a császárt a földi hatalom megilleti. Ma a császár kénytelen elismerni és megadni a polgárjogot, tehát a katolikus egyház is kénytelen elismerni, hogy az egyénnek meg van a privát joga az üdvözüléshez és azt meg is találhatja az egyházon kívül is. A kath. egyház e veszedelmet érezve, roppant éberséget fejt ki minden mozzanat körül. Nemcsak hadi tudósítókat küld a csataterekre, hanem hadseregeket szervez s azokat a saját jelszavaihoz szoktatja. Jelesebb vezéreinek hallgatag megengedi, hogy saját haditerveik szerint érvényesítsék erejüket. Ennek tulajdoníthatjuk, hogy meglepően liberális gondolatok jönnek forgalomba közöttük. A vége csak az lesz, hogy a név vagyis a várfalak megmaradnak a réginek, de bennük modern épületek készülnek s azután ezek kiszorítják a falakat.

*

Rá fognak jönni az emberek, mert rá kell jönniök, hogy vallásra mindenkinek szüksége van, de arra is rá fognak jönni, hogy az a vallás olys valami kell hogy legyen, amelyet az unitarizmus kifejez. Erre a fölfedezésre első helyen azoknak van szükségük, akik magukat szocialistáknak nevezik és azt gondolják, hogy azok az elvek, amelyeket hangosan hirdetnek, elégségesek mind a jelen, mind a jövő életre.

Nagypéntek

Az alábbi cikket szószerint átvettük »Az Ujság« c. budapesti napilapból. Olyan megfigyeléseket s olyan észrevételeket tartalmaz, a melyek nincsenek igazság nélkül. Súlyos ítéletet is mond, oktatást is. Bizonyosra vehető, hogy a hova intézve van, ott siket fülekre talál, de mindenki kaphat benne olyant is, a mi nem máshoz, hanem éppen hozzá szól. Olvassuk figyelmesen! Szerk.

Holnap délután három óraker meg kellene repedniök a templomok kárpítjainak, s földindulásnak kellene kivetnie a halottakat, mert meghal Jézus s mi az ő gyászos emlékezetén zokogni fogunk. No, nem valami keservesen, mert szemtanúi voltunk, hogy a San Pietróban Jeremiás lamentációi alatt mosolyogva diskuráltak egymással a bazilika érseki rangban lévő kanonokjai. Különben, ha álnokság nélkül való szívvel akarunk beszélni, sirámra nincs is nagy ok, mert Jézus urunkban csak az ember halt meg. De hát megsíratjuk, bár jól tudjuk, hogy halála nélkül nem lehetett volna dicsőséges föltámadása a szent legenda és az erős hit szerint. De hát a halála elkerülhetetlen szükség volt s kezdettől fogva ő is, az Atya is így akarta. De ne keseregjünk, már csak azért sem, mert harmadnapra okvetlenül feltámad s inkább féljünk attól, keresztény felabarátaim, hogy emléknapok a mai emberek szívében csak visszatérő külsőségek, melyekből lassanként kivesz az élő hit, s a konvenció, a felekezeti etiket győzedelmeskedik.

Hát nagyon szép ez emléknapok megtartása is szeretett hívek, de talán tűzhetett volna ki a bölcsház emléknapot az utólérhetetlen és felejthetetlen Hegyi Beszédnek, hogy ne csak Jézus életének külsőségeiről, de tanításáról s e tanítások mélysége tartalmáról elmélkedjenek.

Az ő emberi életének tartalmáról. Mert mint Isten nem lehet példa nekünk ő utólérhetetlen fenségében, mely túlnő a zeníten s melynek dicsőségét ott is zengik az angyalok, a hol a legutolsó csillagon túl ellankad a fény s az örök sötétség következik.

Mert mik vagynak a Nagyhétben, kedves keresztény hívek? Sok mindenfélék, a dolgok külömbfélesége szerint. Vagynak hatalmas böjtök, lamentációk a San Pietrótól kezdve le a dunapentelei kistemplomig, vagynak óriási bűnbánatok, divatos sírlátogatások a tavaszi toilette-ek bemutatásával elegy, azután vagynak piros tojások, ajándékok, játékszerek, hitbuzgó iparoscsaládok kirándulása az erdőszélre. Vagynak a föltámadás szent ünnepén remek ebédek plébániákon, palotákban, módos polgári és egyéb családokban. Vagynak gyomortágulások, nobelspiccek,

van minden jó a Nagyhét konvencionális szokásai és — bizony mondom néktek — már-már kialakuló formalizmusa szerént.

Csak élő hit nincsen. Felette igen hiányzik ez belőlünk, szeretett felebarátaim. Élő hit nincsen, mely megtöltené a kereszténységet igaz tartalommal. Pedig Jézus urunk élő hitet akart, mely elmozdítja a hegyeket helyükről. Mert mi fog következni az ünnepnapok után? Nem az isteni mester szelid tanításait alkalmazzuk magunkon és másokkal szemben, hanem büszkén hangoztatjuk a hatalmi jelszavakat, hogy az egyházon semmi erőt nem fog venni, hogy eljön az »egy akol egy pásztor« ideje. Ünnepe után ismét kizárjuk szívünkéből a más vallásút, még ha keresztény is, sőt minden téren elnyomni igyekszünk. Mert mit ér a vallás manapság egy kis politika nélkül? És ünnep után elfeledkezően az isteni mester szelid tanításairól, a katolicizmusból ismét átvedlünk vatikánizmussá, antiliberalizmussá, antiszemitizmussá, vallási türelmetlenséggé és reakciós hajlammá.

S ez évről-évre rosszabb, keresztény testvéreim, de azért dehogy is fogunk benneteket tovább is inteni. »Mert ha az isteni mester nem bír a képmutatókkal, a kaján szívűekkel, kik örökké nyelvükön hordják ugyan az Úr nevét, de tanításait nem követik, akkor hogyan bírának mi? Vagy az is ama bizonyos modern fejlődéshez tartozik, hogy a mesterek tiszta, éltető tanítása, melynek kezdetben vértanú halált szenvedő hitvallói voltak, előbb-utóbb formalizmussá, üres vázzá szárad, melyből kiröppent az éltető lélek.«

Jartui.

Roppant nagy becsülete van a gazdag embernek, kivált, ha nincsen örökösse.

Eurípides.

Az E. K. Tanácsból.

(Április hó 8-án tartott ülés.)

Az egyházi és püspöki titkár évnegyedi jelentése, mely szerint az 1907. évi 4-ik negyedéről elintézetlen ügy nincsen, tudomásul vétetett. Az elnökileg elintézett ügyekről beterjesztett havi jelentésből megemlítjük, hogy a vallás- és közokt. miniszter úr újabban Mináné Gutkovszki Józsa kolozsvári leányiskolai, Máthé József firtosmartonosi, Fazekas Péter nyárádszentmártoni,

Tóth Károly nyárádszentlászlói, Vass Lajos nyomáti, Lázár Ferenc iklandi, Bartalis József csíkfalvi, Kádár Sándor sepsikőrőspataki, Lőrinczi György iszlói, Gálfi Ferenc mezőberényi, Szentmártoni Bálint buzaházi, Gálfalvi Péter székelykáli tanítók tanítói fizetésük kiegészítése, illetve korpótlékuk fedezésére kiutalta az 1907. évi XXVII. t.-c. értelmében szükséges államsegélyt. Beniczédi Domokos csegezi lelkész halála fájdalmasan vétetett tudásul, kongruája ügyében bejelentetett a vall. és közokt. miniszternek s a miniszter úr válaszában értesítette az E. K. tanácsot, hogy miután az elhunyt özvegyet és kiskorú árvákat hagyott hátra, az 1908. év első felére kiutalt kongruának a halálozás napjától f. évi június hó 30 ig terjedő időre eső részletének visszatérítésétől eltekint. A közalapítványi kir. ügyigazgatóság, azon egyházközségekről, a hol a kepe megváltás útján rendeztetett, kimutatást kérvén, az illető lelkészekről beszerzett adatok alapján a kimutatás egybeállítatott és megküldetett.

A felsőfejéri, kisküllői, udvarhelyi egyházkörökből az 1907. évet illetőleg megtartott esperesi vizsgálatról felterjesztett jegyzőkönyvek egyes észrevételekkel tudomásul vétettek. A vallás-erkölcsi élet mindhárom körben megnyugtató. A vagyonkezelés gondos ellenőrzés mellett kellő takarékosággal történt. A vallásos buzgóság áldozatkészségben nyilvánulását igazolja, hogy az évi kegyes adományok és közmunkák értéke a felsőfejéri körben: 911 kor. 10 fill., a küküllői körben: 2873 kor. 23 fill., az udvarhelyi körben: 8893 kor. 43 fillért teszen ki. — Az E. K. Tanács köszönetét és méltányoló elismerését fejezte ki jótékonyágukért Székelyudvarhelyen Szabó György és nejének, a kik bár nem tartoznak egyházunkhoz az udvarhelyi új templomba 2400 korona értékben egy díszes orgonát készíttettek; Székely Lajos ref. vallású és neje Sós Julianna unitárius vallású vargyasi lakosoknak, a kik az udvarhelyi templomba 800 korona értékben díszes szószéket állíttattak, özv. Török Pálné Koncz Polixena úrnőnek, a ki ugyancsak az udvarhelyi templomba egy díszes úrasztali terítőt ajándékozott 200 kor. értékben. Kegyeletes érzéssel vétetett tudomásul, hogy Homoródszentpálon Dimény Lajos és neje végrendeletileg 400 koronát hagyományoztak az egyházközségnek. Ugyancsak Homoródszentpálon Imre Sándornak, a ki 18 évig volt egyházamban az egyházközség pénztárnoka lelkes buzgósággal folytatott eredménydús munkálkodásáért, méltányoló elismerést fejezett ki az E. K. tanács. Még több egyházközségből említhetnénk fel elismerésre méltó buzgóságot, jótékonyágot, a melyek élénken igazolják az egyház szeretetét, a mely szívből hoz elő drága kincseket.

A h.-városfalvi egyházközség kepe alapja címének földvásár-

lái alap címre változtatása, valamint az alsósiménfalvi egyházközségnek a kepeválsági alap közalappá változtatása engedélyezett. Péterfi Zsigmond nyug. vasúti igazgató újabb adománya a főtiszt. püspök úr nevére főgimnáziumunk javára korábban tett alapítványa gyarapítására, mely jelenben 500 koronánál magasabb összeg, örömmel vétetett tudomásul s a nemeslelkű adományozónak kifejeztetett az E. K. T. köszönete. — Ügyszintén Végh Gyula és neje: Boda Katalin tordátfalvi birtokosoknak elhunyt fiúk: Végh Andor emlékére a székelykereszturi gimn. javára tett 100 koronás alapítványa, köszönet kifejezésével fogadtatott el. A vall. és közokt. miniszter értesítése az 1908. évi első félévi kongrua számadás helybenhagyásáról tudomásul vétetett. A kolozsvári főgimn. internátusának új székekkel fokozatosan való ellátása meghatározatott. A székelykereszturi gimnáziumba a vallástanári állás szervezése az E. K. Főtanácsnak javaslatba hozatik, úgy azonban, hogy betöltése arra az időre halasztassék, a mikor az illető gimn. 8 osztályúvá kifejlesztetett. A székelykereszturi gimn. tanároknak a latinnyelv tanításának eredményesebbé tétele érdekében tartott tanári értekezletből fölvetett és fölterjesztett jkönyve méltányló elismeréssel vétetett tudomásul. A tordai gimnázium tulajdonát tevő szindi birtoknak egy belső telek vásárlásáról fölterjesztett szerződése jóváhagyatott. Kiss Sándornak, az amerikai maedvillei theológiai intézetben tanuló papjelöltnek hazautazási segélyül 400 kor. utaltatott ki. A h.-városfalvi egyházközség közgyűlésének az énekvezéri fizetésrendezését illetőleg hozott jkönyvi határozata helybenhagyatott. Péter Lajos kereszturi gimn. h. tanár tanári oklevelét bemutatván, a Zsinati Főtanács vonatkozó határozata értelmében f. évi május hó 1-től kezdődőleg rendes tanárnak alkalmaztatott. A h.-abásfalvi egyházközségnek lelkészi lakóház építésére a fölterjesztett tervrajz és költségvetés helybenhagyásával engedély adatott. A tordai gimnázium ügyében a vallás- és közokt. miniszterhez feliratilag kérdést intézni határozatott.

V.

Egy szenvedélyes gyűjtő 4225 koronát fizetett Shakespearenek egy névirásáért, a gimnázista tanuló teljesen ingyen kiveheti a könyvtárból Shakespeare műveit s gyönyörködhetik a nagy szellem összes drága kincsében.

Emerson.

A történelem Jézusa.

A mai forrongó, szociális érzéstől és törekvéstől áthatott korszakban soha aktuálisabb témát nem találhat a szabadelvű unitarizmus, mint a történelem szociális reformot sürgető és szociális munkát végző Jézus alakja. E hó 21-én Dr. *Gál* Kelemen unit. főgymn. igazgató ezen témára tartott nagy tanulmányról tanuskodó előadást a budapesti Dávid Ferenc Egylet felolvasó ülésén. Úgy a dogmatizmus vakon hívó, mint a szélső racionalizmus vakon tagadó irányával állította szembe a szabadelvű kereszténység *positív* alapon: a *történelem* alapján álló hatalmas Jézusát. Vákolja, hogy míg a dogmatizmus Jézusa inkább csak a földön túli problémák megfejtésével vesződik és ezen alapon igéri az »Istennek országát«, addig a történelem Jézusának szellemi reformációja egyuttal határozottan a *szociális viszonyok reformját* célozza és első sorban ettől teszi függővé az eljövendő szebb hazát.

Merészen rá mutat Jézus egyes tévedéseire is, melyek többnyire az élet és az emberek iránti túlságos bizalomtól erednek, hogy ezen nemes és magasztos optimizmus ismertetése által — mely szeríntem szinte *feltételévé* válik az igazi nagyságnak — szem előtt növelje e hatalmas jellemét. És úgy e magas hitet tekintve, mint a történelmi alapot kutatva sejteni kezdjük, hogy a megváltó munkát végző reformátor *nem készült* korai halálára, mert ügyéért *élni* és *dolgozni* akart; de elérte őt is a megváltók korai tragédiája és letétette vele a fegyvert. Azonban itt is bevált a természeti törvény: a feltámadás ereje elveszi a halál hatalmát, hogy idővel ezerek kezébe adja ugyanezen fegyvert. A nagy intelligenciájú, elejétől végig tudományos színvonalon álló hatalmas erejű előadásnak körülbelül ez képezi — bár más szavakkal elmondott — vázát.

A mély hatást keltő beszédnek mintegy kiegészítő folytatását képezte *Józan Miklós* »*Marcus*« című költeménye, mely a reformra törekedő *szabadság* eszméjét, de egyuttal annak legnemesebb keresztény fegyverét: a *békés megoldást* hirdető *olajágot* dicsőítette. Úgy e gyönyörű költemény, mint *Kordin* Mariska és *Talapkovich* Andrea énekművésznők mély áhítatot keltő egyházi éneke csak növelte a magas színvonalon álló felolvasó ülés hangulatát, valamint szép volt *Gellért* Henrik gordonka játéka és *Krausz* Gusztáv és *Ervin* orgona játéka, különösen a Hymnuszsal érve el nagy hatást.

A nagyszámú és különböző vallásokat képviselő közönség körében megjelent Fekete Gábor főgondnok és Zsilinszky Mihály az evangélikusok szabadelvű vezére is. A rendes egyleti vacso-

rán, melyen szép számú közönség jelent meg. Ürmössy Miklós egyleti elnök, Fekete Gábor az egyetemes unitárius egyház főgondnokát és a modern unitarizmus szabadelvű képviselőjét, meleg hangú pohárköszöntőben éltette Dr. Máté György tanár pedig az előadóra, Dr. Gál Kelemenre ürítette poharát, szellemes beszédben fejtegetve, hogy a szabadelvű unitarizmusnak a történelem *realis* alapjára kell helyezkednie, hogy a *valódi ideális* magaslatra emelkedhessen. Fekete Gábor lelkes toasztja után, mely a budapesti Dávid Ferenc Egylet működésének szólt Ürmössy Miklós költői lelkületű esperesünket éltette; Gömörly Károly elmés köszöntőben emlékezett meg »március jelképé«-ről: a jelen levő ifjúságról.

És ezen márciusi hangulatok hatása alatt szinte komolyan kezdünk hinni abban a távol álló, de már közeledő egyetemes márciusban, mely a legszabadelvűbb fegyverek mellett is — a történelem megbecsülésével, *történelmi* alapon küzd a béke országáért.

P. K. F.

40 év emléke.

Az unitárius főgimnázium volt tanulói gyakorta fölkeresik az Alma Matert. Találkozót s igen gyakran ismerkedést tartanak. A kicserélt nagyszerű iskola díszes, egészen új falait még a tíz éves találkozók sem ismerik, de jól esik nekik, hogy a régi ott van tőzsomszédban s az »érettségik« meleg helye a nagy auditorium magas boltozatja, még vissza hangozza az egykori ifjak sohaját és örömjaját is.

A nemzeti újraébredés nevezetes idejéből, 1867-ből került össze a múlt 1907 nyarán, június 30-án, 10 deres férfi. Nem éppen gyermekek, hanem diákok voltak. Diákok lettek újra s kedveskedtek egymásnak a nagy titok fölfedezésével, mert bíz ezek a vén diákok egyáltalában nem ismerték föl egymást. A legifjabbik, Török Árpád kir. törvényszéki bíró, a találkozó osztály jegyzője a kiadott »Emlékkönyvben« ilyen vallomást tesz: Igaz! Úgy van! Ismerkednünk kellett!

Az idő vasfoga mindent megemészt. Mily ifjan, mily üde arccal, edzett vagy fejlett, szellemi, testi erőben váltunk el 40 év előtt s ime egész más alak jelenik meg előttünk. Fel sem ismerheti az, kivel jó barátságban, egyetértésben, évek hosszu során tanulmány uton voltál. Mert a munka, a gond, az életküzdelem barázdákat vont arcára, a deli, a szép, a vidám ifjú helyett ernyedtt, ráncos arcú és komor férfit látsz, — habár viharban edzettnek és erősnek találsz is!

Létay Károly.
Gál Zsigmond

Török Árpád.
Csongvay Lajos.

Madán Ferencz.

Barabási Sándor.
Sigmond Ákos.

Pálffy György.
Csegezi Lajos.

Benkő Mihály.

Érdekes, kedves és kellemes volt az ismerkedés.

Jól tudtuk, hogy tanulótársak állunk szemtől szemben, mégis azok, kik 40 év óta nem láttuk egymást, nem ismerhettük, melyik tanulótársunkkal beszélünk, sőt volt eset, hogy egyiknek vagy másiknak niég nevére sem emlékeztünk.

Tehát megismerkedtünk! Őszintén örvendtünk!

Ez a bemutató érdekelni fogja olvasóinkat is. De még megemlíjtük, hogy a találkozás érdeme Benkő Mihály ügyvéd, bankigazgatóé. Ő kutatta, kereste föl és gyűjtött össze az életben levő 16-ból tizet. Jegyzőkönyvükben kedvesen emlékeznek meg volt tanárainkról: Kovácsi Antal, Mikó Lőrinc, Buzogány Áron, Simén Domokos, Marosi Gergely, Benczédi Gergely elhunyt jelesekről. Kriza János püspök, Dr. Brassai Sámuel és Hajós János gondnokokat is fölkereste kegyeletük.

Az életben levő Ferencz József püspököt és Nagy Lajos főjegyzőt személyesen fölkeresték s vendégül hívták és 'a Dávid Ferenc emlékére 530 kor. összeget alapítványul aláírtak.

Bemutatjuk a derék osztálynak élő tagjait (17): *Barabás* Sándor ny. telekkönyvvezető Tenke, *Benkő* Mihály, *Boncza* Miklós a »Magyar Közigazgatás« c. lap tulajdonosa és felelős szerkesztője, *Buzogány* János gazdasági intéző, *Csegezi* Lajos ny. körjegyző, *Csongvay* Lajos ügyvéd, ügyv. kamarai elnök, egyhköri gondnok, *Gál* Zsigmond, az osztály elnöke, ny. árvaszéki ülnök, birtokos, *Gruber* Sándor bányatulajdonos, *Létai* Károly megy. árvaszéki nyilvántartó, *T. Nagy* János városi főorvos, *Madán* Ferenc bányakapitány, *Pálffy* György birtokos, *Székely* Ferenc körjegyző, *Török* Árpád, *Sigmond* Ákos magánzó. Lakhelye ismeretlen Dombói Nagy Eleknek.

Elhaltak: *Barabás* Sándor, *Bene* Gyula, *Botár* Ferenc, *Derzsi* Károly, *Ebergényi* Dénes, *Fekete* György, *Hirsch* Ignác, *Jánki* Dénes, *Kovács* Gyula, *Miklós* Miklós, *V. Nagy* János, *V. Nagy* Mózes, *Nagy* Olivér, *Szabó* Mózes, *Szentmártoni* Kálmán, *Tobiás* József, *Török* Gyula, *Zathureczky* Albert, *Zathureczky* Emil, *Zoltán* Gyula, összesen 20, vagyis az összesnek 5%-a.

Az összegyűltek kitézték 10 évre az 50 éves találkozót. Kívánjuk, hogy akkor mind a 17 lássa és élvezhesse egymást. Olvasóinknak a találkozók szivességéből megszerezze az az örömet, hogy arcképek csoportját láthassák.

„Ha választanod kellene, a tele erszényt vagy a jó barátodat választanád-e?”

Epictetus.

Az unitárius tanári értekezletek első gyűlése.

Elnöki megnyitó.

— Tartotta: *Varga Dénes*, a tordai gimnázium igazgatója. —

Torda városa tanácsstermében, a tordai unitárius gimnázium igazgatóságának és tanári karának nevében és megbízásából örömmel és szívesen üdvözlöm mindazon kartársainkat, hit-rokonainkat és vendégeinket, akik a mai tanári gyűlésünkre, értekezletünkre megjelentek.

A mi iskolánk ugyan legkisebb a jelenleg még meglévő három unitárius gimnázium közül, de a legrégebb s épen azért helyes gondolat volt, hogy az unitárius gimnáziumi tanárok első évi értekezletének megtartását Tordára határozták. De különben is ősmultú, történelmi emlékekben gazdag városunk minden igazhívő unitáriusra nagy vonzóerőt kell hogy gyakoroljon, hiszen itt tűnt föl először az unitáris vallás »hajnalcsillaga«, itt mondták ki először a lelkiismereti szabadságot; prófétái lelkű vallásalapítónk, Dávid Ferenc, (amint a tanácssterem falán levő művészi kép oly lélekemelőleg mutatja), itt mondtotta ki az örök ígét: »A hit Isten ajándéka« kövesse azért kiki azt a vallást, amelyik meggyőződésével, szíve és lelke vágyódásával megegyezik. Oh bizonyára, amint Bixby amerikai tanár magát kifejezte, ez a város az emberiség Mekkája lehetne, ahova minden embernek el kellene zárándokolnia, hogy ismerje meg a lelkiismereti szabadságot s tanuljon vallási türelmességet.

A mi már a városban a mi kedves kis algimnáziumunkat illeti, annak eredete a messze középkor őshomályában vész el. Kezdetben ugynevezett városi iskola volt. Mátyás király idejéből ismerjük egy rektorának a nevét. Szamosfalvi Milotai Ferencnek hívták. Kezdetben mindenestre a város volt az iskola építője és fenntartója. Amikor a XVI. században a város lakóinak legnagyobb része a protestáns, illetőleg az unitárius vallásra tért, az iskola is követte példájukat. Ezután még gy ideig a város és az unitárius eklézsia közösen tartották fenn a tanintézetet, 1665-ben azonban az iskola gondozása a szent zsinatra, az unitárius vallásközönségre kezdett áttétni. Azonban attól az időtől fogva is mind a mai napig úgy a város, mint az eklézsia, mindig jó akarattal, jó indulattal, szeretettel, ragaszkodással és áldozatkészséggel viseltettek iskolánk iránt.

Első iskolai épületünk melyről tudomásunk van, emeletes kőépület volt és azon a helyen épült, melyen most templomunk áll. Felirata a templom déli oldalába beillesztett kő szerint ez volt: »Judice Nicolas Pogány opus hoc in laudem et gloriam

nominis Dei et emolumentum studiosae juventutis erigebatur. MDLXXXIX.« Ez iskola helyett 1788—1796 ig újat építettek fából. Jelenlegi szép és szilárd köépületünket 1865 és 1874 között emelték.

A tanítást iskolánkban 1848 előtt egy rektor-professzor végezte a melléje adott és az érettebb ifjabból maga mellé föl-vett lectorok, collaboratorok, publicus és classis praeceptorok segítségével!

Tanítottak itt a rektorok theológiát, syntaxist, poézist, rhetorikát; némelykor logikát, arithmetikát és etikát is. Tehát annyit és oly tantárgyakat tanítottak Tordán, mennyinél többet avagy csak annyit is kevés helyt egész Erdélyben. Eszerint iskolánk sohasem volt holmi particula (népiskola) jóllehet hosszú időn keresztül csak »Schola« volt a címe és felirata, nem pedig gimnázium. Az 1853/4. tanév végéig 9 osztályunk volt, azután öt gimnázialis és négy elemi osztályunk. A gimnázialis osztályok 27 évig állami polgári iskolai osztályokká voltak átalakítva. Csak az 1905/6. tanévben állítottuk ismét vissza a gimnáziumot.

Ime, iskolánk története főbb vonásokban! Még a következőket jegyzem meg. E középiskola mindig féltve őrzött kincse volt úgy a városnak, mint az egész vidéknek felekezeti különbség nélkül, és méltán is, mert mindig azok szellemi szükségletét, szellemi haladását igyekezett szolgálni, kielégíteni. Most már, hogy városunk is a haladás terére lépett, annak kulturigényeit iskolánk jelen alakjában többé már nem elégítheti ki, a kor kívánalmaihoz alkalmazkodva a város és vidéke érdekében mulhatatlanul főgimnáziummá kell kifejlődnie. S minthogy továbbfejlesztésére az egyháznak nincs megfelelő anyagi ereje, azért a kifejlesztés munkáját és terhét az állam veszi magára. Az 1908/9. tanév elején iskolánk »unitárius algimnázium« helyett »állami főgimnázium« címet vesz föl. A főgimnázium felállítását mindnyájan teljes szívünkben óhajtjuk és akarjuk, akik városunk fejlődését és haladását szívünkön hordozzuk. Nem enyészik el a mi kedves iskolánk, minthogy azt az állam taná-raival és tanulóival együtt átveszi, továbbfejleszti és kiegészíti nyolc osztályúvá, tehát a régi alapon csak tovább építi. S aztán azokat a célokat és eszméket fogja szolgálni a főgimnázium is, mint az algimnázium, csak hogy nevének megfelelőleg fokozottabb mértékben és gazdagabb segédeszközökkel. Nem enyészik el iskolánk már csak azért is, mert a főgimnáziumba magunkkal visszük algimnáziumunk szellemét, lelkét, tradícióit, az iránta való jóakaratot, ragaszkodást és szeretetet és azon leszünk, hogy azokat ott is megőrizzék, ápolják és továbbfejlessék nemzedékről-nemzedékre.

Ily elgondolásokkal, újólág is üdvözölve önöket, mai érte-kezetünket ezennel megnyitóm.

Mi teszi szükségessé a tanári értekezletek tartását?

— Dr. Boros Györgynek a tordai tanári értekezleten tartott felolvasása. —

Kedves barátaim, kartársak!

Nem új dolog, a mit mi most művelünk. Hazánkban már régóta vannak országos és felekezeti jellegű tanári értekezletek, egyesületek. De egyenesen tiltakozom az ellen, hogy az unitárius tanári értekezletek szervezését az utánzási hajlam, vagy a modern socialis szellem eredményezte volna. Azt hiszem ebben a kérdésben jogom van arra hivatkozni, hogy az intentiot tud hatom és tudom.

Egy kissé tűzetesebben rámutatok. Először is psychikai ok indította meg ezt a mozgalmat. A lélek vágyódik a hozzá hasonlókval való érintkezésre. Ha szabad ily megkülömböztetést tennem; a tanár ember lelke, a mely mindig és szűnetlenül mások számára kell hogy termeljen, néha elkivánczik az olyan berkekbe is, a hol megpihenhet s egyben élvezheti is a más lelkek gondolattermékeit.

Ezek egyéni jellegű indokoknak látszanak, de én mégis nagyra becslöm, mert jóllehet az elismert nagy tekintélyek szakművei mindenik tanárnak közetlen és állandó jó barátai és tanácsadói, a személyes hatás rendszeren nagyobb és ösztönzőbb. Mindenik, szaktárgynak vannak olyan sajátosságai, a melyeket legtöbbször nem a bőv tudás, nemis a hosszas gyakorlat, hanem csak bizonyos egyéni qualitás tud fölfogni és a tanulóval közölni.

Arról vagyok meggyőződve, hogy a bizalmas és barátságos érintkezés igen könnyen föltárhat előttünk egy-egy értékes nagy titkot, adhat olyan eszmét, a mely külobben rejtve maradt volna.

Talán nem fogják kicsinyesnek tekinteni kartársaim, ha a magam specialis tanári helyzetemet figyelmen kívül hagyva, e helyen megemlítem azt a jótékony hatást, a melyet én, mint ifjú kezdő tanár éreztem akkori idős és tekintélyes tanárainktól. Mindenik észrevétlen, de állandó figyelemmel kísérte kezdő pályatársát, és önként állott segítségére minden téren, tehát nemcsak a tanárin, hanem, sőt, tán még inkább a társadalmin. Akkor az unitárius tanár az unitárius társadalomnak tényezője s oszlopposa volt. Helyzeténél és műveltségénél fogva nem volna szabad, hogy másképpen legyen ezután is!

És ezzel már rá is mutattam a tanári gyűlések első kettős föladatára: a lelki és társadalmi jótékony, építő hatásra.

Nagyon távol áll tőlem, s hogy kétség ne férhessen hozzá, kijelentem, hogy én nem vagyok híve a statusnak in statu. Minden egyént a társulat tényezőjének, s minden kis társulatot

a nagy szervezetet (egyház vagy állam) kiegészítőjének tekintek, s mindeniktől azt várom, hogy a maga szerepkörét teljesen töltsse be, s az egésznek csak előnyére legyen.

Ez a gondolat rávezet a mi tanintézeteinkre. Három, vagy, sajnos, ettől az évtől kezdve csak két közép és egy felsőbb iskolánk van. Tanári létszámunk ma háromszorta nagyobb, mint ezelőtt húsz évvel volt. Mindenik iskolánknak meg van a maga sajátos egyénisége, de már szervezetüknél fogva is oly szorosan egybe tartoznak, mintha csak a hely választaná szét, de a cél és a lélek egy és ugyanaz volna. Eddig a szervezet szerint a két távol levő tag, jól fölnevelt izmos, egészséges, s egy kissé falusias megjelenésű, érdekes növendékeit, a harmadikba, vagyis Kolozsvárra küldötte, s ott a három fészek növeltjei új barátságot kötöttek, s oly szorosan egymáshoz fűződtek, mintha egy test és egy lélek lettek volna. Közülünk mindenki érezi annak a viszonynak jótékony hatását.

Volt más eredmény is, a mely már inkább a tanárokat érintette. Az anya-iskolába a másik kettőből jött tanuló más módszer szerint, s talán más sikerrel is tanult, mint azok, a kik a kolozsvári tanár keze alatt nőttek föl. Hozzá járulhatott még bizonyos előzékeny atyai kedvezés is. De megesett, hogy éppen a tanár a másik testvérintézet nevét bizonyos megjegyzéssel kísérve említette föl, hogy a tanuló tudományát qualificálja. Egy-egy ilyen, rendesen tréfás szó, s némely más jelentéktelen dolog is sok keserűségnek lett forrásává.

Tanári értekezleteinknek egyik nagyon nevezetes föladata az lesz, hogy nemcsak a tanulók, hanem a tanárok között is lehetetlenné válják az ellentétek kifejlődése. Meggyőződésem szerint az *egységes nevelés érdekében* várhatunk nagyon sokat ezektől az értekezletektől.

Legyen szabad kiemelnem iskoláink nevelő föladatát. Mi tanulóink $\frac{9}{10}$ részét őstermelő székely szülőktől kapjuk, a kik tiszta jó lelket, fölvilágosult értelmet és ép szervezetet küldenek kezünk alá, de a nagy világ kívánalmainak megfelelő nevelést egészen tőlünk várják. Tudom, hogy rendkívül nehéz az oktatás és nevelés együttes megoldása, mert hiszen 40—60 gyermek-íjút még csak az ismeretek szükséges mértékével ellátni is vajmi nehéz, mennyivel inkább úgy szoktatni, hogy ő 6—8 év multával a modern társadalomba beletudja találni magát.

A nehézség meg van, de a mi feladatunk ilyen, s hitem szerint módját fogjuk találni, mert módját kell találnunk, hogy ifjaink jó oktatás mellett egészséges nevelésben is részesüljenek. Azt hiszem, hogy ezzel a kérdéssel értekezleteinken gyakran fogunk találkozni, s a magunk körében rendre kifejlődik vala-

mely egészséges közszellem és jó irányzat. Erre törekednünk kell, már csak azért is, mert hiszen évek óta halljuk és hangoztatjuk az iskolának a tanulóra kártékony befolyását, miután azt kiragadja a társadalomból, urrá, despotává, de egyszersmind ferdévé, félszeggé és élehetlenné neveli.

A mi specialis viszonyunk nemsokára gyökeres változáson fog átmenni, miután már csak rövid idő kérdése, hogy a kereszturi gymn. 8 osztályúvá bővüljön. Figyelemre és méltánylásra nagyon érdemesnek tartom egyházunk némelyik vezető férfiának e miatti aggodalmát. Nem örvend a szülő, mikor a fia új földél alá megy, új és önálló gazdaságot kezd. Vagy legalább is aggódik miatta is, maga miatt is.

Ennél a pontnál látom én mérhetetlen értékű föladatát ezeknek a tanári értekezleteknek. A tanári kart egységesnek, majdnem egy testületnek szeretném látni. Ha a tanárok között meg van az egyetértés, ha tanterveinket, iskolai és nevelési rendszerünket, tanulóink irányítását itt elért közös megállapodás szerint végezzük, akkor a közös cél biztosítását nemhogy csökkenteni, hanem még fokozni fogja az önálló működés.

Elismerem, hogy utóbbi észrevételemnek egyházas vonatkozása is van. De van-e s lehet-e valaki közöttünk, a ki kétségbe vonhatná, hogy iskoláink alapítását a vallási és egyházi érdek is sürgette. Van-e s lehet-e közöttünk, a ki azt mondaná, hogy a gymnasiumnak nem érdeke a vallásos szellem ápolása.

Nekünk, unitárius tanároknak, tisztában kell lennünk azzal, hogy minket az unitárius egyház elsőrendű tényezőinek tekint. Tudnunk és éreznünk is kell, hogy a mi iskoláink az unitárius szellem védelmére és éltetésére emeltettek. A tanítás célja nemcsak az volt, hogy a hazának mívelt polgárai legyenek, hanem az is, hogy az unitárius vallás elveinek igaz apostolai kerüljenek ki falaink közül. Az unitárius vallás liberalizmussa megengedte, hogy midőn az új középiskolai törvény életbe lépett, az unitárius egyház vezetői a secularizatio ellen foglaljanak állást a maguk érdekében. Hiszen a multtal, s háromezred száz esztendő törekvésével nem lehet, s nem is szabad könnyen szakítani.

De vétenék saját lelkiismeretem ellen, ha ki nem jelenteném, hogy midőn én az unitárius egyház érdekét hangsúlyozom, egyszerűen és csak a vallásos tartalmu nevelést kívánom bevinni a gymnasiumba. Előttem a tudomány az igazi tekintély. Én a gymnasiumot a tudomány alapvetőjének tartom, s csak azt kívánom meg tőle, hogy ismerje el és méltányolja az ifjú lelkében intuitíve működő, vele született vallásos tényezőt, azt, a mely a tudás hézagait betölti, s a mely az élettelen anyagot élő lehetlennel megeleveníti

(Vége következik.)

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Ferencz József unitárius püspök úr április 23-án Budapestre utazott, hogy részt vegyen a Baldácsy protestán alapítvány bizottsági gyűlésén.

Unitárius tanárgyűlés Tordán. A magyarországi unitárius egyházak 1907. évi csókfalvi főzsinatjának határozata értelmében az unitárius testvérintézetek évenként gyűlést kell tartanak a tanítás és nevelés közös szellemének ébren tartására. 1908. április 11-én tartatott meg az első gyűlés Tordán. Jelen voltak: *Kolozsvarról:* Dr. Boros György, Dr. Nyiredy Géza, Pálffy Márton, Kovács Kálmán, Gálffy Lőrinc, Nagy Gyula, László Gyula, Márkos Albert, Hidegh Mihály, Iszlay Márton, Dr. Kiss Ernő; *Székelykeresztúrról:* Pap Mózes, Péter Lajos, Barabás Lajos, Dr. Szolga Ferenc, Lőrinczi Géza, Fogarasi Géza, Szentmártoni Kálmán; *Tordáról:* Varga Dénes, Pap Domokos, Major Sándor, Dr. Kemény Gábor, Demeter Dezső, Kozma Béla. *Varga Dénes* igazgató örömet fejezte ki a felett, hogy éppen a tordai gymnasium — mely bár legkisebb, de legrégibb, 300 éves — rendezheti az első gyűlést. Nemcsak a tordai gymnasium, de maga Torda városa is érdemesek a kitüntetésre, mert hisz itt mondta ki Dávid Ferenc azt az örök igazságot, hogy a hit Isten ajándéka, az emberiségnek ez a Mekkája alkalmas arra, hogy idejárjunk vallásosságot és vallási türelmességet tanulni. Miután *Varga Dénes* igazgató nagy, jellemző vonásokban vázolta a tordai gymnasium 300 éves történetét, Dr. *Boros György* olvasott fel a tanári értekezletnek szükségességéről. Szükségeknak tartja ezeket 1., pszichikai szempontból, mert a bizalmasabb öszszefüggések a nevelésnek nem egy nagy titkát árulhatják el, de 2., úgy érzi, hogy társadalmilag is meg van ezeknek a jótékonyan építő hatása, a tanárok között pedig lehetetlenné teszi ellentétük kifejlődését. Fontosnak tartja a tanulóknak a vallásos tényező fejlesztését, de a felekezeti érdeket sohasem szabad rossz értelemben érvényesíteni. *Meg kell tanítani a tanulókat*

arra, hogy a fizikai munka sem szégyen és hogy a tudás annyi becsülést érdemel, a mennyi befolyása van az életre. Nagy átok nálunk, hogy sokat buktatnak; nem normális dolog, hogy egy osztályban 25% elbukjék. Meg kellene a társadalmat hódítanunk, legyen uralkodóvá a társadalomban az a nézet, hogy *nem buktatni szeretünk, hanem tanítani*, hogy mi első sorban gyermekbarátok és szülőhelyettesek vagyunk. Ha a tanárok ilyen közszellemet tudnak teremteni, akkor majd el lehet mondani, hogy az *iffúság a haza reménysége, a tanárság pedig e reménységnek a köszikládja*, — Dr. *Kiss Ernő* »Uj irány a latin nyelvben« címen tartott felolvasást. A mai latin tanítást azért nem tartja eredményesnek, mert *a tanulók nem viszik magukkal az életbe az autorokat*; ma helytelenül — négy éven át latin grammatikát, négy éven át meg irodalmat tanítanak, A mai latin tanításnak nem szabad ars scribendi vagy loquendire kiterjeszkednie, de pusztán az ars legendire. *A feljes inductiot* diadalra juttató új irányt jónak és célravezetőnek látja, mert azt tapasztalja, hogy megadja a tanításnak *a kellő élénkséget*. A »Kis-Latin Nyelvkönyvet« e tanévben sikerrel alkalmazza és azt találja, hogy nagyon alkalmas e könyvecske tárgya és módszere a latin gondolkodásmód visszatükröztetésére és világfelfogás felismertetésére. Módszerét gyakorlati példákkal is megmagyarázza. *Péter Lajos* abban látja a latin tanítás eredménytelenségének okát, hogy *korán* fogjuk az ifjakat a tanulására. *Pap Mózes* azt hangoztatja, hogy *a közönséget nyerjük meg a latin iránynak* és tanításunk tárgyi ismeretekre, *erkölcsi* eszmék kialakulására irányoztassék. Az inductiot helyesnek tartja és azt látja, hogy *Csengeri János* inductiora épített könyvét is sikerrel lehet használni. — *Pap Mózes* »Szerepet a nevelésben és oktatásban« című felolvasásában azért panaszkodik, mert folyton — egyoldalúan — módszerekről s más tanügyi kérdésekről rendeznek vitákat, de azt nem igen hangoztatják, milyen óriási szerepe van a

szeretetnek a nevelésben. Mintául állítja a svájci iskolát, hol a tanuló második otthont talál. Ezt teremtjük meg mi a tanulóinknak, kirándulások, érintkezések útján, beszéljünk hozzájuk rokonszenvvel, ne vegyük kicsibe apró törekvéseiket. Gyakran előfordul ma a »*deák-sztrájk*«; ez helytelen de oka: a szeretet hiánya. Dr. Kemény Gábor ezekhez csak azt fűzi hozzá, hogy igen üdvös és az igazságos megítélést előmozdító dolog a tanulóknak lakásaikban való felkeresése. Nemcsak a tanulókra hat ez jótékonyan, de a *szülőkre is gyakran nevelő hatással van.* Dr. Boros György — az angol iskolákat hozva fel például — azt óhajtáná, hogy az úgynevezett ellenőrzőken a tanulóknak *ne csak hibáit, de erényeit is említsék fel.* Ezzel az ülés véget ért.

Dr. Kemény Gábor.

Koncz Gyula táblabírói ranggal kitüntetett dévai törvényszéki bíró váratlanul elhunyt április 21-én. — Az igazságszolgáltatásnak hosszú éveken át szorgalmas munkása volt; vallását úgyis mint egyháztanácsos, úgyis mint a dévai leányegyház tagja híven szolgálta; kedves családjának szeretett feje, jóságos édes apa, sokaknak hűséges barátja volt a még élete delén levő féréu. Érzékenyen fájlaljuk elvesztét.

Kiss Sámuel széplaki lelkész, egyik veteranusunk, elhunyt április 23-án. 50 évig vitte az Úr ígáját türelemmel, nélkülözéssel és mégis jó kedvel. Papnövendékeink fölségeléséért lelkesen emelte volt föl szavait, mert tudta mi a nélkülözés. Családjá, hívei és jó barátai fájlalják elhunytát.

Geréb Mártonné, Kolozsvár városának egyik nemes szívű, munkás, szeretetreméltó jótékony asszonya huzamos betegség után elhunyt április 21-én. Dr. Kozma Endre közjegyző neje édes anyját, Hadházy Sándor és családjá a nevelőanyát vesztették el benne, kiért sok szem hullat ószinte könnyet.

Kemény Gábor tordai gimnáziumunknak jeles tehetségű ifjú tanára, közelebből bölcsészettudori vizsgálá-

tot tett és tudorrá avatott a Ferencz József tnd. egyetemen. Tudori értekezése: A végzet és szabad akarat viszonya Sophokles drámáiban nem tartozik a közönséges szigorlati dolgozatokhoz. Mély és komoly tanulmány, a tárgynak alapos és részletes ismerete mutatkozik minden részében. Nem tartózkodik az önálló véleménynyilvánításától. Gratulálnnk az új tudornak és a szépreményű írónak.

Brassai Sámuel pap sírját Szent mihályfalván fölkeresték az unitárius tanárok. Keresték, de nem találták meg, mert a meglevő sírkövek mások porát őrizik, az ővét nem jelzi kő, sem emlék. Régi emberek emlékeznek, hogy a templom bejárójától jobbra volt eltemetve. A helybeli lelkész és hívei s a környék derék papjai bizonynyal gondoskodni fognak, hogy nagynevű jeles elődjük sírja fölött a kegyelet emléke hirdesse, hogy az érdemet megtudtuk becsülni.

A lelkészfizetés kiegészítését sürgető gyűléseket tartottak az ev. ref. egyház megyéiben. A gömöri 2400 K alapfizetés és 200—200 kor. ötödéves korpótlék megadását tartja szükségesnek. Nálunk is van mozgalom.

Kérés. Az »Unitárius Közlöny« kiadóhivatala kéri B. G. közjegyző urat, Gy. J. tanítónó k. a. H.-Szt.-Pál, értesítsék, — ha a lap múlt évi számainra igényt tartanak. P. F. egyleti pénztárnokot értesítjük, hogy a lap a bejelentett nyolc névre jár. »Ismeretlen« jelzéssel többek Közlönyét vissza hozza a posta. A kiknek nem megy kézhez értesítsenek.

Az egylet pénztár tba f. évi márc. 22-től április 22-ig rendes tagsági díjat fizettek: Kovács Elek Magyarzovát, Pál József Gyergyószentmiklós. Koncz József Szilágycseh 908-ra, Belle Lászlóné Kolozsvár 903—907-re, Létay Cábör Lugos 907-re, Nagy Dénes Kolozsvár, ifj. Bardocz Ferenc Torda 908-ra, Gotárd Sándor Magyarzovát 909-re, — Scmidt János Kolozsvár 908-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Májai Béla Budapest 908-ra, Pek Emil Ágost Budapest 909—910-re, Kovács Mózes Szilágysomlyó, Gál József Turócszentmárton, Pálfi Zoltán Medgyes 908-ra.

Az udvarhelykői f. é. pénztárába fizetett Benczédi Mózes Karácsonfalva 900--906-ra; a kereszturnkői f. é. pénztárába Kozma Dimén Énlaka 907—908-ra és Zöld Mariska Magyarandrásfalva 908-ra.

Kolozsvár, 1908. április hó 22-én.

Kérem a mt. egyleti tagokat küldjék be a díjakat és ne várjanak külön felszólítást, mert az is költséggel jár.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Ámérikában élő hitrokonaink

közül az Unitárius Közlönyt megrendelték többen. Neveiket ide írjuk, hogy lássák a rokonok és ismerősök, hogy velünk összeköttetésben vannak: Nagy Mihály, Vas Albert, Miklós Albert, Hunyadi József és János, Finta Márton, Miklós Sándor, Szász János, Bartos János, Murvai János, László György, Balazsi Áron, Kiss Gyula, Kerekes Mózes, Balázs József. Tartózkodásuk helye: Alliance, Martinsfery, Chicago, Columbus Ámérikába a lapot 50 centért küldjük.

A magyarsárosi unitárius templom építése javára adakoztak: Gvidó Béla 10 kor., Iszlay László 20 kor., Biró Pál 5 kor., Kovács Irma 4 kor., N. N.; N. N. 50 50 fill., Csengezi Tamás 2 kor., Pataky Sándor 10 kor., Kis Sámuel 2 kor., Hadházy József, Molnár János 1—1 kor., Szabó Albert 3 kor., Dósa Sándor Nagy Béláné 2—2 kor., Nemes Vajna Ferenc 3 kor., Gálfalvi István 4 kor., Dósa Sándorné, Bódi Istvánné 2-2 kor., id. Pataky László, id. Pataky Lászlóné 10 10 kor., Nagy Ferenc 2 kor., Bedő Gábor, id. Bedő Lajos 5—5 kor., Iszlay Lászlóné 10 kor., id. Bedő Lajosné 2 kor., Arkosy Gyuláné 5 kor., ifj. Pataky László 10 kor., Gergely Sándor 1 kor., Járay Béla 3 kor., dr. Ferencz Akos 5 kor., dr. Szentmiklós László, Tóth Olivérné 2-2 kor., Szabó Róza 1 kor., Ferencz Gyuláné 10 kor., Ferenc Titta 2 kor., B. K. 50 fill., Ferencz József,

Ferencz Józsefné 5-5 kor., br. Petrichevich Horváth Kálmán 10 kor., Fekete Gábor 5 kor., Nagy Lajos, Végh Mihály 2-2 kor., Gál Jenő 10 kor., Pálffy Dénes, Józán Miklók 2—2 kor., dr. Gál Kelemen 5 kor., özv. Szoboszlai Györgyné, Kelemen Albert, Kelemen Albertné 1—1 kor., Dósa Elek, dr. Boros György, Csongvay Lajos, Gyöngyösy Béla, Úrmösy Miklós 3—3 kor., Raffaj Domokosné, Solymosiné Raffaj Irma 2-2 kor., Szentiványi Miklós 1 kor., Varga Dénes lelkész 2 kor., dr. Pázsint Mihály, Mihály Gyula, Mújka Tivadar, Kis Tamás, Kovács Dénes, Lőrinczi Dénes 1—1 kor., Jancsó Lajos, Benedek János 20 20 fill., Nagy János, Nemes N. 40—40 fill., Benedek Jánosné 20 fill., Marikovszki Gyula, Geréb Zsigmond, ifj. Incze Lajos 1—1 kor., Surfi Imre 40 fill., Létay Árpád, Kovács Kálmán, dr. Lukácsy József 1—1 kor., Albert Dénes 2 kor., Járay Róbert 4 kor., N. N. 40 fill., Hadházy Sándor 1 kor., József Mihály 40 fill., Varga Dénes 1 kor., Osváth Gábor 2 kor., József Dénes 1 kor., Bedő Ferenc 2 kor., József Lajos, Tóth Vilmos, id. Útő Lajos, Deák Lajosné, dr. Demeter Lőrincné, Miklós György 1—1 kor., Fazakas Lajos 60 fill., Kovács Lajos, Deák Miklós, Mózes Mihály, Imrech József, Szén Mihály, Pap Gyula 1—1 koronát, Halmázy János, Kovács István, Nagy Dénes 1—1 kor., Márkos Albert, Filep Gyula, Gálfi András, Vajda Béla, Veress Gyuri, Radich Olló Rózsika, Mikó Imre 2—2 kor., Gálfalvi Sámuel 1 kor., dr. Iszlay Dezső 2 kor., Kökössy Mihály, Végh Benjamin, Úrmösi Gábor, Pálffy Akos, dr. N. N., dr. N. N., dr. N. N. 1—1 kor., Demeter Dénes 2 kor., Csapai N. 2 korona, Katona Ferenc 1 kor., Páffy Mihály 1 kor., Zöld András 40 fillér, Geréb József 1 korona, Ajtay János 2 kor., Z—y, Úrmösi Jenő Kovács György, Sipos Árpád, Györfi Pista, dr. Barabás Ábel 1—1 kor., dr. Ferenczy Géza 7 kor., Szentiványi István 1 kor., Gazda János 2 kor., N. N. 1 kor., Zeyk János 2 kor., dr. Nagy Zoltán 3 korona. Összesen 331 korona 10 fillér.

Rend- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek. A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

Vallás, hit és szabadság. A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi íróktól. Ára lapunknál rendelve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

Kedves, épületes és hasznos könyvek.

Kis gyermekeknek: Jó gyermek könyve. Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek, az unitárius egyház jeleseinek életrajzai** arcképeikkel; a nagy negyed rétt csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek: Szívemet hozzád emelem** imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfele. *Ides otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** Nézetek a vallás eszméjéről. Ára 2 kor. **Unitárius Közlöny** egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

Erdély legnagyobb, legrégibb és legkényelmesebb műterme

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivéreknél** kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos hírü műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesselényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20., **S.-A.-Ujhely** Főtér 9., **Dés,** Felső séta-tér.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1907. okt. 1-től

I				Gy. 725	Sz. 900	Sz. 545	Gy. 915	ind Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 720	Gy. 750	Sz. 640	Gy. 935
	Sz. 515	" 827	" 651	" 553	é. r. k.			Kolozsvár	ind.	" 559	" 1110	" 708	" 1259
	" 532	" 854	" 830	" 611	ind/				é. r. k.	" 521	" 1050	" 647	Sz 1223
	" 651	" 1016	" 1029	" 726	é. r. k.			Ar-Gyéres A)	ind.	" 348	" 930	" 518	" 1046
	" 715	" 1044	" 1116	" 750	é. r. k.			Kocsárd B)	ind.	" 307	" 900	" 443	" 1008
	" 805	" 1145	" 1246	" 831	é. r. k.			Tövis	ind.	" 157	" 812	" 338	" 900
	" —	" 1227	" 128	" 838	nd/				é. r. k.	" 127	" 800	" 252	—
	" —	" 100	" 204	" 905	é. r. k.			Küküllőszög C)	ind.	" 1248	" 735	" 220	—
	" —	" 153	" 307	" 944	é. r. k.			Kis-Kapus D)	ind.	" 1141	" 656	" 124	—
	" —	" 333	" 452	" 1051	é. r. k.			Segesvár E)	ind.	" 950	" 549	" 1151	—
	" —	" 359	" 525	" 1114	é. r. k.			Héjasfalva	ind.	" 910	" 529	" 1125	—
	" —	" 751	" 928	" 209	é. r. k.			Brassó F)	ind.	" 531	" 245	" 806	—
II				Gy. 725	Sz. 800	Gy. 200	Sz 1010	ind Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 610	Gy. 110	Sz. 720	Gy. 935
	" 1212	" 329	" 654	" 605	é. r. k.			Arad	ind.	" 930	" 818	" 1125	" 416
	" 1222	" 402	" 704	" 635	ind/				é. r. k.	" 850	" 808	" 1050	" 401
	" 307	" 902	" 1001	" 1041	é. r. k.			Piski α)	ind.	" 412	" 508	" 615	" 105
	" 401	" 1030	" 1101	" 1204	é. r. k.			Alvincz β)	ind.	" 248	" 409	" 448	" 1205
	" 427	" 1049	" 1113	" 1224	é. r. k.			Gy.-Fehérvár γ)	ind.	" 230	" 357	" 429	" 1136
	" —	" 1125	" 1135	" 1258	é. r. k.			Tövis	ind.	" 200	" 333	" 355	—
A.				Sz. 733	V. 1050	V. 659	Sz 1026	ind Ar-gyéres	é. r. k.	Sz. 505	V. 1015	V. 320	Sz. 912
	" 755	" 1112	" 721	" 1048	é. r. k.			Torda	ind.	" 445	" 955	" 300	" 852
B.				V. 201	Sz. 805	Sz 319	Sz 910	ind Kocsárd	é. r. k.	Sz. 740	Sz. 240	Sz. 834	V. 1231
	" 253	" 846	" 400	" 951	é. r. k.			M.-Ludas B ¹)	ind.	" 700	" 200	" 754	" 1143
	" 453	" 1025	" 537	" 1127	é. r. k.			M.-Vásárhely	ind.	" 526	" 1225	" 615	" 935
	" 506	V. 1042	V. 545	—	ind/			Szász-Régen	é. r. k.	—	900 V. 544	" 915	
	" 635	" 1216	" 714	—	é. r. k.			Dáda	ind.	—	" 734	" 416	" 754
	" 830	" 208	" 905	—	é. r. k.				ind.	—	" 542	" 242	" 617
B ¹				V. 345	T. 425	—	—	ind M.-Ludas	é. r. k.	V. 730	—	—	—
	" 919	" 646	—	—	é. r. k.			Sajó-Magyarós	ind.	" 152	T. 615	—	—
	" 1014	" 746	—	—	é. r. k.			Beszterce	ind.	" 109	" 530	—	—
C.				V. 302	V. 243	—	—	ind Küküllőszeg	é. r. k.	V. 844	V. 648	—	—
	" 902	" 838	—	—	é. r. k.			Svárad	ind.	" 335	" 105	—	—
D.				Sz. 228	Sz 1120	V. 710	—	ind Kis-Kapus	é. r. k.	V. 923	Sz. 615	Sz 1241	—
	" 358	" 1257	" 915	—	é. r. k.			Nagy-Szeben D ¹)	ind.	" 731	" 445	" 1120	—
	V. 812	V. 548	—	—	é. r. k.			Fogarás	ind.	" 333	" 442	—	—
D ¹				V. 521	V. 145	V. 825	—	ind Nagy-Szeben	é. r. k.	V. 700	V. 322	V. 1009	—
	" 557	" 221	" 913	—	é. r. k.			N.-Disznód	ind.	" 627	" 248	" 935	—
E.				V. 310	V. 1034	—	—	ind Segesvár	é. r. k.	V. 917	V. 503	—	—
	" 342	" 1104	—	—	é. r. k.			Héjasfalva	ind.	" 849	" 434	—	—
	" 619	" 133	—	—	é. r. k.			Sz.-Údvarhely	ind.	" 700	" 234	—	—
F.				Sz. 515	Sz. 841	V. 305	T. 700	ind Brassó F ¹)	é. r. k.	Sz. 825	Sz. 159	V. 633	Sz 848
	" 630	" 1010	" 430	" 821	é. r. k.			S-Szt-György F ²)	ind.	" 705	" 1241	" 505	" 1008
	" 757	" 1149	" 612	—	é. r. k.			Kovácsna	ind.	" 538	" 1120	" 335	—
	" 851	" 1249	" 705	—	é. r. k.			K.-Vásárhely	ind.	" 449	" 1033	" 245	—
F ¹				V. 835	V. 300	V. 933	—	ind Brassó	é. r. k.	V. 727	V. 132	V. 750	—
	" 1028	" 422	" 1055	—	é. r. k.			Zernest	ind.	" 600	" 1155	" 632	—
F ²				V. 1035	T. 1244	V. 500	—	ind S-Szt-György	é. r. k.	V. 635	V. 205	V. 425	Sz. 838
	" 902	" 1242	" 451	" 831	é. r. k.			Cs.-Szereda	ind.	" 345	" 903	" 223	" 838
	" 1107	" 306	" 931	—	é. r. k.			Cs.-Gyimes	ind.	—	" 445	" 207	" 430
α				Sz. 610	V. 1125	V. 402	V. 1100	ind Piski α ¹)	é. r. k.	V. 425	V. 1035	V. 300	Sz. 820
	" 1006	" 358	" 755	" 440	é. r. k.			Petrosény	ind.	" 1201	" 715	" 1036	" 505
	T. 1157	" 601	" 524	" 623	é. r. k.			Lupény	ind.	" 1033	" 740	" 848	T. 301
α ¹				T. 620	V. 1135	T. 425	V. 1032	ind Piski	é. r. k.	V. 448	T. 1025	V. 250	T. 810
	" 718	" 1220	" 523	" 1116	é. r. k.			V.-Hunyad	ind.	" 408	" 938	" 210	" 722
β				V. 200	V. 743	Sz. 411	—	ind Alvincz	é. r. k.	V. 645	Sz 1137	V. 848	—
	" 655	" 1247	" 809	—	é. r. k.			N.-Szeben	ind.	" 152	" 757	" 342	—
γ				V. 437	V. 940	T. 436	—	ind Gyulafehérvár	é. r. k.	V. 723	T. 1103	V. 614	—
	" 733	" 1932	" 747	—	é. r. k.			Zalathna	ind.	" 455	" 820	" 343	—

Nyom. az "Ellenzék"-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI ———

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.	95	☐	Versek. — Dr. Nagy György..	19
Br. Petrichevich Horváth Ferenc Emléke. — Br. Petrichevich-Horváth Kálmán.	97	☐	Perczelné könyve. — B. Gy...	20
Mi teszi szükségessé a tanári értekezletek tartását?....	98	☐	A hődmezővásárhely unitárius templom. — B. Gy.....	22
Az E. K. Tanácsból. — V....	101	☐	Szegény öreg cserfa. Költemény — Demeter Dénes.	23
Temetési ima.	102	☐	A Budapesti Dávid F.-E záró felolvasó ülése. — P. K. F.	24
»Unitárius Papnevelő Intézet« Manchesterben	105	☐	Levél Angliából. — Boros Irén.	26
Levél a szerkesztőhöz az Egyházi és Isk. Naptár ügyében	107	☐	Dícséret. Költemény. — Kelemen Lajos.	27
Egyleti élet és munkásság.	109	☐	Az én módszerem — Dr. Barabás József.	28
Egyházi és iskolai munkásság.	109	☐	A szolgáló leányok a zsinat előtt.	29
		☐	A Nők Világa olvasói.	29

Kérjük az előfizetések megújítását, a tagdíjak beküldését. Az Unitárius Közlöny és a Nők Világa egész évre 2 korróna 40 fill. A D. F. E. tagjainak csak 2 kor.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szívetem hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet*: Névnap, karácsonyi, újevi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prot. E. I. Lap*: Zamatos, kenetes, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keresztény nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ara csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvtárosoknál, Székelykereszturt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

Jeleseink élete és jelleme ≡≡

egy hat a kedélyre, mint a tiszta napsugár a feshő bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelköknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**. *Jeleseink élete és jelleme*, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kőváry László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahámi Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kőváry László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. Aranyosrákosi *Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmöczy János* írta Gyöngyösi István, *Böloni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovicz Pál*. *Krizsa János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kadli Nagy Elek*, *Berde Mózsza*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. *Az új kollegium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. *Az unitárius kollegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

A béke csak úgy jön el erre a földre, ha mindenki munkálkodik benne. A világbéke forrása a házi béke, a barátok békéje. Hogyan várjuk mi, hogy azok a nagy családok, melyeket államoknak neveznek, békében legyenek, mikor a testvérek egy tál lencse felett összevesznek és egymásnak vérét ontják. Megtörtént már, hogy a testvérek a földeket, az állatokat is békeségesen elosztották, de a jászolon maradt kötelek miatt úgy összevesztek, hogy többé nemhogy nem köszöntötték egymást, de még nem is szólottak egymáshoz.

*

Legfurcsábbnak azt találjuk, hogy az emberek haragra és gyűlöletre gerjednek legjobb akaróik ellen. Igen gyakran megessett már, hogy a pap ellen egy-két rosszindulatú ember fölültette a gyülekezet nagy részét s megzavarták lelki békességét. Nem gondolták meg, hogy a fölzavart forrásból nem lehet tiszta vizet meríteni.

*

Egy szerencsétlen, beteges és rosszul nevelt embert majdnem halálra vert az »áhitatos« közönség egy bécsi r. kath. templomban, mivel a »szent« beszéd végén azt kiáltotta: nincsen Isten. Ha az a közönség olvasná és ismerné a bibliát, tudta volna, hogy a zsoltár író már régen megmondotta: a balgatag mondja a szívében, nincsen Isten. Az a balgatag bécsi nemcsak a szívében mondotta, hanem a szájával is. De vajjon mi indíthatta erre a merényletre? Az, hogy a pap a vallást és a tudományt össze hasonlítván, azzal végezte beszédét, hogy mégis van Isten. Ő a balgatag nem volt meggyőződve a hallottakból. Elfeledte, hogy templomban van s nem azokon a »nemzetközi«

gyűléseken, a hol hitet, vallást, Istent, hazát, országot és császárt letagadnak. Hát bizony balgatag, elmebeteg, szivbeteg az, aki így beszél, de a betegnek nem követ, hanem kenyeret, éltető eledelt kell adni, hadd gyógyuljon meg s majd azután megtér és hirdetni fogja, amit Pál apostol tanított: idő előtt semmit ne ítéljete, mignem eljő az Úr, aki a setétségnek titkát világra hozza és a sziveknek tanácsit megjelenti és akkor léssen mindennek Istentől dicsérete. 1 Kor. IV. 5.

*

Az unitárius templom felszentelési ünnepén két gondolat foglalkoztatja a tapasztalt unitáriust, a múlt és a jövő gondolata. A múlttól elég annyi, hogy Udvarhelymegyében, ahol az unitáriusság népesebb volt, mint bárhol egyebütt, s ahol az összesnek majdnem fele lakozik, a megyei székhelyen, csak az unitárizmus 5-ik százában tudtak templomot építeni. Ez azt jelenti, hogy védekezni igen, de tért foglalni nem volt sem idejük, sem kedvük. A másik gondolat a jövőjé. Új irányeszmék uralkodnak. Látszólag az egyén, tényleg a tömeg joga követeli magának a hatalmat; a kormányzói pálcát. A követelés alapját nem lehet kifogásolni, de eddigi eredménye elszomorító, mert az oligarchia nagyon kemény absolutismusa érvényesül benne s elszomorító, hogy az evangelium három jelszava: Isten, király, haza teljesen hiányzik belőle. Az új unitárius templom szerintem azt fejezi ki, hogy vissza fogunk térni a Nazaretihez s tőle újra tanuljuk az élet nagy arany szabályát: szeresd Istent szívből, szeresd felebarátodat.

*

A nyári időszak a természetet gyönyörűen újra öltözteti. Az ember is megújul és megújít mindent maga körül. Némely emberek azt hiszik, hogy építeni csak rombolás árán lehet. Közlebről hallottuk, hogy egy híres orvos a betegnek azt a tanácsot adta, hogy a karját vágassa le, mert olyan betegséget kapott, a melynek csak így lehet útját állani. A betegnek volt egy egyszerű, de józan gondolkozásu rokona. »Nem kell itt vagdalni, hanem gyógyítani« — szolt s egy nagyon egyszerű gyógyszerű alkalmazott és a beteg teljesen meggyógyult s ma is munkás tagja a társadalomnak. Nincsen olyan roszt a melyen javítani ne lehetne.

A szó ha egyszer kirepült négy lovas fogattal sem érhető utol. Jól ügyelj hát szavaidra. **Kinai közmondás.**

Br. Petrichevich Horváth Ferenc Emléke.

A mi mély érzésű és bölcs lelkű főgondnokunk Br. P. Horváth Kálmán kiadta a püspökünk beszédét, melyet fia koporsója felett mondott. A szép beszéd, a megrázó nagy csapásnak oly hí tolmácsa volt, a melyet csak nagy szónokok tudnak mondani. Az apa szavai oly fönségesek és egyszerűek, oly gyógyítók mint Gilead balzsama. Hogy szívsebére tehesse az, akinek van bánata s az is akinek lesz bánata ide írjuk:

Majdnem két év letelte után, im kinyomatom kedves barátom és püspököm Ferencz Józsefnek — közvetlensége és érzésének melegsége által mindnyájunk lelkeig ható — magasztos halotti beszédét, melyet szegény Ferenc fiam temetésekor elmondott. Teszem azt, hogy megújítsam emlékét azoknak keblében, kik őt szerették és kiket ő szeretett. Továbbá maradandó tanuságául a család tagjainak arról, hogy a szerencse legfényesebb napjaiban is soha el ne bizakodjunk. A sors kerekének forgatása a jó Isten kezében van. Ki ma a jó élvezetének örül, azt holnap már rossz érheti. Légváraink, melyeket a reménység alkotott, egy zordon szél nyomása alatt semmivé lehetnek. Mindig el kell készülvén lennünk, hogy megadással, keresztényi türelemmel elviselhessük a legnagyobb csapásokat is, ha az ránk méretett.

Megpróbáltatásaink közepett, kétségeink ezen egymásnak gyakran ellentmondó harcában, midőn szorongatott, elárvult szívünk — biztos rév után epedve — a te kegyelmedet, támogatásodat kéri nagy Isten, akkor forgassuk e lapokat és közeledjünk Hozzád, a jónak és irgalomnak kiapadhatlan forrásához: Végy oltalmadba!

Felső-Zsuk, 1908 ápril 1.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán.

Mi teszi szükségessé a tanári értekezletek tartását?

— Dr. Boros Györgynek a tordai tanári értekezleten tartott felolvasása. —
(Vége.)

Én a külső symbolumokat nem tartom lényegeseknek, s hibázatom mindazokat az irányzatokat, a melyek a formai megkötöttséget, vagy az ének szolgálai hódoltságát nemcsak megtűrik, hanem meg is kívánják. Én a magyar jellemet nyitnak, egyenesnek, határozottnak ismerem, s azt kívánom, hogy az ifjúság oktatása és nevelése ezt a jellemet tovább erősítse, mert tudom, hogy akkor a mi vallásunknak mindig növekedő szerepe lesz a középiskolai oktatásban.

A mi gymnasiumaink vezetésében soha sem akartak felekezeti érdeket érvényesíteni olyan értelemben, hogy az más felekezethez hátrányára legyen. Ezt különben sem engedte volna meg az erdélyi részekben hagyományos vallásos túlelem. Arról azonban, hogy nálunk szíves fogadásra és atyafiságos elbánásra talált bármely egyház tagja, tanúságot szolgáltat iskoláinkban a nem unitárius vallásuk állandó nagy százaléka.

Azt hiszem azonban, hogy nemcsak a vallásbeli türelmeség, hanem az is jellemzi a mi gymnasiumaink irányát, hogy az önállóságot, az egyéni érvényesülést, rendkívül nagyra becsültük. A mi tanulóinknak igen tekintélyes száma teljesen önjelén nőtt fel. Igazi selfmade menseink vannak. A tanári székét csaknem kivétel nélkül mindig ilyenek foglalták, foglalják el, s így hát méltányolni tudjuk azt a szegény tanulót, a ki egyik kezében a könyvet, s másik kezében a munka eszközt tartja.

De nem. Már többé nem tartja. A modern kor fölfogása tiltakozott az ellen, hogy egyik tanuló a másikkal, vagy az iskolának szolgálva keresse kenyerét. Örvedetes dolog, azért, mert a munkához kötött ősi fogalom hibás volt. Mert a tanulók között tényleg tettek különbséget. Mert a szegény ifjú sorsa szomorú, sőt lealázó is volt, a mit egyik tanárunk székfoglalójában a múlt évben híven megrajzolt.

Örvedek, hogy ez a középkori rendszer megszűnt, de rendkívül sajnálnám, ha a helyét az a fölfogás szállaná meg, hogy a középiskolai tanulóhoz nem illik a fizikai munka. Meggyőződésem szerint a modern, egészséges szellem nemcsak megtűri, hanem követeli is a munkát. Az iskolának nem szabad megengedni, hogy a tudomány aristokraciája elfojtsa a munka szeretését:

A magyar nemzetnek csak olyan tudósokra van szüksége, a kik érzik a világhoz és az élethez tartozandóságukat, s már az iskolában megtanulják, hogy a tudás csak annyi becsülést érdemel, a mennyi jót eredményez az egyénnek és a közönségnek.

Ezt a fölfogást a legmodernebb állam, Amerika úgy érvényesíti, hogy a tanuló ifjúnak, legalább a nyári szünet alatt, helyet keres vagy a mezőn, vagy a kertészeknél, vagy a hajón, vagy az iparműhelyben, vagy a nyomdában, vagy a kereskedésben, hogy ott lássa meg, miképpen érvényesül az elmélet a gyakorlatban. Tudom, hogy nálunk is van része a tanulónak a nyári munkában, de a mire én hivatkozom, nemcsak nyers fizikai munka, hanem a munkában alkalmazott tudomány szemlélése és érvényesítése.

Nekünk tanároknak nem szoros föladatunk, de általános, vagy magasabb nézőpontból véve, kötelességünk tanulmányozni, hogy az a szaktudomány, a melylyel az ifjú lelkét gazdagítani akarjuk, milyen hatást gyakorol, nemcsak elméjére, hanem lelkületére és jellemére is. A mai gyorsan haladó kor nem ad időt az ifjúnak arra, hogy 20—25 éves koráig is próbálgassa, melyik lenne a neki megfelelő pálya. Bizony ma már nagyon sokan kérdezik, hogy mi szükség van a holt nyelvekre, s miért törődünk elenyészett népek történetével.

Bizony igazgázz kezd lenni, hogy non scolae sed vitae.

Ebből pedig nyilván következik, hogy nekünk tanároknak nemcsak a szaktudományok, nemcsak az általános oktatás és nevelés, hanem a tanulók egyéniségének tanulmányozása érdekében is multhatlanul szükséges az érintkezés és tanácskozás. Az osztálytanítás fogalmát ki kell küszöbölnünk. Mi osztályokba gyűjtött tanulókat, ifjú embereket, leendő apákat, polgárokat, államférfiakat és nemzeti hősokeket nevelünk. A mi kezünk alatt lappang a nemzet jövőbeli lantosa, nagy szónoka, vagy törvényhozója.

Teljesen hibásnak tartom azt a fölfogást, hogy egy osztályban 15—25% tanuló megbukása normalis dolog. Isten mentsen, hogy ezt valaki elhigye! Tudom, hogy így van. Ismerem azt az országos fölfogást, hogy ez természetes, nem is lehet másképpen. Találkoztam olyan biztossal, a ki követelte a 25% bukottat. De hát ez e az iskolának, ez e a tanárnak a célja? Ellenkezőleg. Nekünk tanári testületeknek addig kell törnünk magunkat, a míg kitaláljuk a nyitját annak, hogy a gymnasium csak jó és jeles eredményre dolgozzék. Egyértelemre kell jönnünk a tanuló ifjúsággal a felől, hogy nekik lehet is, kell is sikert érniök. Ki kell vernünk a szülők és a tanulók fejéből azt a rögeszmét, hogy a tanár szeret buktatni, s bele kell verni, hogy a tanár szeret tanítani, a tanuló szeret is, akar is tanulni, s ha az ifjú értelemvilága, az agy, nem úgy van berendezkedve, hogy a theoriákat befogadja, akkor olyan munkakörbe tereljük, a hol otthon érezi magát.

Nekünk a tanítató szülők és a körülötök levő emberek társadalmát meg kell hódítnunk, s különösen nekünk unitárius tanároknak meg kell győznünk a mi unitárius közönségünket arról, hogy mi valósággal olyanok vagyunk, a milyeneknek neveztetünk: szülőhelyettesek, nevelők, gyermekbarátok s csak ezeken felül vagyunk tanárok.

Ime tehát nagyon sok, igazán lényegbe vágó ok követeli tőlünk, hogy tartsunk mi is összejöveteleket, pedig magáról a közoktatásról, s azokról a forrongó eszmékről és elvekről, a melyek a középiskola tananyagát, a tanításrendszerét, az elme és a jellem fegyelmzését érdeklik, nem is szólottam. Azt hiszem ezeket már azért is mellőzhetem, mivel a tanári értekezlet fogalma mindezeket felöleli. Hiszen ezen értekezletünk tárgysorába is olyan tárgyak vannak fölvéve, melyek határozottan jelzik törekvéseinket.

Az én föladatom az volt, hogy rámutassak a mi speciálisabb irányító gondolatainkra. Egyebekben is, de bizony ezekben is a középiskolai tanáregyesületek mellett, s velök egyetértve, velök tartva kívánunk haladni, s megleszünk és meg is lehetünk elégedve, ha elérjük azt, hogy közöttünk személyenkint és egyéneenkint őszinte bizalom, kartársi barátságos és egészséges közszellem fejlődjék ki. Erre én, mint egyik legrégebb tanár, mint amugy is az evangélium hirdetője, kérve kérem ifjú és kevésbé ifjú barátaimat. Értsük meg és ne feledjük, hogy a tanári tekintélyt senki sem áshatja alá oly könnyen és oly pusztítólag, mint maga a tanár. Én itt nem azokra az egyéni gyarlóságokra célok, a melyek mindnyájunkban megvannak, hanem a kartársi tiszteletre, bizalomra, szeretetre és azok hiányára. Ez az iskolának egyik legnagyobb veszedelme lenne.

Hála Istennek, hogy közöttünk ilyen baj nincsen. Ha a csírája meg volna, azt is el kell fojtani, s nemcsak ebben, hanem mindenekben mutassuk meg, hogy ha az ifjúság a haza reménysége, a tanár ennek a reménységnek kösziklája!

Kívánom, hogy Torda városában ma ezzel a gyűlésünkkel olyan munkásság vegye kezdetét, a melyre kedvesen gondoljunk vissza mi, a kik itt most jelen vagyunk, s hálásan azok, a kik utánunk fognak következni.

Fiam! Ha az életbe kimész, sokakat fogsz látni jobb kezed felől, akik náladnál boldogabbak, de nézz a másik oldalra is, ahol sokkal többen vannak olyanok, akik náladnál szerencsétlenebbek. — Ennek az apai tanácsnak köszönöm, hogy élek és boldog vagyok.

Jékey Aladár.

Az E. K. Tanácsból.

— Május hó 13-án és 14-én tartott ülés. —

Az elnöki előterjesztések után egyházi és püspöki titkár havi jelentése az elnökileg elintéztett ügyekről tudomásul vétetett. A jelentésből főlemlítjük, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ujabban Kiss Dénes magyarzsákodi és Balázs János szentháromsági tanítók részére kiutalta a tanítói fizetésük kiegészítésére szükséges államsegélyt. Kiss Sámuel széplaki lelkész aa halála fájdalmasan vétetett tudásul, a haláleset kongruaügyben bejelentetett a miniszternek. A vallás- és közoktatásügyi miniszter leirata, mely szerint a kereszturi gimnázium 6-ik és a tordai gimnázium 1—4-ik osztályának az 1907/8. tanévre is megadta a nyilvánossági jogot, tudomásul vétetett.

A maroskörben és háromszékkörben 1907. évet illetőleg megtartott esperesi vizsgálatról fölterjesztett jegyzőkönyvek, egyes észrevételekkel, tudomásul vétettek. Megemlítendő, hogy a maroskörben az 1907. évi kegyes adományok és közmunkák értéke 4058 K 10 f s a háromszéki körben 733 K 88 f-t teszen ki. A nyárádszentlászlói egyházközség Pókai Sárosi Ferenc alapja ügyében határozatott, hogy az alaphoz 1881. évben a közalapba áttett 1860 K 12 f tétessék vissza az alaphoz. A gypesi egyházközségnek a lelkészi lakóház átalakítására engedély adatott. Tibáld Mihály felsőfejérvári f. ü. gondnoknak ezen állásáról történt lemondása, érdemeinek méltányló elismerésével, sajnálattal vétetett tudomásul s az egyházkör utasított az állásnak szabályszerű betöltésére. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur leiratai egyházunk államsegélyezése ügyében, valamint az 1907. évre adott tőkegyarapítási államsegély és a főgimnázium 1907. évi számadásainak elfogadásáról, tudomásul vétettek s az E. Főtanácsnak jelentés tétetik. Kelemen Lajos tanár oklevelét bemutatván, főgimnáziumunkhoz a földrajz-történelem tanszékre rendes tanárnak alkalmaztatott. Kuncz Elek kormányképviselőnek tordai gimnáziumunkban tett hivatalos látogatásáról fölterjesztett jegyzőkönyv tudomásul vétetett. A közalap 1907. évi számadása, valamint a belső emberi nyugdíjalap elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetnek. Megemlítjük, hogy a közalap vagyona padása 7669 K 81 f, amely adósságtörlesztésre fordított. Az 1907. év végéig elköltött és visszatérítendő vagyon, mint 1906. év végén is volt, 29.515 K 86 f. A belső emberi nyugdíjalap 1907. évi vagyongyarapodása leltár szerint 17.434 K 59 f. A gazdaságok 1908. évi költségvetései jóváhagyattak. Péterfi Albert búni gazdatisztnek korpótlék utaltatott.

A főtiszti, püspök urnak a báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak évi közgyűléséről beterjesztett jelentése örömmel és köszönettel vétetett tudomásul. Felemlítjük, hogy az alapítványból egyházunkat megillető évi osztalék az eddigi 9000 K helyett 10.000 koronában állapított meg. A nemeslelkű alapító képe az E. K. Tanács ülésterme számára megrendeltetett. Az 1886 - 7. évben főgimnáziumunkban végzett ifjak 435 koronás alapítványa köszönettel fogadtatott. A kolozsvári főgimnáziumhoz 1908/9. tanévre helyettes tanárnak alkalmaztatott: Uzoni Imre, Raffaj Károly és Varga Béla; a székelykereszturi gimnáziumhoz: Lőrinczi Géza és Fogarasi Géza. A főgimnázium és tordai gimnázium évvégi vizsgarendei jóváhagyattak és a vizsgabiztosok kiküldettek. Az egyházkörök vagyonleltár-ívei kinyomatván, szétküldése a megfelelő számban meghatározottat.

V.

Temetési ima.

Szakács Zsigmond VIII. oszt. tanuló felett. 1908. április 12-én (Virágvasárnapján). Mondotta *Csifő Salamon*.

Mindeneket kormányzó, látatlan és megfoghatatlan hatalom, édes atyánk, kinek akaratod előtt meghajlik az égnek magassága és a földnek mélysége; ki végig bocsátod lelkedet a földnek színén s megújítod a halmokat és völgyeket, majd megvonod világosságodat és enyészet, pusztulás borúl a nagy mindenség fölé; mély alázattal, megrendült szívvel állunk meg előtted a gyásznak és szomorúságnak e pillanatában. Keressük a világosságot, a kibékülést és megnyugvást, keressük a megfejtést e koporsó mellett a te útaidat és céljaidat illetőleg; keressük a te bölcseségednek mélységét itt e szomorú pillanatban, midőn oly hirtelen, oly váratlanul jött el a halál elragadni martalékát, megfosztani a szülőket kedves reményüktől, édes gyermeküktől, a testvéreket bizodalomtuktól, a barátot barátaiktól és a nevelőket, a tanári kart egy kedves növendéküktől. Fáj a mi szívünk s fájdalomunkban bölcsességedhez fordulunk, mert te bölcsességgel teremtetted, azzal tartod fenn és kormányozod e világot, az életet és halált; bölcsességgel adod nekünk az örömet és bánatot, a megpróbáltatást és csapásokat. Megrendülünk ez ifjú koporsójánál lelkünkben, ki előtt még egy élet állt, s keressük egeidet, hiszen nincs más nekünk, akihez fordulhatnánk. Tétovázna gondolatunk, de egyedül csak hozzád térünk, mert egyes-egyedül te vagy nekünk atyánk, Istenünk. Keressük egeidet a mi szívünk-

nek bánatával, lelkünknek megtörtségével, ajakainknak fájó sóhajával; keressük egeidet, mert nincs, a mi minket megvigasztalna, kibékítne és megnyugtatna, hiszen reményünk letört, hitünk árbova ingadozik, sötétség vesz körül minket és zúg, zúg a vérfagyasztó, rémes szél körülöttünk. Felsőhajtunk: miért, oh miért kellett a hirtelen csapásnak reánk jönni-e, e nagy bánatnak minket, mint ostromló habok körülvennie?!... Miért, oh miért kellett ez ifjunak, ki szerény és törekvő volt, kit szerettek barátai és tanárai, kiben reméllettek a szülők és barátok, ily hamar, ily megdöbbenően letörnie?!... Bölcsességed mélységét, céljaid magasságát jó Istenünk, mi nem értjük; vigasztalást nem lelünk, ha csak te nem adsz azt nekünk *jó Istenünk*. Ölelj hát minket magadhoz és szólj lelkünkhez, mert egyedül te ha adhatasz nekünk megnyugvást; mi, bármennyire meglátogattál is minket, nem bocsátunk el téged magunktól. Hiszen hol kereshetnénk kétségeinktől rajtad kívül máshol szabadulást? A föld nem hallgat meg, az ég néma s egykedvűen mosolyog, az emberek pedig... oh ezektől nem várhatunk vigasztalást. Te maradsz hát egyedül, kinek bölcsességed mélyebb a mi bölcsességünknel, céljaid magasabbak a mi céljainknál, te maradsz nekünk egyedül, ki intézője, kormányzója vagy a mindenségnek s ebben az emberi élet és léleknek is.

Isten! te nekünk életet adsz és megáldasz egészséggel. Életet adsz, hogy gyönyörködjünk a természet szépségében, a tavasz virágaiban, az ősz hervadásában, a nyár hőségében és a tél fagyában; életet adsz, hogy örvendjünk és szenvedjünk, hogy tapasztaljunk és tanuljunk, a multból bölcsességet merítsünk s a jövőben bízzunk, reménykedjünk. Te életet és egészséget adsz nekünk, mert tűztél célt is előnkbe. Előnkbe adtad a tökéletességet és napról napra hívsz, hogy törekedjünk főlebb és főlebb. Vezetsz a cél felé, de adtál utunkba akadályokat is. Adtál jó és rossz angyalokat; jókat, hogy bízassanak, segítsenek, támogassanak és rossz angyalokat, kik csábítsanak s útunkról félre vonjanak. Ez ifjút is elhívtad, elhívtad vágyainál és reményeinél fogva a szülői hajlékból, hogy törekedjenek mind főlebb, főlebb a tökéletesség felé; adtál neki szerény magaviseletet, szeretetet, igyekezetet lelkébe, hogy keresné a több világgosságot, de adtál neki igen érzékeny keblet is és engedted, hogy útjában a gonosz angyal megállítsa, győzedelmeskedjék s kezébe adja azt, melylyel önmaga tört saját élete ellen s önkézével szerzett öröm helyett szülőinek bánatot, övéinek keservet s nekünk s az osztálytársaknak, intézetünknek és tanárainak szomorú megdöbbenést. Megnyughatunk-e, megvigasztalódhatunk-e hát ily lelki teher alatt jó Atyánk?

Ha betegágyon sokáig szenvedett volna ez ifjú, ha a betegség, mint szű rágódott volna ifjú szervezetén, ha ápolhatta volna az édes anyai gond, biztathatták volna a testvérek, ha ők maguk, mi magunk is megsokalva földi kínját és szenvedését — veszítettük volna el e kedves ifjút: akkor talán könnyen megnyugodnánk, akkor talán még hálát adnánk megszabadításáért, haláláért e szavakkal: *az Úr adta, az Úr el is vette, legyen áldott szent neve érette.* Ha ott esett volna el az igazság harcában, a szabadságnak csatájában, midőn küzdeni kell az egyenlőség és testvériségért; ha lángelke vitte volna oda, oda, hol elesni legméltóbb a lelkes ifjúnak, a haza és egyház szabadságáért folytatott harcba: akkor megnyugodnék a mi lelkünk, sőt büszkeség töltene keblünket s hálával említenék nagy nevedet, hogy adtál a mi családkból is martyrt a szabadságnak, hogy megsegítettél életet is hozni áldozatul a haza és egyház szabadságának oltárára. Ha a társadalom és emberek körében heves küzdelem után hitet, bizodalmat veszítve, megtörve veszítettük volna el őt: akkor is megnyugodnánk. De így és most veszíteni el őt, midőn még a cél felé nem is igen futhatott, midőn még a való élet most kezdődött volna; így veszíteni el őt, hogy te megvontad tőle egy percre világosságodat és érzékeny kebelled, elhomályosult értelemmel, legbecsesebb ajándékodat ő dobá el magától s ő szerze nekünk megdöbbenést és bánatot: oh így Uram! csak azt érezzük, hogy veszített a haza egy lelkes ifjút, az egyház egy buzgó tagot, reménységet, így nem tudunk mi megnyugodni, nem tudunk kibékülni; ostromoljuk egedet sóhajainkkal, könnyeinkkel és panaszunkkal s felkiáltunk: miért, miért tetted ezt mi velünk Istenünk?! ...

Nincs más kihez térjünk, hozzád jövünk hát egyedüli jó Atyánk! Ne tudd fel nekünk, sőt bocsáss meg, hogy ellened zúgolódnai, panaszkodni merünk, hiszen mi igen gyengék, nagyon gyarlók vagyunk. Sőt légy te most is jó mihozzánk s vigasztalj meg minket. Vigasztald meg a szomorú lelkű szülőket. Adtál nekik egy egész életre bánatot, szereztél könnyhullatásokat. Ne, oh, ne apaszd ki a könnyeknek forrását, hanem jöjj el hozzájuk koronként s töröld le könnyeiket; mondd nekik, örök dicsőségben él már az ő fiok ott a te országodban. Vigasztald meg a testvéreket, hogy lehessenek támaszai a szülőknak s leik ed erejével védelmezd meg őket. Vigasztald meg a jó rokonokat, a szerető barátokat és osztálytársakat, vigasztald meg tanári karunkat és védelmezd meg hasonló csapástól a mi intézetünket; adj az ifjúságnak erős lelket, hogy tanulja meg elviselni a csapást és szenvedéseket, hiszen az életben ugyis annyi baj és veszély ér bennünket. Vigasztalj meg minket mindnyájunkat s taníts e

szerencsétlen ifjú koporsója mellett is arra, hogy ne bizakodjunk semmiben, a mivel birunk, mert minden a te ajándékok és akkor veszed el azokat tőlünk, a mikor akarod és jónak látod. És még egy kérésünk van jó Atyánk! E kiszenvedett kedves ifjú testének adj nyugalmat, békét a sírnak ölében, lelkének üdvösséget ott fenn egedben, a te dicsőségében. Szent fiad nevében könyörgünk, hallgass meg minket. Mi Atyánk stb.

Búcsúszó.

Nem ítélünk el, sőt szívünk, lelkünk mélyéből sajnálunk téged kedves ifjú, drága halott. Nem ítélünk mi feletted, ott állsz te már a jó Istennek ítélő széke előtt; ő ismeri a szíveket és lelkeket s ő szeretetével magához öleli a te érzékeny kebledet. Te még nem küzdöttél, hogy az ádáz küzdelem, az emberekben való csalódás s az Istenben vetett hit és bizalom megrendülése miatt kellett volna megválnod az élettől. De Isten így akarta s az ő akaratán mi nem változtathatunk. A te szülőid, jó rokonaid, osztálytársaid, barátaid és tanáraid szerető fájdalommal álljuk körül koporsódat s fáj búcsúznunk, fáj elválnunk. Ma mindenki örül Jézus diadal bevonulásának Jeruzsálembe, csak mi bánkodunk, hogy te elmégy oda... oda a mennyei Jeruzsálembe. Ránk nézve szomorú, szomorú e virágvasárnapja! Te elmégyesz, de itt marad nekünk a bánat. Szünidő van, barátid, tanuló társaid örömmel siettek a szülői és testvéri karok közé, a viszontlátásnak boldog csókjait nyomva ajkaikra. Te itt maradtál, te szülődet, édes anyádat hívád ide, hogy könnyekkel lásson téged újra, most már mozdulatlanul s fájó csókját nyomja a te hideg ajkaidra. Keserves ez és nagyon szomorú. Pajtásaid, barátaid pajzán játékot úznak most a szabad természet szent ölén s virágokat gyűjtenek a tavasznak kebelén. Te nem erre, te nyugalomra vágytál és az örök nyugalmat megledél. Menj hát, legyen könnyű a hant feletted; béke, nyugalom poraidnak, üdvösség lelkednek, Isten veled, Isten velünk! Ámen.

Unitárius Papnevelő Intézet Manchesterben.

Az örökös füstfelleg, meg ködborította Manchesternek egyik legszebb részében, a Victoria-parkban foglal helyet angol hítrokonainknak »Unitarian Home Missionary College« néven ismert papnevelő intézete. Ezt az intézetet 1854-ben alapították. Hogy miért éppen Manchesterben, azt az a körülmény magyarázza

meg, hogy Angliában az unitáriusok itt vannak legelőbben, itt van a kiinduló pontja minden unitárius mozgalomnak. Más-különben azt mondják, az egész Angliában alig van rosszabb klímájú város, mint Manchester. Ezt megérik különösen a melegebb égőv alól idejött indiaiak és négerék, de megéri még a magyar tanuló is. Azonban a helyi viszonyoknak ezt a kellemetlen oldalát számba nem véve, alig képzelhető el jobb hely a magyar tanuló számára, mint ez. Minden alkalom megvan adva, hogy az angol nyelv nehézségeivel sikeresen megküzdjön s ezen felül tanulmányait tovább folytathassa.

Ez intézet kezdetben nem állott azon a magaslaton, ahol most áll, mert csak nem rég emelték «College-é». Ezen felül emeli tudományos jellegét az is, hogy az egyetem teológiai fakultásával egyesült. Így az intézet hallgatói végzik az egyetemet is, ami négy évfolyam és a teológiát, ami az egyetemi éven kívül két esztendő foglal magában. Ez kímélhetetlen előny az intézetre nézve, mert így az unitárius vallás leendő papjai kapnak alkalmat bőven vizsgálni a teológiai tudományokat minden változatos formájában. A teológián inkább a gyakorlati dolgokkal s a tisztán unitárius szempontból vizsgálandó tudományokkal foglalkoznak, a többit az egyetemen végzik. Az is érdekes, hogy az egyetem teológiai fakultásának tanárai különböző vallás-felekezetűek, de ebből semmiféle surlódás nem származik, mert a vallással, mint tudománnyal foglalkoznak. — Benne is van az egyetem alapszabályaiban, hogy sem előadások, sem vizsgák alkalmával a mások meggyőződését esetleg sértő egyéni hitet feszegetni nem szabad.

Ha valaki megakarja tudni, milyen ez az intézet, milyen a szervezete s a lakóinak életmódja, akkor csak a címét kell megértenie s mindjárt tisztában lesz vele. Amint fönnebb említém, ez intézet címe: Unitarian Home Missionary College (Unitárius Missziói Otthon). Azt, hogy unitárius, nem kell magyarázni miért, de, hogy miért és hogyan «otthon», ez már megérdemli az értelmezést. Ugy van berendezve, mint egy család. Van családfő Gordon igazgató ur és urnő, Miss Panton Ham személyében. Minden étkezésnél ott van Miss Panton Ham és Mr. Gordon s így a 15 studens úgy él együtt, mint egy család. S hasonlítva a magyarországi kollégiumokhoz, nem is mondható valami népesnek. Az intézetben kényelmes lakószobák vannak. Azonkívül az intézet szépen parkirozott kertjében tennisz, meg más játék áll a studensek rendelkezésére. S ez többé-kevésbé így, vagy legalább is ilyenformán van minden Collegeban. Mert megjegyzendő, az angol egyetemi hallgatók mind ilyen Collegekban laknak. Nagyon kevés van, aki privát lakást tart. S minthogy megvan

minden az intézetben, ami kellemes, kényelmes és szükséges, az angol tanuló nem jár kávéházba. Itten nincsenek bor, meg sörívő klubok. Az egyedüli ital, amit egy napig sem nélkülöz az angol, a tea. Ezzel aztán meg a magyar tud nehezen megbarátkozni.

Missziói célnak annyiban áll rendelkezésére ez intézet, hogy a gyakorlati papságra való nevelést egyenlő mértékben műveli a tudományos képzéssel. Azonban van az intézet hallgatói között olyan is, aki orvosi missziót fog teljesíteni. Ez megszerzi az orvosi és papi képesítést és mint pap, ingyen kezeli a szegény beteget. Itten erre is nagy szükség van. Ahol nagy a gazdagság, nagy a szegénység is s e végtelen nagy város örökös zajában a gazdag paloták és milliókat jövedelmező gyárak mellett találkozzunk oly nyomorral is, melyről a székely bércek között, honnan annyi sóhaj száll föl mostanában, még csak nem is álmodhatni. A papság között orvosi misszió létesült a szegény, tehetetlen, veszendő nép megmentése érdekében s e misszió kiterjeszti áldásosztó karjait Ázsiába is, ahol szintén égető szükség van rá.

Még csak azt említem meg, hogy e mindinkább erősülő intézetben tanár és tanítvány egyenlő buzgalommal munkál az unitárius keresztyénség, más szóval az általános emberszeretet, a közös testvériség, az Isten országa magasztos eszméjének e földön való megvalósítása érdekében. Ha valakiben élt a hit az unitárius eszmék győzelmét illetőleg, itt csak megerősödhetik az a meggyőződés is, hogy akiket mi nagynak tartunk egyházunk történetében, azok csakugyan jelentőséggel bírnak általános tudományos szempontból is. Az erdélyi unitarizmus viszontagságos története iránt érdeklődéssel viseltetnek s az olvasóteremben, amely kolozsvári kollégiumunkkal összehasonlítva, a díszteremben felel meg, ott látjuk az angol nagy unitáriusokkal egy vonalban a Brassai és a Főtiszt. Püspök ur tiszteletreméltó arcképét.

Benczédi Pál.

Levél a szerkesztőhöz az Egyházi és Iskolai Naptár ügyében.

Kedves Szerkesztő barátom! E lap egyik számában, valószínűleg látva fáradozásom a Névtár összeállításánál, szíves voltál a „Névtár“ megjelenését „nagy gonddal“ összeállítottnak jelezni. E merészségért az „Unitárius Egyház“ május havi számában „Falusi“ úr a „csapóvéget“ reám irányította, mint a Névtár egybeállítójára. Igen kérlek, engedj helyet néhány megjegyzésemnek a lap hasábjain.

„Falusi“ úr, mint főhibákat említi föl, hogy a Deésfalván és Haranglábbon lakók utolsó postája és még több egyházi tanácsos lakóhelye nincs helyesen felvéve. Kercesd helyett Keresd áll. Mátéfalva nincs Háromszéken. Zalatna, Petroszény körüli unitáriusokról nincs szó stb. Elismerem magam is, hogy hibák bizony ezek s vannak ezeken kívül is, amit magam sajnállok legjobban. A Névtár egybeállítására előtt a régiből egy-egy példányt kiküldtünk az esperesi hivataloknak azzal a felkéréssel, hogy az esetleg előfordult változásokat figyelembe véve, tegyék meg a szükséges javítást. Megtörtént, hogy gondos eljárás mellett sem javítódott ki minden változás s hibásan került a Névtárba. Rémműldözik elkezdő Kolozsvár és Kolozs elvesztése felett. Nem vészett el. Bár a korrekturnál megtettem a javítást, tévesen került a K betű helyett H és G. Sajnálatos hiba igaz, de azért alig hiszem, hogy más előtt Kolozsvár és Kolozs elvessenek. Barabás Lajos afiától sajnálja egyházi jellegét. De ha mint ilyen választatott egyházi tanácsosnak. Kifogásolhatta volna Pap Mózes nyug. tanár egyháziasságát is hasonló értelemben. Hogy a Kolozsdobokai, Duna—Tisza menti körökben nincs egyházi közügyigazgató, annak talán még sem a Névtár-egybeállító az oka, valamint annak sem, ha az Udvarhelykörben a fegy. bíróság esperes-elnökének egyik bíró veje és a Kültüllőkörben meg az esperes-elnök veje az egyik bírónak. Különben nyugodt lehet, mert mindkét esperes annyira igazságszerető és érzésű, hogy baj nem származik belőle. Látták és tudták a viszonyt illetékesek is s nem botránkoztak meg rajta.

Cikkíró kijelenti, hogy nem a „nagy gondosság“ visszajára fordítása, sem a kákán bogot keresés után írta cikkét. Hálásan köszöném közérdekből tett nemes munkáját. Nekem is legfőbb ohajom, hogy teljesen hibátlan Névtárunk legyen. Az új kiadáson is a tudomásomra jutott hibákat azonnal kijavítottam. Elküldtem egy Névtár példányt az „U. E.“ szerkesztőjéhez is azzal a kéréssel, hogy juttassa cikkíróhoz. A javításokért előre is nagy köszönetemet fejezem ki. S köszönettel veszem, ha bárki is szives lesz tudomásomra hozni az általa talált hibát, hogy javitgassam mentől jobbá a Névtárt.*

Végh Mihály

*) Egyházi és püspöki titkárunknak ezt a tájékozó cikkét kiadjuk, mert a látszat amellet szól, hogy az Egyházi és Iskolai Névtár szerkesztésére alkalmazott »nagy gondnal« megjegyzésünk indította az ismertett cikk íróját. A megjegyzésünket továbbra is fõntartjuk, mert mi »látván szõlottunk« ugy ahogy parancsolták a tények.

S z e r k.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Reville Jean egyetemi tanár meghalt Párisban egy operáció következtében. A francia nemzetnek egyik jelessége, a modern vallástudomány-nak nagyszabású művelője volt s az unitárius vallásnak minden mozgalma iránt melegen érdeklődött. Rendkívüli veszteséget szenvedett nemcsak a theol. tudomány, hanem az emberi művelődés is.

Perczel Ferencné könyvét az unitárius főiskola, papnevelő intézet, papnövédek és az ifjuság könyvtárának ajándékozta. Az intézetek hálás köszönetét e helyen is tolmácsoljuk. Érdekesebb könyvet régóta nem kaptak. Ennek az ajándéknak bizonytalán az a célja, hogy a könyvtárak olvasói könnyen hozzájuthassanak s minél többen elolvassák. Ha ebben az egyben nem csalódik az író, akkor nem hiába volt a fáradsága és költsége.

40 év emléke. Mult számunkban az 1867-ben végzett osztály csoportját bemutattuk s a névsort is közöltük, de hiányosan, mert **Ürmösy Miklós**, a budapesti Dávid Ferenc-egylet kitűnő elnöke is oda tartozott. **Nagy Elek**re vonatkozóan fia, **Nagy Elemér** úr értesít, hogy 1888. évben, mint kisjenő-erdőhegyi állomásfőnök, meghalt.

Benedek Elek új könyve „A magyar nemzet történetéről“. Apponyi miniszter megbízásából **Benedek Elek**

tankönyvet írt az elemi iskolák V. és VI. osztálya részére, melyben elmondja és mintaképét szolgáltatja annak, miképen kell iskolás gyermekekkel ezt a legszebb és legfontosabb tananyagot megismertetni és egyttal kedvelté is tenni. A könyv valóságos tankönyv, de amellet kimagasló irodalmi alkotás is. **Benedek Elek** elemi iskolai története terjedelmének csekélysége mellett is irodalmi eseményszámba megy. Apponyinak kitűnő gyakorlati érzékére vall, hogy ezt a könyvet nemzetiségi nyelveinkre: oláh, német, szerb és tót nyelvre is lefordíttatja és gondoskodik arról, hogy magyar-oláh, magyar-német, magyar-szerb és magyar-tót nyelvű kiadások is megjelenjenek. A könyvet az Athenaeum adta ki Ára 80 fillér.

Dr. György János, ki theológiánkon az új testamentum előadója, egy terjedelmes és tartalmas könyvet adott ki: »Hit és haladás« a múlt és jövő társadalmi kifejlés fokozatos hitnyilvánulásaként fogva föl. Addig is, a míg bővebb ismertetését adhatnók, föl hívjuk rá a figyelmet. A könyv célját némiképpen jelzik alaptételei: soha sem fogod az erkölcsiséget lényegesen javítani, ha a társadalmi akarat létező formájának érvekkel való megtörésétől mindig tartasz. — Soha sem fogsz eredeti igazságra találni, ha egy konvencionális tévedés megkockáztatásától mindig irtózól.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MUNKÁSSÁG.

A tanári értekezlet tagjai többen kirándultak volt az Aranyos völgyébe s meglátogatták a szentmihályfalvi, sinfalvi és várfalvi lelkész fiaikat. Várfalván **Biró Lajos** lelkész hűveivel együtt várta a vendégeket s a virágvasárnapi istentiszteleten együtt áhítatoskodtak és élvezték lelkész afia szép beszédét. Istentisztelet végeztével lelkész afia üdvözölte a vendégeket és föl kérte, hogy szemléljék meg a gyülekezet érdekes régi templomát és tekintsék meg régi nevezetességeit **Dr. Boros György** válaszolt és köszöntötte a gyülekezetet,

melynek történelme sok nevezetes emleket őriz a hithez való hűségről. Jelene és jövője is dicsőséget ígér, mert ha igaz, hogy a hit hegyeket mozdit ki helyökből, rajtok beteljesült az, hogy a hit hegyeket őriz s a hegyek őrizik őket és nagybecsű templomukat, amely az Aranyos nevezetes mezeje fölött úgy áll, mint a szöszék a templom piaca fölött. Az Aranyos mezejét a csillagos ég borítja, templomuk menyezetét a soha el nem hervadó virágos mező, miről elődeik gondoskodtak volt ez előtt 230 esztendővel szép festmé-

nyekben, hogy még unokáik s azok unokái is még télen is a virágos tavaszt szemléljék.

Pákey Lajos főmérnök a hívek gyülekezetének megmagyarázta a templom-építése és a menyezet festése szépségeit. Bemutatta a hasonló templomi festményekről kiadott diszes könyveket és fölvilágosította a várfalvi unitáriusokat, hogy oly országra szóló kincs van a templomukban, amely megérdemli, hogy a legnagyobb kegyelettel és szeretettel őrizzék. A tanárok is végig gyönyörködtek a templom sok érdekes régiségét.

A torony a harangok körül fedett tornáccal van beépítve, a miken szintén élvezettel gyönyörködtek a vendégek. Olyan felséges és festői látvány, a milyen ebből a toronyból élvezhető, messzi földön nem látható. A várfalvi unitáriusok sok drága kincscsel meg vannak áldva.

Várfalván, Sinfalván és Szentmihályfalván, lelkész afiai nemcsak szíves szóval, hanem terített asztallal is fogadták a vendégeket. Várfalván a f. évben nagy áldozattal fogják kijavítani a templomot és környékét: Sinfalván befejezett, szép és ékes minden. Létai Domokos afia keze alatt újjá született nemcsak az egyház, hanem az egész község is. A kirándulók gyönyörűséggel szemlélték meg a sinfalvi parkot, mely most Gálfi tanár afia tulajdona.

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság erősen küzd a közönnyel s az abból származott óriás hátralékkal (16.000 kor.) Bizony a D. F. E. tagjai között is sok a hátralékos, pedig itt a tagdíj csak 2 K s azért két lap jár.

Az Unitáris Szószék immár harmadik kötetét is megkezdte. Az a célja, hogy most működő és már elhunyt lelkészeinek egyházi dolgozatait a nagyközönségnek hozzáférhetővé tegye. Főképpen azoknak, a kik nem járhatnak templomba vagy távol laknak, nagy szolgálatot tesz, a papot helyettesíti. Családi istentiszteleteken jól lehet használni

Hét új tanár. Május hónapban a kolozsvári és székelykeresztúri gimnáziumokban hét rendes tanár foglalta el

tanszékét: Kolozsvárt Dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos, székelykeresztúrt Nagy Lajos, Gálfalvi Sámuel, Szentmártoni Kálmán, Péter Lajos. Az illetékes egyházi főhatóság előtt már bizonyos volt, hogy ezek az ifjú emberek olyan készséggel, akkora buzgósággal rendelkeznek, hogy nyugodtan bízhatja rájuk az ifjúság oktatását és nevelését. A nagyközönség előtt is be kellett mutatkozniuk, hadd ítéljen az is, akiért tennállanak a tanítás csarnokai. Ez az ítélet teljes összhangban volt az elsövel. A tanárok értekezletei tartalmilag és formailag, valamint az előadás nyugodtságával és komolyságával is, hatalmas bizonyítékot szolgáltak a mellett, hogy a két intézet kitűnő ifjú tanárokkal gyarapodott. A tanárok értekezései nyilvánosan megjelennek az Értesítőben, olvasóinkat oda utaljuk. Itt csak egy pár vonásban jelezzük, miről szóltak.

Dr. Barabás Ábel Petőfi költészetének vallásos vonatkozásait mutatta be. Értekezése ahoz a nagy tanulmányhoz tartozik, amely Barabásnak a magyar irodalomban máris kiváló érdemeket szerzett. Az ifjú tanár már meglett író, akinek Petőfije a mikor összes kötetei megjelentek, irodalmi eseményszámba fog menni.

Kovács Kálmán Lord Stepney angol bécsi nagykövetnek a Rákóczi-forradalom előtt és alatt végzett nagyszerű diplomáciai munkájával beigazolta, hogy a kik a bécsi politikát gyökereken megismerik, azok Magyarországgal őszintén rokonszenveznek. Megható volt az ifjú tanárnak néhai édesatyjára, Kovács Jánosra vonatkozó kijelentése.

Kelemen Lajos a Rákóczi forradalomnak egy kolozsvári epizódját ismertette oly közvetlenséggel és hűséggel, a hogy csak egy alaposan képzett modern historikustól telik ki.

Székely-Keresztúrt május hó 26-án Nagy Lajos rajztanár a művészet ágai közül a díszítő művészetet s igen helyes tapintattal, a székely háziipar alkotásait mutatta be rajzokkal.

Gálfalvi Sámuel az iskolanevelő feladatait jelölte ki szépen, úgy, a hogy azt a mi tanunk szelleme követeli.

Szentmártoni Kálmán a történelmet és a hazaszeretetet vette védelmébe a modern szociológusok haza és társadalom, egyéni és polgári szabadság ellen irányuló törekvéseivel szemben.

Péter Lajos Arany Toldijában bemutatta a magyar faj igaz jellemvonásait, úgy, a hogy azt a nagy költő föl fogta és a magyar nemzetnek örök időkre szóló szentkönyvében hátra hagyta.

A kereszturi négy tanár azt mutatta meg, hogy milyen szerepe van az iskolában a *kéz*, a *szív*, az *ész* és a *nyelv* művelésének.

A nyilvános ünnepeken a helybeli intézetek, a szülők az Egyházi K. Tanács képviselői s a főt. püspök úr jelen voltak és teljes megalégedéssel távoztak.

Az udvarhelyi unitárius templomot május 24-én Ferencz József püspök úr felszentelte és átadta a nyilvános használatnak. Nagyszerű ünnepélyt varázsolt ez az istenes alkalom. Udvarhely megye együtt örvendezett az unitáriusokkal. A püspök urat Segesvárról nagy küldöttség kísérte föl Sebesi János alispán vezetése alatt Székelyudvarhelyre. Héjasfalván az alispán, Székelyudvarhelyt a polgármester Gottárd János, László Domokos körí f. ü. gondnok a diadalkapunál, a templom előtt Deák Lajos az udvarhelyi egyházközség gondnoka üdvözölték.

A *templomozás* rendkívül megható volt, mert a kitűnően szép kivitelű, alkalmas, csinos templom, melyet Pákei Lajos tervezett és Fekete Beniam fia épített, mindenkit megnyert. A püspök úr imája és áldása, az udvarhelyi egyházközség eddigi három lelképásztora, Kísgyörgy Sándor (ima), Lőrinczi István (beszéd), Vári Albert (urvacsoari agenda) meleg szívből, szeretettel és szóno ki erővel hatottak. A templom oly annyira zsufolva volt, hogy a püspököt kísérő papság fennállva hallgatta végig.

Ferencz József püspök úr a Nyikó mellett. Immár van mit emlegessen a Nyikómente lelkes unitárius serege, mert látta a szeretett főpásztort. Május 25-én vonult ki Gálffy

Kálmán egyházkörí gondnokkal. Vele mentek: Raffay Domokos körí esperes, Dr. Boros György dékán, Guidó Béla küköllökörí esperes, Dr. Demeter Lőrincz főszolgabíró, Végh Mihály titkár, Báró Orbán János, Szabó Albert szökefalvi lelkész. Szentmihályon, Kobátfalván, Kadácsban, Siménfalván díszkapuk, lovasbandériumok s a nyikómenti gyönyörű székelység papjával, tanítóival, kicsinyek és nagyok virággal díszítették útját s egészségben és jólétben díszeltek ök. Deák Miklós szentmihályi, Sándor Gergely siménfalvi lelkészek megvendégelték a nagy küldöttséget. Tarcsafalva, Csehétfalva, Váralja, Tordátfalva, Medesér, Kide, Szentmiklós unitáriusai hálával gondolnak főpásztorukra, hogy öket meglátogatta, s hogy ök szavát hallhatták, ruháját érinthették.

Ferenczi Lajosné

Siménfalvi Anna elhunyt Felsőrákoson máj. 21-én. Szép nagy családot hagyott gyászban. Férje felsőrákosí veterán tanító, fia dr. Ferenczy Géza országgy. képviselő, leányai Lőrinczi István, Vári Albert, Lófi Ödön lelkészek feleségei, összesen hat élő gyermek s számos unoka siratja. Halálát előre megjósolta. Leike oly tökéletes erőben volt, hogy halála percének közeledtét tudta, magát kinyújtóztatta, kezét a legszebben keblére helyezte, búcsút mondot, szemét lehunyta örök álomra, a mely lekének örökélet.

Kiss Sándor medvillei (Ámerika) akadémitánkról az intézet igazgatója Southworth ur elismeréssel ír intézetünk dékánjának. »Minél jobban megismerjük Kísst, annál jobban megszerettük. Az intézet mindenik tagjának megnyerte a barátságát s mi neki az élet-

ben szép sikert jósolunk. A záróvizsgálatok csak a jövő héten lesznek, tehát a végleges eredményt még nem ismerem, de bízom a jó sikerben. Örvendettünk, hogy Kiss úr hozzánk jött s szívesen fogadunk másokat is az ön ajánlatára. Kiss úr a szónoklásból 25 dollárt (125 kor.) nyert s ugyanannyit kapott Clevelandbba tartott prédikációjáért.*

Az unitárius lelkész kör díszközgyűlése jul. 2-án lesz Dicsőszentmártonban. Istentisztelettel fog kezdődni s azután elnöki megnyitó és felolvasások következnek. A rendezés helyi munkáját Guidó Béla esperes alelnök végzi. A lelkész afiakat ez úton is kérjük, hogy tagdíjaikat küldjék be Végh Mihály pénztárnokhoz.

Tarcsafalvi Albert költőt lapunknak régi, hű munkatársát az Erdélyi Irodalmi Társaság a jelen tavaszi közgyűlésén megválasztotta rendes tagjai közé. Költői pályájának e szép mélt-

tásához mi szívből küldjük üdvözlünket.

Eljegyzés. Veress György nagyajtai lelkész eljegyezte Kolozsvárról Redietollé Róza kisasszonyt május 1-ső napján. Boldogság kísérje minden lépésüket. — Barabás Vilmos (Gyepes) eljegyezte Tarcsafalván Bedő Erzsikét.

Kovács Sándorné úrnő az udvarhelykörüi Dávid Ferenc f. egylet közgyűlésén Homoródalmáson jún. 18-án felolvasást fog tartani. Nagy köszönet illeti meg a buzgó és fáradhatlan tagtársat azért az újabb áldozatért, melyet a szent ügy érdekében hoz.

Jótekonyság. Nyilvános köszönet. Barabás András árvaszéki elnök úr és neje 2 darab gyönyörű, szép kivitelű urasztali kelyhet ajándékozott 100 korona értékben a gyepesi unitárius egyházközség részére. A kegyes adományozók nemes szívüktől vezéreltetve azt adták, amiben eddig leginkább szűkölködtünk. Fogadják e helyen is az egyházközség hálás köszönetét. Gyepes 1908. május 14-én. — László Ferenc gondnok, Pap Zsigmond lelkész.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak: Fanghné Gyűjtő Izabella,
Perczelné Kozma Flóra, Soly mossyné Raffaj Irma.

VERSEK.

Irta: Dr. Nagy György.

Lelkem édes anyám . . .

Lelkem, édes anyám, ne sírjon, ne bántsa
Kis fészkünk egének napfogyatkozása,
Nem tart az örökké, vége lesz a télnek
S a fészek lakói is kedvet cserélnek.

Tudom, jó szívében mindig bánat termett,
Mióta csak járjuk a temetőkeretet.
Keményre vetette gond a feje alját,
Ünnepi köntösét sem selyemből varrják.

Kinek nincs senkije, azt mindenki bántja,
Senki sincs jó szóval, jó szívvvel iránta.
A lombtalan ágat kerüli a madár,
Terítetlen asztal vendéget nem talál.

Soha kis fészkéből percre ki nem vágyik,
Gonddal gondozgatja apró fiókáit,
Gyenge két kezétől erősödve nőnek
S bár maga védtelen, védelmezi őket.

Vége lesz a télnek, pelyhesedik szárnyunk,
Bátor repüléssel a magasba szállunk
S mít szívéből egykor egy sirdomb kivágott,
Visszavisszük oda az egész világot.

Bucsú kis házunktól.

Elköltözünk ez öreg házból,
Szűkebbre kerül már a sor,
S e házzal, gyermekségem álma,
Te is világgá bujdosol.
Szomorúfűzed nem tanítgat
Több bús nótára engemet,
Dal nélkül olyan lesz a lelkem,
Mint fűz, ha az őszt közeleg
S levelet, lombot eltemet.

Gyönyörű álmokat álmodtam
Ez ócska, vén fedél alatt,
Mikor még nem sebezte kedvem
A gond, a betevő falat,
S ha később a világot járva,
Egy percre haza engedett,
Felolvadott a szívem jajja,
Ha rája sugarat vetett
Az édes otthoni meleg,

Úgy érzem, e költözéskor
Én itt felejték valamit,
A gyermekévek boldogságát,
A gyermekévek dalait.
S mikor utólszor visszanézek,
Koporsót látok ház helyett,
Kezembe hajtva forró főmet,
»Isten hozzád«-ot tördelek
S a sirató könny megered.

Percelné könyve.

I.

A mult száz elején, egy nagy és népes családban, örökölt buzgósággal gyakorolták a házi istentiszteleteket. Az apa, mint a család feje, minden reggel hűségesen felolvasta a család előtt a megfelelő bibliai részt és a napi imát. Vasárnaponként hűségesen elmentek a templomba minden alkalommal. A népes család csöndjét egyszer mintha némi nyugtalanság kezdette volna zavarni. Az apa vette észre, hogy egyik leány, a már 14 éves Franciska nem viseli magát elég áhitatosan. Az iskolában is, otthon is abba járt az apa, hogy a leányt szoros fegyelem alá fogják, nehogy valamiképpen erőt vehessen rajta a mutatkozó önállósági hajlam. Talán már egészen rendben levőnek hitték a dolgot, midőn egy vasárnapi beszélgetés közben Franciska nagy merészen azt mondotta, hogy ő nem hiszi a miket a pap Jézus csodatetteiről prédikált. Ő úgy gondolja, hogy azt nem úgy kell érteni, hanem valahogy másképpen. Az apa teljesen megbotránkozott leányában, s egyenesen kitagadta, megvonta gondját a még csak 18 éves Franciskától. A leány nem esett kétségbe. Tanulni és dolgozni kezdett, de most már úgy ahogy

ő látta jónak, s az eredmény az lett, hogy husz éves korától kezdve írása után nemcsak megélt, hanem oly nagy hirre tett szert Angliában és Amérikában, a milyennel csak a nagy filozofusok dicsekedtek. Ez a nő barátja lett Channingnek, Parkernek, Martineának s az Unitáriusok legjelesebbjeinek, mert közöttük talált szíves fogadásra, mert önálló vallásos nézeteit meghallgatták és méltányolták. A XX ik száz harmincas éveitől végig, nem volt olyan vallási, filozófiai, társadalmi és nevelésügyi kérdés, amelyhez ez a nő: Cobbe P. Franciska hozzá ne szólott volna.

Ámbár olvasóink előtt teljesen ismeretlen lehet ez a név, mégis el kellett mondanom róla ennyit, mert nekem már harminc éve nagyon jó ismerősöm és mert sok szép gondolatában gyönyörködtem. És meg azért is, mert némi hasonlóságot látok az ő pályája és a mi Perczelnékké között. A Perczelnéjé még ennyire sem részletezhetem, mert azt csak azóta ismerem, a mióta először névtelenül azután neve alatt megjelent lapunkban feltűnő cikkeivel. De még talán akkor sem mennék részletekbe, ha ismerném neveltetését, mert ezeket legjobban megismerhetni könyvéből,* a mely húsvéti ajándékképpen kezünkbe jutott.

A Perczelné könyve mindenekelőtt úgy tekintendő, mint egy mélyen gondolkozó lélek vallástétele, mint egy érző szív fojtott érzelmeinek nyílt kitörése. Lelke belát a vallásos, theologiai és philosophiai kérdések redői közé, tehát ő maga is filozofus, szíve nem nyugszik meg a pillanatnyi, vagy alkalmi érzelmek hatásában, hanem az érzelmek mélyére bocsátkozik és tisztába akar jőni azzal, hogy mi érzelmi van a vallásban s ahoz mi köze van a legtökéletesebb érzelm forrásának, az égi atyának s a humánus érzés nagy művelőjének, a Jézus Krisztusnak.

De Perczelné nem marad meg az önvallomásnál, őt nem elégti ki az, hogy tisztázza maga előtt a hitet s megtalálja a vallás főkérdéseire a feleletet, ő jóval túl megy a mistikus filozofusok határán s valóban csak a reformátorok légkörében találja otthon magát. Szereti használni a XVI-ik százbeli reformátorok fegyvereit, mert látja, hogy a magyar protestáns egyházak vize még mindig abban a régi mederben folydogál, mert éber szemmel észre veszi, hogy a mai kort új eszmék érdeklik, új kérdések izgatják. Nemcsak szemléli, hanem bele is nyúl a modern szocializmus és a modern nő kérdéseibe. Ez a tekintélyes kötet az utóbbi tiz esztendőnek minden fontos

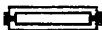
* Felolvasások és közlemények a modern vallásbölcészet és szociológia terén. Írta Perczelné Kozma Flóra.

kérdésében olyan véleményt mond, amely jogot tarthat az elfogulatlan bíráló komoly figyelmére. Ezt a kötetet nem szabad a divatos napi kritika szólamaival elhantolni, azért, mert egy felekezeti névvel jelzett vallást, az unitáriust, a többi fölött előnyben részesíti, azért sem, mert nálunk még mindig az a szólam, hogy az ekkleziában az asszonyok hallgassanak. Hát bizony ez az asszony szólott és azzal jogot szerzett magának első helyen az unitárius jelesek között, de nyomban a mellett a fölvilágosult, tiszta vallás védői és apostolai között.

Állításainkat be fogjuk bizonyítani más alkalommal. Most még csak a köszönet, az elismerés s a tisztelet szavainak juttatunk helyet.

A mult százszentévekben nőink hősiességgel védelmezték és tartották fenn az unitárius vallást és intézményeit, ime most tudásukkal, tisztult gondolataikkal az irodalom mezején dolgoznak. Üdvözet és hála Percelnének ezért az önfeláldozó, nemes, nagy munkáért.

B. Gy.

A hódmezővásárhelyi unitárius templom.

Már elmúlt másfél éve. Kolozsvárt voltunk a főtanácson. A tornacsarnoki ebéden egyszer fölállott egy zömök, őszülő, de csengő hangú alföldi magyar. Pohárköszöntőt mondott, de valósággal szöveget intézett az erdélyi testvérekhez. Sokan gyönyörködtek abban a beszédben, kevesen indultak meg rajta s még kevesebben tettek úgy, amint Kovács József, a hódmezővásárhelyi Maecenás óhajtotta.

Ez a nagyszívű és nem kisebb eszű ember azt akarta, hogy segítsük meg őt egy kis pénzzel s ő templomot épít nekünk, de szépet és dicsőségeset. Megéltünk, de üres tarisznyával bocsátottuk el. Szerettük, de nem vigasztaltuk meg. Miért? Mert szegények vagyunk!

Ne bántsuk azt a szegénységet! Mi igazabb, minthogy nagyon szegények vagyunk? Tudom, hogy ha egy nagyon gazdag ember lett volna jelen, de csak olyan, amilyen Kovács József, ma készülnének Hódmezővásárhelyen templomot szentelni. Ő adta a fundamentumot, a téglát s a cserepet. Attól a másiktól kitelt volna a pénz és volna az Alföldön egy Dávid Ferenc-templomunk!

Kell, hogy legyen, ezt mondja Hódmezővásárhely unitárius papja. Többet is mond, de azt ne ismételjük, mert az ijesztő, az szörnyen lesújtó, mivelhogy lehetséges.

Nekünk templom kell és nem rom. Élet és nem halál.
Égbe néző torony és nem koporsó.

Lehetséges volna-e? Nagyon könnyen, ha erősen akarnók.
Van 50.000 olyan unitáriusunk, aki egy nyári nap első felében
meg tud keresni egy koronát. Csak erről az egy koronáról kell
lemondani és a Dávid Ferenc születése évfordulóján, midőn a
budapesti nemzetközi kongresszusról visszatérünk, Hódmező-
vásárhelyt megállunk és fölszenteljük a Dávid Ferenc-templomot.

Miről van szó? Arról, hogy *a tiz éven felüli unitáriusok
mindenike adjon egy koronát.*

Hej, Dávid Ferenc népe, ha a te szivedet megfogná a
szikra és azt mondanád: *úgy léssen, mert én magam s mind-
azok, akikhez szavam elér, 1908 november 15-ig* beküldjük Hód-
mezővásárhelyre Kovács József gondnok kezéhez az egy koronát.

A Dávid Ferenc ünnepnek ez lesz az első nagy, fényes és
dicsőséges napja! Ebből fogja meglátni mindenki, hogy az a
halhatatlan nagy lélek csakugyan nem halt meg, hanem él és hat.

Embernek fia, gondolj és tégy jót! Csak egy koronát adj
minden családtagod után, aki a 10 éven felül van s Hódmező-
vásárhelyt meg lesz a Dávid Ferenc-templom! Legyen szabad
ezt a szent ügyet az unitárius nők kezébe helyezni.

B. Gy.

SZEGÉNY ÖREG CSERFA.

*Szegény öreg cserfa hevert ott
A kántori laknak kövecses udvarán;
Nyári zápor verte, napsugár égette
Eltűnt esztendőknek hosszu és nagy során.
De egyszer azután könnyörültek rajta,
Talpra állították szegénynek vén testét
Mosolygó husvétnak esős negyed napján
Kibárdolták szépen megfakult csontjából
A Jézus keresztjét ...*

*Rég is feküdt ottan; kitudja mikor volt,
Hogy végső csapást mért a fejszés tövére?
Régi vén társai még állnak s rügyeznek
Napsugaras tavasz beköszöntésére.
... De hisz neki is lőn már feltámadása:
Lakásommal szemben — fejét felemelve*

*Ott áll az útszélén — deszka tetőzettel
Kibárdolva szegény mind a négy oldalán,
Mint Jézus keresztje.*

* * *

*Az úton feljárók megbámulják szegényt,
Akad olyan is, aki fejét biccenti ;
Én meg ablakomból el-el nézem olykor!
És fel is sóhajtok: be sok juta neki!
Híveim eljárnak mellette, alatta
S mert, mi Jézusunkat nem a képben, jelben
Látjuk győzelemre jutni s diadalra,
Hanem életünkben... Sorsodat sajnáljuk
Te szegény korhadt fa!*

Karácsonyfalva, 1908. április 24.

Demeter Dénes.

A Budapesti Dávid Ferenc-Egylet záró felolvasó ülése.

A budapesti egylet április hó 25-én *Ferencz* József püspök és neje a Dávid Ferencz Egylet alelnökének jelenlétében tartotta ezidei utolsó felolvasó ülését nagy és előkelő közönség részvételével. *Józan* esperes mély tartalmú aktuális imája után *S. Fáy Szeréna*, a Nemzeti Színház művésznője és egyletünk hősiéges barátja szavalta el Váradí Antal »Nagypénteken« című remek költeményét a tőle megszokott tökéletességgel. Előadó *Máthé György* főgimn. tanár volt, ki »Az egyisten eszméje a Sokrates tanításában« című, nagy tanulmányon alapuló értekezletét olvasta fel. A görög bölcsészetben rejlő egyisten-eszmével és az unitarizmus tudományal megegyező hitével száll szembe Barthelémy Saint-Hilaire azon mondásával, hogy »az ész alapelve és a hité teljesen különbözök, ha ugyan nem ellenségek. Kiegyeztetésüket még a legfelvilágosultabb elmék is hiába kísérlték meg. Ma már meg sem kísérlük, mert a sikernek kevesebb kilátása volna, mint valaha!«

»Ha az unitárius vallás lényegét, alapelveit, megalakulása és fejlődése történetét ismerte volna«, feleli a felolvasó, »aligha tette volna a nagy horderejű kijelentést«. Azután rámutat az unitarizmus eszméjének fejlődéskéességére, a tudományos haladással való harmóniájára és részletesen elemézi Sokrates böl-

cseletét, melynek tiszta egyisten-hívése magas és tisztult filozófiai látása szinte a kereszténység csirájaként tekinthető.

A mélyen járó tudományos előadást nagy figyelemmel hallgatta a komoly témákhoz már hozzászokott egyleti közönség. A program érdekességét fokozták *Dr. Nagy György* országgy. képviselőnek — egyházunk kiváló tagjának — genialis költeményei, melyeket maga a szerző adott elő, óriási és általános lelkesedést keltve. E gyönyörű költeményeket szerkesztő urunk szives beleegyezésével egyenként közöljük a »Nők Világá«-ban.

Az énekszámokat *Svastits Eugénia* hangverseny énekesnő és *Korányi Frida* operaénekesnő, *Krausz Gusztáv* zenetanár orgona kísérete mellett látta el magas színvonalon álló művészettel, általános tetszést és megilletődést keltve.

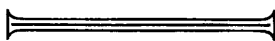
A nagyszámu közönség között ott láttuk *Dr. Bedő Albert* és *Dr. Székely Ferenc* gondnokokat is.

Az előadás után közös vacsorára gyűlt össze a társaság, hol *Ürmössy Miklós* elnök ékesszavú és emelkedett hangú pohárköszöntőben üdvözölte haladó egyházunk és egyletünk vezetőjét: *Ferencz József* püspököt és nejét, mire védnökünk és püspökünk egy gyönyörű toasztal reflectált a Fáy Szeréna által szavalt költeményre. Váradi Antal nagyszabásu költeménye poetikusan tárta elénk, hogy *kinek* halt meg Jézus Krisztus — püspökünk pedig folytatólagosan tette fel a kérdést, hogy viszont *kinek* támadt fel tulajdonképen a megváltó? A vakon hívó vagy a hitet csak *markirozó* divatos embernek e, vagy a kereszténységet *gyakorlatilag* érvényesítő munkásnak?!

A mély gondolatokat kifejező toaszt után *Faluvégi Áron* alelnök, *Máthé György* felolvasót éltette meleg és közvetlen hangon; *gratulál* annak a fiatalságnak, melynek tanára a mai atheista irányzat dacára a *tudomány* és *hit* közötti harmónián fáradozik! *Józan* esperes *Dr. Nagy György* vendégünket és költőnket köszöntötte fel, reményét fejezve ki, hogy fényes tehetségeivel egyletünk állandó barátjává szegődik, mire az ünnepelel képviselő egy genialis toasztal tett bizonyoságot erős és lelkes unitárius egyéniségéről. *Perczel Ferenc* végül *Ürmössy* elnökre ürtette poharát, *kinek* köszönhető a budapesti egylet gyors felvirágzása és következetes haladása.

Hívó lélekkel reméljük mindnyájan, hogy valóban mindig nagyobb és nagyobb missiót fog, kis egyletünk a mai zavaros viszonyok és szélsőségek között, teljesíteni.

P. K. F.

Levél Angliából.

Sheffield, ápr. 22-én.

Most már egészen szégyenlem magam, hogy olyan rég itt vagyok és még semmi részletesebb leírást nem adtam itteni életemről.

Az utazásomon kezdem, mert az olyan volt, melyhez hasonlóban én még nem részesültem, teljesen egyedül utaztam. Miss Emily Sharpe kísért ki az állomáshoz. Ez nagyon jól esett nekem és minden tettükből kitűnik, hogy minket, magyar lányokat, milyen igyekezettel akarnak boldoggá tenni és itt az idegenben is kedves otthont szerezni. A vidék elég egyhangú volt, de azért némely helyen kedves patakok, vagy kisebb folyamok rügyező fákkal és bokrokkal a partjukon, festői képet nyújtottak. Meleg nagy volt és útas rengeteg sok. A mi kupénkban 9-en voltunk az út egy része alatt. A vonat fél órát késett s mire beérkeztünk, szegény Street bácsi már meglehetősen régóta várt. A város első benyomása cseppet sem volt elragadó. Füst, por mindenütt. Épen azért a lakosok igyekeznek minél távolabb eső helyen lakást szerezni. Így Streeték is messze künt laknak, gyönyörű helyen. A ház előtt egy nagy park van tele tavakkal és ős fákkal. Az ünnepek alatt a folytonos hideg és havazás ellenére is igen élénk látvány volt a sok gyermek, sőt még nagy leányok és legények, amint ugróköteleken akarták egyik a másikat a versenyükön legyőzni. Narancs- és fagyaltárusok egész délután hirdették, hogy milyen jó és olcsó az övék.

Tegnap délután a néni, a bácsi és én kísértáltunk a staningtoni unit. templomhoz, hol nagy, évi gyűlés volt teával összeköttetésben. Ez egy egyszerű falusi eklézsia s így minket, városiakat s különösen Street bácsit, mint igen népszerű papot, nagy örömmel fogadták. Hosszú asztalok voltak a teához előkészítve és egy csekély belépti díj mellett nagyon is jól élveztük végig. Engem nagyon sok embernek bemutattak és többen azok közül apát már ismerték. 7 óraker nagy ünnepély volt. Mindnyájan átvonultunk a kétszáz éves templomba, hol magasra épített emelvényen a sok fiatalság, az énekesek vártak. Először pár szavalat volt, azután az ottani pap felkérte Street bácsit és egy másik urat, hogy tartsanak beszédet. Nagyon csodálkoztam, hogy olyan hirtelen milyen ügyes beszédeket tudtak összeállítani. Street bácsi megemlítette magyarországi útját kedves barátjához, Boros tanárhoz, kinek leánya jelenleg köztük van. Mindenki reám nézett s tetszett nekik, hogy van nekik, az eldugott kis falusiaknak egy olyan messzi országból jött ven-

dégük. Ma délután is megyünk egy másik, ehhez hasonló gyűlésre egy közeli városba. Csütörtökön nagy kirándulásra megyek egy itteni családdal, kik voltak Magyarországon.

Boros Irén.

DICSÉRET.

*Dicsérünk téged Mindenható Isten
Erőtlen ajkunk hálát zeng neked!
Buzgó szívükből szálló imádságunk,
Hallgasd meg, kérjük a Te szent neved;
Hiszen Te vagy a Bölcsesség, a Jóság,
Létünk s életünk minden gazdagságát
Mindenható! neked köszönhetjük,
Hallgasd meg a mi hála-énekünk!*

*Téged dicsérnek gazdagok, szegények,
Minden a Te hatalmad hirdeti;
A cedrusok és a kicsiny fűszál,
Létüket csak neked köszönhetik!
Téged dicsőít dalában a madár,
Téged magasztal a fényes napsugár,
Te vagy jelen oh Atyánk mindenütt;
Hallgasd meg a mi hála-énekünk!*

Soosmező

*Kelemen Lajos.**

*A pénz csak árt az olyan embereknek, a ki nem tudja, hogy
kell bánni vele.*

Lubbock.

* Ezt a dicséretet egy csendőrszolgálatban levő ifjú atyánkfia küldötte be. Vallásos érzelmének olyan bizonyosága ez, melyet mások is szívesen fognak olvasni.
Szerk.

Az én módszerem.

Szenteljünk naponként 15 percet
egészségünknek!

A fenti címmel és jelígével jelent meg az utóbbi napokban egy kis füzet, mely külföldön idáig 300 ezer példányban fogyott el, sőt magyarul is szokatlan magas példányszámban (10.000) jelent meg. Ki végigolvassa e könyvecskét: az többé nem fog csodálkozni e páratlan népszerűsége, hanem inkább azon, hogy mostanig mit sem hallott felőle. Ha az emberek csak minimális mértékben meg tudnák becsülni egészségüket s nem fataliszticus nyugalommal néznének elébe a betegségeknek, ha az egészség ápolásának érzése ki volna fejlődve: Müller P. J.-nek neve, hogy mást ne említsek, Kneippét ma már messze túlszárnyalttá kellett volna legyen.

A nemzeti kultúra fokmérője többé nem a szappanfogyasztástól; de a higiénia fejlettségétől — függ. S kellemetlen igazság talán, midőn kimondom, hogy Magyarország e tekintetben is még a Kelethez tartozik. Nincs ország Európában, Oroszországot kivéve, hol a halálozási arányszám oly magas lenne, mint nálunk; ahol az emberi élet, az egészség a legolcsóbb. Hogy messze ne menjek, egyházi lapjaink, melyek a vallásos és erkölcsi élet nevelésére oly nagy gondot fordítanak, a testtel alig törődnek valamit, pedig ez is csak valami. Talán csak nem a természettudományoktól való félelem az oka? ... Vagy minek tudjam be, hogy az én „Népszerű Egészségtan“-omról (melyről még a fővárosi napilapok is elismerőleg nyilatkoztak) csak az „Unitárius Közlöny“ emlékezett meg? A *Keresztény Magvető* szóra sem méltatta. Az *Unitárius Egyház* pedig az obligót később visszatérünk rá-val elintézte.

De hagyjuk ezt! Most egy oly könyvről van szó, melyet mindenkinek ösmernie kell. „Az én módszerem“ egy új alapokra fektetett, ideális szobatorna, mely a svéd, német és angol rendszerektől főleg abban különbözik, hogy semmiféle mellékeszköz a gyakorlatoknál nem szükséges. Tán abban egyszerűségük mellett oly zseniálisan fokozhatók a gyakorlatok kivitele, hogy a legerősebb embernek is munkát fog adni egyszer-kétszer való elvégzése. És mégis már a legkisebb gyerek is hozzáfoghat és az idős ember is régi ruganyosságából sokat visszanyer. És míg a többi rendszerek majdnem csupán a karizmok fejlesztését tűzi ki feladatul s a biceps túltengésével a cél be van fejezve: addig Müller a törzs izmaira fekteti a fősúlyt s közvetve a belső szervekre, melyeket szabályoz s anyagcserét élénkíti s

így az egész szervezetet kitűnően megerősíti. A régi görög asszonyoknak méltán csodált s eddig utól nem ért testi szépsége a gyakorlatok révén megközelíthető lesz. Ezenkívül az előirt s nyugedóra alatt elvégezhető és gyakorlatban légzési gyakorlatok s légfürdő is van. *Friss levegő, víz, napsugár és torna!* Ez a négy olcsó s épen azért meg nem becsült tényező elegendő, hogy a betegségekkel szemben a tüzetemet felvegyük.

Olvassa el a könyvecskét mindenki, ki önmagát becsüli vagy hozzátartozója van, Ara 2 korona, melybe e füzet kerül: annyi kamatot hoz, mennyiről a legmegrögzöttebb uszorás sem álmodik.

Dr. Barabás József,
kórházi igazgató-főorvos.

A szolgáló leányok a zsinat előtt.

Könyörgő levélben fordultak az 1793. évi h.-almási zsinat elébe a Brassóban szolgáló leányok, hogy az unitárius egyház adna segílyt, melyből Brassóban vásárolhassanak házat, hol az istentiszteletet gyakorolhassák. Megható ez a nagyon régi jelenet. De érdekes a folytatása is. A zsinat néhai Veress Sámuel utódaihoz fordul, mert őkegyelme „Úr Istenhez való buzgóságból ígérte volt magát a nevezett szükségekben a könyörgőknek felsegítésére, sőt már házat is az isteni tisztelet folytatására alkudtatott volt. Kéri a zsinat az örökösöket, hogy atyjok ígéletét ne vonják meg, minthogy annak teljesítésével nemcsak a néhai úrnak, hanem successorainak is örökös emlékezete fennmarad“.

A Nők Világa olvasói s általában az unitárius nők nagyon büszkék lehetnek, hogy soraikban olyan nő van, aki a vallástudomány és a bölcselkedés terén írott művével dicsőséget szerzett egyházunknak és vallásunknak. Perczel Ferencnéről, lapunk kitűnő főmunkatársáról van szó, aki most bocsátott ki egy 370 lapra terjedő hatalmas kötetet. E könyvről itt most csak azért emlékezünk meg, mert nőinkben szeretnők fölébreszteni az érdeklődést. Nagyon óhajtanók, ha sokan elolvassák e cikkeket: »Unitárius nők világa«, »Nők az egyházi életben«, »A vallás szerepe a nevelésnél«, »A nő erkölcsi hatása«, »Karácsony«.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1908. máj. 1-től

I	Gy. 725	Sz. 900	Sz. 545	Gy. 915	ind	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 720	Gy. 750	Sz. 640	Gy. 935
	Sz. 515	" 827	" 651	" 553	érk	Kolozsvár	ind.	" 559	" 1110	" 708	" 1259
	" 532	" 854	" 830	" 611	ind		érk.	" 521	" 1050	" 647	" Sz 1223
	" 651	" 1016	" 1029	" 726	érk	Ar.-Gyéres A)	ind.	" 348	" 930	" 518	" 1046
	" 715	" 1044	" 1116	" 750	érk	Kocsárd B)	ind.	" 307	" 900	" 443	" 1008
	" 805	" 1145	" 1246	" 831	érk	Tövis	ind.	" 157	" 812	" 338	" 900
	" —	" 1227	" 128	" 908	nd/s		érk.	" 127	" 800	" 252	" —
	" —	" 100	" 204	" 935	érk	Küküllőszög C)	ind.	" 1248	" 735	" 220	" —
	" —	" 153	" 307	" 944	érk	Kis-Kapus D)	ind.	" 1141	" 656	" 124	" —
	" —	" 333	" 452	" 1051	érk	Segesvár E)	ind.	" 950	" 549	" 1151	" —
	" —	" 359	" 525	" 1114	érk	Héjasfalva	ind.	" 910	" 529	" 1125	" —
	" —	" 751	" 928	" 209	érk	Brassó F)	ind.	" 531	" 245	" 806	" —
II	Gy. 725	Sz. 800	Gy. 200	Sz 1010	ind	Budapest k. p. u.	érk.	Sz. 610	Gy. 110	Sz. 720	Gy. 935
	" 1212	" 329	" 654	" 605	érk	Arad	ind.	" 930	" 818	" 1125	" 416
	" 1222	" 402	" 704	" 635	ind/s		érk.	" 850	" 808	" 1050	" 401
	" 307	" 902	" 1001	" 1041	érk	Piski α)	ind.	" 412	" 508	" 615	" 105
	" 401	" 1030	" 1101	" 1204	érk	Alvincz β)	ind.	" 248	" 409	" 448	" 1205
	" 427	" 1049	" 1113	" 1224	érk	Gy.-Fehérvár γ)	ind.	" 230	" 357	" 428	" 1136
	" —	" 1125	" 1135	" 1258	érk	Tövis	ind.	" 200	" 333	" 355	" —
A.	Sz. 733	V. 1050	V. 659	Sz 1026	ind	Ar.-gyéres	érk.	Sz. 505	V. 1015	V. 320	Sz. 912
	" 755	" 1112	" 721	" 1043	érk	Torda	ind.	" 445	" 955	" 300	" 852
B.	V. 201	Sz. 805	Sz 319	Sz. 910	ind	Kocsárd	érk.	Sz. 740	Sz. 240	Sz. 834	V. 1231
	" 253	" 846	" 400	" 951	érk	M.-Ludas B ¹)	ind.	" 700	" 200	" 754	" 1143
	" 453	" 1025	" 537	" 1127	érk	M.-Vásárhely	érk.	" 526	" 1225	" 615	" 935
	" 506	V. 1042	V. 545	" —	ind/s		érk.	" —	" 900	V. 544	" 915
	" 635	" 1216	" 714	" —	érk	Szász-Régen	ind.	" —	" 734	" 416	" 754
	" 830	" 206	" 905	" —	érk	Déda	ind.	" —	" 542	" 242	" 617
B ¹	V. 345	T. 425	" —	" —	ind	M.-Ludas	érk.	V. 730	" —	" —	" —
	" 919	" 646	" —	" —	érk	Sajó-Magyarós	ind.	" 152	T. 615	" —	" —
	" 1014	" 746	" —	" —	érk	Besztercze	ind.	" 109	" 530	" —	" —
C.	V. 302	V. 243	" —	" —	ind	Küküllőszög	érk.	V. 844	V. 648	" —	" —
	" 902	" 838	" —	" —	érk	Sóvárad	ind.	" 395	" 105	" —	" —
D.	Sz. 228	Sz 1120	V. 710	" —	ind	Kis-Kapus	érk.	V. 923	Sz. 615	Sz 1241	" —
	" 358	" 1257	" 915	" —	érk	Nagy-Szeben D ¹)	ind.	" 731	" 445	" 1120	" —
	V. 812	V. 548	" —	" —	érk	Fogaras	ind.	" 333	" —	" 442	" —
D ¹	V. 521	V. 145	V. 825	" —	ind	Nagy-Szeben	érk.	V. 700	V. 322	V. 1009	" —
	" 557	" 221	" 913	" —	érk	N.-Disznód	ind.	" 627	" 248	" 935	" —
E.	V. 310	V. 1034	" —	" —	ind	Segesvár	érk.	V. 917	V. 503	" —	" —
	" 342	" 1104	" —	" —	érk	Héjasfalva	ind.	" 849	" 434	" —	" —
	" 619	" 133	" —	" —	érk	Sz.-Üdvarhely	ind.	" 700	" 234	" —	" —
F.	Sz. 515	Sz. 841	V. 305	T. 700	ind	Brassó F ¹)	érk.	Sz. 825	Sz. 159	V. 633	Sz 848
	" 630	" 1010	" 430	" 823	érk	S-Szt-György F ²)	ind.	" 705	" 1241	" 505	" 1098
	" 757	" 1149	" 612	" —	érk	Kovászna	ind.	" 538	" 1120	" 335	" —
	" 851	" 1249	" 705	" —	érk	K.-Vásárhely	ind.	" 449	" 1033	" 245	" —
F ¹	V. 835	V. 300	V. 933	" —	ind	Brassó	érk.	V. 727	V. 132	V. 750	" —
	" 1028	" 422	" 1035	" —	érk	Zernest	ind.	" 600	" 1155	" 632	" —
F ²	" 902	V. 1035	T. 1244	V. 500	ind	S-Szt.-György	érk.	V. 635	V. 1205	V. 425	Sz. 838
	" 1107	" 1242	" 451	" 831	érk	Cs.-Szeroda	ind.	" 345	" 903	" 223	" 636
	" —	" 306	" 931	" —	érk	Cs.-Gyimes	ind.	" —	" 445	" 207	" 430
α	Sz. 610	V. 1125	V. 402	V. 1100	ind	Piski α ¹)	érk.	V. 425	V. 1035	V. 300	Sz. 820
	" 1006	" 358	" 755	" 440	érk	Petrosény	ind.	" 1201	" 715	" 1036	" 505
	T. 1157	" 601	" 924	" 623	érk	Lupény	ind.	" 1033	" 540	" 848	T. 301
α ¹	T. 620	V. 1135	T. 425	V. 1032	ind	Piski	érk.	V. 448	T. 1025	V. 250	T. 810
	" 718	" 1220	" 523	" 1116	érk	V.-Hunyad	ind.	" 408	" 938	" 210	" 722
β	V. 200	V. 743	Sz. 411	" —	ind	Alvincz	érk.	V. 645	Sz 1137	V. 848	" —
	" 655	" 1247	" 809	" —	érk	N.-Szeben	ind.	" 152	" 757	" 342	" —
γ	V. 437	V. 940	T. 436	" —	ind	Gyulafehérvár	érk.	V. 723	T. 1103	V. 614	" —
	" 733	" 1232	" 747	" —	érk	Zalathna	ind.	" 455	" 820	" 343	" —

Nyom. az "Ellenzék"-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLASOS ÉS ERKÖLCSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI ———
Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.	113	□	A bordosi unitárius templom elfoglalása	124
A hódmezővásárhely unitárius templom — B. Gy.	115	□	A kolozsvári unitárius egyház- község. Presens.	125
Kérelem Ürmössy Miklós	115	□	A Dávid Ferenc-Egyletből D-s.	126
Az E. K. Tanácsból. — V.	116	□	Egyleti élet és munkásság.	128
Az unitárius egyház ügye az ország két háza előtt	118	□	Irodalom	131
Azt éneklí a kis madár. (Köl- temény.) József János.	123	□	Köszönet és felhívás. Kiss K. ...	132

Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szivetemet hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad inlett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esedekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet*: Névnapi, karácsonyi, újevi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prot. E. I. Lap*: Zamatos, kenetes, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keresztény nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ara csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszbeszárnykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvtárosoknál, Székelykereszturt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

Jeleseink élete és jelleme

egy hat a kedélyre, mint a tiszta napsugár a feszlő bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelkőknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**. *Jeleseink élete és elleme*, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kőváry László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahámi Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kőváry László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. Aranyosrákosi *Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmöczy János* írta Gyöngyösi István, *Böloni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovic Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kaáli Nagy Elek*, *Berde Mózsza*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. Az új *kollegium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. Az *unitárius kollegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Protestáns szövetség. A katolikus népszövetség a protes-
tánsokat is szervezkedésre buzdította. Budapesten népes gyű-
lést tartottak és kimondották, hogy szervezkedni fognak. Ezt
szokták reactionak nevezni. S kivonná kétségbe, hogy a
katholikusok országos actioja nem jogosította föl a protestánsok-
kat és minden jó hazait az ébredésre és ellenállásra. Mert a
kath. népszövetség nemcsak azt jelenti — a mihez mindenki
nek joga van — hogy a katolikusok erőt nyújtsanak gyenge
és elhagyott híveiknek, s védjék őket, hanem egyenesen azt,
hogy a nemkatholikusok ellen mindent kövessenek el. Tehát
harc az egyház érdekében a polgártársak ellen, ha kell, a
békeesség árán is. Egy városi plébános kézzelfoghatóan meg-
magyarázta, mit jelent ez a mozgalom, mert midőn egy pro-
testáns ember kérte a szavazatát egy városi tisztségre, így
válaszolt: én csak katolikusra szavazok.

*

A központ ellen rendes szokás szerint zúgolódnak az
emberek, legyen az akár politikai, akár egyházi, akár családi.
Az államkormány mindig szörnyüségesen ros. Csak azt nem
csinálja, a mit kellene. Az egyházi kormány, vagy nagyon avult,
vagy önkényes. A családfele mindig „öreg“. A t. maturans úrfi
gúnyos és kicsinylő modorban, emlegeti „az öregemet“, aki
fősvény, mert nem ad anyyi pénzt, a mennyit az úrfi el szeretne
verni. A kedves jó csemete zajong és szájaskodik, de az igazi
nemes boszura, arra nem gondol, hogy ne fogadja el azt a
pár nyomorult koronát, hanem elégedjék meg a saját keres-
ményéből gyűlt fillérekkel.

*

A tanuló ifjú legfurcsább és legérdekesebb tagja a társadalomnak. Szorosan véve nem is tartozik a társadalomhoz. A családból is félig-meddig ki van lépve. Az iskolának ő a disze, mert nélküle semmit sem ér az iskola. De az iskolának is egy nagy részök csupa vesződés, mert ezek már kevéssé tartoznak az iskolához, miután nem tudnak vagy nem akarnak tanulni. A tanulótól először is, utolszor is azt kívánják, hogy tanuljon. De ma már tisztában van az iskola, azzal is, hogy a tanulótól nem betütanulást kíván, hanem mindent, a mi a lelkét s a testét növeli és edzi. Mindenik tanulóban a jövő nagy emberét látjuk s azért becsüljük, szeretjük s azért tartjuk őt egy külön társadalom: az iskola tagjának. A nyári szünet a szülők néme-lyikének sok aggodalommal terheli meg lelkét, mert az ők fiokról az van bebizonyítva, hogy tanulónak nem jó s talán nem is való.

*

Az unitáriusok Angliában és Amérikában hatalmas évi gyűléseket tartottak ugyanazokon a napokon. A számító és hidegvérű angolok a vallás hívó szavára fölhevülnek és egy egész hétre félbehagyják üzletüket, foglalkozásukat s elútzanak, ha kell, az ország másik részébe. Az a meleg kézzsoritás, azok a barátságos szóváltások, azok a hallott lelkes szónoklatok, az a szívből szóló éneklés, bár pénzre be nem váltható, bőven megfizeti fáradságukat, mert lelküknek szüksége van vallásos érzültre, istenes sugallatra. Az amérikai hevüλέkenyebb s ő nemcsak egy-két száz kilométert, hanem 4—500 at s ezeret is készséggel utazik, hogy hallhassa az ősz patriarchát Dr. Hale Edvárdot, vagy valamelyik ifjabb jelesöket, mert vágyik az új eszmére, a nagy és merész gondolatra. Az amérikai tudja, hogy minden ember csak annyit ér, a mennyit dolgozni tud, tehát mindenki keresi az alkalmat, hogy megmutathassa, hogy ő is érdemes polgára városának és egyházának.

*

Van egy új vallás, a melyet azonban „tudománynak“ neveznek s ráadásul „keresztény tudománynak“. Mint minden ujdonság, ez is hódít Amérikában és Angliában, mert lehetetlen és hihetetlen csodadolgokat hirdet. Legfőbb foglalkozása az orvoslás, örvösság és orvos nélkül. De mégsem, mert orvosai is vannak, a kik „kezelik“ a beteget, holmi lelki kurával. Kezelik, holott azt akarják elhíttetni, hogy sem betegség, sem fájdalom nincs. Ha az „orvos“ jól ért a suggestióhoz, a beteg nem érzi magát betegnek, sem sántának, sem guttaütöttnek, mert olyan betegség nincs az ő gondolkozásuk szerint. Furcsa, hogy a kuráért semmiféle orvos sem követel oly nagy árat, mint az övék. Azt mondják, hogy az új vallás alapítója, Eddyné asszony immár milliomos.

A hódmezővásárhelyi unitárius templom.

Az első hatás meg van. Az első reménysugár fölcillant. Talán mégis nem lehetetlen, hogy a Dávid Ferenc-emléktemplom meg leszen Hódmezővásárhelyt.

Ma június hó 3-án hallottuk az első hírt. Elmondjuk, mert nagyon érdekes. A vidéken, Kolozsvártól nem messze, az édes anya olvasta az Unitárius Közlönyt s nyolc éves kis fia tudakozta, hogy mit olvas. Eppen a hódmezővásárhelyi templom cikkét olvasta. A kis fiu kíváncsi volt s kérte édes anyját, olvasná el neki.

A gyermek nagy figyelemmel hallgatott egy darabig, de mikor a vége felé kezdett közeledni, nagyon nyugtalan lett, kipirult s végül így szólt:

— Ma, lelkem, nekem van két koronám a perselyemben, engedje meg, hogy küldhessem el Hódmezővásárhelyre. Ugy-e megengedi?

Most már az anya lett izgatott . . . az örömtől.

— Ugy-e, mama, megengedi?

— Hogyne engedném meg, édes, kis fiam. Megengedem, s el is küldöm a te két koronádat s a mellé adok még egyet apa, egyet mama s egyet-egyed a két testvéred helyett.

Nem tudjuk, hogy ez a hat korona lesz-e a legelső küldemény, de azt érezzük, hogy az ilyen édes s ilyen fényes koronák arannyá változnak a szent cél érdekében.

Ezekhez még jönni fog több is.*

B. Gy.

Kérelem.

Mint a budapesti egyházközség küldöttje, résztvettem a Hódmezővásárhelyen f. évi jun. hó 21-én tartott egyházköri közgyűlésen. Ez alkalommal magam is személyesen győződtem meg arról, hogy a hazai unitárizmusnak hatalmas, missziói érdeke az, hogy ott minél előbb felépüljön az első alföldi unitárius templom! S hogy ez létesülhessen, nem több, mint 5—6 ezer forintra (10—12 ezer K.) lenne szükség. A többit (telek, téglá, cserép stb.) Kovács József atyánkfia, ez ideálistelkű férfiu, ki, mint köri felügyelőgondnok áll a Duna—Tisza menti egyházkör élén, a magáéból fogja fedezni. E lapok lelkes szerkesztőjével együtt, én is felkérek minden unitárius és liberális érzésű embert, hogy kegyes adományaival segítse elé a hódmezővásárhelyi templom felépítésének nemes és nagy munkáját. A magam részéről szerény 40 koronával meg is kezdem a gyűjtést.

Ürmössy Miklós.

* A kis adakozó az Ürmössy Jenő birtokos fia, Géza. Azért áruljuk el mert lám nagybátyja is ugyanazt cselekszi, amit ő.

Az E. K. Tanácsból.

Junius hó 17-én tartott ülés.

Napirend előtt fölszólalt Fekete Gábor egyházi főgondnok úr ő méltósága s a lelkesedés hangján emlékezve meg az egyházunk életében előfordult ama nagy eseményről, hogy püspökünk ő méltósága a főrendiház junius hó 11-én tartott ülésén az egyház érdekében, annak az 1848. évi XX. t.-c. alapján való segélyezése ügyében beszédet tartott, mely beszéd rokonszenves fogadtatásra találván, gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltósága is megnyugtató, kedvező választ adott, határozottan kijelentvén, hogy az 1909. évi állami költségvetésbe egyházunk is az aránylagos állami segéllyel föl lesz véve, indítványozta, hogy az egyházra nézve epochalisnak mondható esemény az E. K. Tanács jegyzőkönyvében örökíttessék meg és a püspök urnak fejeztessék ki a legmélyebb köszönet és rendíthetlen bizalom. Az E. K. Tanács egy értelemmel, örömmel tette magáévá az indítványt.

Az elnöki előterjesztések rendén püspökünk ő méltósága jelentette be örömmel, hogy ugyancsak az egyház segélyezése ügyében Pataky László küküllőköri felügyelő gondnok, országgyűlési képviselő az országgyűlés május hó 21-én tartott ülésén fölszólalt, mely fölszólalást dr. Nagy Dezső református és dr. Isekutz Győző róm. kath. vallású képviselők is melegen pártolva, a vallás és közokt. miniszter úr az egész ház helyeslése közt jelentette ki, hogy az unitárius egyházat illető megfelelő segélyezésről gondoskodni kötelességének tartja, ajánlja, hogy az E. K. Tanács Pataky László afia iránti hálás köszönet kifejezésével vegye tudomásul ezen örvendetes eseményt. Az E. K. Tanács örömmel fogadta el az elnöki előterjesztést.

Végh Mihály egyházi és püspöki titkárnak az elnökileg elintézett ügyekről beterjesztett havi jelentéséből főlemlítjük, hogy a vallás és közokt. miniszter úr ujabban Benedek Mihály székelykereszturi tanítónak utalta ki tanítói fizetésének kiegészítésére szükséges államsegélyt; az ádámosi egyházközség templomában található műrégiségek eladása engedélyeztetvén, a magyar nemzeti muzeum igazgatósága értesítetett, hogy az egyházközség átadja a műrégiségeket a muzeum által korábban följánlott 4000 kor. árért; a vallás és közokt. miniszter értesítése, hogy Kiss Sámuel széplaki lelkes özvegyétől a kongrua visszatéríttetését nem kívánja, tudomásul vétetett.

A kereszturi, aranyostordai, dunatiszamenti egyházkörökben megtartott esperesi vizsgálatról fölterjesztett jegyzőkönyvek egyes észrevételekkel tudomásul vétettek. A homorodabásfalvi,

firtosváraljai egyházközségek építési szerződési jóváhagyattak. A polgárdii egyházközségből örömmel vétetett tudásul, hogy gr. Batthyány Lajos ő méltósága egy darab 560 kor. értékű ingatlant, Szücs Ferenc 100 koronát, Fekete Mihály 2 darab himzett urasztali terítőt ajándékoztak. A két első adományról felterjesztett szerződés, illetve adománylevél jóváhagyatott. Kuncz Elek kormányképviselőnek a kereszturni gimnáziumban tett hivatalos látogatásáról feltérjesztett jegyzőkönyv egyebekben megnyugvással vétetett tudomásul, azonban azon észrevételére, hogy az intézeti helyiségek minden kritikán alól állanak, megjegyezte az E. K. Tanács, hogy bár hiányai ismertek, mégsem oly rosszak, amit igazol az is, miszerint a tanulók egészségi állapota kedvező. A tordai gimn. 1907. évi számadása, egyes észrevételekkel, helybenhagyatott. Helybenhagyatott a debreczeni Szabó József és testvére Szabó Zsófia alapítványi birtok 1907. évi számadása is. A kollegiumi konviktus 1908/9. tanévi belső emberi nyugdíjalap, főgimnáziumi, kebli tanári és özvegy árvai alap, kórház-alap, Konc-alap, Berde-alapok, Augusztnovics-alap, konviktusi alapok 1909. évi költségvetése elfogadtatván, helybenhagyásra az E. Főtanács elé terjesztetnek. A belső emberi nyugdíjalapból 1909. jan. 1-től teljes szolgálat után nyugalomba menők részére 1200 koronában hozatott javaslatba az egység azzal, hogy a nyugdíjmaximum 4 évig semmi körülmény között se emeltesék, nehogy az alap egyensúlya megbillenjen. Az 1907. évi összesített vagyonmérleg szerint egyházunk tiszta cselekvő vagyona 1907. év végén: 5,077.632 kor. 92 fill., az előző évinél több 119.390 kor. 03 fillérrrel. A kollegiumhoz 1908—909 tanévre internátusi felügyelőknak alkalmaztattak Borbély István és ifj. Sándor János tanárjelöltek. A főgimn. 1908—909. tanévi tantárgy felosztása jóváhagyatott. Óraadónak alkalmaztatott Borbély István és Gelei József tanárjelölt. Dr. Tompa János kollegiumi orvos nagy, kimerítően részletes évi jelentése méltányló elismerés kifejezése mellett vétetett tudásul. A főgimn. államsegély fölemelését, illetve a szerződés revízió alá vétetése, a minisztertől feliratilag kéretni határozatott. A kereszturni gimn. játéktér berendezésére vonatkozólag fölterjesztett költségvetés jóváhagyatott. A vallás és közokt. miniszter úr értesítése, hogy Tordán az állami gimnáziumot f. évi szept. hóban megnyitja, tudomásul vétetett s a szükséges intézkedések megtétettek.

A várfalvi egyházközség templomjavítására vonatkozó költségvetés jóváhagyatott. A kolleg. tanulóknak szünidei konviktusi díjban 365 kor. 06 fill. elengedtetett. Sajnálattal vétetett tudomásul, hogy a Dr. Bedő Albert-féle pályadíjra csak két pályamunka érkezett. A pályaművek Dr. Boros György elnök-

lete alatt Csifó Salamon és Gálfi Lőrinc tagokból alkotott bizottságnak adatik ki bírálatra. A kolleg. igazgatóságnak az érettségi vizsgálat eredményéről beterjesztett jelentése megnyugvással vétetett tudásul. Ezzel kapcsolatosan az E. K. Tanács örömmel és hálás köszönet kifejezésével vette tudomásul, hogy Br. P. Horváth Kálmán egyházi főgondnok úr ő méltósága ismételten 300 koronát ajándékozott jól tanulók jutalmazására. E nemeslelkű, nagybecsű adomány most már 29-ikszor ismétlődik s összesen 8700 koronát teszen. A kultura oltárára hozott ezen nagymérvű áldozatkészséget az E. K. Tanács bejelenti a vall. és közokt. miniszter úrnak is.

V.

Az unitárius egyház ügye az ország két háza előtt.

A f. év nagyon nevez tes év lesz egyházunk történelmében. Nemcsak a képviselő, hanem a főrendiházban is felszólalás történt egyházunk érdekében.

A képviselőházban küllőköri gondnokunk Pataky László orsz. képviselő, a főrendiben főtisztelendő püspökünk. Ez volt az első szó ügyünkben a főrendeknél. Nagy becsű felszólalás volt a Nagy D. ev. ref. és Issekutz Győző r. kath. vallásu képviselők s a Gróf Apponyi Albert vall. és közokt. miniszter úré, midőn ezeket ékesen fejezte be. A beszédeket átvettük és megörökítjük lapunkban:

A képviselőházban május 21.

Pataky László: A költségvetés áttekintése után látom, hogy a 14. sorozat alatt, a hol a magyarországi református és ágostai hitvallásu evangélikus egyházaknak az 1848: XX. t.-c. 3 §-a értelmében megadott segélyek fel vannak véve, az unitárius egyház a segélyezésből kimaradt. Miután az 1848: t.-c. 3. §-a értelmében van ez a segély felvéve és miután az 1848: XX. t.-c. 1. §-a azt mondja, hogy az unitárius vallás törvényesen bevett vallásnak nyilvánítatik, kérdem a nagyon t. vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogyan maradhatott ki az unitárius egyház a segélyezett egyházak közül?

Az unitárius egyház mindig és minden időben hazafias volt, megtette a maga kötelességét. (Igaz! Ugy van!) Egyházközségei Erdélyben, nemzetiségi vidékeken vannak szerteszét szórva, a hol valóságos magyar nemzeti missziót teljesítenek. Nagyon kérem tehát az igen t. vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy a többi protestáns egyházak mellett az unitárius

egyházközönséget is méltóztassék ebbe a segélyezésbe felvenni s a mennyiben ez a jelen költségvetés keretében nehézségekbe ütköznék, akkor legalább kegyeskedjék odahatni, hogy a jövő évi költségvetésben vétessek fel a segélyezett egyházak közé az unitárius egyház is. (Helyeslés.)

Az 1848:XX. t.-c. 3. §-a azt mondja (olvassa): „Minden bevett vallásfelekezetet egyházi és iskolai szükségéi közálladalmi költségek által fedeztessenek, s ez elvnek részletes alkalmazásával a miniszterium megbizatik“.

Ennek alapján vagyok bátor előbb előterjesztett kérelmet megismételni. (Helyeslés.)

Nagy Dezső: Én a magyarországi református egyháznak tagja vagyok, (Halljuk! Halljuk!) az egyházi életben, annak adminisztrációjában részt veszek, s a magam részéről (Felkiáltások a baloldalon: Hangozabban!) Halljuk! Halljuk! a legnagyobb örömmel járulok az előttem szólott felszólalásához. Az unitárius egyház a protestáns felekezeteknek mindig testvéregyháza volt, nemcsak egyházilag, hanem magyar nemzeti szempontból is. Valamint a reformátusság úgyszólván a magyarság magvát képezi, azonképen az unitárius egyház is Erdélyben igazán hatalmas, nagy nemzeti missziót teljesít. Ennek támogatása nemcsak a törvény szerint jogosult tehát, hanem nemzeti szempontból is felette örvendetes. A felszólalt képviselő úr kérését tehát a magam részéről is igen melegen pártolom.

Issekutz Győző: A magam részéről pártolom Pataky László t. barátomnak indítványát, illetőleg csatlakozom az ő kéréséhez, a melyre vonatkozólag különben is azt hiszem, hogy a kultuszminiszter úr és a mi álláspontunk közt eltérés nincs. Mert a ki végig hallgatta kultuszminiszter úrnak azon beszédét, a melyben a protestáns egyház és egyáltalában Magyarországon a felekezetek támogatása tekintetében elfoglalt álláspontját jelezte, és a ki a méltányosságát ismeri, annak kétsége sem lehet a felől, hogy igenis az unitárius egyház is törvénybe iktatott jogát meg fogja kapni.

Gr. Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter:

A mi már most az unitárius egyházra vonatkozó felszólalást illeti, biztosíthatom t. képviselőtársamat, hogy erről az egyházzól nem feledkeztem meg, nem feledkezhetem meg, mert az 1848:XX. t.-cikket végre akarom hajtani, és hogy abban a törvényjavaslatban, a melynek benyújtása küszöbön áll, és a mely a megfelelő formában állandósítani fogja az ezen törvényjavaslat alapján nyújtott segélyt, az unitárius egyház is aránylagos segélyben fog részesülni, ugyanazon alakban ugyanazon

módon és ugyanazzal a jogi hatálylyal, mint a két másik protestáns egyház. (Élénk helyeslés).

Hogy ez nem a fokozatos emelkedésben, úgy mint a többi egyházaknál évről-évre növekvő tételben, hanem egyszerre, egy összegben fog kifejezésre jutni, ennek oka az, hogy azon számbeli adatoknak, amelyekre ezt az aránylagos segílyt alapítani kellett, az unitárius egyházat illetőleg később jutottam birtokába, mint a többi egyházak tekintetében. Hanem méltóztassék azt is figyelembe venni, hogy az utolsó, az 1907. évi költségvetésben az unitárius egyháznak segítélyezése gondolom 50%-kal emelkedett az előbbi évhez képest. De ettől egészen eltekintve ismétlem, az 1848: XX. t.-c. címén az alkotandó törvényjavaslatban az unitárius egyház is befoglaltatik és ugyanazon alakban nyer kielégítést, mint a többi egyház. (Élénk helyeslés.)

A főrendiházban.

Ferenc József püspök: Nagméltóságú elnök úr! Méltóságos főrendek! A mikor bátorságot veszek magamnak, hogy a vallás- és közoktatásügyi tárca költségvetésének az egyházak segítélyezése címe részletéhez hozzászóljak, mindenekelőtt kijelentem, hogy azt a költségvetést én örömmel vettem tudomásul, örömmel veszem tudomásul, illetőleg fogadom el most is, mert az a nagymérvű fejlődés, a mely abban nyilvánul, lehetetlen, hogy örömmel ne töltse el a szívemet.

E felszólalásra tulajdoképen az indított, hogy miután a magyarországi unitárius egyház még ez évben sem lehetett szerencsés élvezetébe jutni az 1848: XX. t.-c. 3. §-ában foglalt kedvezménynek, holott a magyarországi református és ágostai hitvallású egyházaknak a múlt évben már felvett egymillió koronája a jelen évi költségvetésben kétmillió koronára van felemelve, sőt az erdélyi ágostai hitvallású evangélikus egyház számára is már a jelen évi költségvetésben fel van véve 100.000 korona abból a 200.000 koronából, a mely ezen egyház részére engedélyezendő lesz. Habár a képviselőházban a nagyméltóságú miniszter úr által egy felszólalásra, a mely ottan történt, adott nagybecsű válasza engem igen sok tekintetben örömmel nyugtat meg, méltóztassék mégis megengedni, ha nem tagadom el, hogy egy kis aggodalom maradt meg az én lelkemben.

Ezt a választ ugyanis, amelyért nem mulaszthatom el őszinte, hálás köszönetemet nyilvánítani a nagyméltóságú miniszter urnak, a következő szavakkal méltóztatott bezárni: „Ettől eltekintve“ — ez tulajdonképen az unitárius egyház segítélyének mult, 1907-ik évi költségvetésben történt jelentékeny felemelésére vonatkozik — a miért szintén egyházam nevében hálás

köszönetemet nyilvánítom — (olvassa): „Ettől egészen eltekintve, ismétlem, az 1848: XX. törvénycikk címén alkotandó törvényjavaslatban az unitárius egyház befoglaltatik és ugyanazon alakban nyer kielégítést, mint a többi egyház“.

E kijelentés szerint az unitárius egyháznak az 1848: XX. t.-c. értelmében leendő segélyezése, előttem legalább, szoros kapcsolatban látszik lenni azon benyújtandó törvényjavaslattal, a mely ezeket a segélyeket alapítványszerűleg lesz hivatva biztosítani; ámde tekintettel arra, hogy a jövő évi költségvetés minden bizonynyal már rövid idő alatt egybeállítatik, ez a törvényjavaslat pedig késedelmet szenvedhet, már annál fogva is, mert ez a törvényjavaslat közlendő lesz még a különböző egyházakkal, felekezetekkel is, a mire nézve különben épen ő nagyméltósága már m.nket is, a mi egyházunkat is felhívta, még a múlt évi október hó 4-én, hogy nevezzük meg képviselőinket, a kik ennek a törvényjavaslatnak közlésénél hivatva lesznek az egyházat képviselni, tehát mondom, minthogy megeshetnék ennél fogva, hogy a költségvetés elkészülvén és ez a törvényjavaslat még nem nyujtatván be a képviselőházhoz, az unitárius egyház a jövő évi költségvetésből kimaradna, illetőleg annak e címen adandó segély nem vétetnék fel a költségvetésbe: épen ezen aggodalom eloszlátása céljából volnék bátor ő nagyméltóságától megnyugtató választ kérni, sőt, a mennyiben csakugyan a jövő évi költségvetés egyáltalában megelőzné a vonatkozó törvényjavaslatnak benyújtását, tisztelettel arra vagyok bátor kérni ő nagyméltóságát, hogy ettől eltekintve, méltóztassék minden esetre az 1909. évi költségvetésbe a magyarországi unitárius egyház részére is megfelelő összeget az 1848: XX. t.-c. 3. §-ának kedvezményében való részesülés végett, eltekintve attól, ha a törvényjavaslat nem is jöhetne be addig a képviselőházhoz, felvenni. És e tekintetben legyen szabad ezt a kérésemet csupán igen röviden indokolnom.

Az 1848: XX. t.-c. 1. §-ban az addig csak Erdélyben törvényesnek elismert unitárius vallás az egész Magyarországra kiterjedőleg törvényesnek nyilvánított, a mi szerintem legalább mintegy bizonyosságul szolgál annak, hogy a vallásszabadság a polgári szabadsággal együtt él vagy együtt hal. Több joggal tehát a másik két protestáns egyház sem hivatkozhatik az 1848. évi XX. t.-c. ezen 3. §-ára, mint az unitárius egyház. Igaz, hogy az unitárius egyház létszáma hazánkban bizony aránylag nagyon kevés, de nézetem szerint épen ezt az arányt tekintve, azt hiszem, hogy a nemzeti kulturának nagyobb szolgálatot más egyház sem tett, mint a minőt az unitárius egyház megtett azon három és fél száz év alatt, a mikor bizony a magyar

állam még nem sokat gondolt sem a közneveléssel, sem általában az oktatással, és megtette ezt a szolgálatot azzal, hogy csekély létszámához képest egy főgimnasiumot, 2 algimnasiumot, 100—110 elemi iskolát tartott fenn, papnevelő intézetét nem is említve, önerejéből tisztán hiveinek hitereje és ebből fakadó áldozatkészsége által támogatva.

A mi végre az unitárius egyháznak hazafiságát illeti, azt hiszem, hogy ez nem szorul bizonyításra, hogy ehez egyáltalában kétely nem fér. Hiszen az unitárius egyház hiveinek legnagyobb része székely, azon nép fiai és leányai, a melyről a hazafias költő lelkesedve és lelkesítve zengi: „Nem fajult el még a székely vér, minden cseppje drága gyöngyöt ér.“ Haló poraiban is áldoit emlékü Kossuth Lajosunk pedig bizonyára csak a székely népre vonatkoztatva mondhatta azt, hogy Erdély Magyarországnak jobb karja. De hiszen napjainkban a magas kormány is magas gondjai közé sorozta a székely népet. Hadd legyen hát az unitárius egyház is az 1848: XX. t.-c. 3. §-ában való részesedés által, egy levezető csatornája annak a táperőnek, a melyre a székely népnek feltétlen szüksége van, nemcsak hogy fentartsa magát, hanem, hogy egyszersmind nemzetfentartó erejében gyarapodjék, izmosodjék és fejlődjék.

Amidőn legmélyebb tisztelettel ismételném a nagyméltóságú vallás- és közokt. miniszter urhoz intézett kérésemet, a méltóságos főrendeknek és a nagyméltóságú elnök urnak hálás köszönetemet nyilvánítom, hogy felszólalásomat meghallgatni méltóztattak.

Apponyi Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter: Ami már most Ferencz József ő méltóságának az unitárius egyházra vonatkozó megjegyzését illeti, gondolom, teljesen megnyugtathatom ő méltóságát. Először minden kétséget kizáró tény, hogy az unitárius egyházat az 1848: XX. t.-c. első szakasza a hazában bevett vallások közé sorozta, hogy ennek folytán e törvény 2. és 3. §-a és az abból származható minden igény az unitárius egyházra is kiterjed s a midőn ennek a törvénynek megvalósítását kezdeményezzük, ennek a kezdeményezésnek, ennek a megvalósításnak az unitárius egyházra is ki kell terjednie.

Ami pedig ő méltóságának azt az aggodalmát illeti, hogy, amennyiben késnék az organikus törvény, amely biztosítani fogja az egyházakat az 1848: XX. t.-cikk 3. §-a alapján élvezendő segélynek későbbi meg nem vonására nézve, a következő évi költségvetésben az unitárius egyház egyedül esnék el az ezen törvény alapján nyújtandó segélynek élvezetétől, erre válaszom kettő: először hiszem és reménylem, hogy ennek a törvénynek a benyújtása nem fog késni, mert törekvésem az, hogy minden közbenső lépést már úgy indítsak meg, hogy a törvény az 1909. évi költségvetéssel egyidejűleg léphessen életbe; ha azonban —

mivel ez nem egyedül tőlem függ, — e tekintetben mégis akadályok merülnek fel, hát méltányosnak tartom ő méltóságának kívánságát, hogy, mivel a protestáns egyházak az 1909. évi költségvetéssel már a mostani aktióban nekik biztosított segélyezés teljességének birtokába lépnek, ugyanaz történjék minden körülmények között az unitárius egyházra nézve is.

AZT ÉNEKLI A KIS MADÁR.

*Azt éneкли a kis madár az ágon:
Ne menjetek túl a székely határon,
Ne legyetek hűtlenek a hazához,
Ehhez a jó, édes-kedves anyához.*

*Ez az anya adott nektek életet,
Ez az anya melengetett titeket,
Ezt a meleg fészket itt ne hagyjátok,
M megbúsulna szegény édes anyátok.*

*Nektek csak egy hazátok van, de nekem
Kettőt jelölt, kettőt adott végzetem,
Én e kettőt néktek adnám cserébe,
Hogy ne legyek annyi vésznek kitéve.*

*Ha elmentek sohse lesztek boldogok,
Búbánattól sápadt lesz az arcotok,
Mert azokról, kik elmentek az a hir,
Hogy a lelkök hazavágyik, haza sír.*

*Simuljatok, boruljatok egymásra,
Gondoljatok az aggódó anyára;
Kérve-kérlek, intve intlek székelyek,
Ne tegyétek kockára az életet!*

A bordosi unitárius templom elfoglalása.

A bordosi unitárius egyházzól és temploma elfoglalásáról Orbán Balázs „Székelyföld leírása“ című művének második kiadásra szánt kéziratából, Báró Orbán János úr, a becses kézirat tulajdonosa szivességéből közöljük a következőket:¹

„Bordos egyike volt a legtekintélyesebb unitárius hitközségeknek, hol püspökei is gyakran megfordultak. Igy 1614 szeptember 25-én Thoroczkai Máté unitarius püspök itt tartott a pabér tárgyában tanácskozmányt Udvarhelyszék előkelőivel. Sőt az unitáriusok VIII-ik püspöke, Beke Dániel a bordosi papságból lett megválasztva, s mivel a lengyel és szász unitáriusokkal való nagyon is élessé vált viszály miatt Kolozsvárra nem mehetett, egyideig Bordos volt a püspöki székhely. Itt tartatott az 1675-ik évi zsinat is, amidőn a püspöki székhelynek Kolozsvárra való visszahelyezése kimondatott és fogantatott is. Beke itt időzése alatt a bordosi unitárius iskola, az alkalmazott jeles tanerők által oly hírre vergődött, hogy messze vidékről sereglett oda a fiatalság s főleg a helyi és szomszédos falvak fiatalsága kiváló műveltségre tett szert.

De csakhamar beárnyalta a nevelés keltette szellemi világosságot, s eltüntette az az által fakasztott jólétet a téritési vizsketeg sötét árnya, mert a földesur, Gróf Gyulaffy László egy Devini jezsuitát hozván Szentdemeterre udvari papul, ez az unitárius népség áttérítésére ösztönözte folytonosan az ily érdemekkel Bécsből kitüntetéssel kecsegtetett főurat. Pater Devini alkalmasint ura tudtával és felhatalmazásával 1728-ban, az udvari cselédségtől követve, egy nagy kereszt elővitele mellett indult Bordosra templomfoglalni oly napon, amidőn nagy munkaidő lévén, a férfiak a mezőn voltak; de a haditerv rosszul ütött ki, mert egy Ignác nevű unitárius ember a templom pitvarába sietvén, rákiáltott: „Devini, ide ne veni, mert innen bizony non abi (abivis) ezt a göröcsőt rád hányom úgy, hogy a plundrát el nem viszed“, csakhamar segítséget hoztak a bátor unitárius menyecskék, kik nyárssal és forró vízzel rohantak a cselédek által cserben hagyott Pater Devininek, s csakhamar megkopasztva, a hozzávert fazekaktól véres fővel, keresztjét eldobva, tépett plundráját az asszonyok nyársán hagyva, csúfosan menekült a szentdemeteri udvarba, hol expeditiójának szégyenét és utófájdalmait sokáig megheverte. Hanem országra szóló rút kudarczáért boszút esküdött s addig ingerelte s kecsegtettette

¹ A mű első kiadásában nincsenek benne emez érdekes történelmi adatok.

Bécsből Grófi Gyulaffy Lászlót, míg ez katonaságot kérvén, ezek segélyével erőszakosan foglaltatta el az unitáriusoknak nemcsak bordosi, hanem egy tűz alatt szentdemeteri, csöbi és székelyszállási templomait s a katonaságot addig tartá a népen, míg annak nagyrésze nem katholizált.¹

Ezen történeti tényekhez legyen szabad itt felemlítenem, mikép a bordosi unitárius egyház számban megfogyott, de a vallásos buzgóságban meg nem tört hivei, az elfoglalt nagy templom helyébe fából épített, az idő által már nagyon megviselt, roskatag imaháza helyett most akar új templomot építeni.

Bizony megérdemlik ők, azok a kevesek (70-80 lélek), kik az „idők viharos járásá”-ban is megőrizték őseik hitét és fentartották, habár kis töredékben, a nagy történeti multú eklézsiát, hogy mindenki siessen filléreivel segítségükre, mert szegénységüknél fogva, a maguk erejéből céljukat megvalósítani nem lesznek képesek.

Deák Lajos.

A kolozsvári unitárius egyházközség.

Ha nagyon magunknak való emberek volnánk, akkor azt mondanók, hogy a Dávid Ferencz-Egylet városába, de így azt mondjuk, hogy a Dávid Ferencz városában és az unitárius püspök székhelyén június 21 én nagy esemény játszódott le. Az unitárius leányiskola szűk padjai közé s szerény hajlékába össze volt hiva az egyházközség közgyűlése gondnok választásra. Szép, de nem nagy számmal jelentek meg.

Első lépésük volt Ferencz József püspök úr meghívása, aki a közgyűlésen megjelenését előre tudatta volt. Lelkesen és szeretettel fogadták, mint mindenütt. A közgyűlést a püspök úr vezette s első kívánsága az volt, hogy a Benkő Mihály lemondásával megüresedett gondnoki helyre gondnok választassék. Hadházy Sándor közfelkiáltással óhajtotta megejteni a választást, de az elnök a szabály értelmében titkos választást rendelt el, s az eredmény ugyanaz lett: Gyöngyössy Béla kir. főerdőfelügyelő egyhangulag megválasztatott.

Ezt követőleg a püspök úr az érvényben levő egyházi törvény alapján kívánta, hogy a keblitanács 24 tagból álljon.

¹ Lásd az erre vonatkozó adatokat és okmányi bizonyítékokat Kénesi Tözsér Hist. unitar. IV. 476.

Ézt kívánja az egyházközség érdeke és tekintélye. A közgyűlés ezt is elhatározta, a választást megejtette s így a keblitanács nemcsak megnőtt, hanem megis frissült, mert sok olyan tag került be, aki állásánál és foglalkozásánál fogva nagy szolgálatot tehet az egyházközségnek.

A főt. püspök úr a megejtett vizsgálat eredményéről értesítette az egyházközséget. Altalában megelegedését nyilvánította a látottak felett, de kifejezte óhaját, hogy az egyháztagnak a költségekhez hozzájárulásra hívassanak föl. Meg kell említenünk, hogy Gyöngyössy Béla új gondnok nagyon szép beszéddel foglalta el gondnoki székét, melyben ígérte, hogy a tekintélyes egyházközségért buzgósággal és lelkesedéssel fog megtenni mindent.

Hogyha valakinek aggodalma volna a kebli tanács megnövekedése miatt, megnyugtatójuk azzal, hogy több szem többet lát. Ezentul már őrszemek fognak állani a nagy terjedelmű városnak mindenik pontján s abból nemcsak a híveknek, hanem a helybeli papoknak is csak előnyük származhat. A kolozsvári egyház anyaegyháznak neveztetett. Erre a szép és nagy névre bizonytalán méltó lesz még sokáig, mindig. Ezt kívánja s ezt is munkálja minden jó unitárius.

Presens.

A Dávid Ferenc-Egyletből.

Az *udvarhelyköri D. F. E.* nyári közgyűlése nagy érdeklődés mellett folyt jun. 18-án. Homoród-Almási nagy és tekintélyes egyházközségünk megnyitotta templomát, hivei lakásaikat és szíveket, hogy a közelből és távolból összejött tagok és vendégek otthon találják magukat. A közgyűlés, mint rendesen, most is istentisztelettel kezdődött, ezt *Papp Zsigmond* gyepesi lelkész végezte ájtatos imával és a 42. Zsolt. 2. v. alapjára épített szép egyházi beszédével. Istentisztelet végeztével az ünnepi közgyűlést nyitotta meg — szintén a tágas szép templomban — id. *Sándor Gergely sz.-derzsi* lelkész, egyl. elnök a tőle már megszokott lelkesítéssel, tartalomban gazdag beszéddel, jelezve azt is, hogy ez a 24-ik közgyűlésünk. Azután felolvasta a központi választmány megleghangú üdvözlő levelét. *Kovács Sándorné* úrasszony kezdett ezután nagybecsű felolvasásához, melyben lelkesítve szólt a női munkáról az egyházi és társadalmi életben. Felolvasását, Almáson született édes apjáról való igazi gyermeki megemlékezés vezette be, mély hatást keltve. *Barabás Irma* k. a. *Várady A.* „Az Úr ítélt“ c. versét

szavalta el nemes felfogással, mély érzéssel; szavalata köztetszésben részesült. Mindkét közreműködő egy-egy gyönyörű rózsacsokrot is kapott, előbbinek székely leány, utóbbinak Kriza Kálmánka nyújtotta át. *Ürmösi* József h.-szt.-páli lelkész a „Népszövetség és azzal szemben a mi teendőink“ c. felolvasásában erős vonásokban szólt a propagandával szemben a mi lágymelegségünkről. Igaza volt, bárha felrázott volna ebből ami szokásos nembánomságunkból s mi is lelkesedve sorakoznánk az igazi liberálizmus zászlója alá a — mondjuk — a sötétség seregei ellen. A tetszéssel fogadott felolvasás dicséri mesterét. De éppen ily mester vala a Várady „Judás“-ának előadásában ifj. *Sándor* Gergely lókodi lelkész is, igazi színezéssel adván elő a gyönyörű verset. Szavalata hatást keltett.

Mikor arról emlíkezünk meg, hogy a templomi közgyűlést elnök szívből jött szavakban zárta be, nem szabad elfelednünk azt is, hogy a gazdag műsort még gazdagabbá, még szebbé tették az almási ifj. énekkar (vezető: Péterii Áron tanító) és az egylet dalkörének (vezető: Ajtay János lelkész) gyönyörű énekszámjai, melyeket lelki élvezettel hallgatott a templomot megtöltő sokaság. A nemzet imádságát: a Hinnuszt felállva énekeltük el, mely után $\frac{1}{4}$ órai szünet következett.

Szünet leteltével ismét munkához fogtunk, mert mi nem ünnepelni, segíteni akarunk azoknak, kik babonából nem dolgoznak Úr napján azért, mert a jég elveri a határt, hiszen köztudott dolog, hogy nekünk unitárius keresztényeknek mindazon nap *Ürnapja*, melyen valami jót cselekedhetünk s ha még is rendesen, a nyári közgyűlést a r. kath. Úr napján tartottuk, az volt oka, az magyarázata ma is, hogy közönségünket egálább ott, hol megjelenünk, elvonjuk a korcsmától és ha lassanként is, de meggyőzzük, téves felfogásáról a napot illetőleg. Munkának pedig nemcsak a testit értjük, de igen nemes munkának: a szellemit, melyről bizonyosságot vett az almási nép is bizonyára. Az adminisztratív közgyűlést az egyik iskolai helyiségben folytattuk. A Péter Sándor titkári tollát dicsérő — mult gyűlési — jegyzőkönyv hitelesített, az egyl. könyv és pénztárról szóló jelentések tudomásul vétettek. Gyűlés a központi választmány meleghangú üdvözetére hasonlóval felel. Fortuna istenasszonya az Ürmösi S. festőművész szép festményét „Csala tornyá“-t Balázs Andrásné kénosi lelkésznek juttatta. Közgyűlés kimondotta, hogy a két szép felolvasás az egylet keblé lapjában az U. K.-ben kiadassék, erre már ezuton is felhivom a t. szerkesztőség figyelmét. A tisztujítás következett ezután. Kisgyörgy Sándor esperes, egyl. tag elnökieta alatt folyt le a titkos szavazás, melynek eredménye a követ-

kező. Megválasztottak elnöknek: *Demeter* Dénes karácsonfalvi, alelnöknek: *Ajtay* János h.-almási lelkészek, női alelnöknek: *Kisgyörgy* Sándorné úrnő, titkárnak: *Ürmösi* Károly h.-jánosfalvi, pénztárnoknak újból: *Pál* Ferenc oklándi, könyvtárnoknak újból: *Ürmösi* József szt.-páli lelkészek. A választmány teljesen a régi. *Egyed* Ferencné volt női alelnököt tiszteletbelinek választotta a közgyűlés. A régi tisztikar érdeme és buzgó tevékenysége jegyzőkönyvileg örökített meg. Régi elnök bucsuja és új elnök rövid köszöntése és köszönete — tisztársai nevében a bizalomért — elhangozván, a nagy társaság találkozott ismét a község háza termében terített asztaloknál, hol jóízű étel-italban, kedélyes pohárköszöntőkben hiány nem vala. Felköszöntők mondtak: a kolozsvári vezetőségre, a köri volt és új tisztikarra, Szabady Tivadar járás főszolgabíró és családjára, a szereplőkre, a két dalkörre s vezetőire, a hölgyekre, az almási egyházra vezetőivel, a lelkészi családra stb. Élénk tetszésben részesült Kovács I. tagtárs humoros toasztja, melyben az almási iskola siralmas állapotát rajzolta. Mi is azt mondjuk, hogy a magas állam részéről ez az ügy több figyelmet s az almási nép több szeretetet érdemelne! A versenyparipáknak pompás istállóik vannak, de a leendő honpolgároknak tanítóikkal együtt csak penészes, sötét viskóik a haladás e neves korszakában —

D—s.

Aki fordításban olvas el valamely kitünő könyvet, csak annyira élvez, mint az, aki ablakon vagy falon át hallgatja a zenét.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Kérjük lapunk olvasóit, értesítsenek az alább megnevezett egyleti tagok jelenlegi lakóhelyéről: Sikó Áron m. kir. erdész (Alsókalocsa), Kovács Samu cipész (Kolozs), Gálfi Ferenc tanf. tollnok (Torda), Sikó Árpád (Izsopallaga), Gegő Károly erdőszámv. főnök (Lugos), Gotthárd Sándor birtokos (Magyar-szovát), Pálmer Andorné (Abrudbánya), Csiki Bálint kovácmester (Bukurest), Szabó Mózesné (Datk), Péter János állomásfőnök (Kiskapus), Kovács József

(Budapest), Szabó Ferenc (Kolozsvár) (postafiók). *Kiadóhivatal.*

Tarcsafalvi Albert. Olyan egyszerű és szerény ember, a milyen ezt a nevet viseli, nagyon kevés található a mai „modern“ világban. De ezek a nem korszerű jellemvonások, úgy látszik, még sem szolgálnak akadályul ott, ahol az érdemeket mérlegelik. Lám, a vallás- és közoktatásügyi miniszter kolozsvári iskolai igazgatóvá tette s a Honvéd-utcában iskolapalotát

emeltetett neki és a város gyermekeinek Aki mintaszerű rendet akar látni, nézzen be abba az iskolába. Az Erdélyi Irodalmi Társaság szintén fölismerte és közelebbi rendes közgyűlésén rendes tagjává avatta. Hazafias lelkesedéssel, hittel és családi erényekkel ékeskedő költeményei az ő homlokának legszebb koszorúi. — Isten éltesse, hogy még sok éven át zengje a dalt s szerezzen még több diadalt.

Kanyaró Ferenc. Sajnálattal értesülünk, hogy a már régóta gyengélkedő Kanyaró Ferenc nyug. tanár állapota rosszabbra fordult. A napokban behozták Kolozsvárra, ahol Lechner professzor vette gyógykezelés alá. A még javakorban levő munkás férfiúnak gyógyulást kívánunk.

Kovács Elek kolozsi áll. isk. tanító a vall. és közokt. miniszter áthelyezte Kolozsvárra hasonló minőségben. Mint-hogy előléptetésnek tekintendő, üdvözljük a jeles ifju tanítót!

Kolozsvár legújabb iskolája a Honvéd-utcai áll. elemi iskola Tarcsafalvi Albert igazgatása alatt immár az új épületben is eltöltött egy évet. Épülete nagyon célszerű, vezetése mintaszerű, értesítője azzal lep meg, hogy a szülőknek jó tanácsot, a gyermekeknek útravalót ad. Az óvodában 86, az elemi iskolában 244 végzett; a gazdasági ismétlőiskolában 68, tehát 398 végzett.

Az unitárius főiskolában 1908 jun. 9-ik és következő napjain tartatott meg az érettségi vizsga. A vizsgálat jó sikerrel végződött, mert jeles eredménnyel 8. jó eredménnyel 9, egyszerűen 13 érettnak nyilvánított. Javításra útasított két hónapra 7, egész évre 1. Jelesen érettek: Bencédi László, Káhána Herman, Keresztesi Dénes. Kiss Elek, Kopp Elemér, Rákóci Béla, Sebestyén Rezső, Zsakó Gyula. Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr 200 koronás adományát elnyerte Kiss Elek, aki nemcsak tisztá jeles vizsgát tett, hanem ezenkívül

az iskolai életben is kiváló munkásságot és szorgalmat fejtett ki mint az önképzőkör tagja és elnöke, mint kitűnő tornász. Figyelembe vétetett az is, hogy nagyon szegényes viszonyok között végezte a gimnáziumot.

A Brassai-emlék bizottsága a gyűjtés eredményét beadta az Unitárius Egyházi Képviselő Tanácshoz a főt. püspök úr útján. A gyűjtés eddigi eredménye 13.186 kor. 15 fill. E szép összeghez még remélünk, mert ígéretek több helyen vannak. Immár az Emlék ügye közeleg a megvalósításhoz. A bizottság közelebről fog dönteni az Emlék felállítása módozatairól.

Ámerikában az unitáriusok nagy és szép dolgokat művelnek. A múlt évben 150.000 dollár pénzt gyűjtöttek össze rövid négy hónap alatt. Azóta már kiadtak templomhelyért 70.000 dollárt az államok különböző helyein, ahol még nem volt unitárius egyház.

A méhészet jövője a mi körünkben mind szebbnek ígérkezik, mert papnövendék-ifjaink szeretettel készülnék rá. A lelkipásztornak kitűnőbb dolgozótársai nem is képzelhetők a méheknel. Az ő szeme mindennap új alapigét tud elolvasni a háztartást intéző anya-, a munkát végző szorgalmas és engedelmes dolgozó-, a henyélő és ingyenélő here-, a gonosz szándékú betörő idegen méhek tanításából. A méhesben készülhetnek a legszebb prédikációk, mert ott bőven terem az inspiráció. Május hónapban hét unitárius leendő pap: Bodoci Sándor papj., Kisgyörgy Imre, Taar Géza, Telkes Béla, Ütő Lajos, Györfi István és Kelomen István végezte a két heti tanfolyamot s mindenik kitűnő vizsgát tett és jutalmat nyert. Elismeréssel említjük meg a tanfolyam vezetőjét, dr. Balázs Ferenc posta, és távirda-titkár afiát, akinek

lelkes befolyása és kitűnő előadása nagy vonzóerő volt ifjainkra. Berde Mózsza nagyalapítónk kitűzött céljához ez is közelebb vezet egy néhány lépéssel.

Böckel Károly, városi polgár, elhunyt jun. 27-én Kolozsvárt. Azok közül a dicsők közül való volt, akik 48-ban a hazáért kardot rántottak. Lelkesedett minden nemes ügyért, hűséges volt mindenben, amire vállalkozott. Büszkesége a szorgalmatos munka és jutalma azoknak szeretete, kik ismerték. Városában mindenki ismerte és nagyon szerették. Nején kívül nagy család gyászolja. Lapunk dolgozótársa, Deák Miklós lelkész, szeretett apósát vesztette el. Nyugodjék békével!

Ürmösi Sándor, nyugalmazott unitárius lelkész és birtokos, június 23-án, rövid szenvedés után, váratlanul elhunyt. Lelkészi pályáját Tarcsafalván kezdette, Fiátfalván folytatta, honnan újra Tarcsafalvára ment vissza. Egyike volt a lelkes és buzgó ifju lelkészeknek. Ezelőtt két évvel oly vehemens idegbaj támadta meg, hogy kénytelen volt lelkészi állásából nyugalomba vonulni. Azóta Kadácsban mint birtokos munkálkodott a közjó érdekében is. Váratlan halála mindnyajunkat fájdalommal tölt el. Neje, hét gyermeke és számos rokona gyászolja a korán elhunytat. A jó Isten adjon vigasztalást kedves övéinek!

Új papok. Régen volt oly gazdag és jó aratás papnevelő intézetünkben, mint a f. évi júniusban tartott szakvizsgálatokon. Nyolcan jelentkeztek s mindenik megkapta a diplomát, de nem kegyelemből, nem is szükségből, hanem magasfokú érdemük szerint. Taar Géza és Útő Béla az összes (11) tárgyból jeles; Bartók Géza, Gálfi Mihály, Kisgyörgy Imre egyből jó, a többi tárgyból jeles; Péter Ödön és Telkes Béla általános jó eredményyel állották ki a vizsgájukat. A vizsg. bizottság elnöke, Ferencz József

püspök ismételten kifejezte nagy örömét és megelégedését s egyben sajnálatát, hogy azonnal nem adhat kezökbe kinevezési okmányt is

Londonba menésre nem volt annyi jó alkalom, mint a mennyi a nyáron lesz. Társaságok szövetkeznek s a nagy városok érintésével Londonba érkeznék s ott nyolc nap alatt megtekintik a világváros nevezetességeit. Dr. Molnár Ákos orsz. képviselő rendez három kirándulást június 20., július 18. és augusztus 15. napjain. Az útítervét ismerjük. A londoni nyolc napra elsőrendű szállóban teljes ellátást, a kirándulásokra jegyet és vezetőt biztosít, megmutatja a város nevezetes templomait, muzeumait, képtárait, a magyar és francia kiállításokat, országházat, klubokat, színházakat, kristálypalotát (tűzijátékkal). állatkertet, a Themse folyó nagyszerű életét hajón stb. Julius 18-ra július 4-ig, augusztus 15-re augusztus 1-ig kell jelentkezni. Egy személy 600 koronát fizet s ezért Budapesttől Londonig Wien, Nürnberg, Frankfurt, Köln, Brüsszel, Ostende, Dover, London. utirányra 30–90 napra érvényes vasút és hajójegyet kap. Az út visszafelé tetszés szerint megszakítható s ha valaki más helyeket akar látni, a különbözet fizetésével megfelelő jegyet kap. A jelentkezés Dr. Molnár Ákos orsz. képviselő urnak Budapest, VII., Rákóczi út 22. sz. teendő. Jelentkezéskor 100 koronát kell beküldeni. Az augusztusi kirándulásban lapunk szerkesztője is részt szándékozik venni s a hozzá fordulónak tájékozást szívesen nyújt

Perczelné-Kozma Flóra. A Divat-Salon július 1-én megjelent száma közli Perczelné írónőknak kitűnő arcképét és bájos életrajzát. Új könyvéről ezeket írja: „Érdekesebb könyvet keresni sem kellett volna és a mikor az olvasó meggyőződött e szép, tiszta magyar nyelven írt, e mély tudásból, s nemes gondolkodásból fakadt, igazán komoly becsű írások során arról, hogy az unitárius vallás-

nak nincsen ma ékeesebb szavú, bölcsebb lelkű apostola, mint az, aki ezt a könyvet írta, ezeket a felolvasásokat tartotta, az olvasó még egyszer megnézte a nevet, nem tévedt e? Nem. A komoly, szomorú, hideg Flórián helyett még mindig a szépség, jóság, a szelidség asszonyi napja mosolygott rá: *Flóra*.“

Az egyesület pénztárába f. é. április 22-től június 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Benke Elek Székelykeresztúr, Csegezi Márton Bethlen, Csifó Salamon, Csifó Salamonné Kolozsvár 1908-ra, Mózes András Temesvár 1908–1909-re, Pálfi János Kékes 1900–1907-re, Szánthó György, Pap Sámuel, Raffaj Zsigmond Verespaták 1908-ra, Bartha Ferenc 1906-ra, Ütő Sándor Izsópallaga, Bardocz Gyula Kézdivásárhely 1908-ra, Mihály Domokos Hosszúrév 1907–1908-ra, Zakó István Segesvár 1908.

Előfizetői díjat fizettek: Bálint Ferencné Csikszereda, Ádám Dénes Budapest, Balogh József Kolozsvár, Incze Péter Budapest, Koronki János Alsórákos 1908-ra.

Alapító tagsági díjat fizetett Derék Gyuláné, Br. Györffy Róza Megyaszó.

A küllőköri f. e. pénztárába fizettek: Nagy Béla, Nagy Béláné Bethlenszentmiklós 1907-re, Czikra Mihály Dicsőszentmárton 1906–1907-re, Hegyi József 1908-ra, József Dénes, Emke Daloskór, Ütő Lajos, id. Miklós Samu, Kovács Irma, id. Székely György, Székely Samu Dombó 1908-ra.

A felsőfőhétköri f. e. pénztárába fizettek Ürmösről Osváth Ferenc 1907–1909-re, Nagy János 1904–1906-ra és Boros József 1908-ra.

Az udvarhelyköri f. e. pénztárába fizetett dr. Hinleder Ernő Okland 1906–1908-ra.

Kolozsvár, 1908 június 21.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

IRODALOM.

Dr. Barabás Ábel tanárt, Petőfi jeles méltatóját, méltó kitüntetés érte. Az Ország-Világ XXIX. évfolyamának 25-ik száma jól sikerült arcképét és életrajzát közli. Az életrajzból átveszünk egy pár jellemző sort:

„Egy rendkívül érdekes munka jelent meg nem régeből Szerzője mélyen gondolkodó fő és érző lélek. Világnézlete egyetemes, magas, nem mindennapi. Tárgyának szeretete sugallta, hevítette minden sorát s nagy tudásának világossága teszi mindonek számára érthetővé. Barabás Ábel értem s az ő Petőfi-monografiáját.

Élete küzdelmes. Mint minden zseniális embernek, neki is ellenséges áramlatok és emberek tömegével kellett megbirkóznia. De diadalmasan kiállta a harcot s most egyetemes megbecsülés közri nevét, munkái magyar és német nyelven messze terjesztik nevét s vele a magyar irodalmi dicsőségét.

Barabás Ábel, a jeles Petőfi-élet-

rajz szerzője, 1877 augusztus 19-én Verespatakon született, Alsófőhérmegyében. Atyja unitárius elemi isk. tanító volt s tízéves koráig apja iskolájában tanult. Tizenegyesztendőskorában a kolozsvári unitárius gimnáziumba került s ugyanott tett érettségi vizsgálatot.

A Petőfiről szóló nagyszabású monografia megírásához jelentékeny előzetes tanulmányok után fog. A munka első része, „Petőfi élet- és jellemrajza“, 1907-ben jelent meg, általános és megérdemelt felhívást keltve úgy a tudományos világban, mint a nagy közönség körében.

Id. Daniel Gábor tiszt. főgondnok úr a Daniel-család történetét és leveleit két vaskos kötetbe összegyűjtötte és kiadta. Miután a családoknak számos tagja töltött be magas és fontos állást a múlt négy száz év alatt, erősen sok becses történelmi adat került napfényre. Minthogy a családoknak egyik ága erős unitárius volt, e könyv ránk nézve

is becses. Legujabban egy kis füzetben adott ki újabb adatokat a család történetéhez. A történelem iránt érdeklődők sok becses adatot találnak benne.

— **Uj szépirodalmi lap.** Erdélyi részünkben s legtöbbször itt Kolozsvárt sok szépirodalmi lap indult meg. Éltek is több-kevesebb esztendeig, de megerősödni egyik sem tudott. Most az Erdélyi Irodalmi Társaság veszi kezébe az alapítást »Erdélyi Lapok«

cím alatt október elsején. »Meg akarjuk szólaltatni az erdélyi magyarság közszellemét, amely örökbecsű történelmi és társadalmi hagyományokon épült fel: hangat akarnak adni a rajtuk nyugvó világnézetnek.« Lapunk olvasóinak melegen ajánljuk figyelmükbe. Egy évre 10 korona lesz az ára. A szerkesztést az E. I. Társaság titkára, Kovács Dezső tanár vállalta magára.

Köszönet és felhívás.

Áldozni, adományokkal másoknak örömet okozni, az unitáriusoknak nagy erénye. Ez az erény tartotta fönna kicsiny erdélyi unitárius egyházakat. Akik Erdélyből elszármaznak, magukkal hozzák ez erényt és gyakorolják.

A polgárdii unitárius egyházközséggel szemben legutóbb Fekete Mihály kasznár ur (Nagykustyán, Veszprém vármegye) gyakorolta. Két szép kézi munkás urasztalterítőt adományozott egyházközségemnek. Nemes adománya fölötti örömrünköt vegye a legnagyobb köszönetnek az ő nemesen érző szive.

Köszönettel tartozom egyházközségem nevében takács Szücs Ferenc afiának is, aki egyházközségemnek egyszáz koronát adományozott.

E nemes példák szolgáljanak buzdításul, hogy angusztus 12-én 20. évét betöltő (unitárius) polgárdii unitárius egyházközségnek, kitől, a mi telhetik, adományozzunk. Ez által is tegyük az egyházközségre nézve emlékezetessé és ünnepélyesebbé e napot.

Kiss Károly,
polgárdii lelkész.

Rend- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanulja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek. A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

Vallás, hit és szabadság. A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi íróktól. Ára lapunknál rendelkezve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

=====**Kedves, épületes és hasznos könyvek.**=====

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve.* Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek,** az *unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arczképeikkel; a nagy negyed rétt csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Édes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** Nézetek a vallás eszméjéről. Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivérek**nél kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni.

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos hírű műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesse-lényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20, **S.-A.-Ujhely** Főtér 9, **Dés,** Felső séta-tér.

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1908. máj. 1-től

I Gy. 725	Sz. 900	Sz. 545	Gy. 915	ind Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 720	Gy. 750	Sz. 640	Gy. 935
Sz. 515	" 827	" 651	" 553	é. r. k.	Kolozsvár	ind.	" 559	" 1110	" 708
" 532	" 854	" 830	" 611	ind.		é. r. k.	" 521	" 1050	" 647
" 651	" 1016	" 1029	" 726	é. r. k.	Ar.-Gyéres A)	ind.	" 348	" 930	" 518
" 715	" 1044	" 1116	" 750	é. r. k.	Kocsárd B)	ind.	" 307	" 900	" 443
" 805	" 1145	" 1246	" 831	é. r. k.	Tövis	ind.	" 157	" 812	" 338
" —	" 1227	" 129	" 838	ind.		é. r. k.	" 127	" 800	" 232
" —	" 100	" 204	" 905	é. r. k.	Küküllőszög C)	ind.	" 1248	" 735	" 220
" —	" 153	" 307	" 944	é. r. k.	Kis-Kapus D)	ind.	" 1141	" 656	" 124
" —	" 333	" 452	" 1051	é. r. k.	Segesvár E)	ind.	" 950	" 549	" 1151
" —	" 359	" 525	" 1114	é. r. k.	Héjasfalva	ind.	" 910	" 529	" 1125
" —	" 751	" 928	" 209	é. r. k.	Brassó F)	ind.	" 531	" 245	" 806
II Gy. 725	Sz. 800	Gy. 200	Sz. 1010	ind Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 610	Gy. 110	Sz. 720	Gy. 935
" 1212	" 329	" 654	" 605	é. r. k.	Arad	ind.	" 930	" 818	" 1125
" 1222	" 402	" 704	" 635	ind.		é. r. k.	" 850	" 808	" 1050
" 307	" 902	" 1001	" 1041	é. r. k.	Piski α)	ind.	" 412	" 508	" 615
" 401	" 1030	" 1101	" 1204	é. r. k.	Alvincz β)	ind.	" 248	" 409	" 448
" 427	" 1049	" 1113	" 1224	é. r. k.	Gy.-Fehérvár γ)	ind.	" 230	" 357	" 429
" —	" 1125	" 1135	" 1258	é. r. k.	Tövis	ind.	" 200	" 333	" 355
A. Sz. 733	V. 1050	V. 659	Sz. 1025	ind Ar.-gyéres	é. r. k.	Sz. 505	V. 1015	V. 320	Sz. 912
" 755	" 1112	" 721	" 1043	é. r. k.	Torda	ind.	" 445	" 955	" 300
B. V. 201	Sz. 805	Sz. 319	Sz. 910	ind Kocsárd	é. r. k.	Sz. 740	Sz. 240	Sz. 834	V. 1231
" 253	" 846	" 400	" 951	é. r. k.	M.-Ludas B ¹)	ind.	" 700	" 200	" 754
" 453	" 1025	" 537	" 1127	é. r. k.	M.-Vásárhely	é. r. k.	" 526	" 1225	" 615
" 505	V. 1042	V. 545	—	ind.		é. r. k.	—	" 900	V. 544
" 635	" 1216	" 714	—	é. r. k.	Szász-Régen	ind.	—	" 734	" 416
" 830	" 206	" 905	—	é. r. k.	Dáda	ind.	—	" 542	" 242
B ¹ V. 345	T. 425	—	—	ind M.-Ludas	é. r. k.	V. 730	—	—	—
" 919	" 646	—	—	é. r. k.	Sajó-Magyarós	ind.	" 152	T. 615	—
" 1014	" 746	—	—	é. r. k.	Besztercze	ind.	" 109	" 530	—
C. V. 302	V. 243	—	—	ind Küküllőszög	é. r. k.	V. 844	V. 648	—	—
" 902	" 838	—	—	é. r. k.	Sóváradi	ind.	" 335	" 105	—
D. Sz. 228	Sz. 1120	V. 710	—	ind Kis-Kapus	é. r. k.	V. 923	Sz. 615	Sz. 1241	—
" 358	" 1257	" 915	—	é. r. k.	Nagy-Szeben D ¹)	ind.	" 731	" 445	" 1120
V. 812	V. 548	—	—	é. r. k.	Fogarás	ind.	" 333	—	" 442
D ¹ V. 521	V. 145	V. 825	—	ind Nagy-Szeben	é. r. k.	V. 700	V. 322	V. 1009	—
" 557	" 221	" 913	—	é. r. k.	N.-Disznód	ind.	" 627	" 248	" 935
E. V. 310	V. 1034	—	—	ind Segesvár	é. r. k.	V. 917	V. 503	—	—
" 342	" 1104	—	—	é. r. k.	Héjasfalva	ind.	" 849	" 434	—
" 619	" 133	—	—	é. r. k.	Sz.-Údvarhely	ind.	" 700	" 234	—
F. Sz. 515	Sz. 841	V. 305	T. 700	ind Brassó F ¹)	é. r. k.	Sz. 825	Sz. 159	V. 633	Sz. 848
" 630	" 1010	" 430	" 823	é. r. k.	S-Szt-György F ²)	ind.	" 705	" 1241	" 505
" 757	" 1149	" 612	—	é. r. k.	Kovácszna	ind.	" 538	" 1120	" 335
" 851	" 1249	" 705	—	é. r. k.	K.-Vásárhely	ind.	" 449	" 1033	" 245
F ¹ V. 835	V. 300	V. 933	—	ind Brassó	é. r. k.	V. 727	V. 132	V. 750	—
" 1028	" 422	" 1055	—	é. r. k.	Zernest	ind.	" 600	" 1155	" 632
F ² " 90	V. 1035	T. 1244	V. 509	ind S-Szt-György	é. r. k.	V. 635	V. 1205	V. 425	Sz. 838
" 1107	" 1242	" 451	" 831	é. r. k.	Cs.-Szeroda	ind.	" 345	" 903	" 223
α Sz. 610	V. 1125	V. 402	V. 1100	ind Piski α ¹)	é. r. k.	—	" 445	" 207	" 430
" 1006	" 358	" 755	" 440	é. r. k.	Petrosény	ind.	" 1201	" 715	" 1036
T. 1157	" 601	" 924	" 623	é. r. k.	Lupény	ind.	" 1033	" 540	" 848
α ¹ T. 620	V. 1135	T. 425	V. 1032	ind Piski	é. r. k.	V. 448	T. 1025	V. 250	T. 810
" 718	" 1220	" 523	" 1116	é. r. k.	V.-Hunyad	ind.	" 408	" 938	" 210
β V. 200	V. 743	Sz. 411	—	ind Alvincz	é. r. k.	V. 645	Sz. 1137	V. 848	—
" 655	" 1247	" 809	—	é. r. k.	N.-Szeben	ind.	" 152	" 757	" 342
γ V. 437	V. 940	T. 436	—	ind Gyulafehérvár	é. r. k.	V. 723	T. 1103	V. 614	—
" 733	" 1232	" 747	—	é. r. k.	Zalatna	ind.	" 455	" 820	" 343

Nyom. az „Ellenzék“-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

— SZERKESZTI —
Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

Unitárius Közlöny :		Egyleti élet és munkásság....	151
A szerkesztő asztaláról.	133	Szerkesztői üzenetek.	155
László Domokos. [Képpel.] —		Köszönetnyilvánítás.	155
V. A.	136		
A székelyudvarhelyi unitárius		Nők Világa :	
templom. [Képpel.] — V. A.	138	Csak ügybuzgalom és munka-	
Kis Sámuel. [Visszaemlékezés.]		szeretet kell. — Kovács Sán-	
— Útő Lajos.	140	dorné felolvasása Homorod-	
Házfelavató ünnep Deésfalván.		almáson, a Dávid Ferencz-	
— Sándor Gergely.	141	Egylet udvarhelykörü közgyü-	
Ámérikából. — Kiss Sándor...	144	lésén.	30
Az E. K. Tanácsból. — V....	146	Londoni unitárius nők.	34
A harmadik általános lelkesz-		Perczelné könyve. — B. Gy...	36
köri gyűlés. — y. r.	148	Mrs Sharpe.	38
Egy unitárius pap.	151		

**Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.**

Mindennemü könyvnyomdai munkákat u. m. : tudori értekezéseket, vizalmi meghívókat, táncrendeket, rovatos iveket, iskolai értesítőket

az „ELLENZÉR” könyvnyomda

készít a leggyorsabban és legizlésebben ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Kolozsvárt, Szentegyház-u. 22.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. – Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. – Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Jól teszed, ha nem tűröd, hogy körülted az emberek gonoszt cselekedjenek, mert ma a másét bántják, de holnap a tiédn lesz a sor. A másén élődő ember olyan, mint a sáska, mindent fölemész, amit útjában talál. Minthogy mindenkinek legfőbb kincse a becsülete, ne tűrd, hogy előtted valakinek a becsületét rágalmazza, mert holnap a tiédre kerül a sor. Soha sem kell rontani, mindig lehet javítani s az az igaz keresztény, aki embertársát nemcsak óvja a veszedelemtől, hanem igyekszik jobbá tenni. Ezt jelenti a Jézus parancsa: Szeresd felebarátodat úgy, mint magadat.

*

A pápa a vatikán foglyának tekinti magát s nem ismeri el az olasz királyt. Az olasz király intézi a dolgait s katonái nincsenek kirendelve a templomokba, hanem úgy imádkoznak, ahogy nekik jól esik. Ezekből lesznek az új hívők, akik más papság, más vallás, de minden bizonnal olyan után néznek, amely közelebb van a királyukhoz is, meg a szívükhöz is. A pápa lassan ráfog jönni, hogy az önkéntes fogságnak nincsen meg a remélt hatása.

*

„Tedd szablyádat hüvelyébe.“ Jézusnak ez a mondása arról tesz bizonyosságot, hogy ő a hű tanítvány fegyvere nélkül is elég erősnek érezte magát arra, hogy ellenségeit legyőzze. Ezt elhisszük és megis tudjuk magyarázni, mert eszünkbe jut, hogy Jézus azt mondta: Tűróké és szenvedőké a menyország. Minthogy az ő országa nem a világból való volt, nyilván azt kell hinni, hogy nem akarta a világ fegyvereit használni, mert csak egy győzelemre számított, arra, amelyet tőle

senki és semmi el nem vehet, mivel az az Istentől van. Így Jézus. De hát minekünk szabad-e fegyvert rántanunk? Nem, mert aki a fegyverhez nyul, fegyver által vész el. A fegyver a harag, a bosszú, a gyűlölet, a fölindulás eszköze. Ilyen fegyver nemcsak a kard, a bot, az ostor, vagy az útszélien talált kő, hanem a rossz szó, a szitok, a káromlás. Gondolj a Jézus intésére mindannyiszor és tedd szabályadat hüvelyébe.

*

Mi van szebb és kedvesebb látvány a fecskefiókák repítésénél. A kedves fecskepár napokig készül rá. A kis bohó sereg kitelepedik a fészek szélére s várják a jobb és a bátorítóbb szót. Milyen nagy ünnep lehet akkor a kis családban! Ezt a madár dolgot legkönnyebb volna hasonlítani a gyermekek kiházasításához, de előttünk a konfirmáció lebeg. A lelkipásztor az összegyűjtött gyermekcsereg lelki szárnyát megnöveli, kiállítja őket a templom piacára, kipróbálja őket s akkor elbocsátja, hogy röpkedjenek az egyház kedves udvarán s legyenek boldogok. A ki-repült ifjak sokszor visszatérnek a készülődés helyéhez, mindig új bátorságot vesznek maguknak s úgy repülnek tovább.

*

A közmondás azt tanítja: tisztelet a kivételeknek. Mi az mondjuk: több tisztelet mindeneknek. Tiszteljed nemcsak atyádat és anyádat, nemcsak előljárodát és parancsolódat, feleségedet, férjedet, barátodat vagy jóltevődet, hanem tiszteljed mindenkiben az embert, mert még ha gonosztevő is, ember ő, csak hogy az embernek föléje került az állat, vagy a mi nem ember. Szabadítsd föl az elnyomott embert s meglátod, hogy megérdemli a tiszteletet.

*

Az unitárius lelkész kör dicsőszentmártoni gyűlése iránt nagyobb érdeklődést mutattak lelkészeink, mint bármelyik megelőző iránt. Az ifjak voltak nagyobb számmal, miután ők vannak többségben, de régiebb lelkészeink is szép számmal jelentek meg, tehát az érdeklődésben bizonyos közösség nyilvánult. A jövő meg fogja mutatni, hogy a nagy számot nem a fizetés kérdése, hanem az egymás iránti barátság s a lelkesítő pálya nagyfontosságú ügyei vonzották.

A lelkész kör gyűlésben egészen váratlanul — de nem is egyszer — keresztűzben voltak a tagok. Némelyek veszélyesnek gondolták, de a végén kiderült, hogy olyan pünkössti tűz volt, amely alatt szivők és lelkek egy vala s amely tagjaikat megtisztítva egybeforrasztotta. Nagyon kishitű ember lehet az, aki ezentúl kételkedni tud, hogy ez a kis kör nem fog nagy dolgokat is végezni. A jövő meg fogja mutatni.

*

Földmivelők, ti nem tudjátok, talán nem is sejtitek, milyen gazdagok vagytok. Nektek mindenetek van, a szobában dolgozó embernek semmije sincsen. Ti bölcsek vagytok s lehettek, mert mindig van kitől tanuljatok, a szoba emberi, ha nem is bolondok, óh ezt ne mondjátok, mert tiltja az evangelium, de bizony boldogtalanok, mert ők mindig önmagukat, kicsiny agyukat dolgozzák fel, ellenben a ti kezetek, szemetek, szívetek, fületek és minden idegetek minden pillanatban újat, szépet, okos és bölcs dolgot lát, mert nektek dolgozó társatok, zenészetek, színészetek, költőtek, művészetek, építő és romboló mesteretek van mindig és mindenütt: a búza között, a barázdán, a réten, a fákon és a fák alatt, mert Isten ott hajtja végre millió sokféle munkásával az ő bölcs terveit. Boldogok vagytok, ha ti ezt észreveszitek s ha munkásai közé tartoztok.

*

Még a kiskorú gyermek is megtudja jegyezni, hogy a nap a szobába nem egyszerre süt be mindenik ablakon. — Észreveszi, hogy az egyikén reggel süt, amikor őt édes anyja nagynehezen ébresztgeti álmából s biztatja a fölkelésre, mert megvirradott. Azt is tudja, hogy a másikon csak ebéd után süt be s a harmadikon sohasem süt egészen, csak úgy félig-meddig. Idővel megtanulja, hogy az egyik ablak kelet felől, a másik nyugat felől s a harmadik északon van. Ha jól meggondoljuk a dolgot, az egyházakat ablakaik elhelyezése után jól meg lehet itélni. Akik a kora reggeli napra vágnak, azok szeretnek minden új igazságot, mert szeretnek haladni, akik csak a lenyugvó nap sugarait bocsátják be, szeretnének jól látni, de félnek a teljes világosságtól, akik csak északról s csakis szűk nyíláson várják a világosságot, azok nyilván inkább szeretik a sötétséget és a hideget. Gondolkozz olvasóm és mond meg, te melyikhez tartozol?

*

Nagyon csodálatos dolognak tartják s úgy is adják hírül a közönségnek, ha egy katolikus pap protestáns templomba lépik. Miért? Mert tiltja az egyház törvénye? Mert a protestáns nem igaz keresztény? Mert a protestáns templom más anyagból van építve vagy mert kereszt és oltár nélkül nem lehet imádkozni? Jó lenne meggondolni, hogy Jézus sohasem térdelt oltár előtt, sohasem vetett, hanem csak vitt keresztet. Hidd meg atyámfia, hogy az az igazi keresztény, aki szeretettel cselekszik szívből és nem az, aki a parancsnak engedelmeskedik szolgálilag. Úgy kell lenni, hogy a vallás országában még nem volt meg a szabadságharc, sem a rabszolgaság eltörlése.

*

A magyar ipar pártolása is a divat dolga. Akkor, réges-régen: »a képzelet sebes szárnyú sas s elfárad mégis, mire odaér«, tavaly előtt történt volt, hogy nagyon fölbuzdultunk volt s csak »hazait« kértünk. Az ügyes szomszéd nemzetiszínű szalaggal körül kötötte, Budapesten megpihentette, hogy vegyen magába egy kis alföldi illatot s a jámbor magyar úgy fizetett, mint a köles. Most, amikor igazán volna magyar termék, a finnyás hazafi és hazalány így szól: »ah, tudja kérem, az a magyar gyártmány olyan durva, olyan közönséges«. Nó csak fizess a németnek, mert ő finoman elbánik veled! Megérdemli a pénzedet, te vakulj magyar!

László Domokos.

Képpel.

— Az Udvarhely Körnek egyik világi fejét már egy éve akartuk volt bemutatni arcképével együtt. Szerencsétlenség érte aképet s kihagytuk az életrajzot is. Most midőn tul vagyunk az Udvarhelykör egyik legnagyobb büszkesége, az udvarhelyi templom ünnepségén is, ünnepeljük a kör nemesszivű vezetőjét és gyönyörködünk a templomban, amelynek létrejöttén Ő is sokat fáradozott. —

Nem harci dícsőségről, nem a fegyverek győzelméről, nem a csaták zajában szerzett babérokra akarunk emlékezni. Nem-csak ezek teszik tisztelteméltóvá a férfit. A békés hajlam, a zajtalan és fáradhatatlan munka, az igazság folytonos keresése, a szív szeretete, a lélek emelkedettsége, az élet viharaival való kitartó küzdelem: mindmegannyi út, mely a köztisztelet és közbecsülés dícső magaslatára vezet. Ha hős az, ki a csaták zajában, az ágyuk dörgése közt rendíthetetlen bátorsággal állja meg helyét, nem kisebb hős az, ki a békés munkamezőn önfeláldozó hűséggel teljesíti kötelességét. A hősöknek ez utóbbi csoportjához tartozik *László Domokos* kir. ítélőtáblai bíró s az udvarhelyi unitárius egyházkörnek már 31 év óta felügyelő-gondnoka, kinek arcképét mutatjuk be olvasóinknak. A legkíválóbb székely-unitárius erények sűgárzanak arcáról s ezeket valósította meg egész életével. Benne a lélek nemessége természetes egyszerűséggel, a gondolat ereje mélységes hittel, a hivatali pontosság az egyház törhetetlen szeretetével párosult

László Domokos 1844. nov. 14-én H.-Jánosfalván székely-nemes szülőktől származott. Atyja László Mózes, anyja Bartha Juliánna volt. Tanulását a h. jánosfalvi elemi népiskolában kezdette, honnan már 1853. év szept. 1-én székelykeresztúri

gimnáziumunkba vitték. A szülői háztól való eltávozása emlékére a gondos édes apa egy tölgymakkot ültetett, amely azóta sok vihart kiállva, terebélyes fává fejlődött. Ennek ereje és szívóssága, fejlődése és terjedelme jelképezi a szülői háztól oly korán elszakadt ifjú küzdelmeit, kitartását, megpróbáltatásait és sikereit. 1859-ben már kolozsvári gimnáziumunkban van, hol 1863-ban érettségi vizsgát tesz. Családjának egyrésze a papi, másik pedig a jogi pályára szánta. Mind a kettőnek igaza volt, mert mind a két pályára birt hajlammal és tehetséggel, amint a következmények megmutatták. Egyházunknak világi papja s

az igazságszolgáltatásnak egy valóban rátermett munkása lett. A kolozsvári jogakadémiát végezve 1866-ban Oklándon joggyakornok, 1869-ben a székely-udvarhelyi törvénytudományi alügyész s 1872-ben ugyanott aljárásbíró lett.

Az eddigi jogásznak itt kezdődik az egyházi életre is áldásosan ható munkássága. Ez évben alakul meg a székely-udvarhelyi unitárius egyházközség. A kicsiny gyülekezetnek kez-

dettől fogva egyik leghívebb munkása. Alapszabályait megírta. Előbb jegyzője, majd pénztárnoka s végül gondnoka lett. Évenként át lakását az istentisztelet helyéül felajánlotta. Ott látjuk őt ezen egyházközség bölcsőjénél úgy, mint fejlődése és nagykorúsítása idejében, mindenütt szívvel, lélekkel kivéve a közmunkából és áldozatokból a maga részét. Méltán foglal helyet tehát arcképe a templom képével egyidőben a lap hasábjain. Sokoldalú egyházas tevékenységében lelkes támogatója és osztályosa volt a h.-almási Mihály Mária, kivel 1869-ben lépett házasságra s ki a nagynevű h.-almási Mihály-családnak méltó sarja volt. Az egyházi élet mezején kifejtett tevékenységét az

Udvarhelyi Egyházkör azzal jutalmazta, hogy 1877. jun. 21-én id. Daniel Gábor helyébe — ki főgondnok -lett — felügyelő gondnokká választotta. Nemcsak címnek tekintette e kiténtetést, hanem a lezajlott 31 éven keresztül a vele járó kötelességeket is híven teljesítette. Mint elnök pártatlanságával és tappintatos eljárásaival az egész kör bizalmát és tiszteletét kiérdemelte. Ez a tisztelet jutott kifejezésre a múlt évben a felügyelő gondnokká történt megválasztása 30-ik évfordulóján tartott egyházköri gyűlésben rendezett bensőségteljes ünnepélyen, melyre az egyh. főhatóság is elküldte megleghangú elismerését.

Közben 1887-ben a csikszeredai kir. törvényszékhez birónak neveztetett ki. Azonban ötlet részint családi körülmények, részint egyháza iránti szeretete visszavonzották Sz.-Udvarhelyre. Vágya teljesült. Alig néhány év múlva hasonló minőségben hazajöhetett. Azóta is nagy buzgósággal szolgálja egyháza és az igazságszolgáltatás ügyét. Hivatalos működésének a méltatása nem lehet feladatunk. Elég lesz annyit megemlítenünk, hogy a király 1906-ban a kir. ítéltáblai birói címet és jelleget adományozta neki.

Családi életében az öröm és a bánat, az áldás és a csapás váltogatták egymást. De ő a boldogságban el nem bizakodott s a csapások súlya alatt le nem roskadott. Mindkettőt vallásos érzéssel hordozta. Már említett első házasságából Domokos, Ilona és Mária gyermekei születtek, kik közül *Ilona* jelenleg Barabás András árvaszéki elnök neje. Boldog családi életét a halál két ízben zavarta meg. 1882-ben elveszítette nejét: Mihály Máriát, 1904-ben pedig Domokos fiát. 1883-ban másodszer nősült, házasságot kötve kaposmérői Mérey Irmával, kitől Elemér és Jenő fiai születtek. Vihar után kitisztult a láthatár. Családi életének boldogsága ismét helyre állt. S bár a ház úrnője külsőleg más egyházhoz tartozik, azért a László Domokos családjában ma is minden unitárius úgy lelkes visszhangra s buzgó pártolásra talál.

V. A.

A székelyudvarhelyi unitárius templom.

Képpel.

Vallásos lelkünknek jól esik, ha templomok építéséről számolhatunk be. Minden új templom a jelenkor vallásos buzgóságának egy látható emléke lesz az utánunk következő nem-

zedék előtt. Még jobban örülünk az új templomnak, ha az nem a száz évek folyamán összehalmozott kincsekből, hanem a kegyes lelkek áldozatkészségéből, a szegények filléreiből s a gazdagok koronáiból épül. Ilyenkor a templom holt anyagát megszenteli a kegyes szív érzése s tanuságot tesz arról, hogy az egyház épülete „élő kövek“ fundamentumán nyugszik. Még inkább

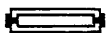

fokozza örömeinket, ha a templom ujonnan hódított területen emelkedik, mert ez az egyháznak térfoglalását, fejlődését is jelenti. Ha a földműves lelkét emelkedni érzi, midőn szántóföldjét egy új darabbal növelheti, hogyne örvendenének az egyház tagjai, ha egy új területet szerezhetnek, melyen az ige magvait jó reménységgel s bizalommal szórhatják széjjel.

Ime ezek azok a szempontok, amelyek a székelyudvarhelyi templomot az egész unitárius egyház közkincsévé teszik. Ezért kell, hogy annak megvalósultán minden unitárius ember szívéből örvendjen. Mi hisszük, hogy a képe bemutatásával is örömet szerzünk olvasóinknak. Már külsője is elárulja, hogy ez nem a régi megszokott alaku templom. Pákei Lajos tervezőmérnök és Fekete Benjámín vállalkozó, az építés művészetét vitték bele. Így már külsőjével is dicsőségére szolgál egyházunknak.

Hadd álljon nemzedékről-nemzedékre az egy Isten dicsőségére s az emberek boldogítására. Azok a jó lelkek pedig, akik áldozataikkal az építést lehetővé tették, találják meg a nemes cselekedet jutalmát, keblük nyugalmában és Isten áldásaiban.

V. A.

Kis Sámuel.

— Visszaemlékezés. —

Kis Sámuel, széplaki unitárius lelkész, nincs többé. Üres már az ő helye. Széplakon s leányegyházaiban 47 évig hirdette az Úrnak igéit.

Temetése március 29-én nagyszámu hallgatóság részvétele mellett történt meg.

Imát Útő Lajos, beszédet Gvidó Béla küküllőköri esperes mondott, aki az elhunynak társadalmi és papi működéseit ékes szavakban fejtegette. A sírnál Nagy Béla, köri jegyző, a papság nevében lelkes beszédben vett végbúcsut az elhunyttól.

Az éneklést József Déncs dombói tanító vezette, aki mindenkinek tetszését megnyerte.

Kis Sámuel Háromszék megyében, Sepsiszentgyörgyön született 1833-ban.

Apja 1848 előtt katonaviselt férfiú volt s egyszersmind földműveléssel is foglalkozott.

Kis Sámuel tanulását szülőfalujában kezdte; azután Sepsiszentgyörgyön a „Norma“-iskolában folytatta 1848-ig. Akkor a Háromszéken alakult honvédek közé állott s ott küzdött a fegyver lerakásáig.

A szabadságharc leveretése után 1852-ben székelykereszturi iskolánkba ment s ott tanult 2 évig. 1854-ben tordai iskolánkba, 1855-ben kolozsvári iskolánkba ment, ott végezte a VIII. osz-

tályt. Onnan Dicsőszentmártonba neveztetett ki kántortanítónak, ahol 3 évig viselte hivatalát. 1863-ban Széplakra neveztetett ki papnak s ott szolgált 47 évig.

Mint kántortanító és pap, hivatalát mindkét helyen buzgósággal s hívei megelégedésére folytatta.

Mint családfió, gondos és takarékos volt.

Négy leánygyermeke közül hármat férjhez adott. Az elmaradotról pedig végrendeletileg gondoskodott.

Első jó neje elvesztése után 1902-ben újra megnősült. Elvett egy tisztességes özvegy református papnét, aki mellett hasonlólag békében és csendességben élt utolsó órájáig.

Jó pap, jó apa, jó ember volt. Hosszú pályafutása után, legyen csendes nyugalma a földben!

Dombó.

Ütő Lajos,
unitárius lelkész.

Házfelavató ünnep Deésfalván.

„Ne csodálkozzék senki, írja Eötvös, ha e században, hol anyagi kényelmeink annyira növekedtek, mégis oly kevés megelégedett embert találni s hogy míg az emberi nem diadalmasan terül e föld fölött s egyes ágaival magasabbra emelkedett, mint ősei álmodhaták, mégis oly kevés zöld, oly ritka viruló levélre akad; a hit eltűnt az emberek között, s nélküle nincs élet“. Szóról szóra igaz s az élet jó megfigyelésére alapult ítélet ez. Korunk emberei is fényűző kényelemmel rendezkednek be, nagy költséggel s nehéz munkával élnek s köztük a valódi boldog mégis oly kevés. Az emberi nem diadalmasan terül e föld felett ma is, azt tűz és víz, gőz és villany erejével lázasan munkálja, s ha ide lenn nem boldogul, felszáll a levegőbe, hogy azt meghódítsa; vagy reátül a tengerre, mert meghódol az emberi ész és hatalom előtt most ez a természeti elem, majd a másik, még is oly kevés megelégedett embert találni. Miért? „mert a hit eltűnt az emberek között, s nélküle nincs élet“.

Annál figyelemreméltóbb és érdekesebb minden olyan esemény, vagy egyéni és családi élet, mely magasabbra emelkedett, mint ősei álmodhaták; annál meglepőbb, hol a fán a dús és viruló levélzet a hit nagyságát, az élet megszentelését és boldogságát mutatja. Minél ritkább e jelenség, annál inkább időzhetünk nála.

Kiskükkölmegyében Deésfalván ifjabb Pataky László nagybirtokos és országgyűlési képviselő úi házat, jobban mondva palotát építtetett a maga és utána következő nemzedékek számára. Nem

csodálkozom, ha ez otthonban, hol az anyagi kényelem semmő kívánni valót nem hagy fenn, boldog és megelégedett család lakozik. Mert „ki lehet szerencsétlen, a ki az ő házában szerencsés“, mondja Kazinczy, és ki lehet boldogtalan, „ha a hit világa fénypontokkal ragyogja be a szívet, az egész életet“, mondja Eötvös.

Bevonulhatott volna szóltan, észrevétlen új termeibe, gyűjt-hette volna tovább birtokáról az esztendők áldásait ősei kincses kamarájába, hallgathatta volna tovább hatkövü malmának egykedvű zakatolását, vagy az otthont körítő mintegy 20 holdnyi diszkert fáról a madarak felséges danáját, belemerülhetett volna a nyugtalan Küküllő hullámtükrébe, vagy ezer meg ezer jólkezelt méheinek munkásságába, mondhatta volna: „az én házam az én váram“ s abban világi jók és földi nyönyörök árjába merülve, vigan lakozhatott volna tovább. Nem tette, tudván: „az élet csak úgy éri célját, ha tetteknek szenteltetik“, (Kölcsey) nem tette, tudván: „Csak azon élet, melyet önmagunk szerzünk, boldogít“; nem tette, tudván: „Hit nélkül, vallás nélkül nincs élet“. Eötvös.

A hit és vallás világa volt gyermek s ifjúságának világa, a hitnek és itt kiváló érdeméül kell említenem, hogy hitünknek virágaival ékesítette és boldogítja négy szép és kedves leányát s mint ilyen a küküllői egyházkör felügyelő gondnokságát és egyházi megbízásokat vállalva, buzgón munkálja, hogy a hit világa, a nevelés szent ügye diadalmasan terüljön el azon föld felett, melyen élnünk s majd halnunk kell. Pedig saját gazdasági munkája is eléggé leköti s igénybe veszi minden idejét s hogy mégis meg van az anyagi kényelem s az ősi telken nem kevés a zöld, nem ritka a viruló levél, hogy béke és megelégedés honol, az másfelől a nagy nevű (Szilágyi Erzsébet) hitves jó szívének tulajdonítható, melyben meg van oltára a hitnek, temploma az erénynek, meg van a munkakedv és törhetlen szorgalom.

A dicsőszentmártoni választó kerület, mely egykor a Tisza Lajos öröke volt, a jellemes és magasrátörő férfiut a legszebb és legfényesebb polgári állásra emelte, országgyűlési képviselőjének választotta. A hazafiui munkásság mily végtelen mezeje tárult fel előtte s önérzettel reálépett, nagy lelkiismeretességgel s erkölcsi felelősségének tudatában, nem szóval, hanem tettekkel felel meg a közbizalomnak s a becsületes Pataky névhez fűzött nemes és hazafias várakozásoknak. S miként otthon, úgy az országházában sem felejtkezik el arról, hogy ő nem csak hazafi, hanem egyháztag is. Ennek érdekében, miként tudva van, kellő súlyal emelte fel szavát s a kapott válasz is kielégítő és megnyugtató volt.

„A vallás azonban a szív ügye és nem a fejé“ írja Wieland. Ha sokat törtük eszünket és testünket, míg ez a ház épült s most hogy készen van, legyen abban az első nap, az első óra a szívek

ünnepe, hadd szálljon azokból hála szent örömrész az egek Úrahoz, ki a benne való hitnek és bizodalomnak megdicsőülést engedett. Junius hó 27-én, mikor már együtt volt a vármegye azine-java, a fő- és alispán, fő- és szolgabírók, fő- és aljegyzők, kir. közjegyző, főügyész, családtagok és jóbarátok közelből és távolból mintegy 60-an, egyházunk szeretett főpásztora, Ferencz József püspök úr Óméltósága, szent paláttal a hátán, meg áll a díszes község előtt s Isten nevét segítségül hívva, egy remek, mindenkít meghatott beszédben felszenteli, vagy ha inkább tetszik némelyeknek, felavatja az új házat s miként lenni szokott az építés rendjén, hogy a kész kőfalra vagy szarvazatra bokrétát tűznek ki, a ház urának és urnőjének és minden benne lakóknak a jó egészség, a munkásság, hazafiság és vallásosság bokrétáját adja s buzgó imádságban ezen erényeknek az új házban örökéletet kívánva, átadja a további békés és isten szerint való élet használatára. A megható és a felejthetetlen pillanat, a szívből a szívekbe szállt felszentelő beszéddel tanúságot tettek arról, hogy az igaz ember hitből él s van még hit és élet az emberek között, van megelégedés és boldogság századunkban, ha házunk Istennek háza és a menyeknek kapuja.

Ezen jó kívánatok szentelték fel az új házat s hangzának el nemcsak az ifjú Pataky család, hanem az egyik társul maradt édes anya, úgy szintén a jelenlévő s a közbecsülést a legmagasabb és legszélesebb értelemben kiérdemelt id. Pataky László tiszteletbeli felügyelő gondnok úr és áldott lelkű neje iránt, kiknek szívök vágya telt be, mikor a páratlan szeretettel, a lélek ritka jóságával ápolt családfák, egyes ágak magasabbra emelkedtek, mint egykor állnodhaták. A sárosi deésfaivi Pataky házak ormairól az idő vasfoga lerághatja a családi címert, de soha annak emlékét, hogy azokban árvák és özvegyek, nyomorultak és sorsüldözöttek nemcsak pillanatnyi segélyt, hanem megmentést, életcélhoz jutást nyertek; soha annak emlékét, hogy aki egyszer ott volt, oda százszor és ezerszer vissza ne kívánkozzék.

Ezalatt az éttermekben terítettek fel. S még itt következett hosszú sora az egyéni és családi, az egyházi és közszolgálati erények és érdemek méltatásának. Mily megható volt, mikor az öreg családfő elsőnek öreg barátját és apatársát köszönti a szeretett főpásztorban és mikor a főpásztor hasonló melegséggel és szeretettel viszonzozza. Mily megható volt, mikor a házigazda sokak szíves köszöntését fogadva, meghíletődötten köszöni drága apjának és anyjának a sok jót, amit vele tettek, hogy azon legdicsőbb célra: »ember lenni mindig, minden körülményben« eljutni segítették. S ki tudná leírni, hogy míg perdült a tánc, szólt a zene, míg eljött a reggel és új nap, a küküllőmenti hánynak nyitá száját szólásra s

mily mélyen írta a lelkekbe boldog emlékét az együtt töltött óráknak?!

Keresztény hitünk boldognak mondja, ki Istennel kezdi, folytatja s végezi minden dolgát. Istennek hálákat adva s további áldását kérve foglalta el új lakását ifj. Pataky László. Mily kevesen teszik, mily sokan mellőzik! Mily kevés a megelégedett és mily sok a hit nélkül élő ember?! Mostani világunkban, forró, tikkasztó hőségben, mely elhervasztá a hit annyi sok szép virágát, egy-egy ilyen házzszentelési ünnep, üdítő oázis gyanánt tűnik fel s bizonyosságul szolgál, hogy amely ház az Istennel épül és amelybe a legelső és legfénylőbb ékességül az ő nevének szentséges oltára állítatik, az a ház kösziklán épül s azon a pokol kapui sem vehetnek diadalmat.

Szép ház, fölszentelt ház, állj fenn épen, rendületlen hosszú időkön keresztül? Buzogtasd örökké a családiasság és hazafiság szent erényeit. Oltárod előtt leborúlva és szent áhitattal tegyenek bizonyosságot e ház fiai és leányai: »Mily jó az Isten és mily végtelen az isteni szeretet!« S ha a jövő és tűnő századok vihart is hoznának, erős hittel vallják e ház lakói: »Velünk az Isten és senki nem lehet ellenünk.« Szép ház, fölszentelt ház és te, ritka szép ünnep, előttem vagy, lelkembe írva képed. Boldog vagyok, hogy megjelenhettem én is, s akinek ezt hálásan köszönöm, feléje fordulva, őtet apostrofálva, szerető lélekkel kérem a nagy költő Vörösmarty szavaival: »Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által őse családodnak, s a haza áldani fog.«

Székelyders, 1898 július hó.

Sándor Gergely.
dersi lelkész.

Ámérikából.

Az Atlanti tengeren, 1908. jun. 26.

E lap folyó évi március havi számában elmondottam holmit az Ámérikában élő kivándorolt székelyekről. A kivándorlás egyike azoknak a kérdéseknek, amelyek megoldásra várnak az európai államokban. A bevándorlás kérdését az ámérikai még komolyabban tárgyalja. A bevándorlási törvényt mindinkább szigorubbá teszik. Prescott Hall »Immigration« című munkájában, amely e tárgyban írott könyvek közt a legtárgyilagosabb és részrehajlatlanabb, a bevándorlást tárgyalva, főleg a bevándorló minőségére

fektet fősúlyt, mint amely igen fontos a nemzet jövő népeisé-
gére nézve. Ő kétféle bevándorlót különböztet meg. Egyik a
kívánatos (desirable), másik a nem várt (undesirable) bevándorló.
A legutóbbi pár évtizedet megelőzőleg — mondja — a beván-
dorló a teuton néptörzsből, később a latinból s ma már igen
nagy részben a szlávból kerül ki. Figyelembe véve már most a
megfelelő törzsek jellegét, a bevándorlás minőségében esés van.
A magyar ez idő szerint az említettek közül egyik osztályba
sincs besorozva, hanem egy másik osztályba, a »vándor madarak«
osztályába tartozik. Ez azt jelenti, hogy nem letelepedési, hanem
csupán pénzszerzési szándékkal jön rövidebb-hosszabb időre.
A magyart a »nem várt« osztályba sorozza. Ez a bevándorló
szálka az amerikai szemében nemzetgazdasági szempontból,
mivel a pénzt Ámérikában szerzi és más országban költi el.
Szálka az ilyen bevándorló továbbá, minthogy ez az ámérikai
társadalmi élet színvonalát lealacsonyítja. Az ámérikai munkás
magas bérért dolgozik és magas színvonalú életet él, a beván-
dorló munkás kész olcsóbb bérért dolgozni és vasuti vagonok-
ban s az alsó utcák járdáin aludni és enni, miért az ámérikai
munkás a legnagyobb megvetéssel fordul el tőle és minthogy
a bevándorló az ő kenyerét veszélyezteti, így ő legnagyobb
ellensége a bevándorló munkásnak. Az európai kivándorló a
saját államában a munkabérek emelését s a munkás élete szín-
vonalának emelését mozdítja elő. Ez együtt pedig egy egymáshoz
közelebb álló egyetemes színvonal megteremtésére munkál.

A kérdésnek ilyen irányú részletesebb tárgyalása nem esik
e lap keretébe. Jóllehet, látogatásom nem lett kezdete ámérikai
magyar unitárius egyházközség megalapításának, de hasznos
tapasztalatokkal gazdagított. A múlt őszön tett látogatásom
alkalmával a magyarok ezrei s a mi száz unitáriusunknak is
nagy része, munka nélkül lévén, lehetetlen volt egyház alapítá-
sára gondolni. Az első ámérikai unitárius magyar egyházközség
akkor lesz megalapítva, mikor a magyar kivándorló megszűnik
Ámérikában »vándormadár« lenni s szükségét fogja látni annak,
hagy egyházi szervezkedés által is munkálja szellemi jóllétét.
Norvég és írlandi barátaimat az ők hazájukból jött bevándorlók
a nyári vakációra istentiszteletek tartására hívták. Engem ilyen
meghívás nem akadályozott abban, hogy hazatérjek. Azonban
közelebről igen kedves levelet kaptam egy fiatal székely ember-
től, aki kifejezte, hogy mennyire szereti a Közlönyt és hogy az
utolsó számot elolvasta »mind egy szőig«. Most pedig két fiatal
ember írt nekem egy levélben a Közlönyért, küldve a dollárt
érette. Ezek közül a fiatal emberek közül az egyiknek kérésére
utazásom alkalmával angol nyelvtant vásároltam s most tanulja.

az angolt és olvassa a Közlönyt. Valami ehhez hasonló a boldogulás útja Ámérikában.

A múlt évi bukások és zavarok az amerikai munkásvilágra s általában a társadalomra nagy hatással voltak. A nemzetgazdászok érzik a felelősséget, mert látják mikor egy válság száz-ezreket volt képes az utcára dobni s koldusokká tenni, valami baj van az államgazdaság gépezetében. New-Yorkban jelenleg ezrek vannak az alsó utcákban, akik a járdák szélén töltik éjüket és napjukat. Ezeket az utcákat az amerikai elkerüli. Én színről-szinre láttam mi van ott. A nyilvános parkok ülőhelyei egész nap tele vannak poros, éhes, álmos emberekkel. Nemcsak bevándorlók ezek, hanem bizony ott van nem egy született amerikai is köztük. Még meglepőbb az, hogy ezrek érkeznek New-Yorkba hétről-hétre az európai hajókon. Persze a hajóknak járni s a hajóstársulatoknak gyűjteni kell a vagyont. Nekik pedig nincsen jövedelmezőbb utasuk, mint a fedélközi utas. Az első és második osztályu utasra jóformán ráköltik a jegy árát, de a két-három ezer fedélközi utas úgy van ellátva, mint akárcsak az állatok. Fájdalom, hogy magyar mindenik hajóval érkezik még most is.

Vajjon boldogak-e ez emberek Ámérikában? Erről jövőkor.

Kiss Sándor.

Az E. K. Tanácsból.

Julius hó 17-én tartott ülés.

Az elnöki előterjesztések, mely szerint Lipót Salvator főherceg öfenségénél, kolozsvári tartózkodása alkalmával püspökünk öméltósága is tisztelgett, amit a főherceg személyesen tett látogatásával viszonzott; továbbá, hogy az egyházi nagy levéltár átadatott Kelemen Lajos főgimn. r. tanár, egyházi levéltárnok gondozásába, tudomásul vétettek. Végh Mihály egyházi és püspöki titkár jelentései az elnökileg elintézett ügyekről és hogy az 1908. év I-ső negyedéről az E. K. Tanácsi irodán elintézetlen ügy egy sincsen, tudomásul vétettek. Jóváhagyólag vétettek tudomásul: a kolozsvári egyházközségben tartott püspöki vizsgálatról, jogtanácsosi jelentés a peres ügyek állásáról, a közpénztár és belső emberi nyugdíjpenztár megvizsgálásáról, a kolleg. igazgatóság által kezelt alapokról, a keresztúri gimn. 1907/8. tanévi könyvtárszaporulatról, a marosköri, háromszékköri és dunatiszamentiköri esperesektől az esperesi vizsgálati jegyzőkönyvekre tett E. K. T. észrevételeket illetőleg beterjesztett jelentések. A kolleg. ig. tanár által kezelt nyomtatványok és kórházdíjakról, valamint a gimn. tanárok személyi pótlékaiért

beterjesztett számadások helybenhagyattak. A keresztúri gimn., a kisebb alapok és közalap 1909. évi költségvetései elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetnek. Megemlítjük, hogy míg 1908-ra a közalap költségvetési hiánylata 31.710 K 52 fillérben volt előirányozva, 1909-re 10.212 K 36 fillérre van előirányozva. Remélhető, hogy megtakarítások által ez összeg is a számadás rendén kevesebb lesz. Az oklándi egyházközségnek harangbeszerzési rovatát kivételére iránti jegyzőkönyvi határozata helybenhagyatott. A kövendi egyházközségnek torony, a várfalvinnak templomjavítás ügyében felterjesztett szerződése, valamint a pusztaszentmártoni birtokhoz tartozó egy drb. belsőség eladásáról fölterjesztett adásvevési szerződés, jóváhagyási záradékkal láttattak el. Az énlaki egyházközségnek iskoláját más jellegűvé változtatni nem engedélyeztetett, ellenben megengedtetett kepealapját toronyalappá változtatni át. Barabás Károly kórházi felügyelőnek 30 korona fizetéselőleg utaltatott. A vallás- és közokt. miniszter leíratai az 1908. évi egyházi államsegély, a tőkegyarapítási államsegély, a keresztúri és tordai gimnáziumoknak iskolafenntartási államsegély, az 1908. évi második félévi kongrua kiutalásáról örömmel vétettek tudásul. Egyben határozatott, hogy a miniszter úr felíratilag ismételtén kéressék fel a lelkészi kongruának a törvényhozás útján évi 2400 koronáig felemelésére és a lelkészek részére megfelelő korpótlék engedélyezésére. A vallás- és közokt. miniszter úr értesítése, hogy kérésünkre, a kolozsvári főgimnázium államsegélyére vonatkozó szerződés revideálását elrendelte, örömmel fogadtattott s ez ügyben egyházunk részéről megbízott képviselőknek felkérletnek: Gál Jenő, Kozma Ferenc, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza afiai. Ugyazintén örömmel vétetett tudásul, hogy a miniszter úr a keresztúri gimnázium államsegélyére vonatkozó szerződést elfogadta. Ezzel kapcsolatosan a miniszter úrhoz felírat intéztetik a kilátásba helyezett építési államsegély kiutalása iránt. A keresztúri gimn. építésének előkészítésére, elvi alapon való javaslatadásra egy vegyes-bizottság küldetett ki: Gál Jenő, Kozma Ferenc, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza, Dániel Lajos, dr. Jankovich Pál, Pap Mózes, dr. Szolga Ferenc afiai személyében. Sajnálattal vétetett tudásul, hogy a miniszter úr a főgimn. tanárok lakbérpótlékára kért államsegélyt nem engedélyezte. A kolleg. tanárok, központi tisztviselők lakásbérének rendezése ügyében, az E. Főtanácshoz előterjesztést tenni határozatott. Taar Géza, Útő Lajos, Kisgyörgy Imre, Gyöngyössy Béla, Bartók Géza, Gálfi Mihály, Péter Ödön, Telkes Béla szakvizsgálatot kiállott papnövendékek fölvetettek a papjelöltek közé. A Berde Mózsa tanári jutalomdíj (1000

koroná) egyhangulag dr. Nyiredy Géza tanárnak íteltetett oda. A keresztúri gimn. 1908/9. tanévi tantárgy felosztása helybenhagyatott. A szindi jobbágyféle belsősegen leégett épületek újjáépíttetésére a tordai gimn. alapítv.-bizottsága felhatalmaztatott. A keresztúri gimn. igazgatóságának megengedtetett, hogy jövőben a tanulóktól kirándulási díj címen évenként 1 koronát szedhessen. A kolleg. kórház berendezési költségeire 500 kor. utaltatott ki. A keresztúri gimn. igazgatóságának a gim. története című műről tett elszámolása, valamint a tornafelügyelőnek ottani gimnáziumunkban tett látogatásáról felterjesztett jegyzőkönyv tudomásul vétettek. A vallás- és közokt. miniszter úr leírata, melyel br. P. Horváth Kálmán egyházi főgondnok úrnak azon áldozatkészségeért, hogy a kolozsvári főgimnázium jó tanulóinak jutalmazására 29 éven át, évenként 300 koronát adományozott, elismerését nyilvánította, örvendetesen vétetett tudásul. A Brassai síremlék-bizottság, E. K. Tanácsunkhoz beadván az ügyre vonatkozó összes íratokat, valamint a síremlékre begyűlt 13.186 korona 15 fillért, az E. K. Tanács azok megőrzését készséggel vállalta el. A jobbágyfalvi leányegyházközségben az énekvezértanítói állás szervezése kimondatván, utasított az egyházközség az 1907. XXVII. tc. 11. §-a értelmében az állás szervezéséhez a miniszter beleegyezését kieszközölje. A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek 1907. évi pénzforgalmáról és vagyonátlagáról beterjesztett kimutatás tudomásul vétetett. A vallás- és közokt. miniszter urat felíratilag felkérni határoztatott, gimn. tanáraink 1908. évi személyi pótlékának kiutalására.

V.

A harmadik általános lelkészköri közgyűlés.

Az unitárius lelkészek július 2-án Dicső-Szent-Mártonban a harmadik általános lelkészköri közgyűlést tartották. A közgyűlésen 52 lelkész jelent meg. Az érdeklődés sem volt kevesebb, mint a megjelent lelkészek száma. Gvidó Béla espereslelkész és dicsőszentmártoni hitrokonaink nagy figyelemmel, körültekintéssel fogadtak a vonatnál és jó magyar vendégszeretetben részesítettek barátságos, kedves otthonukban. Jól eső érzéssel és hálás szívvel jegyezzük meg, hogy a nem unitárius szállásadóink is oly szívélyesek, szeretetreméltók voltak.

A közgyűlés július 2-án d. e. 8 órakor az egyházközség tanácskozó termében kezdődött. Dr. Boros György elnök a szeretet bizalomteljes hangján üdvözölte a tagokat s a gyűlést

megnyitja. Jegyzőnek felkéri: *Bodóczy* Sándor küküllőszéplaki helyettes lelkész. *Végh* Mihály egyházi és püspöki titkár, pénztáros rövid jelentéséből sajnosan láttuk, hogy tagsági díjaikat csak egynehányan fizették be. Ez a folytonos alakulás eredménye. *Lőrinczi* Dénes tordai lelkész, titkár számot ad a választmány évi munkájáról.

Az évi jelentések után következtek az indítványok. Két lényegesebb indítvánnyal foglalkoztunk. Az elsővel hamar végeztünk. A közgyűlés egyhangulag elfogadta *Ürmössy* Károly homorodjánosfalvi lelkésznek következő indítványát: Folyamodjék a lelkészkör az E. K. T.-hoz az általános lelkészköri közgyűlésekre úti költségért. A második, az érzelmeket nagyon felvillanyozó indítvány, melyet az udvarhelyi lelkész kör nyújtott be: az általános lelkészköri alapszabályok módosítása. Tárgyalása a templomozás utánra halasztatott.

Istentiszteletünk magasztos, lélekiemelő volt. A gyönyörű énekszámok, de különösen *Szabó Albertné* tiszteletes asszony elragadóan szép éneke és harmonium játéka szárnyat adott érzelmeinknek, mellyel csodálatos magasságba, az Istenhez szállhattunk. Mint segítőtárs, *Bedő* Gábor sárosi lelkész is dicséretre méltó. *Gvidó* Béla imájában eltalálta a hangot, melyben minden jelenlévő a saját imádságát ismerte fel. *Balázs* András kénosi lelkész gondolatokban gazdag, magas szárnyalású, szépen előadott egyházi beszédével mindnyájunkban az isteni szeretet hangját, a tiszta hit sugarát erősítette meg. Az ima, beszéd írói, valamint az éneklők is jegyzőkönyvi elismerésben részesítettek.

Templomozás után nagyon szíves házigazdánk *Gvidó* Béla vendégszeretetében részesültünk. Barátságos és kedélyes beszélgetés között fogyasztottuk a jó étel és italokat. Megemlékezésreméltók *Esperes*ünk sógornői, a *Hadházy* nővérek is, akik a háziasszonyi teendőket végezték nagyon kedvesen. A szíves marasztás miatt a tanácsterembe csak későre juthattunk el. A díszgyűlés idejének elközelgetés kényszerített az alapszabály revízió munkáját másodszer is félbeszakítani és elfogadni a díszgyűlés után való folytatására tett indítványt.

Diszgyűlésünk a vármegyeház szép, a kor követelményeinek megfelelő, díszes teremben volt. Lelkészkörünk a vármegye jóindulatú vezetőségének nagy szívességéért e helyről is a legnagyobb elismeréssel mond köszönetet. A szép termet az erdeklődő közönség megtöltötte. A díszgyűlést *Dr Boros* György elnök tartalmaz, eszmékben gazdag beszéddel nyitotta meg, melyet *Ajtay* János homorodalmási lelkész méltatva, indítványára egyhangulag kimondatott az elnöki megnyitójának tel-

jes szövegében jegyzőkönyvbe vétele. Dr Szócs Mózes igazgató-főorvos „A pap, mint az egészség őre“ című alapos, a lelkesekre és a nagyközönségre is valóban tanulságos, szép tanulmányát olvasta fel. *Lőrinczi* Dénes tordai lelkész méltatta ez irányjelölő tanulmányt s a közönség hálás köszönetét fejezte ki. *Halmágyi* Samu polg. isk. tanár a „Vitalismus“ címen az életéről értekezett érdekes, nagy gonddal, kritikai szemmel végzett munkájában. *Vári* Albert udvarhelyi lelkész fejezte ki a díszgyűlés elismerését a jeles ifju tanárnak mélyen járó tanulmányáért. A díszgyűlés elhatározta Dr Szócs Mózes és Halmágyi Samu értekezéseinek kiadását s a nagyközönség között való terjesztését. *Józan* Miklós budapesti esperes-lelkész „A vallás jövője és ami feladataink“ címen tartotta meg terjedelmes és mindvégig a legnagyobb figyelemmel hallgatott szabad előadását. Tartalmas gondolataiban és ékesen szóló előadásában, amit lát, érez, gondol, azt a meggyőződés és igazság ellenállhatatlan erejével lopja a hallgató gondolat és érzelm világába. Dallamba forrt ajakán a beszéd s a hallgatóság arcán a gyöngye pir hirdették: a lelkek frigyét. *Nagy* Béla bethlenszentmiklósi lelkész tolmácsolta a közönség elragadtatását. Szomoruan vettük tudomásul, hogy *Deák* Miklós szentmihályi lelkész családi gyásza miatt nem tarthatta meg felolvasását.

A díszgyűlés után folytattuk tárgyalásainkat. Több felszólalás után, de különösen azon indokolással, hogy az ebédre meghívott vendégeinket ne várakoztassuk, az alapszabály megváltoztatása körüli vita ebéd utánra halasztatott.

A közebed hangulata mindvégig a legkellemesebb volt. A pohárköszöntők alkalmával érdekes megnyilatkozásokat hallottunk. Ezekből az őszinte nyilatkozatokból vonjuk le azt a következtetést, hogy dicsőszentmártoni lelkészköri közgyűlésünk minden felekezetnek meglegedésére működött.

Ebéd után ismét az alapszabály megváltoztatásának tárgyalásához fogtunk. Több felszólalás után *Ürmösi* Kálmán szentgericei lelkész halasztó indítványára kimondja a közgyűlés, hogy a jövő évi vidéki közgyűlés tárgysorozatának első pontjául ez vétessek tárgyalás alá. Még néhány személyi ügyet elintézve elnök bezáró beszédét megtartotta. Majd *Lőrinczi* István kereszturi lelkész nyitotta meg a gyűlés hangulatának bizonytalanságából kivezető útát. A vihar lecsendesült, a jégkéreg az emberek lelkében felolvadt s a legkedvesebb családi jelenet következett. Bizalmas és barátságos beszélgetés között voltunk még a teremben jó ideig. Az általános lelkészkörnek csak ilyen gyűlések tartása lehet célja. A hosszú napnak e néhány félórája alatt láttuk, éreztük, hogy egy csepp a szeretet jótékonyaságából valóban többet ér, mint az eszmék oceanja.

Egy unitárius pap.

Egy unitárius pap Ámérikában elhatározta ezelőtt 25 évvel, hogy városában és az egész államban útját fogja állani a szesz fogyasztásának, mert látta, hogy népe és az egész lakosság tönkre fog menni vagyoniilag és erkölcsileg is. Prédikálni kezdett ellene, irással folytatta s személyes érintkezéskor sem feledte soha. Nagyon sok gúnynak és rágalomnak volt kitéve, mert a szeszfőzők, árusítók és az elázott iszákosok, a kiket amazok fölbéreltek, úton, útfélen gúnyolták, üldözték. A derék lelkipásztor nem lankadott. Városa közelében egy nagy terjedelmű erdős rétság volt, amely nagyon kevés hasznót hajtott. Kibérelte. Rájött, hogy nagyon üdítő ásványvizes források vannak rajta. Nyári kirándulásokat rendeztetett. Meghívta a leghiresebb szónokokat, tudósokat s velök előadásokat tartatott. Lapot alapított s abban hírt adott terveiről. Eleinte kevesen, de később ezerek s most már egész karavánok keresik föl. Sok négyzet kilométer területet gyönyörű kertté varázsolt, minden korcsmát bezártak s ma már az egész államban tiltva van a korcsmárolás. Ámérikában ma kevés olyan boldog ember van, mint Douthit, Shellbiville unitárius lelkésze.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Lipót Salvator cs. és kir. főherceg július 10-én Kolozsvárt a tüzérség felett szemlét tartván, püspökünk is tisztelgett ő Fenségénél. A főherceg megkérdezte, hogy mióta püspök, mennyi a lelkek száma egyházunkban s mi különbség van az unitárius és más vallásuak között? Másnap július 11-én a főherceg személyesen meglátogatta püspökünket s mintegy 3—4 percig időzvéen nála lakásán, a többek között nagy érdekléssel hallgatta püspökünknek az angol és amerikai unitáriusokkal való összeköttetésünkről tett ismertetését.

Egyházköri választások A szervezeti törvény most lép érvénybe, a

mennyiben az egyházkörökben most történnek az első rendes választások. Ez ideig tudósítás érkezett a *Dunatiszamentéről*, hol a régi tisztviselők újraválasztottak. Esperes: Józán Miklós budapesti, jegyző: Barabás István hmvásárhelyi, közügyigazgató: Kiss Károly polgárdii lelkész.

Keresztúrköri közgyűlés. A keresztúri kör ez évi közgyűlését július 21-én Siménfalván tartotta meg. A gyűlést megelőzőleg a hangulat mindenfelé izgatott volt. Nagy átalakulást vártak a választásoktól s talán részben annak volt köszönhető, hogy a gyűlés népeességre felért egy kis zsinattal. Megjelent a papság teljes számmal, ott

voltak a felügyelő gondnokok, a szé-
kelykeresztúri gimnáziumi tanárok s
nagy számú érdeklődő közönség.

Legnagyobb vita a vallásánári vizsga
szabályzata körül folyt. Több felszólá-
lás után a gyűlés *Dr. Jankovich Pál*
kivételével egyhangulag *Lőrinczi István*
és *Szentmártoni Kálmán* egyesített indít-
ványát fogadta el. Ez indítvány nem
a vizsgára fekteti a súlyt, amely ön-
magában kevés értékű, hanem az egyéni
tehetségre. Sem a külföldön járás, sem
a vizsga letétele nem lehet helyes
irányadó a vallásánári állás betöltésé-
nél. Korunk értékelésénél fogva csak
a munkát és az egyéni kiválóságot
lehet egy ilyen állásnál tekintetbe venni
s ezért az indítvány értelmében a papi
oklevél öt évi gyakorlattal képesít min-
denkit a vallásánári állás elnyerésére.
A kívánt öt gyakorlati év elegendő
arra, hogy az előretörő pap irodalmi-
lag működve egyénileg kiválják társai
közül s érdemessé tegye magát a tanári
állás elnyerésére. Indítványozók a pap-
ságra nézve kitüntetést, ambiciónálót állás-
nak tekintik a vallásánári állást s ezért
helyezték a fősúlyt a korunkban számba
jöhető egyedüli értékekre: a munkára
és az egyéni tehetségre. A theológián
szerzett ismeretek elegendők a közép-
iskolai vallásánításhoz. A megkívánt
irodalmi működés különben már ma-
gában magasabb fokú képzést jelent
s inkább értékelendő, mint egy esé-
lyekkel járó vizsga. Pennaforgató em-
berre van szükség mindkét középisko-
lánk vallásánári katedróján, mert
azokra az egyházi irodalom terén
állandóan nagy munka vár.

Nagyobb vitát vont még maga után
a körnek felosztása és egy újabb es-
peresség szervezése. A felosztásnak
legfőbb indoka az volt, hogy az egy-

házközségek egymástól, egy csoport-
ban igen távol vannak. Ez indokot
többen nem tartották elegendőnek a
kör felosztására s többen szólaltak fel
a kör egységének megtartásáért, de
nagy szótöbbséggel a közgyűlés úgy
határozott, hogy kéri az E. Főtanácsot
egy új esperesség (ravai) szervezésére.

A választások nem úgy folytak le,
mint a hogyan az előzményekből gon-
dolni lehetett. Változás alig van a
tisztkarban. A legszebben nyilvánult
meg a bizalom *Sándor János* ny. gimn.
igazgató iránt, akit 69 szavazatból 60
szavazattal körü felügyelő gondnoknak
választottak. Érdemesebb embert aligha
érhetett volna e kitüntetés, mint *Sán-
dor Jánost*, aki e körben, mint tanár
és igazgató csaknem 40 évig lobogtatta
a becsületes munka és a tisztesség
zászlóját.

A szerzett érdemek iránti tisztelet
és szeretet győzött a többi választá-
soknál is. Esperes lett *Raffaj Domokos*
41 szavazattal *Lőrinczi István* 28
szavazata ellenében, körü jegyzőnek meg-
maradt *Kádár Lázár*, közügyi igazgató-
nak *Kozma Dimén*, pénztárnoknak *Pap*
Mózes, mind régiek. Főtanácsi kép-
viselők lettek egyházi részről: *Máté*
Lajos, *Tóth Vilmos* és *Geréb Zsig-
mond*, világi részről: dr. *Jakabházi*
Zsigmond, dr. *Elekes Dénes* és *Szent-
annai Sámuel*.

A gyűlés csak 1/27 óraker ért véget.
Hét óraker kezdődött a közebed, ame-
lyen pohárköszöntőkkel ünnepelték az
újra megválasztott tisztviselőket. Az
ifjúság mulatságot rendezett s így a
társaság csak másnap reggel oszlott
szét.

P. Sz.

Nyilvános köszönet. *Balogh Jó-*
zsef, nyug. Máv. felügyelő úr a hód-
mezővásárhelyi egyházközségnek aján-

dékozta a »Keresztény Magvető«-nek és az »Unitárius Közlöny«-nek 1905., 1906., 1907. évi számaiban Szíves jószágát az egyházközség nevében hálás szívvel köszöni

Hódmezővásárhely, 1908 július 1.

Barabás Istvan,
unitárius lelkész.

Aranyos-tordai-kör. Erős küzdelemnek néztünk elébe. Az eredmény csak annyiban volt bizonyos, hogy Csegezi László esperes lemond és korára való tekintettel nem fogja keresni a vezetői tisztet. Itt a volt körí jegyző Németh István és a tordai lelkész Lőrinczi Dénes körül folyt erős küzdelem. A vidék Német mellett foglalt állást. Még a bányavidéket is megnyerte magának a torockói lelkész, mert a körben hagyományos volt az a szokás, hogy Torockó, a vidék központja, nem engedheti át a dicsőséget Tordának. Ezuttal Torda győzött, mert a Németh István 29 szavazatával szemben Lőrinczi 33 szavazatot kapott. Jegyző lett Ádámosi Gábor kövendi, közügyigazgató dr Pázsint Mihály szentmihályfalvi lelkész.

Szemléltő

Tarcsafalvi Albert, a mi szeretett és nagybecsült poétánk édes anyja Székelyszentmihályon elhunyt. Tíz élő gyermeke és nagyszámú unoka siratta meg. Minket és minden jó érzésű embert fájdalmasan érint az anya halála, mert vagy gyászunkat vagy aggodalmunkat föleleveníti. A jó öreg Tarcsafalviné sirját a szeretet részvéte s a kegyelet fogja őrizni. Könnyű lesz ott megpihennie. Isten adjon nyugalomot a bánatban maradt utódoknak.

Fekete Domokos Magyarországi lelkész f. évi július 17-én hosszas szenvedés után övéinek mély báná-

tára, mindnyájunknak fájdalmára 45 éves korában elhunyt. Mint törekvő, egyszerű székely fiu küzdötte fel magát, mint tanuló mindig a jobbak közé tartozott. Lelkesi pályáját Dakon kezdte, majd huzamosabb ideig Pipén szolgált, csak nem rég került a nyugodt, békés magyarországi egyházközségbe, hol hamar bevégezte az úr szőlőjében való munkálkodását — életét. Özvegye és öt kiskoro árva siratja benne a jó férjet és szerető édes apát és egy derék egyházközség a jó lelki pásztor. A jó Isten legyen vigasztalója a kesergőknek.

Dr Pfliederer Ottó berlini egyetemi tanár meghalt. Azok, akik ismerik a Vallás és hit, Vallás, hit és szabadság c. könyveket, tudják, hogy Dr Pfliederer a világ egyik legnagyobb gondolkozója, mélyen hívő, messzelátó lélek, kedves, elbájoló ember, nemes szívé férfiú. A vallástudomány, a haladás nagyot vesztett e vezető szellem elhunytával. Mi személyes ismerősünket fájjaljuk elvesztésével. 1839-ben született Tübingenben, 1870-ben jenai, 1975-ben berlini egyetemi teológiai tanár lett.

Veress György nagyajtai unitárius lelkész f. évi június 30-án kötött házasságot Kolozsvárt *Radich-Ollé Rózsikával*, Radich-Ollé Károly posta- és távirida nyug. felügyelő kedves leányával. Násznagyok voltak Dr Benedek János orsz. képviselő és Csifó Salamon lelkész, ki az új párt egyházi áldásban is részesítette. Szerencsét, boldogságot kívánunk az új párnak.

Dr. Ferencz Áron kolozsvári gyógyszerész Zakariás Mária kisasszonnyal házassági frigyre lépett július 22-én. Isten áldását kérjük az új párra.

Füzesgyarmatra a főtiszt. püspök ur kiküldötte a lelkesi teendők teljesítésére **Taar Géza papjelöltet**. Reméljük, hogy a jeles szónok ifju papot hívei örömmel fogadják, ő pedig a rá váró kedves munkát jó sikerrel fogja végezni.

Konviktusi alapítvány. Székelykeresztúri gimnáziumunkban 1903-ban végzett iljak folyó évi július 4-én találkozót tartottak. Ez alkalomból általuk rendezett műsoros táncmulatság tiszta jövedelmét: 181 K 44 f. »az 1903-ban a székelykeresztúri gimnáziumban végzetek öt éves találkozói konviktusi adománya« címen gimnáziumunkhoz alapítványként tették le. Intézetünk egykori kedves tanítványai szeretetének. hálijának fenti módon való megnyilatkozása felemelő és tiszteletet parancsoló. E hálás tanítványok névszerint: Vári Domokos, Simon András, Lukácsi Sándor, Bálint Domokos, Székely Tihámér, Buksa Teofil, Barabás Zoltán és Barabás Tibor.

Forró köszönetet mondok az intézet iránt tanusított hálijért és nemes szíví alapítványukért.

Pap Mózes, s. k.
igazgató.

Jutalomdíj. Marossy Ferenc m. kir. pénzügyi titkár úr a székelykeresztúri gimnáziumunk egy vagy két tanulóijának iskolai év végén való jutalmazására 20 (húsz) K-át adott át az intézeti igazgatónak. Igazgatóság 10—10 K megosztással Izsák Lajos VI. és Janovich Pál III. o. tanulókat jutalmazta vele. Értesítónkben nem számolhattunk el vele, mert nevezett jutalomdíj kézhez vételekor az már megjelent volt. Igazgatóság nevében tehát itt mondok hálás köszönetet szives adományáért az áldozatkész, jó hitrokonnak, intézetünk és nemzeti kulturánk igazi barátijának

Pap Mózes s. k.,
igazgató.

Új pap. A csegezi egyházköztség Gálfy Mihály papjelöltet óhajtotta megnyerni papjának s a főtiszt. püspök úr teljesítette is kívánságukat, miután

Gálfy jelesen végzett, munkakedvelő, komoly ifjú ember. kinek keze alatt a csegezi egyházban pezsgő élet fog lenni. Mi szivesen üdvözöljük mind a választót, mind a választottat és kívánunk részükre egyetértő hasznos munkásságot.

Értesítők. A három unitárius gimnázium és a papnevelő intézet értesítői megjelentek és tanulságos világot vetnek iskoláink belső életére s népünknek a felsőbb oktatás és a magasabb műveltség iránti hajlamára.

Egy unitárius könyv a szószéken.

Az ámérikai unitáriusok kiadták egyik jeles írójuknak az unitárius vallásról írt könyvét. A társulat titkára azt az eszmét veti fel, hogy a lelkészeknek igen kitünő alkalom kínálkozik arra hogy az unitárius vallásról a szószékből egy néhány vasárnap prédikáljanak. Kérdezzük a magyar unitárius lelkészektől, hogy a Vallás, hit és szabadság meg a Perczelné könyve nem szolgáltatna-e tárgyat több vasárnpra? A közönség bizonyny szivesen veszi, ha minél többet hall vallásunkról.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán. 8700 korona. Ilyen nagy összeget szegény ember ritkán vagy talán soha sem lát egyszerre. S mégis ez a nagy összeg szegény emberek, ráadásul szegény tanulók zsebében volt. Huszonkilenc esztendeje, hogy Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok úr minden évfázó vizsgakor 300 koronát ajándékozott az unitárius gimnázium tanulóinak jutalmul. Mindig az volt a kikötése, hogy jeles tanuló fiúknak kell kiosztani valláskülönbség nélkül. 200 koronát az érettségi vizsga legjelesebbjének, 10 vagy 20 koronát az alsóbb osztályúaknak kellett adni. Az osztályos szegény fiú nyári ruhát vagy

könyvet vásárolt, vagy pedig odaadta édes atyjának. Volt eset arra is, hogy iskolai tartozását fizette ki. Sokan érezték jótékony hatását s hisszük, sokan áldják a nemesszívű adakozót.

E-1 **Hálás köszönet.** A tordátfalvai unitárius egyházközség közgyűlése Péter József tanító indítványára elhatározta, hogy szeretetteljes bizalommal keresi fel levélben mindazokat, akik Tordátfalva szülöttei, de más helyen laknak, oly célból, hogy az egyházközséget egy új orgona beszerzésében kegyes adományaikkal támogatni sziveskedjenek. A levelek szétküldettek. Ha valaki nem kapott volna (mert lakását nem tudtuk), szívlelje meg e pár sort, tekintse hozzáintézett kérésnek s szíves adományát Tordátfalvára, a lelkészi hivatalhoz elküldeni ne restellje.

Kegyess adományait idáig elküldötték a következők: Fekete Domokos (Sz.-Keresztúr) 3 kor., Nemes Sándor (Sz.-Keresztúr) 2 kor., Antal Lőrinc (Fogaras) 2 kor., Végh Gyula és neje (Tarcsafalva) 6 kor., Gombos Sámuel (Sz.-Keresztúr) 5 kor., Szőke György (Budapest) 10 kor., Antal Gergely (Erzsébetváros) 4 kor., Boros Zsigmond (Budapest) 3 kor., Sándor János (Vajdahunyad) 5 kor., Fekete Károly (Tarcsafalva) 1 kor., Pap Pál és neje Deák Mária (Kabátfalva) 10 kor., Nagy József

(Kolozsvár) 20 kor., Horváth Dénes (Budapest) 7 kor., id. Boros György és neje (Tordátfalva) 10 kor., Gombos Sándor (Budapest) 4 kor., Lukácsi Márton (Szentháromság) 2 kor., Nagy Lajos és neje (Medesér) 2 kor., Nagy János (Kolozsvár) 1 kor., Végh János Brassó) 3 kor., Varga Sándor (Budapest) 5 kor., Boros András (Budapest) 3 kor., Benczédi Márton (Kiskede) 2 kor., Gombos Gábor (Székelyszenterzsébet) 20 kor., Dr. Boros György (Kolozsvár) 10 kor. Összesen 150 korona.

A felsoroltak legtöbbje szűkös anyagi viszonyok között él, de a nemes célra a kevésből is tudnak sokat adni. Isten áldása sokasítsa meg rajtuk a keveset. Az ezután érkező adományokat a következő számban nyugtázzuk. Tordátfalva, 1908. július 22-én. Hálás köszönettel Nagy Sándor gondnok, Kókóssy Mihály lelkész.

Szerkesztői üzenetek. *Ezjel.*

Ü. K. Sztger. Az új tagnak elküldöttük. Miután a T. úrnak is sok kellemetlensége volt a lap kézbesítése miatt, jelezzük, hogy rájöttünk a baj okára. Az illető hűtlen kezelőt a kiadó nyomda elbocsátotta. Most már talán nem lesz több ok panaszra.

Akiknek az »U. K.«-t a hónap 8-ik napjáig nem kézbesítik, az illető postahivatalnál reklamálják.

Köszönetnyilvánítás. E-1

Dr. Sárkány Miklósné ügyvédné Horváth Ilona, Isten iránt való hálás szívvel kegyeskedett egyházközségünknek egy értékes és éppen szükséges, belül aranyozott ezüst keresztelő kelyhet és alája való ezüsttálcát adományozni kis fia keresztelése emlékére, a kehely oldalán e fölirattal: „Istennel“, a tálcá szélén pedig ezzel: „ifj. Sárkány Miklós, 1907 dec. 26.“

Az edények értéke 56 korona.

Midőn ez úton is van szerencsém a kegyess adományozónak egyházközségem nevében hálás köszönetemet kifejezni, egyben kérem a jó Istent, hogy adjon neki kedves kis fiában állandó örömet s áldja meg teljes családi boldogsággal.

Kelemen Albert,

marosvásárhelyi lelkész.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak: **Fanghné Gyűjtő Izabella,**
Perczelné Kozma Flóra, Solymossyné Raffaj Irma.

Csak ügybuzgalom és munkaszeretet kell.

(Kovács Sándorné felolvasása Homoródalmáson, a Dávid Ferencz-Egylet udvarhelyi köre közgyűlésén.)

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Igazán véletlen, de igen kedves szerencse ért engem, hogy szerény felolvasásommal megjelenhetek itt. Engedjék, hogy a legnagyobb szeretettel üdvözöljem önöket ez alkalommal. Igen, a legnagyobb szeretettel, különösen a homoród-almási lakókat, mert hiszen itt vagyok az én édes jó atyám szülőfalujában s gyermeki szívem hálásan dobog fel, hogy a jó Isten elvezérelt engemet még egyszer abba a faluba, ahol az én édes jó apám született, ahol talán már-már kezdik is feledni őt s ahol én, mint gyermekeleány, 10—11 éves koromban jártam utólszor vele, aki annyi szépet és jót beszélt nekem akkor az ő szülőfalujáról, mit én gyermeki szívembe fogadtam és bámultam azon az igaz, őszinte vonzalman, amivel ő édes szülőfaluját emlegette nekem igen gyakran.

Legyenek üdvözölve önök, mélyen tisztelt közönség. De légy üdvözölve te is, nemes egyházköztség, fiaiddal, leányaiddal, kik az ősi székely hitet és virtust istápolják szívéükben, meg nem feledkezvén az Isten, haza, vallás és emberek iránti kötelemekekről, melyek nemesítenek, felemelnek!

De lelkenek e jóleső áldása után hadd térjek szerény felolvasásom tárgyára.

Valami olyasmiről szeretnék beszélni, ami kissé enyhítené a már magában foglalt „unalmas felolvasás“ címet

Megpróbálok pár vonásban megemlíteni, hogy *mennyi szépet és jót tehet az ember ügybuzgalommal és munkaszeretettel.*

Az ügybuzgalomnak és munkaszeretetnek terei — kivált nők részére — a különböző jótékonycélu egyletek.

Napjainkban annyiféle egyesület van, hol érvényesíteni tudjuk jóindulatainkat, munkaképességünket, csak nem szabad elcsüggedni a kezdet nehézségei miatt.

A legnagyobb szeretettel és odaadással kell viselkedjünk a szépért, jóért, nemesért és ez megadja a lelki bátorságot, s ha ez meg van lelkünkben, akkor nem rettenünk vissza semmi küzdelemtől, semmi megpróbáltatástól. Mikor tudunk másokra is hatni, másokat is buzdítani, nem bánt minket, ha néha gúnyos megjegyzésekkel is illetnek, mert hiszen minden ember csak annyit tehet, amennyi módjában áll s épen azért ne gúnyoljuk ki emberbarátunkat, ne tegyünk megjegyzéseket reá, hanem nézzük benne a jóindulatot, minden tekintetben, a szolgálatra kész lelket és így mindig megbocsátható, ha folytatással is van téve a jóindulat.

Vegyük először is a mi kedves *Dávid Ferenc-egyesületünket*. Mennyi szépet és jót lehet cselekedni ennek mezején, ha szívvel, lélekkel vagyunk annak tagjai! Igyekezzünk a legfőbb feladatot betölteni: *terjesszük a vallást*, mert a vallás gazdag forrása a boldogságnak s ha e dolognak, e szent eszmének élünk, nem lehetünk mások, mint boldogok. Hiszen minden jó tettnek meg van jutalma, ha másképp nem, csendes, tiszta öntudatunkban.

Gyűjtsünk egyesületünknek tagokat, igyekezzünk méltóképpen betölteni helyünket, teljesítsük a reánk bízott munkát, kövessük a jelszót, amelyet a mi kedves dr. Boros szerkesztőnk mond: „Minden tag igyekezzék maga mellé még egy tagot gyűjteni.“

Csak erős elhatározással, erős akarattal kell munkához fogni; igaz, hogy a kezdet mindig nehéz, de a siker reményében edes a küzdelem s ha munkánkat jól végeztük, akkor megtelik gyönyörrel lelkünk és magasztalással szánk.

Istenbe vetett hittel, bizalommal leküzdhetni minden akadályt, ami útunkba gördül; ez a főteendő; csak meg ne rettenjünk semmitől s akkor tapasztalni fogjuk, amit a szentírás mond: „Ha Isten vagyon velünk, ki lehet ellenünk?“

Tegyünk meg mindent azért, hogy minél erősebb alapon álljon a mi áldott emlékü első püspökünk neve, ez az erős alap legyen az ő nagy nevét viselő egyesület!

Jó apámtól hallottam azt a régi közmondást, hogy minden dolognak a kezdete nehéz, a közepe könnyű, a vége gyönyörű. Mi most a könnyebb felét végezzük, mert a kezdetet, a lelki megpróbáltatást rendületlen hittel, bizalommal végezte el a mi megdicsőült Dávid Ferenc püspökünk.

Nekünk most a könnyebb fele jutott, mikor szeretett egyesületünknek teszünk szolgálatot.

„Minden munkánkban legyen vezérünk élő hitünk és bizunk az Úr hatalmában“ és így mindenki részt vehet többé-kevésbé, tehetségéhez mérten, egyletünk felvirágoztatásában, s ha így munkálkodunk, meg van jutalma, amit a mi kedves Dávid Ferenc-egyletünkért teszünk, meg van jutalma lelki boldogságban és azon tudat erőt ad nekünk, hogy jövőre még többet tegyünk a jóért, szépért, nemesért; erőt ad nekünk a nemes cél iránti szeretet.

Csak természetesen egy szívvel, lélekkel vegyünk részt mindnyájan, egymást támogatva, egymást bátorítva, nézzük el egymásnak és bocsássuk meg fogyatkozásait.

Igy munkálkodjunk a *szeretetben, egyetértésben*, Istenben való hitben, bizalomban és így mindnyájan kivesszük méltó részünket a munkából.

Vegyünk példát a jó előjárókról, tanuljunk a nálunknál okosabb emberektől, igyekezzünk minden időben kész örömmel szolgálatára állani egyházunknak, egyletünknek; bátorítsuk a félénkeket, buzdítsuk a kishitűeket, tanítsuk meg őket vallásukban minden időben és minden körülmények között híven megmaradni,

Vegyünk példát és kövessük a mi dicső emlékü Dávid Ferenc püspökünket, aki életét adta hitéért!

Ha ilyen szeretetben és egyetértésben munkálkodunk, bizonyára meg lesz a jutalma, mert kicsiny tehetségünkben is mutatunk fel eredményt.

Előre ki nem gondolt, ki nem számított szálak fűződnek egymásba, melyek meghozzák a sikert és akkor örömmel mondjuk: Lám, mit tud teremteni a munka s mit képes áldozni a szeretet!

Van még sok, itt fel sem sorolható jótékonycélú egylet, melyekben mind részt vehetünk erőnk szerint, anélkül, hogy saját házi dolgainkat elhanyagolnók és családjunknak kárára lennénk. Minden házi asszony pár fillért megtakaríthat anélkül, hogy amiatt hiányt szenvedne a családja és azt kész örömmel adja a nemes célra, amely magában foglalja azon lelki boldogságot, hogy ime, ő is áldozott az Úr oltárára!

Azt mindnyájan tudjuk, hogy minden növény, minden virág úgy nő és úgy virít, amint azt ápoljuk. Így vagyunk az érzelmekkel is. Minden érzelmünk aképpen uralkodik rajtunk, amiképpen azt tápláljuk. Minden munkában úgy vehetünk és úgy veszünk részt, amennyi előszeretettel viseltetünk az iránt.

Úgy van az a társadalomban, úgy van az a családi életben is, mindig és minden körülmények között. Az ember maga teremti meg sorsát, boldog vagy boldogtalanságát.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy tán Istenben való hitünk, bizodalunk hiába való volna. Nem, mert Istent minden körülményben és minden időben segítségül kell hívni.

De vannak elkerülhetetlen kellemetlenségeink az életben és ilyenkor keressük az okot, hogy vajon miből származnak azok?!

S ha meg is vagyunk szentül győződve arról, hogy nem a mi hibánk következtében történtek, akkor is abban kell igyekeznünk, hogy lehetőleg kellemessé vagy legalább elviselhetővé tegyük helyzetünket s a hozzánk tartozókra is oly hatást kell gyakorolnunk, hogy osztozzanak helyzetünk körülményeiben, mert gyakran jönnek az életben nehéz napok, megpróbáltatások, és ezeket mindig együttes munkával tehetjük elviselhetőkké, de a munkából nem szabad hogy hiányozzék a szeretet és egymás iránti bizalom, mert ez adja meg az erőt, a türelmet, hogy önmagunkhoz híven megküzdjünk az élet nehézségeivel.

Ezeket pedig először is saját magunkban kell feltalálni, saját magunkat kell erősíteni és mindig arra kell törekedni, hogy mindig jó példával járjunk mások előtt a hitben, a szeretetben, amire legnagyobb szüksége van az embernek.

Gyakran tapasztalunk oly egyéneknél is igazi szeretetet, akiknek nincsen semmi társadalmi élete, lelki műveltsége.

Egy példát említek fel. Ez évi április 2-án városunkban is két sátort állítottak fel az országos gyermekvédő egyesület számára. Az egyikben másodmagammal voltam az urna mellett. Virágot is árultunk, hogy annál több pénzt gyűjthessünk össze.

Egy szegényes ruhába öltözött vidéki asszony mind ott ólálkodott, míg végre az adakozók és a mi beszédünkből megtudta, hogy mi célja van e különös pénzgyűjtésnek. Akkor nagy alázatosan oda jön és mondja: Én is vennék két szál virágot, hogy adakozzam a szegény gyermekek számára és hogy vigyek innen virágot az én eltemetett gyermekem sírjára — mire a szegény asszony elkezdett sírni.

Ugye milyen szép és nemes megnyilatkozása a szeretetnek?

Ilyenekkel és ehhez hasonlókkal gyakran találkozunk az életben, ha figyelemmel kísérjük és mindannyiszor újabb erőt érzünk lelkünkben a nemesülésre.

A legmagasabb állásu egyénektől kezdve a legsóbb néposztályig mindenütt lehet nemesen érző szíveket találni.

Például ilyenek a mi szeretve tisztelt főispánénk és Báró Diószegi polgármesterné, ki — közbe legyen mondva — unitárius. (Városunkban, Zilahon csak öt férfi és két nő van unitárius.) Ők sem szégyelték az urna mellé ülni és gyűjteni a szegény gyermekek részére.

És minden hónap első szerdáján a nőegylet választmányi gyűlésén elnököl a főispánné, velünk tárgyal a szegények érdekében, mely egylettől minden hónapban 34 szegény kap pénzbeli segílyt, kisebb-nagyobb mennyiségben.

Igy és ehhez hasonlóképp lehet érvényesíteni minden irányban az ügybuzgalmat és munkaszeretetet.

Nekünk is legyen erős elhatározásunk, hogy minden lehető megteszünk a mi kedves D. F. egyletünk érdekében, mindig kész örömmel állunk annak szolgálatában. És ha kell, hozunk áldozatot is érte!

Tán nem váltam még unalmassá, mélyen tisztelt közönség. Nem is akarnék azzá lenni. Éppen azért be is fejezem.

Szívem sugallta e pár sort s azt óhajtanám, hogy azt az én szeretett hitrokonaim is jól megértsék. Szívből jött és szóljon a szívekhez! S éppen azért kérem szives elnézésöket fogadtatkozásaimért.

A jóakarát és munkaszeretet irányítja szavaimat s ha hiányosak is azok, talán megbocsáthatók a bennem lakozó nemes indulatért.

Azt se vegyék rosznéven tőlem, hogy felolvasásom kezdetén édes jó apám emlékével foglalkoztam s legyen szabad kimondanom most, hogy e napot részben jó apám emlékének szentelem, mert hiszen tőle tanultam azt az igaz, őszinte szeretetet, amit embertársai iránt érzett, azt az igaz barátságot, mit barátaival szemben mindig nyilvánított; tőle tanultam minden szépért, jóért, nemesért lelkesülni! Ó kölcsönözte a lelkét nekem és én boldog vagyok, hogy ilyen nagy kincset birhatok.

Most pedig az is nagy örömet szerzett nekem, hogy ilyen szép számmal gyűltünk össze a D. F. gyűlésre, ez minden bizonynyal a szeretetnek, az összetartásnak a jele.

Isten segítsen, hogy ezután is ily szeretetben, ily összetartással, egy szívvel, egy lélekkel jöhessünk össze és még nagyobb buzgalommal és összetartással munkálkodhassunk a mi kedves D. F. egyesületünk javára, felvirágzására.

Londoni unitárius nők.

E helyett a cím helyett ezt akartam írni: »London tetején«. Még ekkor is olyan nagy dolgot mondanék, amit erdélyrészi fogalmak szerint el sem lehet képzelni. De hát nem is akarom én leírni London tetejét, sem a londoni unitárius nőket, hanem elmondok egy pár szót egy pár helyről s egy néhány unitárius nőről.

Nem egészen új ismerősök, mert mindenikről volt szó vagy a Nők Világában, vagy az Unitárius Közlönyben. De miután most egy éve újból láttam őket és otthonukat, visszaidézem én is egy pár emlékemet.

Miss Tagartról legyen szó először. Ez a nagyszívű, nagyszű hölgy mint ifjú leány 1858-ban látogatott ide legelőször. Szomorú idők, nyomorult viszonyok voltak itt. Egyházunknak még püspöke sem volt s iskolái, egyházai az osztrák abszolutizmus vaskörmei között vergődtek, vesződtek. 1901-ben újból ide jött, hogy lássa gyönyörű új kollegiumunkat, kedves püspökünket, sok angolos tanárunkat, virágzó, szép egyházainkat. Egy csinos kis könyvben egész históriát írt az angolok és magyarok közötti meleg szeretetről, áldásos viszonyról.

Én most leányaink nevében szeretnék szólni erről a finom arcú s nemesen jószívű nőről. Ő a magyar leányok legigazibb barátja, mert legjobban érti a Londonba került magyar leány helyzetét. Buzogány Mariska Korchmáros Kálmánnén elkezdve, mindenik áradozott a hálás szeretetben, mert oly jó, oly kedves, oly melegen szerető volt hozzájuk londoni életük első heteiben, mintha édes testvérük, vagy édes anyjuk lett volna. Legújabban e sorok íróját és leányát is házához fogadta.

London északi felében jó magasan, az óriás város széle közelében csendes, keskeny utcában van saját háza.

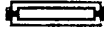
Az egészen angol cottageszerű kedves kis villa, egy kis kert közepében van. Nehány hatalmas fa félkörben s előttük csinos angol kert. Virágtábla itt is, ott is. Nyilóban minden, hervadóban semmi, mert a kertész és a jó házi nő gondozza. Lugas, pihenő, sőt játszó füves kert is kitelik belőle s ez még nem minden, mert a háziasszony büszkesége, a kis veteményes és gyümölcsös sem megvetendő. Jól kövezett, tisztán tartott keskeny útjai ezt is bájossá s vonzóvá teszik.

Csak azt nem tudom megmondani, hogy mikor elbájolóbb a házinő hófehér haja, rózsaszín arca, égszínkék szeme, itt-e, vagy a könyvtárban, néhai édes atyja öreg, sötét könyvtárában, midőn egy kis leány meg Miss Hill segítségével intézik postai úton sok ezer tudakozó unitárius és nem unitárius vallású és hasonló ember ügyeit. Órákhosszat ott ülnek, míg elintéznek néha ötven s néha száznál is több levelet. Küldik az angol világba az olvasó kölcsön-könyveket, ingyen lapokat, füzeteket. Nekik ez oly fontos dolog épen, mint a püspöknek az egyház, a miniszterelnöknek az ország dolga.

Vasárnap templomba kell mennie, mert atyja egykori templomának ő a pénztárnoka s abban nem szabad, hogy hiba essék.

A Channing House-nak nevezett leányiskolának felügyelője, de ő főképen a magyar leányok gondját hordozza szívében.

Emlékezzünk vissza régi jó barátjára, a kedves titkárra, Merson Henrikre is, akivel együtt volt egykoron vendégünk.

Percelné könyve.

II.

Ezt az ismertető cikket azzal kezdem, amivel az elsőt végeztem: a Percelné könyvét olvasni kell, mert csak úgy lehet megismerni. Ismertetni sokféleképpen lehet, de aki az ismertetésre támaszkodik a könyv szelleme ellen vét, mert Percelné szerint mindenki önmagának és saját szemével kell, hogy lásson, saját fülével kell, hogy halljon. Aki nem így cselekszik az még nem igazi unitárius.

Aztán a kép mindig csak kép, soha sem a való. A való-ságos emberi hang, vagy emberi arc, éppen úgy, mint az eredeti kézírás sokkal többet mond, mint egy kötet nyomtatott könyv, de ha azokat nem lehet megközelítenünk, ezzel így sokra, nagyon sokra megyünk.

Belemélyedhetünk az író szellemébe. Tisztába jöhetünk gondolataival. Megérezzük milyen eszme lelkesíti.

Ennél a szónál álljunk meg. Percelné az unitarizmusban az eszmét becsüli rendkívüli mértékben „az unitarizmus inkább csak mint eszme, mint egy láthatatlan mozgató, javító és formáló erő szolgálja a világot és észrevétlenül viszi azt fokról-fokra előre.“ (19.)

Egyik bírálója ezen a szón nagyon fönnakadt s újabb nyilatkozatra indította, amelyben még nagyobb lelkesedéssel szól az unitárius vallás eszméiről és eszmei tartalma felől. Minden bírálóval szemben döntő értékű az Arany János fölfogása és kifejezése Ráchel síralmában:

És kitől rettegsz, nem féli fegyverid Ő,
Az Ige, az eszme!

Egy kis leleményességgel az „orthodox“ bíráló az unitárius Percelné ellen fordíthatta volna saját fegyverét, vagy mondjuk így, nagy rajongását az eszme mellett, hiszen ezt a szót csak görögül (logosz) kell használni s azonnal meg van találva az „orthodoxia“ erős kősziklának hitt tanalapja; meg van a háromságtan gyökere.

A bíráló nem használta föl. Percelné éppen ezzel tette egyik legnagyobb szolgálatát vallásának és mindazoknak, akik látván nem látnak, pedig szeretnének látni. Mihelyt azt mondjuk, hogy eszmék irányítják a gondolkozó világot és a világ gondolatát, mihelyt azt mondjuk, hogy az eszme nemcsak irányít, hanem nő is, mert állandóan tisztul, tisztít és a rokon eszmeelemeket felöleli magába, azonnal elfoglaljuk a helyét annak a aeonszerű lénynek, amivé Jézust átalakították azok a gondolkozók, akik a gondolkozó alany és a gondolt eszme közötti különbséget nem tudták fölfogni.

No hát éppen itt kezdődik az a nagy különbség, amelyről beszél Perczelnének egyik bírálója, s amely szerinte az unitarizmus és „keresztény“ vallás között van. Csak az a kár, hogy ez a különbség Magyarországon, de jobbra a nagyvilágban is, már csak történelmi emlék és nem igazolható, nem létező valóság. Nagyon meggyűlné a baja annak a vállalkozónak, aki sereget akarna toborzani a Logos-Krisztusban hívőkből. Hogy „vallói“ vannak, azt nem tagadom, de a Jakab tételét megfordítván, azt mondom „a hit nélkül való vallás megholt állat“. Jak. 3. 26.

Mínt hogy a keresztény felfogásban a nagy eltérés éppen a Jézus személye körül és amiatt van, a Perczelné könyvében talán erre találunk legtöbb fölvilágosítást és tájékoztatást.

Bájossá és elragadóvá teszi ezeket a fejtegetéseket az a mélységes meggyőződés, amely áthatja az igazi Jézus ismerete és szeretete felől.

Ellenfele a megváltóhoz utasítja, mert csak attól nyerhet üdvösséget és megváltást. Percelné a Jézust keresi s azt szeretné, ha maga Jézus jöhetne ide közénk, mert megvan arról győződve, hogyha Ő is oda juthatna közelébe, „nem azt kérdeznék tőlem önzőn és hiun, hogy vajjon Istennek imádom őt, vagy nem, hanem hiszem teljes lelkemből, hogy bírálólágné nézné végig igazságos szemeivel életemet és a szerint ítélné felettem“.

De nem esik kétségbe amiatt, hogy Jézus nem jöhet el, mert tisztán látja, érezi és tudja, hogy itt van azokban a világot mozgató, liberális, nagy eszmékben, amelyek legjobban az Ő, a Jézus zászlója alatt terjedhetnek. Ezek az eszmék lefogják rontani az embereket szétválasztó falakat.

És itt aztán védelmére kél nemcsak Jézusnak, hanem a keresztény szellemnek is, amelyet veszélybe sodornak azok, akik a modern fölfogással szemben mind abban járnak, hogy jobban mélyítsék a sáncokat s magasabbra emeljék a töltéseket, hogy a pusztító új elemeket, új felfogást közelébe ne bocsássák. Perczelné az életbe akarja bevezetni, hogy a Jézus

vallása ne legyen csak ünnepi alkalomra való tárgy, hanem csatlakozzék a modern élethez.

Nagyon félti a keresztény egyház jövőjét, s azért sürgeti, hogy az új eszméket fogják föl, nehogy mások megelőzzék a hivatalos egyházakat.

Csalódnak, akik azt hiszik, hogy az unitárizmus ellensége volt Jézus Krisztusnak. Az unitárius vallás egész történelme bizonyítja, hogy az unitáriusok Jézusnak hű tanítványai s buzgó követői voltak. Perczélné meggyőzőleg hirdeti: „Krisztusurunk evangéliuma ez a mi egyedül biztos és örök időkre szóló fegyverünk már régóta meg van az emberiség számára . . . mi lehetne az eddig elért eredmény csekélységének oka — mint a téves kezelés. Az emberiség nem fedezte fel abban az igazi hathatós és reformáló erőt, s helyett, hogy e hatalmas erő, tényleges fegyverrel menne az ütközetbe, csak tompa, külső hüvelylyel hadakozik folyton“.

A folytonos fejlődésszülte reformáció legnagyobb vívmánya az ember-Jézus. P. sürgeti, hogy ragadjuk ki azt a Jézust a legendák köréből, adjuk át a XX-ik század új eszméinek az ő türelmes és békés emberi munkáját, s tegyük hozzáférhetővé minden vallásu embertársunk és testvérünk számára. Ekkor megmentjük a világot az ölf, rideg hitetlenségtől és tagadástól, mert „lehetetlen, hogy mélységes szeretetet és bámulatot ne érezzen Jézus Krisztus iránt, aki egész életét, egész tudományát, ambícióját arra az egy feladatra szánta, hogy az emberiség számára örök időkre szóló lelki megnyugvást szerezzen“.

B. Gy.

Mrs Sharpe. Londonban, s általában egész Angliában a Sharpe név minden jeles angol vonást magába foglal. Takarékoság, a pénzmegszerzésében és megbecsülésében kitűnő ügyesség, fölhasználásában nagylelkűség. Ötven, de tán száz unitárius templomot lehetne megjelölni, amelyek mind a Sharpe-családtól kapták vagy az alapot, vagy a betetőzést. Soha semmi-féle igazi unitárius ügytől nem tagadták meg szívök jóságát. Mi, magyarok örök hálára vagyunk kötelezve, mivel a Channing-hause leánynevelőt egyik Sharpe kisasszony alapította s leányaink alapítványát a másik tette. Most a harmadik a Sharpe Arthur neje ezidőt Londonban levő leányunk kiváló és szeretetteljes gondozásában tünt ki. Sharpené asszony a szintén unitárius Lawford családhoz tartozik. Bámulatos szívjóság, igaz anyai szeretet irányította minden tettét. Gyönyörű családot növelt maga körül s abba beleillesztette a magyar leányt, s midőn ezerféle jósága miatt mindenki áldotta, hirtelen, váratlan elhúnyt a mult hónapban. Ejtsünk egy könnyet a nemes magyarbarát emlékére.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szívemet hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet*: Névnapi, karácsonyi, újevi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prot. E. I. Lap*: Zamatoss, kenetes, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keresztény nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ára csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvtárosoknál, Székelykeresztúrt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

Jeleseink élete és jelleme

ugy hat a kedélyre, mint a tiszta napsúgár a fésző bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelköknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**.

Jeleseink élete és elleme, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). János Zsigmond (képpel) írta Kövály László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahám Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kövály László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. Aranyosrákosi *Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmöczy János* írta Gyöngyösi István, *Böloni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovic Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kaáli Nagy Elek*, *Berde Mózsa*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. *Az új kollégium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. *Az unitárius kollegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

Ren- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek. A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

Vallás, hit és szabadság. A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi íróktól. Ára lapunknál rendelkezve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

Kedves, épületes és hasznos könyvek.

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve.* Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek,** az *unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arcképeikkel; a nagy negyed rét csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Edes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** *Nézetek a vallás eszméjéről.* Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivéréknél** kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni.

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos hírü műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesse-lényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20., **S.-A.-Ujhely** Főtér 9., **Dés,** Felső séta-tér.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról.	156	☐	A finnek az unitáriusok között	165
Kalvin és Servet. — B. Gy. ..	158	☐	A kolozsdobokai egyházkör évi	
Az E. K. Tanácsból. — V.	160	☐	közgyűlése	165
Sz.-kereszturi gimnáziumunk ki-		☐	Hasznos tudnivalók.....	169
építése és kifejlesztése. — Pap		☐	Egyházi és iskolai mozgalmak.	169
Mózes	161	☐	Egyleti élet és munkásság....	172
Dr. Brassai új szobra. (Képpel.)	162			

Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.

J. d.
Rend- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

J. d.
Vallás, hit és szabadság. A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi íróktól. Ára lapunknál rendelkezve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

J. d.
=====
Kedves, épületes és hasznos könyvek.
=====

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve.* Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek,** az *unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arcképeikkel; a nagy negyed rét csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Édes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** Nézetek a vallás eszméjéről. Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvtáránál Kolozsvárt.

■ Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme ■

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunyk Fivérek**nél kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgáltatásban fog részesülni

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos hírü műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesse-lényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20, **S.-A.-Ujhely** Főter 9, **Dés,** Felső séta-tér.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Hogy a tudomány milyen nagy áldás az emberiségnek, azt egy kolozsi gazdaember oly szépen megmagyarázta, ahogy csak a pirosra megérett szerény buzakalász megmagyarázza milyen szép a természet és milyen jó az Isten. Az az egyszerű ember, aki hat esztendeig járt egyetlen osztályba, mivelhogy akkor az egész iskola csak egy osztályból állott, azóta járja az élet iskoláját és tanul mindentől. Ő megtanulta állataitól, hogy mértékletesen kell élni és türelmesen kell viselni az élet igáját. Ő látja a szegény egyszerű kotlótól, hogy kicsinyeit, akik még nem tudnak kikelni a fészekből, szárnyával kell fedeznie s testével kell melengetnie, még ha ő maga éhen fog is elpusztulni.

*

A németek egyik leghíresebb egyeteme a jeni 1548-ban alapított a reformáció szellemében. Azóta 350 esztendő alatt sok reformáció indult ki ez egyetemből, mert oly jeles elmék tanítottak falai között, akiknek gondolatai új fordulatot adtak a világnak. A nagy költők, Schiller és Goethe, a nagy bölcsezők, Shlegel, Fichte, Hegel, Fischer Kuno, a nagy egyházhistorikus Hase és a nagy természettudós Haeckel díszítették ez egyetem sorait. Agusztus elején voltak a nagy ünnepek s ugyanakkor a mi kitűnő professzorunkat, Dr Carpentert, a Manchester College igazgatóját is megtisztelte az egyetem egy újabb doktori címmel és méltósággal.

*

Ha állandóan háborút viselne Magyarország, akkor sem fizetne nagyobb véradót, mint a mennyit a tüdővész követel minden évben s annak minden hónapjában! Miért? Mert nem lehet gyógyítani. Hát ez is igaz részben, de jóval igazabb az, hogy nem akarjuk elejét venni. Ha minden ember ügyelne a

tisztaságra, egészséges, jó levegőre s jó táplálékra s ha a lakásban és a lakás körül nem volna mérgező kigőzölgés, ha nem járnánk a füstös, piszkos kocsmába, kávéházba, ha kimélni tudnók a gyermeket, a dajkáló anyát, ha nem engednők, hogy a gyermek s az ifjú belemenjen olyan rossz és veszedelmes dolgokba, amik aláássák egészségét, egy szóval, ha csak annyi okos és helyes intézkedést tennénk, amennyit mindenki megtehet, rövid tíz év alatt felére apadna a tudóvészesek száma.

*

A szerkesztő dolga kedves és gyönyörűségees volna, ha csak annyiból állana, hogy a gondolatok szárnyain repdessen és a jobbakat s szebbeket összegyűjtse és elküldje a nagyvilágba kedves okvasóinknak. De nálunk sok más dolog is van. Legnehezebb föladatunk, hogy kedves olvasóinktól kérnünk kell a lap árát. El kell panasznunk, hogy a nyári nyugalunkat a nyomda megzavarta. Írásba foglalva kijelentette, hogy ezentul kétszer annyit kell fizetnünk, mint eddig. Eddig is nagyon sokba került, de most már igazán aggódunk, hogy mi fog történni lapunkkal.

*

Olvasóink nagyon hamar eloszlathatnák aggodalmunkat, mert ha mindenki megfizetné a 2 K 40 fillér csekély összeget, akkor nem akadnánk fenn, de most úgy van a dolog, hogy a fiók-egyletek tagjai díjából csak $\frac{3}{5}$ rész, vagyis két koronából 1 kor. 20 fillér jut a kolozsvári pénztárba, honnan a lapot fizetni kell. Tegyük egy kis számítást. A lapért, ha tisztán csak *egy ívre* terjed, az új követelés szerint fizetni kell száz koronát a nyomdának, 36 koronát a postának. Ez a két összeg tizenkét hónap alatt 1632 korona. De egy ívre nem fér el minden, amit olvasni és tudni kell. A Nők Világának sem marad semmi hely. A boríték is elmarad s még akkor is kezelési költségről s az egylet számos más kiadásáról nincsen semmi gondoskodás.

*

Nagyon fájna a szerkesztőnek s a Dávid Ferenc-Egylet választmányának is, ha a változott viszonyok miatt változtatni kellene eddigi rendszerünken. Minthogy a fennebbi sorokból mindenki meggyőződhetik, hogy a Dávid Ferenc-Egylet pénztárát az eddiginél jobb móddal kell támogatni, fölkérjük összes olvasóinkat, hogy *önkéntes ígéréteikkel tegyék lehetővé*, hogy az Unitárius Közlönyt eddigi terjedelmében megtarthassuk. Nyilatkozai-mintát nyomattunk a címlapra. Vegye figyelembe mindenik olvasó s kitöltve küldje be szeptember 15 ig, mert akkor már a választmány kell, hogy keresse a módot, ami valószínűleg kedvezőtlenebb lesz az önként megajánlásnál.

Kalvin és Servet.*)

Ez a két név háromszáz esztendő alatt az engesztelhetetlen gyűlölet ördögi konyháján a tűz és víz kifejezője volt. A szakács mesterséget maguk az Isten szolgálói végezték. Nekik mindig szabad volt elhinni és elhitetni, hogy némely táplálék halálos mérég, ellenben a másik üdvözítő nektár.

Buzgóságukat a szentírás betűjében vetett hit élesztette. Sokszor olvasták a Pál leveléből: a betű megöl, a lélek pedig megelevenít (2. Kor. III. 6), de nem hitték, hogy nekik is szólna. Nagyszerű munkát fejtettek ki erős buzgalmukban. A mai izlésű embert bámulat fogja el, midőn látja azokat a végére mehetetlen nagy kötet könyveket, amelyekkel ők éveket töltöttek el s amelyekre gazdag pártfogóik egy kis vagyont áldoztak föl. De ha a nagy művek benső tartalmát keressük, bizony csalatkozva látjuk, hogy polyva és pozdorja annak legnagyobb része, ellenben a gondolat fonalszájai vékonyak, az evangéliumi igazság magvai elenyészően kicsinyek.

A szeretet s a megbocsátás krisztusi cselekedeteit nem érezvén, nem is gyakorolhatták, mert hiszen ők soha sem magukból, nem is az emberi érzelemből, nem is az Isten atyai szeretetéből indultak ki, hanem abból a kegyetlen cselekedetből, amely az Istent az ember iránt haragra ingerelte s abból a szörnyű áldozatból, amelyet maga Isten saját fia halálraadásával hozott az emberiségért... nagy kegyelméből.

Balgaság volna szemrehányással illetni ilyesmiért a mult idők embereit. Mindenki a maga korának a kifejezője.

Nem ítélkezésre, nem is gyűlöletre, hanem megbocsátásra és szeretetre hív minket a mi korunk.

Azt hittem, hogy a XX-ik száz hajnalhasadásán 1900 aug. 29-én láttam a XX-ik száz legnagyobb eseményét, midőn Genfben a Kalvin-templomának szőszékén állott Servet Mihály hitörökösse. Látom, hogy csak a pirkadó hajnal első halvány sugára volt az. Látom, hogy a XX-ik száz nemzedékei oly nagy és csodálatos dolgokat fognak látni, amilyenekről sem az Apokalypsis apostola, sem a jövő század regényének nagy álmodója nem birt sejtelemmel.

Nem a tudomány vívmányai, nem a természet meghódítása, nem a levegő megfűtése, nem a csillagoknak közelünkbe hozása, hanem az emberek kibékítése, a hit támasztotta ellentétek elenyésztetése, a hatalom követelte uralkodási vágy legyőzése s sok más hasonló nagy dolgok lesznek a XX-ik száz embereinek öröme és dicsősége.

*) Ez a cikk múlt számunkból sok más tárgy miatt kimaradt volt.

Tudjuk már, hogy a genfi nagy vallásos ünnepnek folytatása volt Bostonban. Olvassuk, hogy ennek gyümölcse lesz két emlékmű, melyekben a Jézus hirdette nagyszerű istenfiúság nyer bizonyosságot.

Arról van szó, hogy az érező és gondolkozó emberek megakarják mutatni, hogy nem úgy kell olvasni az Isten törvényeit ahogy a régi zsidótörvény tanította: meglátogatom az atyák vétkei a fiakban harmad és negyedig, hanem így: „Kiengesztelik a fiak egymást atyáik hibái miatt, mert tudják, hogy ez a szerető atya akarata“.

Mi magyarok ritkán kerülünk bele a világot mozgató eszmék forgatagába. Vajjon belejutunk-e abba, amely 1909-re, a puritán erkölcsű nagy reformátor Kalvin János születése napjára emléket emel Genfben a boulevardok közepett kijelölt szép helyen, a vallás nagy Embereinek: Kalvin, Beza Farel, Knox reformátoroknak, Coligny, Cromwell Olivér államférfiaknak és az Amerikában kikötött Pilgrim Atyáknak.

E nyáron lesz a nagy emlék alapkővének letétele a genfi egyetem alapításának 350-ik évfordulóján. Egy év múlva lesz a nagy mű leleplezése. Addig a készülődés munkája foly. Akkor ismét találkozni fognak egymással azok a férfiak és nők, — mert most már a nőket is az emberek közé számítják — akik feltudnak emelkedni abba a légáradatba, amelyben már nem hatnak zavarólag a kisrendű forgószelek, sem a pillanatig tartó futó záporok.

„A legillendőbb és leghelyesebb dolog, hogy e bámulatos ember tehetségét és befolyását a protestáns reformáció megalapításában, jelölje megfelelő emlék Genfben, amely város egy negyed száz évnél tovább, egészen haláláig, színhelye volt korszakalkotó munkájának“.

Ebben a munkában részt kell vennie minden liberalis gondolkozású vallásos embernek, már csak azért is, mivel ugyanabban a városban már öt éve áll egy hatásos emlék, dicsőítvén Servet Mihályt, a Kalvin János türelmetlenségének áldozatát. Azt a Kalvin utódai állították, ehhez járuljon hozzá mindenki, aki tud hinni, szeretni és megbocsátani.

Ilyen hangú fölhívást bocsátanak ki az ámerikai unitáriusok. Még egyet el kell mondanunk. Nem kevésbé meglepő.

Ezelőtt két évvel, Viennesben, Franciaországban a római katolikusok mozgalmat indítottak, hogy Servetnek ott emléket emeljenek. Erre a meglepő elhatározásra az vezette, hogy Servet ott lakott, ott folytatta tudományos kutatásait. Ott fedezte föl a vérforgást. Dicsőséget szerzett városának ugyanis, mint az összehasonlító földrajz egyik megalapítója. De legnagyobb és

életébe kerülő munkáját: „A kereszténység helyreállítása“ című könyvét is itt írta. A katolikus egyház hivatalos testülete törvényt ült felette, kimondotta, hogy mivel tagadja, hogy az istenségben háromság lenne, veszedelmes eretnek, tehát el kell fogni és börtönbe kell vetni. Hálás páciensei megmentették az elfogatástól. A nagy tudós elmenekült s csak in effigie, vagyis képlegesen hajtották végre a megégetést. De rossz sorsa egy néhány hónap múlva Genfbe, a Kalvin városába juttatta s ott már nem kerülhette el a nyers fából készült máglyát.

No hát a XX-ik száz fölvilágosult emberei megtudják becsülni a tudományt és nem tudják szenvedni a vallásbeli türelmetlenséget. A mult tévedéseit is készek helyrehozni s ezt cselekszik Servet emlékével.

Vienne városa előkelő helyet jelölt ki egy Servet-emléknek, a legkiválóbb franciák s mások szövetkeztek és pedig: Clemenceau, Brisson, Bourgois, Briand, Dourmerge, Berthelot, Carnot, Haeckel, Lombroso s a párisi egyetem orvostanáriai, hogy Servetnek megfelelő emléket teremtsenek. Az emléken Servet kivégzése, a Tudomány, az Igazság és a Szeretet symbolumai lesznek kifejezve, egész, vagy reifiel szobrokban.

Ezt az emléket 1909 nyarán fogják leleplezni.

Nagy esztendő lesz. Boldogok a kezdeményezők s még boldogabbak a befejezők.

B. Gy.

Az E. K. Tanácsból.

Augusztus 12-én tartott ülés.

Az elnökileg elintézett ügyekről beterjesztett titkári jelentés tudomásul vétetett. A tordai egyházközségben tartott püspöki vizsgálatról, a kolozsdobokai körben tartott esperesi vizsgálatról beterjesztett jegyzőkönyvek, valamint a marosi, dunatiszamenti, aranyostordai egyházkörök folyó évben tartott rendes közgyűléseinek jegyzőkönyvei egyes észrevételekkel helybenhagyattak. A marosi, dunatiszamenti, aranyostordai körben az egyházköri tisztviselők választása jóváhagyatott s Kelemen Albert, Józán Miklós, Lőrinczy Dénesnek esperesi állásukban való megerősítése az E. Főtanácsnak ajánlatba hozatik. Magyaró Mihály egyházi tanácsos afiának a Magyaró Árpád-alap gyarapítására adott 140 kor. adományáért köszönet fejeztetett ki. Dávid Ferenc halhatatlan emlékű első püspökünk születése 400-ik évfordulójának 1910. évben való megünneplése tárgyá-

ban az E. Főtanácsnak előterjesztés tételük s egyben az E. Főtanács utólagos jóváhagyása reményében Dávid Ferenc népszerű életrajza megírására a pályázat már most kihirdetni határozottatott. A papnevelő-intézet 1908/9. tanévi tantárgy felosztása jóváhagyatván, azzal kapcsolatosan Dr. György János az 1908/9. tanévre is alkalmaztatott óraadó tanárnak. A M. Farkas Sándor alapítvány kamata 1907/8. tanévre Kiss Sándor lelkesjelöltnek ítéltetett kiadásra. Szilágyi Béla konv. bérlőnek 1907/8. tanévre drágasági pótlék címen 600 kor. utaltatott ki. Konviktusi kedvezményre 1908 9. tanévre 86 tanuló vétetett fel. A kiosztott kedvezmények értéke 10.400 korona. A buni és pusztaszentmiklósi birtok 1907. évi számadása elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetik. Özv. Benczédi Domokosné lelkesznének évi 510 kor. özvegyi nyugdíj s 4 kiskorú gyermekének együtt évi 340 kor. nevelési járulék állapított meg a belső emberi nyugdíjalap terhére. V

Székelykereszturi gimnáziumunk kiépítése és kifejlesztése.

A hosszas küzdelem eredményt hozott. Ez ügyben az állam és egyházi főhatóság közt a szerződés megkötött. E nagy örömet a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 67693. és az egyházi főhatóság 625. sz. leiratai hozták meg. E szerződéskötéssel kereszturi gimnáziumunk rálépett azon útra, mely őt nemzeti és egyházi fontosságánál fogva megillette. Nyolc osztályú főgimnázium lesz, így egész mértékben teljesíteni tudja azt a nagy szerepet, ami nagy nemzeti kulturánk érdekében reá vár. A 7. és 8. osztály beállítása csak akkor történik meg, amikor a szerződésileg biztosított évi 36.000 K-ból évi részletekben való folyósítással a szükséges összeg rendelkezésre áll. Mindez ideig fokozatos emeléssel kapott ideiglenes államsegélyünk 15.000 K. Ez összeg emelése a következő években tovább folytatódik.

Építkezésre 240.000 K-t kapunk. Első teendő most az építkezés beindítása. Egyházi főhatóság e kérdéssel már régóta foglalkozik. Szaktudásáról, építési sikereiről kiválóan ismert Pákey Lajos főmérnök úrral már régebben készítettett egy tervrajzot és költségvetést. Újabbban az építés ügyeinek előkészítése céljából egy bizottságot küldött ki Kozma Ferenc kolozsvári főgimn. felügyelő gondnok elnöklete alatt. A bizottság többi tagjai: Gál Jenő, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza, Daniel Lajos, dr. Jankovich Pál, Pap Mózes és dr. Szolga Ferenc.

E gimnázium fejlődési ügye előhaladását, dülőre jutását bizonynyal örömmel fogadja nemcsak minden unitárius, hanem nemzeti kulturánk minden jóbarátja.

Ez igaz ügy ily örvendetes előhaladása több oldalról jövő jóakarát eredménye. Az intézet igazgatósága 50 évnél tovább tartotta ez ügyet résen. Az egyházi főhatóság sem tért ki soha e kérdés elől; mindannyiszor jóakarólag foglalkozott vele. Megvalósítása nem a jóakaraton, hanem az anyagi erő híján mult el. Segítségünkre jött az állam. A közös jóakarát már most szerencsés befejezésre is juttatja az ügyet. Az állam jóakarátú figyelmet mindenek felett Kuncz Elek tankerületi kir. főigazgató hívta fel az intézet fontosságára; az állam és egyház közös jóakarata egyesítésében és egyesülésében e kérdés körül neki nagy szerepe van.

E közös jóakarátnak egyesülten kell maradnia és vállvetetten kell dolgoznia, valamedig ez ügy szerencsés befejezést nem nyer, azután pedig a közös alkotásnak együtt kell örvendezni s azt együtt kell fentartani.

Kereszturi gimnáziumunk kiépítése, kifejlesztése ügye örvendetes előrehaladásában, főgimnáziummá tevésében kárpótlást, vigasztalást nyerünk mi unitáriusok több száz éves multú tordai unitárius gimnáziumunk állami gimnáziummá levése miatt, mely intézetet eddig szintén jóleső érzéssel, boldogító tudattal vallottunk magunkénak és egyik féltett kincsünknek, büszkeségünknek tartottunk.

Kicsiny egyházunknak most már csak két középiskolája van. Így erejét, figyelmet most még fokozottabban tudja kiterjeszteni e két középiskolánkra. Az egyház hívei is bizonynyal fokozott figyelemmel fordulnak megmaradt középiskoláink felé és vállvetett törekvéssel azon lesznek, hogy székelykereszturi gimnáziumunk minél előbb kiépíttessék és kifejlesztessék.

Ezt követeli mindnyájunktól hazánk és egyházunk érdeke.

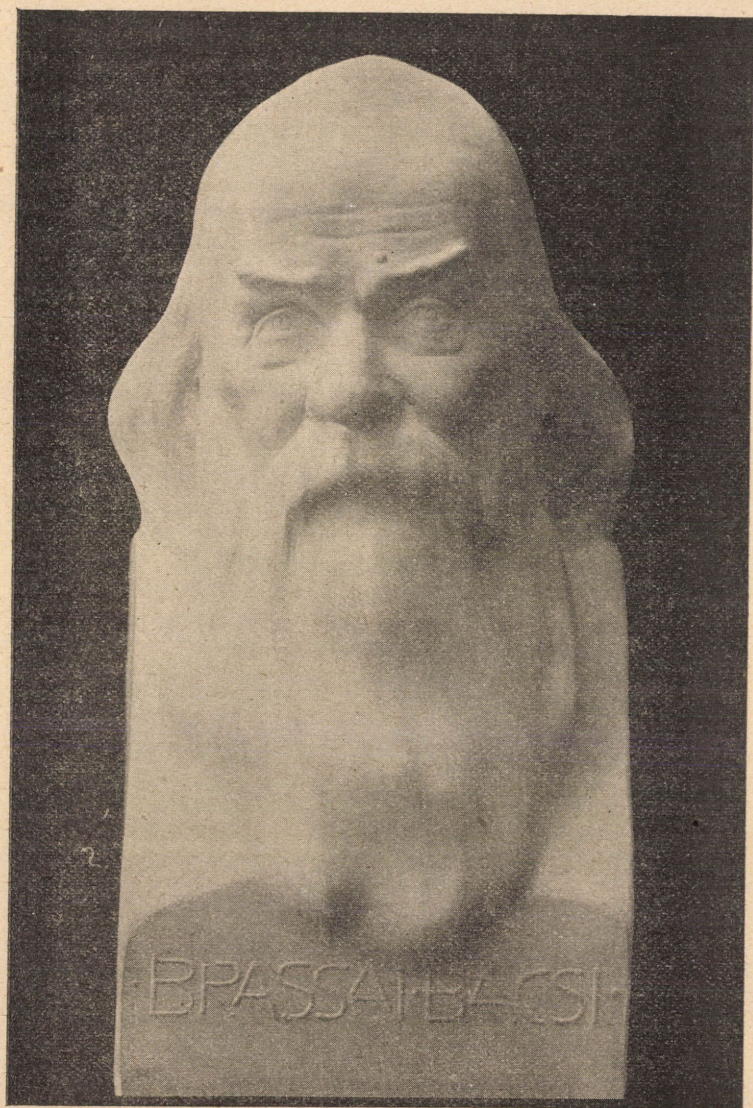
Pap Mózes.

Dr. Brassai új szobra.

A nagy tudós Brassai ma is, s még sok ideig lesz figyelem és tanulmány tárgya nagy Magyarországon, mert tanítása, gondolatai, elvei, jelleme, alakja, mind olyan kiválóságok, amelyek a gondolkozót, az alkotót, a tudóst és a nevelőt is megragadják s tanulmányozásra indítják.

Legújabban egy ifjú ember, Szamosi Soós Vilmos, aki a jelen évben végezte Budapesten az iparművészeti szakiskola

tanfolyamait, elismerő oklevelet és jeles bizonyítványt hozott az életbe.

Mi ezt az ifjút kis gyermekkorra óta ismerjük. Bizonyos elemi erő és bátorság mindig látszott rajta. Nem ijedt meg az árnyékától, de még játszótársaitól sem. Az élet sokkal keményebb és mostohább volt az embereknél, de attól sem félt. Olyan szegény volt, hogy Kolozsvárról Szentábrahámra küldötték, hogy ott nagyszülőivel éljen s tanuljon is. Elvégezte a népiskolát s Kolozsvárt szobrászinas lett s amellet jár az ipariskolába is egy pár évet. Az élet sanyarú volt, de a gyermek ereje csak nőtt. Kezdette gyúrni az agyagot s egyszer nagyot gondolt és valami úton-módon fölvergődött Budapestre s ott jó emberei segítségével megismerkedett a nagy Fadruszszal. A mester látott valamit a nagy homlokú s erős mellű fiúban s munkát bízott rá. Megfizette, meg is dicsérte s azután egy évig — haláláig — irányította, segítette a fiút. Kolozsvár városa, az EMKE s egyes jóakarói — köztük Benczur festőművész és neje — segélyezték. Mégis nagyon sok szükségét látott s keserves napokat szenvedett át. Ezúttal bemutatjuk a nagyobb nyilvánosságnak a Brassai szobrával.

A szobor eredetije előttünk van. A nagy tudós kedves arcán bizonyos átszellemült gyöngédség, mély gondolkozás, a messze látás, az igazi szellemi nagyság érezhető és látható.

E szobor 55 cm. magas. Az áttetsző fehér alabástrom nagyon jól talál a Brassai felséges arcához. Ránk a szobor nagyon kedves hatást gyakorolt. Akik látták, egészen megvannak elégedve vele.

Most már az következik, hogy az ifjú munkást, ezt a derék székely tehetséget segítsük, hogy tovább tanulhasson. Neki a munkára és a tanulásra ösztönző kedve nagy, de hogy haladhasson, a közönségre s első helyen e lap olvasóira tekint.

Egyszerű módja a segítségnek a Brassai-szobor megrendelése. 30 korona csekély összegért elé tudja állítani s el is küldi a megrendelőnek.

A szobor az Egyházi Képviselő Tanács termében megtekinthető. Megrendelhető az ifjú művésztől (Soós Vilmos, Budapest, IX, Tüzoltó-utca 27. B. szám).

Bizony szép és jó dolog lenne, ha a törekvő ifjú célt érhetne a mi segítségünkkel.

A finnek az unitáriusok között.

A mi ősrokonaink, a nagyratörő, művelt és okos finnek közül is sokan kivándoroltak, mert az oroszok kegyetlen önkényét nem tudták viselni. Észak-amerikában nagy finn-telepek vannak. A kivándoroltak vallás dolgában erősen megoszlanak. Legtöbbjük lutheránus, de vannak katolikusok és van köztük sok szocialista is. Vannak mértékletes életűek, de az italt is sokan szeretik. Civakodók, veszekedők bőviben találhatók s alig van egy is, aki ne hordana kést magával s ezek nagyon könnyen támadnak s bántalmaznak másokat.

Az ámerikai unitáriusok megismerték a finnek helyzetét s segítségükre indultak, nem azért, hogy vallásváltoztatásra bírják őket, hanem azért, hogy erkölcsüket és életüket megjavítsák. Ez látszik abból, hogy finn nyelven kis füzeteket adnak ki. Egyiknek a címe: „Hogy kell meghalni?” Erre az élet sok nagy föladatát elmondja válaszul. Egy másikban a mértékletes életre bűzdítják. A füzeteket teljesen ingyen osztják szét.

A kolozsdobokai egyházkör évi közgyűlése.

Nagy érdeklődés mellett folyt le a kolozsdobokai egyházkör az évi közgyűlése augusztus hó 9-én Kolozson, hová Kolozsvárról s a vidékről mintegy ötvenen gyűltek össze. A vendégeket a papilakban pompás villásreggeli várta s a házikisasszony a legnagyobb szíveséggel fogadta az érkezőket. A gyűlést istentisztelet előzte meg, melyet dr. Boros György dékán magasröptű imája vezetett be. Antonya Mjhály, a magyar-szováti fiatal pap tartalmas, szépen kigondolt egyházi beszéde kellemes hatást gyakorolt. Istentisztelet után Benkő Mihály felügyelő gondnok üdvözölte a kör tagokat s az egyházi élet nevezetesebb mozzanatait felölelő beszéddel megnyitotta a közgyűlést. A lelkes elnöki megnyitóért a közgyűlés nevében dr. Boros György mondott köszönetet, kinek indítványára a megnyitó beszéd jegyzőkönyvbe vétetett. Ezután Nagy Lajos kir. tanácsos esperes terjesztette elő 46. évi esperesi jelentését, melyet a közgyűlés elfogadott.

A gondosan szerkesztett tanügyi jelentés, melyet Kovács József tanító terjesztett elő, elfogadása után, sorra került az egyházkerületi pénztár létesítésének kérdése, melynek létesítését közgyűlés kimondotta. Ezzel kapcsolatban Benkő Mihály

felügyelő gondnok bejelentette, hogy a pénztárba alapúl 100 K-t adományoz. — Nagy lelkesedéssel és elismeréssel fejezte ki köszönetét a közgyűlés ez áldozatkészségért. A szép példa nyomban követésre talált, amennyiben dr. Várady Aurél, Nagy Lajos, dr. Nagy Zoltán, Jákey Aladár, Molnár Sándor, Ürmösy Jenő, dr. Tóth György stb. afiai járultak adományaikkal az alap növeléséhez.

Most következik a gyűlés egyik legérdekesebb tárgya: véleményadás a vallásanári vizsga szabályzatának tárgyában. Az egyházi főtanács ugyanis kimondotta, hogy a középiskolai vallásanításra való képesítést külön vizsgálathoz köti. Az ezen vizsgálatra kidolgozott szabályzatot a főtanács lekötötte véleményadás végett az egyes egyházkörökhez. A szabályzat írásbeli s szóbeli vizsgálatot kíván a papoktól s papjelöltektől. Péterfi Dénes kolozsvári lelkész, ki az ügyet előadta, azt indítványozta, hogy a vizsgálat csak írásbeli részből álljon s minden vallásanárjelölt egy próbaévet töltsön el. Az előadó javaslata után élénk, magas színvonalon álló beszédek hangzottak el az eredeti szabályzat mellett. Elsőnek dr. Gál Kelemen igazgató állott föl szólásra. Hivatkozott az ág. evangelikusok és reformátusok példájára s nagy helyeslés között indítványozta az eredeti javaslat fentartását. Kozma Ferenc kir. tanácsos tartott ezután súlyos argumentációkban bővelkedő beszédet, mely bizonyára a javaslat leghevesebb ellenzőjét is megfontolásra indítaná. Szerinte a vallásanári vizsga volna hivatva arra, hogy a vallásanítást a középiskolákban — mert hiszen itt csak arról van szó — fölemelné az azt megillető nivóra s nem lenne az többé a többi tárgyak mellett lenézett, másodrendű. Dr. Boros György dékán mindenekelőtt kifejezést ad annak, hogy a vallás-oktatásra a papi oklevél elegendő képesítés kell hogy legyen. De, mivel itt csupán két helyről van szó, két gimnáziumról, illetve még néhány városi papi állásról s mivel a vallásanári vizsgálati szabályzatban a papság ambíciójának növelésére lát eszközt, azt elfogadja. Antonya Mihály rövid felszólalása után, melyben szintén a vizsga mellett foglal állást, a közgyűlés a vizsgálati szabályzatot eredeti formájában elfogadta.

Már egy óra felé járt az idő, midőn felállott Nagy Lajos kir. tanácsos, a körnek 46 év óta esperese s rövid beszédben bejelentette lemondását az esperességről. Dr. Boros György szép szavakban méltatta Nagy Lajos érdemeit, miket hosszú esperessége alatt szerzett s indítványára a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel Nagy Lajost tiszteletbeli esperesnek választotta meg. Ezután nagy érdeklődés mellett rendelte el az elnök az esperesi s többi állásokra a titkos választást. A választás ered-

ménye semmi meglepetést sem okozott, de annál nagyobb örömet s meglepedést. Esperesnek csaknem egyhangulag Péterfi Dénes kolozsvári első lelkész választott meg. Jegyzőnek Antonya Mihály szováti lelkész szintén majdnem egyhangulag. Közügyigazgatónak Fülöp Mózes kidei lelkész s pénztárnoknak Iszlai Márton kolozsvári igazgató-tanító. Főtanácsi képviselőknek egyhangulag megválasztottak: Dr. Szentiványi József birtokos és Biró Elek kolozsi pap. A választás után felügyelő gondnok lelkes beszédben üdvözölte az új esperest, ki meghatva mondott köszönetet megválasztásáért.

Az indítványok során Dr. Boros György azt javasolta, hogy a kör tegyen előterjesztést Egyházköri Tanács szervezése iránt. Tagjai legyenek a kör tisztviselői, esperes, gondnokok, jegyző, közügyigazgató, pénztárnok negyedévenként legalább egy gyűlést tartson, midőn a tisztviselők közöljék egymással tapasztalataikat, s közös egyetértéssel járjanak el a kör és az egyház érdekében.

Segélykérések s indítványok elintézése után d. u. 3 órakor a fürdő éttermébe vonultak a közgyűlési tagok, hol a felterített asztaloknál felügyelő gondnok s felesége, mint szives házigazdák látták vendégül őket. Lelkes pohárköszöntők bangzottak el a püspökre, kit táviratilag is üdvözöltek, az új esperesre s a gondnokra stb.

A közebéden mindenkit meglepett íjj. Kun Sándor földmivelő atyánkfiaának két pohárköszöntője. A Kovács József áll. isk. tanító úr szivességéből mindkét köszöntőt csaknem szó szerint megkaptuk s tudósításunk kiegészítéséül idecsatoljuk két okból. Egyik, hogy olvasóink lássák, milyen tiszta és egészséges gondolkozással vannak megáldva a mi földmives embe-reink, másik, hogy lássák az Unitáris Közlöny olvasói milyen jó szolgálatot tesz kis lapunk a gondos és szorgalmas olvasónak.

Mélyen tisztelt társaság, nagytiszteletű uraim!

Midőn van szerencsém egy ilyen tisztelt tudományos társaságban jelen lenni s mondhatom, hogy életemben most legelsőb, eszembe jut, hogy több tudós embernek olvastam az életrajzát, hogy hol született, hol kezdte tanulmányait, hol folytatta és hol végezte. Hiszem, hogy önök előtt sem ismeretlenek ezek, de engdelmet kérek, ha én egy olyant mondok, amit még se nem olvastak, se nem hallottak. Engedjék meg nékem t. uraim, hogy mondjam el a saját életrajzomat és hogy ezt miért teszem, azt is meg fogom mondani.

Még ma is fenn áll az a faoldalú és nádfedeles hajlék, amelynek körül-belől 15, 16 □ méteres szobájában kezdettem tanulmányomat a hatvanas évek közepe táján, még mikor úgy adtuk össze az A-t a B-vel ábéab, hogy egyenesen a 6-od, vagy első osztályban kezdtem-e, nem tudom, mert egész végig mind egy osztályban voltam. Nyelv-, természet-, alkotmány-, mértanok stb. egészen ismeretlen volt; a számtanból elég volt, ha jó hangosan elmondtuk, hogy egyszer egy csak egy, a történe-

lem kellett egészítve azzal, hogy ami tiszteletreméltó mesterünk, mind 48-as katona, sok szép történetet mondott a 48-as eseményekről, úgy annyira, hogy egészen elragadtatva éreztük magunkat és tán készek lettünk volna azonnal katonának menni.

Itt kezdődött tanulmányom, itt folytattam és itt is végeztem.

Ezt csak azért mondtam, hogy tudják milyen tudománynyelven akarok beszélni s éppen a tudományról, mert bárha szűk körben történt is, de elég volt arra, hogy megtanuljam tiszteletben tartani a tudományt és ezáltal a tudóst. Tiszteletben tartom első sorban azért, mert tudom, hogy a tudomány az, amelyen alapszanak az egyházi törvények, amely békességet prédikál Isten és emberek között; a tudomány az, amelyen alapszanak az országos törvények, amely békességet parancsol ember és ember között; a tudomány által fejlődik a földművelés, az ipar és kereskedelem; a tudomány az, ami szárnyat ölt az emberi gondolatnak és villámgyorsassággal közvetít a föld egyik szélétől a másikig; a tudomány volt, még pedig a Jézus szent tudománya az, amely lerombolta a bálványi Isteneket és templomot épített az egy Isten tiszteletére és ináadására; szóval minden ami szép, jó és nemes, minden de minden a bölcs tudomány szülöttje. Mégis, mi sajnós, még ma is vannak olyanok, akik a bölcs tudomány ellen rugaszkodnak. Vannak a vallás terén, hogy a bibliának szó szerinti magyarázata által megakarják másítani az eddig kivívott és gyakorolt igazságokat és a vallás igazságának hirdetőit ferdé felfogásokkal vádolják.

Milyen boldognak mondhatja magát az, aki bölcs tudománya által mindég a közjó előmozdításának érdekét tartja szent kötelességének és ezáltal nagy szolgálatot tesz a hazáért, a nemzetért és a vallás kivánalmáinak. Mélyen t. uraim, az említett tanulmányomból kifolyólag ennyire terjed a tudomány iránti ismeretem és a tudós iránti tiszteletem és ebben az értelemben kívánom, hogy hazánk, nemzetünk és egyházunk bölcs tudóssait az Isten sokáig éltesse.

Mélyen tisztelt társaság, nagytiszteletű uraim!

Nem kételkedem, sőt nagyon hiszem azt, hogy minden embernek vagy egy-egy jó barátja; akivel elbeszélgeti életének történeteit, jobb és balsorsait, nekem is van jó barátom, de van mindennekefelett egyetlen egy jó barátom, akinek én semmit nem mondok, de ő nekem nagyon sokat beszél, leülök, hallgatom és ő beszél, beszél egyházunk történelméről és annak jeléseiről és beszél annak áldozatkész híveiről, beszél annak előhaladásáról és annak igazságairól, el annyira, hogy dicára annak, hogy vannak olyanok, akik minket gúnyolnak, büszkeséggel állók bármikor szembe velők és annál szilárdabb a vallásom iránti szeretetem és tiszteletem, de mélyen t. uraim ez az én egyetlen jó barátom, nem magától beszél, mert ennek valaki a fülébe sugja, ez az én jó barátom, ami nagyrebecsült kis hírnökünk, az Unitárius Közlöny és ennek szerkesztőjére vagyok bátor poharat emelni, kívánom, hogy adja az Isten, hogy legyen az ő szorgalmas munkássága olyan, mind egy jó termékeny esztendő, amely még a gyenge talajban is meg hozza az ő gyümölcsét.

K - cs.

Hasznos tudnivalók.

A m. kir. belügyminiszter 1245—1908. sz. határozatával kimondta, hogy ha a veteményes kertjét védelmező gazda flobel pisztolylyal lelőtte a szomszéd csirkéjét, nem büntetendő. Az ítéletnél figyelembe vétetett, hogy a 6 miliméteres flobel lövése zajt nem csinált.

*

A tényleges tanári működésben levők, vagy akik nyugalomban vannak, ha tanári oklevelük van, követelhetik, hogy a törvényhatósági bizottsági tagságnál és a községi képviselő-testületi tagságnál is, adójuk kétszeresen számíttassék. (Magyar közigazg. bíróság 2417—1908. sz. határozata.)

*

A legtöbb adót fizetők névjegyzéke összeállításánál a nőnek a férje vagyonától teljesen függetlenül, saját alkalmaztatása után járó fizetésére kivetett kereseti adót, a férje adójába nem lehet beszámítani. (Magy. közig. bíróság 104 1908. sz. határozata)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

E-1
Az unitárius füzetek 6-ik számát »Az unitárius vallás története és főbb vonásai« olvasóinknak mellékletképpen tisztelettel küldjük Viszonzásul kettőt kérünk: olvassák el és terjesszék. Kívánatra bárhová megküldjük 30 fillérért.

C.
Indítványbőség. Az idei E. Főtanácsra az egyházkörökből valóságos áradattal jöttek be az indítványok. — Összesen 25, melyekből 7 a kereszturi, 4 a dunatiszamenti, 3 az udvarhelyi, 5 az f.-fejéri, 3 a küküllői, 2 a háromszéki, 1 a marosi körből adatott be.

Ge. G.
Dr. Gyergyai Árpád, a régen elhunyt hasonló nevű kitűnő orvos egyetlen fia orvosi tanulmányait immár bevégezte külföldön is. Először a német egyetemeken és Párisban, azután a f. évi tavasz óta Londonban tanult és gyakorolt, s ezentul szülővárosában, Kolozsvárt fogja szolgálni a szenvedő embereket. Az ifju orvosnak máris voltak szép sikerei. Püspökünknek már néhai fián, Ferencz Gyulán meglepően merész műtétet végzett volt kitűnő sikerrel.

H.
Gvidó Béla esperes aug. 22-én házassági frigyre lépett Molnár Katával, Molnár János adámosi unitárius lelkész kedves leányával. Kívánjuk, hogy állandó boldogság és megelégedés tegye áldottá házasesetüket.

H.
Dr. Fekete Károly kolozsvári ügyvéd Fekete Gábor főgondnok fia, közelebbről lépett házasságra Madarász Beata kisasszonnyal Székelyudvarhelyt. Vári Albert lelkészünk adta frigyükre a papi áldást. Mi is kívánjuk, hogy frigyük boldogsággal legyen megáldva.

Eljegyzés Nagy József főiskolai tanító Bánffy - Hunyadon eljegyezte oklev. tanítónőt kedves családi kör jelenlétében.

Dézsí Mihály lelkészünk meghalt augusztus 28-án Nagyajtán. Egy tehetős munkás, de sokat zaklatott élet hosszú szenvedése megszűnt immár. Fájdalom töltött el mindenkit, mikor megszűnt munkássága, mert írói és költői hajlamaitól máris szép munká-

kat kaptunk, még többet vártunk. 45 évet élt s ebből 20-at papi karunk kötelékében töltött. Isten nyugtassa meg ott az édes anyai földben, hova pihenni vágyott. Özvegyet és egy leánygyermeket hagyott hátra.

Irud. **Kovácsi Antal**, egykori szeretett tanárunk emlékét újítja föl egy kis füzet: »A Kolozsvári Szótár Történetéről«. A szótár egyik szerkesztőjének a fia, Finalí Gábor tanár a buapesti philológiai társaságban tartott felolvasást a kérdésről. Érdekes mozgalom indult volt meg Kolozsvárt a három gimnázium tanárai között. Latin szótárt akartak kiadni s Finalí Henriket és Régeni Istvánt bízták meg a szerkesztéssel. Kovácsi Antal »tetemes« részt vett a munkában. A füzet értesítése szerint Máté György budapesti főgimnáziumi tanár Kovácsinak egykori jeles tanítványa azt az értesítést közölte, hogy Kovácsi bácsi a tanítványai előtt sokszor emlegette, hogy a P. S. T. betűket a szótárban ő dolgozta ki. A szótár történelme érdekében tesznek szolgálatot akik közlik, ha kedves emlékü tanárunk ilyenemű munkásságáról valami tudomásuk van.

E. **Kálvin miatt** az ev. ref. egyház kebelében zűrzavar támadt. Az ev. ref. egyház Konventje megbízta Zoványi Jenő sárospataki theol. tanárt, hogy a Warga Lajos-féle egyháztörténelmet revideálva adja ki. A könyv első két kötete megjelent, a harmadik is elkészült, de nem jelenhetett meg, mert a Konvent rájött, hogy a III. kötet »Kálvin Jánosra vonatkozó olyan részleteket tartalmaz, amely az egyház tanításával ellentételek«. A Tiszáninneni Egyházkerület közgyűlése megvizsgálta a dolgot és úgy találta, hogy az aggodalmaknak »elvitathatatlan komoly alapjuk van«. Megdöbbenve látja, hogy romboló kéjjel tör Kálvin Jánosnak több század történetírása által igazolt érdemei ellen«. A Zoványi könyve többek között ezt tartalmazza: »nem az előhaladás, hanem a visszafejlődés érdekét munkálta«, »nem volt meg benne (Kálvinban) az az önfeláldozó bátorság, ami jellemző vonása egy reformátornak«, »a legvadabb túrelmetlenségé fajult erkölcsi szigora«. Ez az úgy a

tavaszi óta mindezeideig lefoglalta az ev. ref. egyház vezetői s főképpen a sajtójuk figyelmét. A Debreceni Prot. Lap Zoványi védelmét, a Sárospataki Ref. Lapok és a Prot. E. és I. Lap az ellenkezőt teljesítette. De az evangélikus egyház köréből is elhangzott egy szózat a pozsonyi Theológiai akadémia tanári kara részéről dr Masznyik Endre és Hornyánszki Aladár aláírásával, amely »Protestatio a gondolatszabadság megtámadása ellen«. A protestatiót indokolja azzal, hogy ez a protestáns elv kérdése és a szabadság jogát látják veszélyeztetve. A Protestatio két főbb pontja: »Mi szabad protestánsok tiltakozunk, hogy társunk meggyőződésének szabad és őszinte kinyilvánítása miatt bántalmat és üldözést szenvedjen. Mint a tudomány szolgálai tiltakozunk, hogy tudományos kérdések, melyek csakis a tudomány terén, tudományos fegyverrel intézhetőek el, bizottságok által döntsének el. Ebben az egész ügyben az a sajnos, hogy az elvi és tudományos historiai dolgok összevegyültek az egyházkormányzás és könyvkiadás gyakorlati kérdésével, s az utóbbiak miatt szenvedni kell azoknak is. A Kálvin-kérdés nem egyik vagy másik egyház kérdése, hanem a történelmi igazságszolgálatásé.

Tordán nincs többé unit. középiskola és nem lesz többé soha. 350 esztendő elég hosszú idő, s ha azt látnók, hogy a középiskolai oktatás felekezeti fölötti lesz a következő 10-20 év alatt, akkor megnyugodnánk, így azonban fájó szívvel búcsuzunk, mint a halottól, ki immár pihen a sír mélyében. Egyelőre vigasztalásul szolgál, hogy Varga Dénes, Pap Domokos, Major Sándor, Dr Kemény Gábor tanáraink és Lőrinczi Géza rendes tanári minőségben kinevezést kaptak a tordai állami főgimnáziumhoz.

A székely-társaságok szövetsége augusztus 23-án és 24-én népes gyűlést tartott Székelyudvarhelyt. Sok életbevágó és a jövőre is kiható kérdés beszéltek meg. Reméljük, hogy a székelyföld újabb korszakot kezd meg ezzel a nagy nappal.

Az unitárius papnevelő intézetbe segélyllyel fölvetettek: Györfi István

200 K, Kelemen István 100 K, Rédiger Géza 150 K, Székely Tihamér 200 K, Marosi Márton 100 K, Székely Kelemen 100 K, Zoltán Sándor 200 K, Buzogány Kálmán 100 K, Keresztesi Dénes 150 K, Lőrinczi Domokos 100 K.

Felhívás és nyugtázás. Nemcsak akkor gondolkozunk nemesen, amikor jölteveinkről hálás érzelmek között emlékezünk meg, hanem akkor is, ha a nevükhöz fűzött törekvéseinket anyagilag is támogatjuk. Az unitárius papnöv. önképzőköre is a mikor néhai Murányi Farkas Sándor költeményeit kinyomatta hálás érzelmeit igyekezett kifejezni a nagy költő és jölteveje iránt, de anyagilag nem tudta jó szándékát sikeresen megoldani s azért már két évvel ezelőtt segítségért, támogatásért a Tiszt. lelkész urakhoz fordult, kik készséggel is siettek anyagiakkal is támogatni. És sikerünk még ez időig sem teljes, mert sokan késnek tett ígéreteiket, bejegyzett előfizetéseiket kezünkhöz juttatni. Azért ismételten kérjük tiszt. hátrálékosainkat, hogy sziveskedjenek minél hamarább a könyv bolti árát (3 kor.) önképzőkörünknek beküldeni, mert a hátrálékok összege megment anyagi gondjainktól s törekvéseink sikerét teljessé fogja tenni. Egyben hálás köszönetet mondunk Ürmösi József (5 kor.), Szén Mihály (3 korona), Lőrinczi István (6 kor 04 fill.), Mátyás

János (2 kor.) és Ürmösi Károly (3 K) hozzánk beküldött szíves adományaikért Legyen Istennek áldása nemes törekvéseiken s a nagy költő szelleme buzdítsa jóakarataikban Kolozsvár, 1908. évi augusztus hó. Péter Ödön unitárlus papjelölt.

A kereszturni főgimnázium érdekében értekezlet volt Székelykereszturt aug. 18-án, melyen részt vettek Kolozsvárról mint az E. K. T. bizottjai Kozma Ferenc, Gál Jenő, a főiskola gondnokai Dr. Gál Kelemen, Dr. Nyiredi Géza, a kereszturni iskola részéről Dániel Lajos és Dr. Jankovich Pál isk. gondnokok, Pap Mózes igazgató, Dr. Szolga Ferenc, Dr. Kozma Endre és Jakabházy Gábor egyh. tanácsosok. Leendő főiskola épületének elhelyezése volt a főtárgy, melyben javaslatot fognak adni.

Pályázat külföldi ösztöndíjra. Az unitáriusok E. K. Tanácsa megbízásából felhivom azokat a papjelölteket s illetőleg papnövendékeket, akik az oxfordi Manchester Collegeban levő alapítványt az 1909 s következő években élvezni akarják, hogy f. évi szeptember 30-ig adják be folyamodásukat. Részletes tájékozást a dékáni hivatalban lehet kapni. Az ösztöndíj 100 font sterling s azonkívül uti költségre oda és vissza is 200 200 korona Kolozsvár, 1908 aug. 24. *Dr. Boros György* dékán.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az unitárius lelkész kör az Egyh. Főtanácsot megelőző nap délelőttjén rendes évi közgyűlést tart, melyen Deák Miklós szentmihályi lelkész afia a vasárnap délutáni bibliai magyarázatról fog előadást tartani. A tárgy olyan közérdekű és az istentisztelet körében oly helyet foglal el, hogy lelkészeinknek előreis figyelmebe ajánljuk. Reméljük, hogy messze kiható érdemi megbeszélés fog következni az előadás után.

Ki lesz a 150-ik? Midőn e sorokat írjuk, a Dávid Ferenc Egylet új tagjai, akik a múlt közgyűlés óta léptek be, éppen 149-re szaporodtak. — Bodoczy Sándor széplaki ifju lelkészünk

jelentette be a két utolsót özv. Kiss Sámuelné papnékat és Boros Péter körjegyzőt. Várjuk a 150-et, de a közgyűlésig, amely október végén lesz, elérhetnök a 200-at is, ha mindenki gyűjtene maga mellé, ha nem is kétőt, legalább 1 tagot. Lapunk másik helyén megírtuk a nehéz föladatot. Teljesítse mindenki a kötelességét.

Dr. Hankó Domokos szászrégeni h. közjegyző úr szives volt felajánlani a Brassai szobor most közölt képének a költségét, hogy Szamosi Soós Vilmos derék székely ifjún segítsen. Az Isten tartsa meg jó szívét.

Sz. 710—1908. Tan.

-E i

Irodalmi pályázat.

A magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa a következő pályázatot hirdeti ki:

Megírandó Dávid Ferenc első unitárius püspök életrajza népszerű alakban, de nem népiesen, hanem úgy, hogy a kevésbé művelt ember megérthesse s művelt ember is élvezhesse. A mű első helyen élet és jellemrajz legyen, de figyelem fordítandó a XVI. században uralkodó eszmeáramlatokra is. Ezekben Dávid Ferenc tevékenységére s annak eredményére. A mű írásánál fölhasználható Jakab Elek: „Dávid Ferenc emléke” című munka is, de a pályázótól önálló fölfogást várunk.

A mű terjedelme nyomtatásban 5—6 közepes 8-rét ivre terjedhet. Pályadíj 500 korona.

A pályamű idegen kéz írásában, jelíges levél kíséretében 1909. évi augusztus hó 31-ig benyújtandó Ferencz József unitárius püspökhöz.

A pályaművek elbírálásáról az E. K. Tanács és a nyertes mű kiadásáról az unitárius egyház fog gondoskodni. Ové a tulajdonjog is. A pályanyertes műnek esetleg angolra fordításáról és angolul kiadásáról is az Egyház fog intézkedni.

A magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt, 1908. évi augusztus hó 12-ik napján tartott üléséből.

Ferencz József
unitárius püspök.

Végh Mihály
titkár.

Nyilatkozat.

Eggl

Az „Unitárius Közlöny” nyomdai költségei biztosítására ezennel följánlok évi koronát vagy egy összegben koronát s kötelezem magamat, hogy ezen összeget minden év október hónapjáig pontosan befizetem a Dávid Ferenc-Egylet pénztárába Kolozsvárra.

Év, lakás és posta:

Sajátkezü aláírás:

Tessék levágni s vagy levelezőlapra ragasztva, vagy levélben beküldeni.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

— SZERKESZTI —

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

Meghívó a D.F.E. közgyűlésére	177	□	Az E. K. Tanácsból.	185
A szerkesztő asztaláról	178	□	A gyermekek védelme	186
Vezéreink és eszméink. — Boros György.	180	□	Ámerikából. — Kiss Sándor	187
A mi unitárius hitünk	182	□	Irodalom	189
Emléket Déván Dávid Ferencnek! — Mózes Mihály.	182	□	Egyházi és iskolai mozgalmak.	189
Az igazi unitárius. — Kisgyörgy Imre	184	□	Egyleti élet és munkásság	191
		□	Szerkesztői üzenetek	192
		□	A polgárdii unit. egyhk. ünnepeye. (Boriték)	193

Kérjük az előfizetések megújítását, a tagdíjak beküldését. Az Unitárius Közlöny és a Nők Világa egész évre 2 korona 40 fill. A D. F. E. tagjainak csak 2 kor.

brod **Bibliai Történetek a népiskolák III—IV. osztályai számára.**

Az unitáriusok egyházi képviselő tanácsa által jutalmazott pályamunka. Irta: Tarcsafalvi Albert, kolozsvári igazgató-tanító. Ötödik teljesen átdolgozott kiadás. Ára kötve 70 fillér. Sajtó alatt van és közelebről megjelenik Betegh Pál villamos erőre berendezett könyvnyomtató- és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt. Megrendeléseket e kiváló tankönyvre elfogad a nevezett könyvkiadó.

brod **Rend- és illemszabályok** átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára

1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek. A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a téli tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor. előre fizetendő.

brod **Vallás, hit és szabadság.** A genfi konferencia könyve, 300 oldal,

tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi írótól. Ára lapunknál rendelve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

Kedves, épületes és hasznos könyvek.

brod **Kis gyermekeknek: Jó gyermek könyve.** Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek, az unitárius egyház jeleséinek életrajzai** arczképeikkel; a nagy negyed rétt csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek: Szívemet hozzád emelem** imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. **Ides otthon** a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai: Nézetek a vallás eszméjéről.** Ára 2 kor. **Unitárius Közlöny** egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvtáránál Kolozsvárt.

brod Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivérek**nél kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni.

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos híri műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesse-lényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20., **S.-A.-Ujhely** Főtér 9., **Dés,** Felső séta-tér.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára : 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

MEGHIVÓ

a Dávid Ferenc-Egylet közgyűlésére.

Kedves tagtársaim!

Ismét fordult egyet az idő gyors kereke s ismét kínálkozik az alkalom, hogy találkozzunk egymással baráti kézszerításra, számadásra és erőgyűjtésre. Október hó 24-én 4 órakor Kolozsvárt közgyűlést fogunk tartani. Ide várjuk fiókegyleteink jelentéseit egy évi munkásságukról, itt óhajtjuk hallani képviselőiket. Itt óhajtunk újabb lelkesedést meríteni további nehéz munkánkra. Itt kell számot vetnünk azzal, hogy a mostani nehéz föladatokkal hogy küzdhetünk meg s azzal is, hogy a mostani erős áramlatok között hogy találjuk meg a békesség olajágát s hogy óvhatjuk meg szívünkben az embertársaink iránti szeretetet és jóindulatot.

Átláthatják, hogy most valóban nagy szükség van arra, hogy minél többen együtt legyünk s a tanácskozásokban részt vegyünk.

Én bízom, hogy Egyletünk tagjai százanként fognak megjelenni.

A fiókegyletek elnökei, remélem, a jelentéseket máris beküldötték. Ugyanőket kérem, sziveskedjenek képviselőiket akár hozzám, akár a titkár úrhoz bejelenteni.

Jó reménységgel várom a jelentést arról, hogy a tagdíjak immár hiány nélkül befolytak.

Fogadják szives köszöntésemet és kérem azokat, akik nem jelenhetnek meg, egy-egy levélben keressenek föl. Kéri

Kolozsvárt, 1908 szept. 19.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán,
elnök.

A szerkesztő asztaláról.

Egy ifju embertől, nemis egyszer, azt hallottuk, hogy aki kártyás az nem becsületes. Legjobb barátai ellen is erős szavakat használt, tisztességes munkára alkalmatlannak nyilvánította, s ahelyett, hogy barátilag támogatta volna, nyíltan kitért ellenök. A magyarázat mindig az volt, hogy kártyás ember nem lehet jó hivatalnok, sem jó férj, sem jó családapa, sem becsületes ember. Nézzünk szét ismerőseink körében s aztán döntsük el, hogy igaza van-e ennek az erkölcsbirónak.

A felekezeti béke éppen olyan kívánatos, mint a haza békéje. Ámde a felekezet nem vallás, s nemis erkölcs, hanem hatalmi kérdés, amely dicsekedik számával, befolyásával. Oszítja az üdvösséget, de nem a mennyeit, hanem a földit. A felekezeti béke 1896 óta, tehát mióta a polgári házasság érvényben van nem nagyon csöndes, mert a katolikus papság erősen elégedetlen volt az állami törvénnyel és sokat irt és beszélt ellene. De tett is, mert mindent elkövetett, hogy az új házások reversalist adjanak születendő gyermekükről. No hát ezt mi nem tartjuk s nemis tartottuk megegyezőnek a lelkiismeret szabadságával, s bizony nemis keresztényi dolog, ha a kath. pap csak a reversalisos protestánsra adja áldását. Tudhatná, hogy Isten előtt nincs személyválogatás.

„*Ne temere*“ szavakkal kezdődik az a pápai körirat, amely a katolikus és nem katolikus közötti házasságot törvénytelennek mondja. Hát ebben az a nagy tévedés van, hogy Magyarországon az országos és nem a pápai törvény dönti el, melyik házasság törvényes. Aki a törvényt ismeri és tiszteli, az nem tisztelheti ezen pápai iratot. Nem válik dicsőségére a pápai széknek, hogy ilyent cselekszik. Hasonlóan nagy baj az, hogy saját híveit sujtja, mert a vegyes házasságban élők közül a protestáns nem veszi s nemis veheti magára a pápai intelmet csak a katolikus, már pedig merő kegyetlenség azzal bántani híveit, hogy ők törvénytelenül élnek. Hátha a katolikus házasság-fél, aki protestáns élettársat választott — amihez isteni és emberi joga volt — vallást is fog választani. Az abrudbányai levelet olvassák el mindazok, akiket a vegyes házasság kérdése érdekel. (U. K. 9. sz.)

A *szenvedély* mindig valamely betegség. Maga a szó mutatja, hogy a kin rajta van szenved, mert nem tud ura lenni, nem tud megválni tőle. Nem mindenik szenvedély egyenlően káros. Az ivás, lopás, kártyázás, három legveszedelmesebb szenvedély. Az a sajátságos, hogy igen sokszor együtt fordulnak elő. Akin erőt vesz az ivás (korhelység) szenvedélye, annak sok pénzre van szüksége, s azt hiszi, hogy a kártyán nyerni lehet. Mint-hogy a kártyán is, éppen mint a többi szerencsejátékon, végül mindenki csak veszít, a szenvedélyes kártyás kénytelen hamis uton szerezni pénzt, idegen pénzhez nyul. Elég egy rövid fél-esztendő arra, hogy a kártyásból korhely, a korhelyből sik-kasztó legyen.

*

Ámerikában most foly a nagy készülődés a királyválasztásra. Ők elnöknek nevezik, nem koronázzák meg, de adnak neki országot és hatalmat. Polgár ember is, katona is, napszám-os is lehet elnök, ha megérdemli s ha megis választják. Most unitárius ember az egyik jelölt: Taft, s az unitáriusok lapja most a választások előtt így szól: a jelölt bármily jó unitárius is, mint magán ember, mint jelölt, teljesen figyelmen kívül hagy-hatja felekezeti viszonyát.

*

Ismeretes régi fogások a rossz embereknek, hogy akit megakarnak csalni, vagy más tekintetben bántalmazni, behívják a korcsmába egy pohár italra, mert tudják, hogy az ital elveszi az eszét s azután úgy bánhatnak vele, ahogy tetszik. Az a furcsa, hogy némely ember ezt a gonosz ellenséget mindig magával hordozza, s majdnem mindennap megengedi neki, hogy őt önmagát csuffá, világcsuffjává tegye.

*

Sok unitáriussal megtörténik, hogy vitatkozásba kell ereszkednie nemunitárius barátjával. A kérdés gyakorta marad eldöntetlenül, mivel a nemunitáriusnak könnyen akad támoga-tója, az unitárius pedig rendesen egyedül kell hogy folytassa a harcot. Minden értelmes és öntudatos unitárius jó segítőt biztosíthat magának, ha az „Unitárius vallástörténete és főbb vonásai“ című füzetet zsebében hordozza, vagy ami még jobb, gondosan áttanulmányozza.

*

Azt hisszük, hogy olvasóink a Szerkesztő asztaláról sok morzsát leszednek, de úgy tetszik nem sokat tesznek rá. A meg-előző számban szót tettünk volt az Unitárius Közlöny nehéz

helyzetéről s nyomtattunk egy nyilatkozatot kitöltésre. Egy kisasszony és egy fiatal ember beküldötte a maga nyilatkozatát vagyis két díjat ígértek. Az a furcsa a dologban, hogy a leány az északnyugati, az ifjú a déli határszél közelében lakik. Ennél még csak az lenne furcsább, ha a két ifjú fölfedezné egymást.

Vezéreink és eszméink.

Nagy neveink és szép eszméink vannak. E kettő kell ahhoz, hogy történelmünkre büszkéek lehessünk és jövőnk elébe bizalommal tekinthessünk. De ennyi még nem elég. A történelmet ismerni és becsülni, az eszméket, melyek a jelszavak alatt vannak, élni és az életben érvényesíteni kell. Azoknak följújtása és ismeretté tévése, ezeknek fölmutatása és a tudatba átültetése megérdemel egy kevés időt s megfelelő türelmet. Az Unitárius Közlönyben a nagy neveinket és eszméinket is rendre bemutatjuk. Kezdjük az elsővel, aki már csak azért is legnagyobb.

Dávid Ferenc.

Dávid Ferencz a XVI-ik száz embere volt. A XVI-ik száz a keresztény világ tengerén az az áradat, amelyben sok régi rozszant bárka, s nagyon sok hatalmas szerkezetű hajó, vagy teljesen elsüllyedt és nyomtalanul eltűnt az idő mélységébe, vagy úgy összerongálódott, hogy újra kellett építeni, s nemcsak új tengelyekkel s erős kerekekkel, hanem új árbóccal, új evezőkkel s egészen új kapitányokkal kellett ellátni. Dávid Ferencz az alapjáig megújított hajó kapitánya volt.

Hajójában az alapot, ami a biblia volt, adták a reformáció nagy építői annyiban, hogy a bibliát ő is elfogadta az isteni kijelentés gazdag tárházának.

Milyen más világ volt akkor! Irni csak a kevés hivatalos tudott. A kardot jól forgatták. A törököt sokszor megverték. „Nyögte Mátyás bős hadát Bécsnek büszke vára“! A kard csörgését szerették, a táborban Tinódi bús dalait szívesen hallgatták, de a magyar miveltséget, azt amelyiknek alapja a tudomány, épülete a jól mivelt elme és védőbástyája a könyv, azt csak annyira ismerték, mint a jó konyhai ételeket, az a kis gyermek, akit csak most választottak el az anyai tejtől.

Luther Márton szerencsés volt, mert az ő németjeit egyetemeken oktatták. Dávid Ferenc országában csak középiskolák vannak jó gyéren. Itt először megkellett tanítani az írás és olvasás elemeit, hogy azután legyen hová hinteni a tudomány magvait.

Dávid Ferencnek a nehéz viszonyok között nagy előnyt nyújtott ékesen szóló szava. Édes volt mint a méz és hangos mint a trombita. Csábított, mint a szikláról visszaverődött hang, meggyőzött mint a prófétai kijelentés. Fegyverül szolgált nagy tudománya. A szentírást senki sem ismerte oly jól. Nem volt olyan tétel, amelyet bármelyik pillanatban használni ne tudott volna.

Védőbástyákról gondoskodott. Megnyerte a királyt, János Zsigmondot. Az ifju, de okos fejedelem Blandrata orvosnak, a ravasz olasznak hatalmában állott, Dávid Ferencet bizalmával és szeretetével segítette célja felé.

A nép rajongott érte, a nemesség oly hűséggel követte, mint katonák a jó hadvezért. Személyes nagy tehetségeinek tulajdonítjuk óriás sikereit. Ha a történelem készítői jobban szeretnék az igazságot, mint a feletkezet érdekeit, Dávid Ferenc a magyar nemzet egyik hőse lehetne, ha egyébként nem, csak azért, hogy a hitszabadság első szent törvényét kivívta és írásba foglalta a magyar genius örök dicsőségére.

Minden nagy szellem utja tragikummal végződik. Dávid Ferenc egy tragédiát át élt egy másikba belehalt. Munkás ereje teljességében kiütik kezéből a tollat, mert megvonják a sajtószabadságot. Mennyi gondolat, hány új eszme, s mekkora irodalom halt meg mielőtt születhetett volna! Ha még csak nyolc évig folyhatott volna szabadon a nagyszerű munka, a magyar reformáció irodalma utóléri a németet! Ha a sajtó szabad, a Socino és Dávid közötti theologiai disputáció a nyilvánosság előtt foly, s talán ez lett volna Dávidnak utolsó nagy diadala. Így csak annyit tudunk, hogy Socino nem győzött, ellenben Blandrata elérte célját, mert hazai fegyverrel elnémította Dávidot, aki nem az olasz izlés szerinti misztikus reformációt csinálta meg. Ez a második tragédia egy magas hegycsúcs oldalában fejeződött be. A nap lement, a magyar reformáció legfényesebb mécsvilága kialudt.

Dávid Ferenc üstökös volt, „hogy századok multával újra lássák fényét a népek“. A századok elmúltak. A látás ideje immár itt van. Jöjjön, siessen látni mindenki. Akinek van szívében jóság, s lelkében ég a tudás vágya, siessen a Dávid Ferenc nyitott koporsojához és hirdesse a nagy feltámadást, hadd tudja meg mindenki, ki volt a sirban, s ki él immár közöttünk és velünk.

Boros György.

A mi unitárius hitünk.

A legnagyobb ámerikai egyetem, a Harvard-egyetem rektora, dr Eliot W. Károly ezt mondja:

Soha sem láttam, nem találtam senkit, aki fájdalmat, aggodalmat, bánatot, s még a halált is bátrabban, több nyugodtsággal, nagyobb elszántsággal és komolysággal viselte volna, mint az unitáriusok.

Nekem az unitárius hit azért kedves, mert abban születtem, abban neveltettem; s azért is, mert saját tapasztalatom és a mások észrevétele szerint is, ez a legvidámított és jóllét és megelégedés idején, s a legmegnyugtatóbb és legjobban vigasztaló a megpróbáltatás és kísértés alkalmával.

Ha valamiért hálás vagyok — már pedig sok hálával tartozom a nekem osztályrészül jutott javakért — valóban nagyon hálás vagyok azért, hogy unitáriusnak születtem, s mindig ebben az egyszerű, mélyen meggyőző unitárius hitben neveltettem. Ennek a hitnek ismertetése és továbbterjesztése, erős meggyőződésem szerint, magasztos dolog és szent kötelesség.

1900 február 28.

Emléket Dáván Dávid Ferencnek!

A magyarországi Unitáriusok E. Képviselő Tanácsa a f. év augusztus hó 12-én tartott gyűléséből pályázatot nyit a Dávid Ferenc első unitárius püspök és vallásalapító életrajzá-
nak népies megírására. Ez lenne emléke az unitárius vallás és egyház megalapítója négyszázéves születése évfordulójának. Szükség van erre is, mert hiszen a név és azok az eszmék, főleg pedig a lelkiismeretszabadságnak feláldozása nemcsak egyházi, vallási, de magyar nemzeti tekintetben is megkívánják, megkövetelik, hogy a Dávid Ferenc neve, a hitszabadság mezején óriási munkássága, nemes és fenkölt bátorsága ismeretes legyen minden unitárius előtt.

Azt olvassuk, hogy a svájci kálvinisták és a francia róm. katolikusok emléket emeltek és emelnek Servetnek a gondolatszabadságért. Az unitárius egyház is néhai Jakab Elekünkkel megiratván a Dávid Ferenc élettörténetét, óriási munkálkodását halhatatlanná tette hitünk alapvetőjét. Méltóságos és íőtisztelendő püspök urunk pénzalapot teremtett a Dávid Ferenc emlékére.

A Dávid Ferenc-egylet is az ő lobogója magasztos elveit hirdetve, alatt művelik a valláserkölcsi élet felélesztés jelsza-

vával. Kolozsvár városa is egyik utcájának elnevezésével róttá le háláját az iránt, kinek ékesszólására egykor az egész város lerázta magáról a gondolatszabadság békóit.

Tehát tettünk és még akarunk tenni azért, ki életét áldozta hitünkért, kinek nevét fényugár övezi, kinek vallása a jövő vallása volt, ki évszázadokkal előzte meg korát, kinek a szenvedésekben is magasztos példája megtörhetetlenekké tett minket is hitünkhez. Tettünk, de még tennünk kell!

Nagytiszteletű dr. Boros György is, kinek egyházi életünk mezején az unitárius vallás ismertetése körül elévülhetetlen érdemei vannak, ha jól emlékszem, egykor a nyilvánosság előtt lépett fel azzal az indítvánnyal, emeljünk szobrot Déván Dávid Ferencnek! Az eszme megtestesítését hogy mi akadályozta, nem tudom. Lehet, hogy „a leányzó alszik, de nem halt meg”. Gondolom, sürgősebb teendők vétették le napirendről az üdvös indítványt. Ezt a tetszhalottat kell feltámasztanunk halottaiból.

Vágyva vágytam, hogy a nagy szellem golgotáját, hova gondolataim már gyermekkorom óta annyiszor vittek el a hálás emlékezet szárnyain, Déva várát láthassam. Láthassam azokat a szomorú romokat, melyek nemzetünk dicsőségét s közelebbről nekünk a nagy Dávid Ferenc szomorú halálát és gyászos sírhelyét hirdetik.

Végre vágyam teljesült. Folyó év augusztus 29-én lelkemben azon gondolatokkal, melyek hitem útain irányítók, mintegy ihletve a nagy szellem égi ereje által állottam meg ama vár alatt, amely megtanította őseinket a hitért és hazért meghalni.

A vár alatt elterülő sétatér útain játszó gyermekek ártatlan zsidongása máskor érdekelt volna, de itt és e reánk nézve szomorú emlékhelyén igazán olyan fájdalomérzés járta át szívemet, mint azét, ki kedves halottja sírhelyét keresi, és amint főlebb és főlebb vezetett útam, szomorúbb és szomorúbb, fájóbb és fájóbbá lett a múlt emléke.

A vár első kapujánál a néma romok közt kerestem a helyet, melyen sötét börtönébe fegyveres katonák kísérték az igaz embert, kit nem rettentett meg a világszabadság elvesztése, mert ő a lélek szabadságát többre becsülte az életnél. Egy parányi mérges kigyó, melynek fejét az első isteni jövendölés szerint ember törte meg, hevert előttem a parton. Mint e kigyónak feje, úgy tört meg a lelkiismeretszabadság akkori ellenségeinek mérges foga is.

Mindenütt egy parányi emléket kerestem a hálás kegyeletnek. Sehol semmi! Visszatérve a várhegy aljára, szégyenpir futott végig arcomon; szégyenpir azért, hogy mi még egyszerű emlékkövet sem emeltünk annak, ki a legtisztább vallást hagyta nekünk.

Ennek hatása alatt állva járulok egyházam elé s kérem lelkészársaimat, emeljünk emléket első papunknak, főpásztorunknak!

Nem gondolok fényes szoborra. A vár aljában egy kicsinyke kápolna, imaház, melyben az oda szakadt és Déva vidékén élő hitsorsosainknak az Isten egységét hirdetni lehetne, legállandóbb és méltóbb emléke lenne annak, kinek hite soha meg nem tört.

Néhány ezer korona, ha még él a vallásos buzgóság, előteremthető, s ha a vándort oda vezetné útja, látná, érezné és megtanulná, hogy a hit hódít, nagy dolgokat művel.

Minden egyháztanácsos, minden pap, mindenik tanár és mindenik egyházközség egy és fél év alatt hozzon áldozatul 20 koronát e magasztos célra és 1910-ben letehetjük alapját a hálás kegyeletnek.

Én a magam és híveim nevében kötelezettséget vállalok arra, hogy ha indítványom el lesz fogadva, 1909. év végéig 50 koronát fizetünk.

Vegye e szent ügyet kezébe a papság, ez a leghivatottabb arra, hogy emléket állítson annak, kinek szellemében az Isteniséget hirdeti. Ez írja fel az általa emelt imaház külső és belső falára azt, mivel a nagy szellem megindokolta halálát. Mindenik pap vegyen kezébe egy gyűjtőívet és a hálaérettől áthatott lelkesedésnek 400 évre emléke lesz a dévai vár aljában — s lesz az unitáriusoknak Mekkája, hol erőt merít az Istenegység eszméje.*

Mózes Mihály,
abrudbányai unit. lelkész

Az igazi unitárius.

(Fordítás angolból.)

Az az ember, — ki olyan egyház kebeléből lép ki a nagy világba, hogy abban a legnemesebb életet tanusítson, — melyben őt különféle nevelési és philantropus tevékenységre nevelték, s aki minden vallásos célzattól át van hatva és minden jóra kész — az az ember az igazi unitárius.

Az az igazi unitárius, ki szabadságot követel a maga számára, s ugyanazt a szabadságot kívánja felebarátjának is; ki szeretetét osztogatja széltiben felekezetre való tekintet nélkül és egyesíti, társítja az igazságra törekvőket s inkább az emberiség szükségleteiért munkál, mintsem „credójáért“; kit a józan

* Hogyne lelkesednénk ezért a gondolatért! A közelgő E. Főtanács foglalkozni fog az emlék kérdésével. Ott jöjjön szóba ez az eszme is.
Szerk.

ész vezet, mely egyedüli tekintély az igazságra és a lelkiismeret kormányoz, mint a magaviselet őre, mert ezek nem engedik, hogy a betű vagy hagyomány megvakítsa a szemét, avagy leigázza a szívét.

Az igazi unitárius minden törekvése odairányul, hogy ma bölcsőbb legyen, mint tegnap volt és jobbá legyen holnap, mint ma volt.

Az az igazi unitárius, ki azt vallja, hogy isteniesebb dolog a szeretet cselekedeteit gyakorolni, mintsem valamely tanformát aláírni és azt vallani; ő a vallást szellemi imának, személyes igazlelkűségnek és a segítségben való kész szolgálatnak tartja s megtanulja Jézus példájából, hogy irgalmas, könyörülő, engedelmes, hasznos, szerény és alázatos legyen.

Az az igazi unitárius, ki a világon egy törvényt lát: a szeretetet és úgy találja, hogy a természet az Atyasággal viszonyban van s Isten minden egyes lélekben immanens; ki isteni kinyilatkoztatást keres minden egyes felfedezett igazságban; és a kinek erős hite, hogy a Gondviselés öleli át az emberiséget és hogy minden földi vándor egykoron fölleli a végtelen Jóság örök honába vezető utat.

Ezen alapigazságok és uralkodó érzelmek, — melyekben különböző mértékben mások is osztoznak — nem ami monopoliumunk. Ezek csak segítenek abban, hogy az életben mindent előbbre vigyünk; a boruban derűtséget támasztanak; tőrökké tesznek a családásokban, hőökké a veszélyben, győztessé a megpróbáltatásokban; ezen alapelvek és érzelmek arra készítetnek, hogy készségesek legyünk a szeretetben s ami kis körünkben reményteljes életkedvvel munkáljunk, érezve, hogy a jóságos Isten: édes Atyánk; érezve, hogy a síron túl halftatlan világosság derül reánk és hajlékunk az üdvösség leend.

Kisgyörgy Imre.

Az E. K. Tanácsból.

— Szeptember hó 9-én tartott ülés. —

Az E. K. Tanács ez ülésében 55 tárgy nyert elintézését. Az elnökileg elintézett ügyekről beterjesztett titkári jelentés tudomásul vétetett. Megemlítjük e jelentésből, hogy a vallás-és közokt. miniszter úr az 1907. évi XXVII. t.-c. értelmében Miklós György székelyszentmihályi tanítónak a népnevelés terén szerzett kiváló érdemeinek jutalmazására évi 200 kor. személyi pótlékot, Gálffy Kálmán fűzesgyarmati tanítónak pedig I-ső évötödös korpótlékába 200 kor. államsegélyt engedélyezett, továbbá elnökileg tett felterjesztésre özv. Fekete Domokosné

lelkésznetől helyzetére való tekintettel, kongrua visszatérítést nem állapított meg. A küküllői, kereszturi, udvarhelyi, felsőfejéri, háromszéki, kolozsdobokai egyházkörökből felterjesztett közgyűlési jegyzőkönyvek, valamint a választásokról a jelentések egyes észrevételekkel tudomásul vétettek, illetve az E. főtanácsnak bejelentetnek. A kövendi egyházközségnek toronyjavítás ügyében felterjesztett szerződése jóváhagyatott; a kidei egyházközségnek, erdővagyon felügyeleti tekintetből, faeladásra engedély adatott. A papnövendékek 1908/9. tanév I-ső félévi egyetemi díja kiutaltatott. Dr Ferencz József egyházi tanácsosnak 1908/9. tanévre is egy szegény tanuló konvikusi díjának fedezésére tett 210 kor. adományáért köszönet fejeztetett ki. Köszönettel vétetett tudomásul a Székelykereszturon 1903. évben végzett ifjaknak az ottani gimnázium javára tett adománya. A tordai gimnázium 1908. évi államszegélyéről felterjesztett számadás elfogadtatott s helybenhagyásra felterjesztetik a miniszterhez. A túni birtokból egy drb. ingatlan elcserélésére vonatkozó szerződés jóváhagyatott. A pusztaszentmiklósi és debreceni birtokon istálló-építtetés engedélyeztetett. Az egyházkörökből felterjesztett indítványok közül 25 tárgyalatván, részben elfogadásra, részben mellőzésre az E. Főtanács elé terjesztetnek.

A gyermekek védelme.

Megható példákat mutat föl az állatvilág arra, hogy a gyermeket az anya és apa — ha kell — életével is megvédelmezi.

Azt kellene hinnünk, hogy az ember tud olyan bátor apa lenni, mint a farkas, vagy az oroszlán. Akit édes szülői neveltek föl, nem is gondol egyébre, mint arra, hogy minden anya olyan édes, olyan gondos, mint a fecske, vagy a fűrj, vagy a többi madáranya. A kakukot rossz szülőnek tartjuk, mert nem saját fészkebe teszi és nem saját melegével költi ki tojásait, pedig ő így elég jól gondoskodik az övéiről, mert rendesen gyengébb család fészkebe lopja be az övéit, akik majd ha annyira nőnek, elbánnak a háziakkal,

Az isteni gondviselés s a szülői — úgy látszik — egészen egy forrásból, a szeretetből táplálja az övéit. De még sem. Az emberszülők között nagyon sok szivtelen és kegyetlen akad. A fiatal anya gonosz és megvadult indulattal — az olvasó ismer eleget — nemcsak hogy eldobja magától gyermekét, hanem meg is öli vad kegyetlenséggel. Az a bűnös, aki mégis nem olyan elvetemült, „kiteszi“, hogy mentse meg valaki.

Sok-sok ezer ártatlan csecsemő pusztul el Magyarországon a szülők gondatlansága és szívtelensége következtében. Mivelt államokban nincs oly nagyarányú gyermekhalandóság, mint nálunk.

Milyen nagy veszteség, milyen országos csapás ez, csak az tudja megérteni, aki foglalkozik a nemzeti élet nagy kérdéseivel. Milyen elvetemült erkölcsiség lészkel ott, ahol a gyermeket nem szeretik s eldobják maguktól, borzongva gondol reá a vallásos érzésű és tiszta szívű ember.

Amde a rosszat jóvá tenni sem jó példával, sem fenytéssel nem könnyen lehet. Arra kell hát gondolni, hogy az ártatlan, önhibáján kívül el ne vesszen!

A magyar állam — elismerés érette Széll Kálmán bölcsességének — fölismerte a veszedelmet és törvényes uton intézkedett a gyermekek védelméről.

Mindenki tudja meg, hogy Kolozsvárt az állami gyermek menházban az elhagyott kis gyermekek édes otthont találnak, csak be kell jelenteni és be kell küldeni.

Ámerikából.

— Első közlemény lapunk 8-ik számában. —

Meadvilleben is megismerkedtem két fiatal magyarral, akik az ottani acélgyárban dolgoztak. Egy párszor találkoztunk, de minthogy ők most egy fagylaltra, majd egy pohár sörre, egy pohár borra, vagy a kinematográfba mentek, el kellett válnunk egymástól.

New-York utcáin párszor gyümölcsöt vásároltam. A gyümölcsárusok könnyű kocsin tologatják az utcákon a banánt, a narancsot és barackot. Ezek nagyobbára mind bevándorlók. Kérdeztem tőlük is, hogy szeretik Ámerikában? Egyetlen-egyszer sem kaptam igenlő választ. „No good! No good in America!” mondotta egy görög. „Itt sok a munka és nincsen annyi bor, mint az ó-hazában.” Egy másik azt mondotta, hogy jövő novemberben megy vissza Görögországba 4000 dollárocskájával.

New-Yorkban a 14-ik utcában, mikor a „Szent István róm. kath. magyar templom” elé értem, három leány jött ki a templomból. Beregmegyéből jöttek Ámerikába. Megszólítottam őket s próbáltam megtudni, hogy ők hogy találják magukat Ámerikában? „Készül vissza Magyarországra?” kérdeztem az egyik leánytól beszélgetés közben. „Soha!” volt a rövid felelet.

A hajón a hálófülkében négyen voltunk- Egyik fiatal ember Oroszországból jött négy évvel ezelőtt. Testvéreivel üvegesüzletet tart New Yorkban. Szereti Amerikában. A másik fiatal ember magyar bevándorló. Négy és fél éve jött Ámerikába és itt üzletben dolgozik. Máramarosmegyéből való. Ő is, mint az orosz, pár hónapi látogatásra megy a régi hazába és ismét visszatér Ámerikába. Ok annyiban megegyeznek, hogy valószínűleg izraeliták mindketten. Ezek már amerikaiak örökre.

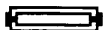
A harmadik társunk és én, annyiban megegyeztünk, hogy ő is papnak készül. Az ajtóra kifüggesztett táblán láttam: Reverend Powal. Tehát papi ember. Kíváncsi voltam rá. A hajó indulása előtt ismét benéztem a kabinba. Papirdarabokkal behintve, egyik ágy telerakva számtalan apró csomaggal, legelő egy nagy kosárba font üveg. Most már bizonyos voltam, hogy a Reverend megjött. Hollandiai származású fiatal ember. Most Saint-Louisban (Ámerikában) katolikus pap. Nem igen van alkalmam vele napközben találkozni, mert amint értesülök, a napot a Bar-ban (ivóterem) tölti. Hogy ő mennyire szereti Ámerikát, azt még nem tudom, de hogy az ámerikai „total abstainer“ (szeszlet nem ivók) evangéliumát, ha esetleg ismeri is, de nem követi, azt látom.

Amerika gazdag, szép föld. Az eszes, az önállóságot és erős munkát szerető embernek ma ott jobb alkalmja van az érvényesülésre, mint bárhol a világon. Ezt én láttam és vallom. Ott az ember boldogulása sokkal inkább függ a tudástól, akaratertől, józanságtól, mértékletességtől, szüzességtől, szóval mindazoktól, mik a tiszta jellemet alkotják, mint bármely országban e földön. Nyolc hónap nekem elég volt arra, hogy belássak, kissé bepillantsak az ámerikai jellembé. A sociologiai tanáromnak, aki e kérdéseket szabadelvűen tárgyalja s aki nem mulasztja el soha a hibákat kimutatni, sohasem feledem el azt a gyönyörű előadását, amelyben tolmácsolta hallgatóinak azt, a már általánosan elismert tény, hogy jóllehet az Egyesült Államokban ma bámulatos gazdagság van, ott mégis több mértékletesség és szüzesség van, mint a föld bármely országában.

A mindenféle osztályból és törzsből kikerült bevándorlót szemmel kísérik és aki Ámerikában boldogulni akar, először az ámerikai erényeket kell elsajátítania.

Valjon, ha az erényeket mi is átvinnök az életbe, nem lenne-e a mi országunk is boldogabb? Vajjon nem szünne-e meg hamarább a kivándorlás?

Kiss Sándor.

Irodalom.

Megjelent: *A néptanító küzdelmei* az alkoholizmus ellen az iskolában és a társadalomban. Irta Kriza Sándor homorodalmási áll. isk. igazgató. 1—33 l. Ára 40 fillér. Ismertetni fogjuk.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Ferencz József püspök ur a múlt hónap végén több napot időzött Budapesten. Szept. 27-én megörvendeztette hiveit, mert az urvacsora osztásnál gyönyörű beszédet mondott. Ez az alkalom különben is kivételes volt, mert ugyanekkor dr Boros György imával, Józán Miklós egyházi beszéddel emelték az ünnepélyt. A hívek teljesen megtöltötték a templomot.

Gyöngyössy Béla afiát közelebről több kitüntetés érte. A kolozsvári unitárius egyházközség megválasztotta gondnokává. Most vesszük a hírt, hogy király Ófelsége miniszteri főerdőfelügyelői méltóságra emelte. Nagyszámu tisztelőihez mi is csatlakozunk szives üdvözetünkkel.

Dr Hajós Béla orvos afia valóságos közegészségügyi felügyelővé neveztetett, amit a kitünő szakférfiu méltán megérdemelt.

Kiss Sándor papjelölt, akinek a nevét olvasóink angol és amerikai cikkeiről immár jól ismerik, Amerikából szép bizonyítványt hozott haza. A meadvillei geológiai intézet tanári kara teljesen megvolt elégedve munkálkodásával, s a vizsgálat után a szónoklatban elért sikereit elsőrendű jutalomban részesítette. Az E. K. Tanács a Papnevelő Intézet meleg ajánlata alapján a Murányi Farkas Sándor palástdíjat (100 kor.) szintén Kiss Sándornak ítélte oda kitünő tanulása és nagyarányu irodalmi munkássága jutalmául. A főt. püspök ur Füzessyarmatra kiküldötte papi szol-

gálatra, miután Taar Géza családi ügyei miatt visszajött. Kiss Sándor ugyanis mint jó szónok, ugyanis mint kitünő énekes hasznos szolgálatokat fog végezni az új állásban.

Soós Vilmos ifju szobrász, kit múlt számunkban szives pártfogásába ajánlottunk olvasóinknak, a Brassai szoborból az E. K. Tanács részére is készit egyet megbízásból. A jeles tehetségü ifjunak Kolozsvár város 400 kor. segélyt szavazott meg, hogy tanulmányait folytathassa. A Brassai tisztelői nagyon jól teszik, ha az ifju embert megrendelésükkel buzdítják és segítik a továbbhaladásra. (Lakása Budapest IX. ker. Tűzoltó-u. 27/B. sz.)

Új papok. Szeptember 9-én az unitárius Papnevelő-Intézet bizottsága előtt szakvizsgálatot tettek és a papi pályára lépésre följogosittattak Árkosi Tamás jeles, László Balázs elégséges eredménnyel. Velük együtt immár 11 ifju várja a hívó szózatot, hogy szolgálhassanak az Úr szöllőjében.

A **Daniel-család** örömu nepet ült szeptember 30-án, midőn dr. Daniel Gábor v. b. t. t leányát, Annát nőül vette zalachi Szalachy Béla. Ferencz József püspök úr adta rájok áldását.

Ferenczy József vajdahunyadi gyógyszerész nőül vette Józsa Dórá, Józsa Mihály leányát Budapesten. Vári Albert lelkész adta rájok az egyházi áldást.

Dr. Veress Lajos Kolozsvár város egyik orvosa, az unitárius egyházi főtanács tagja, hosszas szenvedés után elhunyt 63 éves korában Nagy rész-

vét nyilvánult koporsója körül. Az unitárius kollégium, a város, a magyar államvasutak és a tisztelői korszorúval halmozták el koporsóját. Csifó Salamon lelkész mondott gyászimát koporsója fölött.

Külföldön ez idő szerint nincsen tanulónk, amit igen-igen sajnálunk. Benczédi Pál Manchesterből már a tavaszon, Kiss Sándor Amérikából a nyár elején és Boros Irén Londonból a napokban, hazajöttek. Nagyon sajnós, hogy ifjaink a kitűnő alkalmakat nem igyekeznek fölhasználni.

Kollégiumaink tanulói 1908 9-ben. A székelykereszturi gimnáziumban a beiratások szeptember 1—3. napjain történtek. Az iskolai évet Lőrinczi István 4-én 10 órakor magas szárnyalású, szép imával nyitotta meg a templomban. Pap Mózes igazgató tartalmas beszéddel intette az ifjúságot szorgalmas munkára. Beiratkozott összesen 200 tanuló. Ebből az I-ső osztálya 49, II-ikba 51, III-ikba 33, IV-ikbe 31, V-be 22, VI-ikba 14 tanuló. Vallásra nézve unitárius 105, református 42, róm. kath. 20, gör. kel. 21, ág. ev. 6 és izraelita 6. *b—k.*

A kolozsvári unitárius kollégiumban szeptember 2—5-én beiratkozott 322 gimnáziumi és 77 elemi iskolás tanuló, kik közül unitárius a gimnáziumban 153, a elemiben 38. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása 6-án, vasárnap volt. Imát mondott Raffaj Károly. Gál Jenő isk. felügyelő gondnok üdvözlő szavai után dr. Gál Kelemen igazgató szólott az ifjúsághoz, fejtegetve a hitnek a tudásban, a nevelésben, a tanításban való szerepét és hangoztatva a vallásos érzelem nevelésének szükségességét. Ferenc József püspök főpásztori áldása után elnök az iskolai évet megnyitottnak jelentette ki. Az ifjúság erre egyházi éneket énekelt. *Q—r.*

A Papnevelő Intézet ünnepélyes megnyitása szeptember hó 10-én volt. Közreműködött a theologiai ifjúság dalárdája, melynek fülbemászó accordjai után Győrfi István IV. éves papnöv. mondott szivre és lélekre ható szép imát. Az ima által meghatott szi-

vekhez búzditó szavakat intézett a méltóságos és főtisztelendő püspök úr, kitarításra és szorgalomra intve a hallgatókat. Kiemelkedő pontja volt a megnyitó ünnepélynek nagytiszteletű dr. Boros György theologiai dekan úr, tartalmas, gondolatokban gazdag felolvasása az új thelogia és új unitarizmusról, melyet nagy figyelemmel és lelki élvezettel hallgattak a jelenlevők. Az ünnepélyen résztvettek a theologiai tanárokon és hallgatókon kívül a gimnáziumi tanárok közül is sokan. *K—n.*

25 éves papi és házassági jubileum. Az udvarhelyi unitárius lelkész-körnek e hó 20-án gyűlése volt Him. Ujfaluban. Itt azonban egy kedves ünnepség körében vett részt egyik szorgalmas és lelkiismeretes tagjának, *Tibáld József* barátunknak 25 éves papi jubileumán, ünnepelvén őt és kedves feleségét még úgy is, mint 25 éves házасokat. Az egyházkör lelkészei — néhány kivételével — mind eljöttek, sőt elhozták többen feleségüket is, azonkívül a jubiláló rokonai, barátai közelből, távolból mind eljöttek egy jókívánatra, megjelent *Szabados Tivadar* főszolgabíró családjával. A zöld lombfűzékkel és virágokkal ékesített templom megtelt teljesen. Az ifj. énekkar ének-száma után a közönség a XC. Zsolt. 1. versszakát énekelte el, mely után szószékre lépett *Demeter Dénes* karácsonfalvi lelkész, imádkozott mély vallásos érzéssel. Az alkalmi szép és költői lendületű beszédet is ő tartotta Zsolt. II. r. 11. v. alapján, fejtegetve, hogy az unitárius pap az Urnak szolgál, mert szolgál családjának, vallásának, és hazájának. Beszéde végén üdvözölve a 25 éves szolgatársat és annak nejét, Isten áldását kérte az új 25 esztendő küzdelmeire. *Ajtay János* lelkész-köri elnök meleghangú beszédben, a kör nevében köszönté a jubilánsokat. *Dedák Mózes* tanító az ifjúság és az egyh. község nevében meleg szavak kíséretében 1—1 virágcsokrot nyújtott át a lelkésznek és nejének. *Benedek András* a kebli tanács nevében köszöntötte székely szívvel és szóval.

A köszöntésekre *Tibáld J.* meghatva válaszol, a maga és felesége nevében köszöni az ünnepet. Templomozás után a lelkészi lakás kertjében terített asztalokhoz telepedtünk le, hol gazdag lakomában volt részünk a jubiláns család sziveségéből. A jókedv sem hiányzott s a szellemes pohárköszöntők árját *Kisgyörgy Sándor* esperes megindítván, folyt az és szállt a jókívánat azokra, kikért az ünnep vala. Valóban egy kedves nap volt s adja Isten, hogy 25 év múlva ismét ünnepelhesünk *Tibáld József* kedves barátunkat és kedves nejét!

* — — *

A székelyudvarhelyi unitárius egyházkör évi rendes közgyűlését a homoródszentpáli egyházközségben tartotta 60 tag jelenlétében. *László Domokos* tartalmas elnöki megnyitója után *Kisgyörgy Sándor* esperes számolt be az egyházkör egy évi vallás-erkölcsi életéről és vagyoni állapotáról. *Szén Mihály* homoródszentpéteri lelkész mondott magas szárnyalású beszédet a családi vallásosságról. A tisztújítás titkos szavazással a következő eredménnyel folyt le: *Kisgyörgy Sándor* vargyasi lelkész körüli esperesnek, *Pál Ferenc* oklándi lelkész körüli jegyzőnek, *Demeter Dénes* karácsonyfalvi lelkész közügyigazgatónak újra megválasztották 6 évre. *Gál József* recenyédi lelkész helyébe egyházköri pénztárnoknak *Szén Mihály* homoródszentpéteri lelkész választott meg, szintén 6 évre. Főtanácsi képviselőül 3 évre megválasztották egyházi részről: *Demeter Dénes* és *Ürmösi Károly* lelkészek, világi részről: *Barra Lajos* körjegyző és *Szathmáry Miklós* áll. isk. tanító.

A keresztények Indiában. *Hira Gal Kusnar* azt mondja, hogy ha Indiában a keresztények úgy viselkednének, mint igazi keresztényekhez illik, a kereszténység immár a fő vallás volna Indiában. De ott a keresztények — általában — igen rosszul viselik magukat, s a miatt az indusok igen rossz véleménynyel vannak felőlük — Ez az indus azt tanácsolja, hogy a keresztények először maguk közé küldjenek missionariusokat, s a saját szívökbe csepegtessenek keresztény érzelmeket, s a mig ez be nem következik, addig ne jöjjenek ide, mivel most a keresztények rosszabban viselik magukat a pogányoknál.

Mohun Roy *Rajah Ram*, az indiai *Brahmó Somaj* felekezet alapítója, szeptember 23-án húnyt el 1833-ban. Angliában az unitáriusok központi épületében megünnepelték az emléket, mert *Mohun Ray* tisztán unitárius elveket valott. A biblia olvasása alapján s anélkül, hogy valaha olvasott volna unitárius könyvet vagy iratot, rájött ugyanarra a vallásra, amelyet azelőtt 300 évvel *Dávid Ferenc* hirdetett.

A pókháló a templomban. Közelebről egy anya a kis hat éves leányát elvitte a templomba. A kis leány éppen egy sarokba került s nagyon jól viselte magát, miért is az anyja újból elakarta vinni, de a kis leány nagyon kétségbe esve kérte, hogy őt ne vigye el. Miért kérdezte az anya.

— Félek a póktól. Ekkor kiderült, hogy szegényke mellett egy pók gazdálkodott a templom sarkában, s oly nagyon megijedett tőle, hogy többé nem vágyott a templomba.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az egylet pénztárába f. év június 22-től szept. 22-ig rendes tagsági díjat fizettek: *Deák Mózes H-Ujfalú* 908-ra, *Kilyén Mózes* Iklánd 1905—1908-ra, *Zsigmond Ferenc* Sinfalva 1908-ra, *Wolf Józsefné M.-Vásárhely* 1908—

1910-re, *Boros György* Ladamos 1907—1911-re, *Kiss László* Alamor 1908—1909-re, *Székely Sámuel* Szamosujvár 1908-ra, *Nagy Elemér* Gurahonc 1908-ra, *Szabó Gyuláné* Alsócsernáton 1906—1907-re, *Gaál Ilona*,

özv. Gaál Sándorné Válaszut, Árkosi Béla Selmecebánya 1908-ra, Székely György Nagyszeben 1905—1906-ra, Péter János Székelyudvarhely 1907—1908-ra. Benkő Mihály, Zsakó István Molnár Sándor Kolozsvár 1907—08-ra, Müller Gyula 1905—1908-ra, Zsakó Andor 1908-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Orbok Lajos Héjjasfalva 1908-ra, Dacó Mózes Héderfája 1899-re, dr Gelei József Óradna, Péterfi Lajos Pancsova 1907-re, Péterffy Anna Kassa 1908-ra, Gábor Ferenc, Székely Miklós Ámérika, Fazakas Ferenc Kolozsvár 1908-ra, dr Balázs Ferenc Kolozsvár 1907—1908-ra.

A keresztur-köri fiókegyelet pénztárába fizettek: Simó Lidia Kissolyos, László Sándorné, Mátéfi Andrásné Szentábrahám 1908-ra, László Andrásné 1906-ra, Máté Juliska Enlaka 1907—1909-re, Osvát Áron Kobátfalva 1905—1908-ra.

A maros-köri fiókegyelet pénztárába fizettek: Gál Károlyné, Gál Ferenc Szentgerice 1907-re, Szabó Zsigmond 1905—1907-re, Sófalvi Gergely Nyárad-szereda 1907—1908-ra, Bartalis József, Bartalis Józsefné Csikfalva 1907-re, Nagy Pálné Körtekapu 1908—1909-re, Kiss Dániel Székelykaál 1907-re, ifju Mátyus Ferenc 1905—1908-ra, Kelemen Árpád 1907-re, Halmágyi János

Vadad, Szabó Lajosné Szentgerice 1908-ra, Török Elek Nyáradgálfalva 1905—1906-ra, Zsigmond Mihály 1906—1907-re, György Vilmos Temesvár 1908—1912-re, Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Csongvai Lajos, Schuller József, Horváth Miklósné, dr Sárkány Miklósné, Klein Izidor, Rédigger Béla Marosvásárhely 1908-ra, Rédigger Árpád 1907—1908-ra, Szentiványi Sándor, Bedő Zsuzsánna, Mikó Árpádné 1908-ra, Szakács Ferencné Székelykaál 1908-ra, Nagy Jenő, Nagy Jenőné Jobbágyfalva 1907-re, Herszényi Bálintné Marosvásárhely 1908-ra

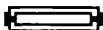
Az udvarhely-köri fiókegyelet pénztárába fizettek: Bencze Dénes Homoródszentpál 1907-re, Gábor Márton Székelyudvarhely 1908-ra, Boda József Csiktapolca 1908-ra.

Az abrudaányai fiókegyelet pénztárába fizetett 29 tag.

Az Unitárius Közölny nvomdai költségeire fizettek: Br P. Horváth Kálmán Felsőzsuk 50 K, Boros György Ladamos 4 K, Rösner Valéria Nagybánya 2 K 30 f, dr Hankó Domokos Szászrégen 20 K, Firtos Dénes Beszterce 2 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1908 szeptember 22-én.

Gálfi Lőrincé
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek.

M. M. Az aranyos-tordaköri választásról szóló tudósításban (152 l.) ez foglaltatik: „A vidék Németh mellett foglalt állást. Még a bányavidéket is megnyerte magának a torockói lelkész, mert a körben hagyományos volt a szokás, hogy Torockó, a vidék központja nem engedheti át a dicsőséget Tordának. Ezuttal Torda győzött, mert a Németh 29 szavazatával szemben Lőrinczi 33 szavazatot kapott.” Egészen meglep az a kijelentése, hogy ebben a közleményben a végvidékre, tehát Abrudbányára és

Verespatakra sértés és lekicsinylés foglaltatik. En úgy olvastam s most is csak úgy látom, hogy ez a Németh István nyereségét hirdeti a bányavidékre vonatkozóan. Azt láttam benne, hogy a tisztviselők választását mindenki olyan jelentékeny dolognak tartja, hogy nagy költséggel is elmegy a gyűlés helyére. Ez nem kicsinylés, hanem elismerés. Ennek néztem s ezért közöltem. Az U. K-tól nagyon távol áll a személyeskedés, vagy bármi ehhez hasonló.

A polgárdii unitárius egyházközség húsz éves fennállását ünnepelte augusztus 16-án. Ünneplésének nem a fitogtatás, nem a hódítás, hanem a multnak szemlélése mellett erónknek számbavétele és a lankadóknak bátorítása volt a célja. E célnak megfelelően voltak a meghívók is kibocsátva, mert szorosan csak az érdekeltek és az ismerősök voltak meghíva. A meghívottak meg is jelentek és akik személyesen nem vehettek részt, üdvözetüket küldötték az ünneplő polgárdii unitáriusoknak. Jelen volt Józán Miklós esperes, Telkes Simon nyug. miniszt. tanácsos, Fekete Mihály, Telkes Béla papjelölt, Frank Alajos, Spiegel Gyula, Brünner Jenő vendég urak, az egyházközség számos tagja és több idegen, bár a zuhogó eső sokakat visszatartott a megjelenésben. Üdvözetüket küldötték: mélt. Ferencz József püspök úr, Perczel Ferenc, a Mezőgazgák Szövetkezetének igazgatója. Ürmösi József, Kökösy Mihály, Szász András, Pálfy Ferenc, Demeter Dénes volt polgárdii lelkész urak, Csifó Salamon tanár úr, aki az imaházat szentelte föl annak idején, az orosházi, mezőberényi, seregélyesi, zalátai, vilonyai unitárius egyházközségek. Táviratilag üdvözölt Végh Mihály titkár úr. D. e. 10 órakor kezdődött az ünnepélyes istentisztelet. Imát mondott Kiss Károly helybeli lelkész. Beszédet Józán Miklós esperes, az egyházközségnek volt papja. Hatalmas missziói beszéd volt. Istentisztelet után diszközgyűlés volt. Kiss Károly nyitotta meg. Megnyitója a multnak szemlélése, a jelennek fölmutatása és a jövőnek festése volt. Megnyitója után az üdvözeteket olvasták fel. Igen kedves megnyilatkozása volt ez a polgárdii unitáriusok vendégszeretetére, barátságára való visszaemlékezésnek. Ez alkalommal gyűjtés is fclyt egy alkalmas és hasznos emléknek a beszerzésére. Az adakozók névsora is felolvastatott. Adakoztak: a seregélyesi egyházközség 20 K, zalátai egyházközség 5 K, nagytiszt. Józán Miklós esperes 10 K, Kiss Károly lelkész 5 K. Kózári János gondnok 5 K, D. Berki János 2 K, Gróf János és neje 2 K, Telkes Simon, Telkes Béla, D. Molnár János, Berki Lajos, Kovács Mihályné, Kalocsa Péter, D. Berki Jánosné, Kalocsa Péterné, Kalocsa Jánosné, özv. Császár Jánosné 1—1 K-át. Ez után indítványok és végül Telkes Béla szavalata következett. Délután istentiszteletet Telkes Béla tartott. Este pedig bál volt. Az adományokért és szives üdvözetekért e helyen mond hálás köszönetet a lelkészi hivatal. De egyszersmind kéréssel fordul a közönséghez. Az ünnepélynek maradandó irodalmi emléket is szeretne állítani a „Dunántúli kis könyvek“ II. könyvében. Célja ennek a misszió. Szives adományokat kér e célra. Telkes Simon és Kiss Károly urak már föl is ajánlottak e célra 10—10 K-t.

Ékszerek, ezüstneműek, órák, angol,
francia, württembergi és berndorfi
:: :: különlegességek :: ::

a legutányosabban beszerezhetők
== angol rendszer szerint ==

Sárga János

ékszerész s egyházi szerek műintézetéből
ROLOZSVÁR, MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR 13.

Tájékoztatásul 2000 ábrával ellátott árjegyzék
ingyen és bérmentve. — Ékszerek, órák-, ezüst-
neműekből stb. választékot is készéggel küld.

ALAPITTATOTT 1879.

TELEFON 233. SZÁM

Van szerencsénk a nagyérdemű közönség szives pártfogásába ajánlani 29 év óta fennálló, a mai modern technika minden eszközeivel, a :: legujabb betűkkel és gépekkel felszerelt ::

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDÁNKAT

Műintézetünkben mindennemű könyvnyomdai munkák, úgymint: tudományos művek, tankönyvek, röpiratok, szaklapok, iskolai és hivatalos rovatos ívek, különféle meghívók, eljegyzési és menyegzői értesítések, körlevelek, falragaszok, árjegyzékek, névjegyek; valamint mindenféle nyomdai termékek a legegyszerűbbtől kezdve a legdíszesebb kivitelig gyorsan :: :: :: és pontosan készíttetnek el. :: :: ::

Midőn dúsán berendezett könyvnyomdánkat bátrak vagyunk a n. é. közönség szives pártfogásába ajánlani, egyben tisztelettel kérjük, :: :: hogy nyomtatvány-megrendeléseivel :: ::

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDÁNKAT

:: :: :: megtisztelni méltóztatásuk. :: :: ::

MŰINTÉZETÜNK:

KOLOZSVÁR, SZENTEGYHÁZ-UTCA 22

ALAPITTATOTT 1879.

TELEFON 233. SZÁM

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

— SZERKESZTI —

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	193	□	A Dávid Ferenc-Egylet XXIV-ik	
Vezéreink és eszméink. Elnöki		□	közgyűlése	200
megnyitó, tartotta Petriche-		□	Egyleti élet és munkásság....	208
vich Horváth Kálmán	194	□	Szerkesztői üzenetek	208

☞ Kérjük az előfizetések megújítását, a tagdíjak beküldését. ☞

Először a második oldalt tessék megtekinteni.

Az „Unitárius Közlöny“ pártolói.

Minden jó ügynek vannak pártolói, mert az emberek szívesen áldoznak, akkor ha nemes célnak szolgálhatnak. Az „Unitárius Közlöny“ immár 21 éve szolgál mindenkinek önzetlen buzgósággal, alig számottevő csekély összegért. Most olvasóihoz fordul, mert a nyomdai viszonyok miatt kétszer többbe kerül mint eddig, de a rendes díjakat nem akarja felemelni. Buzgóságból önkéntesen adtak

1. Báró Petrichevich Horváth Kálmán	50 K
2. Arlov Viktorné Sopron 2 szegény helyett	4 K
3. Boros György gazdatiszt Ladamos	4 K
4. Röschner Valéria Nagybánya	2 30 K
5. Dr. Hankó Domokos Szászrégen	20 K
6. Firtos Dénes Beszterce ..	2 K
7. Pákei Lajos főmérnök Kolozsvár	30 K
8. Dr. Ferenczi Géza képviselő	5 K
9. Ifj. Pataky László képviselő (ígéret) Dézsfalva	10 K
10. Gyulay Árpád p. ü. tanácsos Kolozsvár	5 K
11. Dr. Kozma Endre közjegyző Székelykeresztúr	5 K
12. Létay Gábor erdőszámvévevősségi főnök Lugos	5 K

13. Berde Ferenc jbiró Fogaras	2 K
14. Szentannai Sámuel tanár Kiskunfélegyháza	2 K
15. Pap Mózes igazgató-tanár Székelykeresztúr	3 K
16. Ekárt Andor lelkész Csehétfalva	1 K
17. Kiss Sándor esperes Sepsiszentkirály	5 K
18. Vaska Béla lelkész Kőkös	1 K
19. Vári Albert lelkész Székelyudvarhely	2 K
20. Orbók Ferenc Kolozsvár	2 K
21. N. N. főtanácsi tag	3 K
22. Ürmösi Károly lelkész Homorodjánosfalva	1 K
23. Dr. Boros György Kolozsv.	10 K
<hr style="width: 100px; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> K	<hr style="width: 100px; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> 174 30

Postai utalványra ragasztandó.

Az Unitárius Közlöny költségeire küldök.....
koronát s ígérem, hogy legalább egy taggal szaporítani fogom az Egyletet.

Ékszerek, ezüstművek, órák, angol, francia, württembergi és berndorfi különlegességek

:: ::

a legjutányosabban beszerezhetők

== angol rendszer szerint ==

Sárga János

ékszerész s egyházi szerek műintézetéből

KOLOZSVÁR, MÁTYÁS KIRÁLY-TÉR 13.

Tájékoztatásul 2000 ábrával ellátott árjegyzék ingyen és bérmentve. — Ékszerek, órák, ezüstművekből stb. választékot is készséggel küld.

Vallás, hit és szabadság. A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi írótól. Ára lapunknál rendelkezve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban főlvétnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Az egyház főgyűlése. A hagyomány megőrizte a legnagyobb unitárius gyűlés emlékét. A Dávid Ferenc halála után tartották s 400-nál több pap vett részt benne. Olyant azóta mi magyar unitáriusok nem tarthattunk, mert 200 esztendő alatt mások állandóan apasztották egyházközségeink számát s a papokat is. De nagy gyűlésünk volt csak tavaly is Csókfalván, ahol nemcsak 400-an, hanem talán 4000-en is valánk. Ott a papokkal együtt voltak hiveik is messzi helységekből. Ilyent csak négy évenként tarthatunk a költség miatt. Van azért szép és népes gyűlésünk minden más esztendőben itt Kolozsvárt. Ide nem jó fel a hivek serge, de megjelenik a tanácsos papok és világiak száza vagy felével több. Ezek az urak szorgos nagy munkát végeztek, mert a jelen évi alkalommal 14 hónap sokféle intézkedését kellett felülvizsgálniok. Több szem többet lát s ha ennyi bölcs embert az unitárius szeretet és egyetértés lelke megszáll, lehetetlen, hogy jó eredmény ne származzék.

*

A Dávid Ferenc-Egylet érdemes elnöke megnyitójában foglalkozik a pápai körlevéllel. Erkölcsi szempontból vizsgálja és bírálja. Papi ember sem szólhat több és mélyebb vallásos érzéssel, mint ez a tiszta szívű és magas műveltségű főúr, akiben soha sem az urat, hanem mindig csak az embert látjuk. Reméljük, hogy egy olvasónk sem mulasztja el a beszéd elolvasását.

*

Fiók-egyleteink azonnal kezdjenek munkához és az eddiginél is sokkal nagyobb buzgósággal dolgozzanak. Terjesszék a békeséget, erősítsék a vallásos érzést és győzzék le a felekezeti gyűlölséget, mert ekkor nemcsak maguknak és egyházuknak, hanem a hazának is szolgálatot tesznek.

Az *unitárius püspök*, Ferencz József ömält. évi jelentésében fájó érzéssel sóhajt föl, hogy a pápai irat vihart támaszt a békés családokban. De egyben ki is oktatja hiveit és mindeneiket, akiket illet, azt mondván, hogy ha valaki a vegyes házasságot törvénytelennek nevezné, indítsanak pert becsületsértés miatt. Lehetetlen, hogy akadna oly bíró, aki meg ne büntetné a sértőt, mert Magyarországon a törvény tökéletesen érvényesnek tart minden házasságot, amely a polgári anyakönyvvezetőnél megkötöttet. A papi áldást a törvény ajánlja a hívőknek, de nem parancsolja, s azt is megengedi, hogy bármely paptól kérhessék az áldást. Volt eset arra, hogy unitárius pap zsidó házásokra adta áldását.

Minden unitárius jegyezze meg jól, amit most mondunk. A gazdasági bizottság tagjai, főképpen *Daniel Lajos*, *Ürmössy Jenő*, *Gyöngyössy Béla*, *Hadházi Sándor* magokra vállalták két esztendőre a gazdaságok vezetését. Teljesen ingyen, tiszta unitárius lelkesedésből, önfeláldozással, fáradságot nem kimélve ígérték, hogy a jószágigazgató helyett lesznek ők a jószágigazgatók. Igérték, hogy az eddiginél jóval nagyobb összeget fognak beadni, ígérték, hogy mindent áttanulmányoznak s tapasztalataikat az egyház rendelkezésére bocsátják, hogy azután tudja mi a teendője. Hős, bátor és nagyszerű vállalkozásnak tartjuk. Hirdetjük, hogy unitárius ember egyházáért mostanában nagyobb áldozatot nem ajánlott föl. Hirdetjük, hogy ezek a férfiak nagyobb biztosítékot nyújtottak, mint a mekkorát bármely jószágigazgató vagy bérlő nyújthat mert ők becsületüket, tudásukat, önzetlenségüket ajánlották fel. Ezt a négy nevet jegyezze meg mindenki, mert a jövőben majd sokszor fogjuk hallani. Mi levesszük kalapunkat előttük s bátran mondjuk, hogy igazi unitárius cselekedetük minden köszönetre érdemes. Hogy az Egyházi Főtanács tagjai megtartották a régi rendszert az ne zavarja, mert ők megtették kötelességüket.

Vezéreink és eszméink.

A pápai hatalom és a szeretet.

— Elnöki megnyitó a Dávid Ferenc-Egyletben. —

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Egyletünk, mely a vallás, az erkölcsi élet művelésére alakult, mely ezen hivatását megőrizte és fennakarja tartani a jövőben is, figyelemmel kell hogy kísérje a társadalmi életben feltűnő

mindazon jelenségeket, melyek annak alakulására befolyással lehetnek, támogatva azokat, vagy küzdve ellenük, aszerint amint azok javára szolgálhatnak vagy kárt okozhatnak bennük. Sajnálattal, hazánk kulturális mozgalmai iránt aggodó szívvel kell kijelentenem, (mert másképp nem tehetek, ha az igazság szavát kell kimondanom) hogy társadalmunk egén komor felhőket látunk közeledni, melyek vészt rejtenek magukban és ha kitörhetnek mielőtt kellő védelemről gondoskodtunk volna, erkölcsi életünk kertjében gondosan ápolt nemes oltványokat semmisíthet és számtalan család tagjainak lelki békéjét, lelki egyensúlyát zavarhatja meg, sértő éket ütven közibük, egy mindig szemeik előtt lebegő mementót, ezen szavakkal: „Vigyázz a lelked üdvösségére!” mely bár ottan volt már évtizedek óta, de létezésükről senki sem tudott, mert mindenki úgy vette, mint egészen természetes dolgot. Most azt úgy kívánják feltüntetni, mint egy oly állapotot, mely nem maradhat, melyet megváltoztatni egyházi kötelesség. Úgy gondolom, tudják, miről kívánok szólni. A „Ne temere” kezdetű pápai encyklikát értem.

Ez év október 1. óta a katolikus egyházra nézve csak azokat a házasságokat tekintik érvényeseknek, melyeket a tridenti zsinat rendelkezéseinek értelmében a saját plebánosa előtt és két tanu jelenlétében kötöttek; a vegyes házasságot csak azon feltétel alatt, ha a felek ünnepélyesen és írásban, királyi közjegyző előtt felvéve, kötelezik magukat arra, vagyis reversalist adnak arról, hogy a házasságból született mindkét nembeli gyermekeik a katolikus vallásban neveltetnek. Ha ily reversalist nem adnak, azután akár csak polgárilag vagy egyzsersmind más felekezeti lelkész előtt is megkötik a házasságot, azt az egyház nem tekinti mátrimoniumnak (szentséges házasságnak), hanem csak claudestinum conjugiumnak (tiltott viszonynak).

Ezek után azt kérddheti mindenki, ki a vallásfelekezeti béke barátja és ki ne lenne az e hazában, eddig a vallási türelmeség hazájában, hogy mi okból nem tartották fenn nálunk, Magyarországon a vegyes házasságok megkötésére nézve a tizehathodik Gergely pápa által 1844. megadott és a Lambruschini-féle utasításban foglalt kivételt, mely már több mint 60 év óta érvényben van, midőn éppen X. Pius pápa 1906-ban „Provida” kezdetű konstitutiojában ezt a kivételes jogot egész Németországra kiterjesztette?

Ezen kérdésre csak azt válaszolhatom, mit gróf Tisza István tett Pápán ez év szept. 22-én a dunántuli ref. egyházkerület közgyűlésén elmondott megnyitó beszédében, melyet egészen magamévá teszek. Ez így szól: „hogy itt nem olyan valami sarkalatos hitelv, a római katolikus egyháznak nem olyan

rendíthetetlen elvi álláspontja az, amely ezen bajokat és veszélyeket felidéri, de amelyre hivatkozva joggal mondhatná azt, hogy mindhiába, nem lehet hűtlen önmagához, nem változtathat sarkalatos alapelvein. Oh nem! Itt egy fegyverről van szó a római egyház hatalmi törekvéseinek szolgálatában, melyeket kézbe vesz vagy letesz a kézből, taktikai szempontok szerint, aszerint amint egyik vagy másik területen elérkezettnek látja az időt e fegyver alkalmazására.“

Valóban elszomorító jelenség, ha látjuk, hogy a hatalmas római katolikus egyház miként bántja intézkedéseivel a többi keresztény felekezeteket lelkivilágukban, ahelyett, hogy rendelkezésre bocsátaná nagy befolyását és segédeszközeit a hazánkban úgy is eléggé felgyülemlett szociális bajok orvoslására, igazi krisztusi eszmék megvalósítására és ez által miként gyengíti azt, ellenségeink örömeire, kik bizony sokan vagynak. Mi unitáriusok, mint kicsiny egyház, nem sokat számítunk a megindult versengésben, de azért a szabadelvű eszmék, a felekezeti békeség és türelmesség elveinek hirdetésében, mi, kik annyit szenvedtünk, épp ezek hiányában a multban, nem utolsók, hanem az elsők között kell hogy legyünk! Hirdetjük is azt lelkünk egész meggyőződéséből és az azt átható melegséggel. De nem harcot hirdetünk, hanem békét, midőn mindent kerülni kívánunk, ami azt veszélyeztetné. Így szólunk: Egyesítsük a tagjainkban levő nem csekély erőt, hogy lehető támadások ellenében védekezhessünk. Világosítsuk fel hiveinket a pápai dekrétum szándékáról, kössük lelkükre, hogy házasságkötéseiknél semmi esetben ne adjanak reverzálist, világosítsuk fel, hogy mily nagy bűn az saját egyházuk ellenében. Katolikus barátainkkal tart-suk fenn a meglévő jó viszonyt, magyarázzuk meg nekik is, hogy a pápai dekrétum mit akar: a családokban megzavarni az eddigi áldagos békét.

Mi nem tudhatjuk mit hoz a jövő. De így cselekedve lecsillapodhatik megzavart lelkiállapotunk, mert megtettük kötelességünket.

Méltóságos és Főtisztelendő püspök urunk is nyilatkozni fog e tárgyban főtanácsi megnyitójában és főtanácsunk is megteszi a magáét a tárgyalások során, de mindezek dacára mi mint vallásos erkölcsi testület, nem mehetünk el szó nélkül egy tény mellett, mely oly mélyen belevág családi életünk szentélyébe.

De most hagyjuk el e komor magaslatokat, a köd borította homályból szálljunk alá a völgybe, ahol a pázstor furulyaszó mellett örzi juhait, nem törődve ily társadalmi háborúságokkal, hol a himes rét zöld pásztintján letelepedve, a berkek csalitjában fészkelő gerlék bugása és a kakuk szava mellett, talán a mi

kedélyünk is felvidul keresve és megtalálva a szeretet megnyilatkozásait, melyről szólni kívánok.

Lássuk addig is mi is tulajdonképpen az a *szeretet*? Én úgy gondolom, hogy amidőn az ember segítségére megy szenvedő vagy szükségben levő társainak, ha egy beteget, elnyomorodott koldust látunk, nem fordulunk el tőle, mint kellemetlen látványtól, hanem szívünk önkénytelen szánalmat érezve mindenki iránt, aki szenved, ajkainkra jó a szíves, bátorító szó, ahol az szükséges, mely ha nem is segít a bajon, legalább vigasztalni kíván, kitartásra buzdítva, támogatást nyújt a kétségbeesőnek; ahol anyagi támogatás kell azt megadjuk, ha módunkban van, ha nincsen, abban járunk, hogy másoktól megkaphassa, és ebben nem kiméljük magunktól a fáradságot és az esetleges kellemetlenségeket, mely azzal szokott jární. Midőn jól esik csak a gondolat is, hogy segíthetünk és ha elképzeljük, hogy ennyi meg annyi vagyonunk volna, nem arra gondolunk első sorban, hogy személyünknek és legközelebbi családjunknak mi minden kellemes dolgot szereznénk meg vele, de ezzel egyidőben örömmel gondolnánk arra a sok jóra, mit azzal cselekedhetnénk másokkal — a szükölködőkkel is.

Midőn a gyermekeket szeretjük, mert ártatlanok; de az embereket sem ítéljük el könnyen, mert ők is megjavulhatnak. Midőn követjük mindenben, amennyiben képesek vagyunk arra, Krisztus urunk altruisztikus tanait, ki maga lemondott, tanítványaitól is megkivánta, hogy lemondjanak a földi javaikról és mindarról, mi részükre a személyes jólétet, nyugalmat és kényelmes életet biztosította volna, hogy ezáltal megnyerjék a mennyország kincseit, mert mint mondá: a tevének könnyebb átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni a menny kapuján.

Egyszóval a szeretet nemes önmegtágadás önmagunk irányában, hogy a megmaradott nagy felesleget másoknak adhasuk nemcsak vagyonban, igaz abban is, ha van, hanem minden cselekedetünkben, eljárásunkban, melylyel másnak hasznára lehetünk.

Ugy-e? Nagy tevékenységi kör, melyben mindenki megtalálhatja a maga helyét, ha keresi.

Ezen irányban olvastam lapban, könyvben, hazánkból, más tájakról következőket. Első eset:

Az „Ujság“ 193. számában. Balatonfüredi tudósítás. „Vulpes álnevű“ ironktól: Hogyan nyaral a magyar nagyasszony?

„A füredi nagyasszony talán az utolsó. Nagyasszonynak is utolsó, kivüle senki más nem érdemli meg azt a nevet. Szívjóságnak is utolsó, talán és egészen olyan, mint a délibáb, el sem tudjuk hinni, hogy valóság.

Napestig elnézném a strandon, hogy apró, tipegő léptekkel

végig rójja. Csupa fehér. Az arca, a haja, a ruhája, mindene fehér mint a hó. Mindenki más, férfi, asszony, gyerek napról-napra barnább lesz. Lesüti őket a nap, égeti a szokatlan friss levegő s a fehér szalonhölgyből, aki jön, csupa barna cigány asszony lesz amire elmegy. Csak ő marad fehér egyedül, a nagyasszony, vagy talán még fehérebb lesz. Mintha belülről jönne a színe.

„Napestig elnézném, hogy a gyermekeket becézi. Mind ismeri őt, még a legapróbb is, aki gyügyögő szóval ki sem tudja mondani a nevét. De két apró kacsójával tud feléje röpdösni mint a madárfiók. S ő mind szereti, mind dédelgeti és számon tartja valamennyit, mint a tyukanyó a csipegőit. Jaj csak ne hiányozzék egy se. És ha együtt vannak eljátsza nekik a legbájosabb nagymamát.

„Napestig elhallgatnám a beszédjét, amelynél szebb magyar szót még nem hallott senki. Van benne valami a gerle turbékolásából, amikor beszél. S amint más emberen érzem, hogy hol az orrából, hol a gégéjéből, hol a tüdejéből árad a szó, a nagyasszony szava mindig olyan, mintha egyenesen a szívéből jönne.“ Ezeket írja a tudósítás.

Hogy ki ezen uri nő, én nem tudom, de hogy van szíve és hogy a szeretet melege sugárzik onnan felénk, azt állíthatjuk.

Második eset: Tolstoi, nagynénje, Tjátjana Alexandrovna Jezgolskájáról így ír.

„Jellemének legjellegzetesebb vonása volt mindenkivel szemben, kivétel nélkül, csudálatos jósága 30 év óta, — bár utángondoltam — nem emlékszem olyan esetre, hogy megharagudott, valakit durva szóval illetett vagy elítélt volna. Jól emlékezett meg egy másik nénémről, ki szívének erős fájdalmat okozott az által, hogy minket tőle elvett, nem ítélte el nővére férjét sem, ki vele szemben oly csuful viselkedett. Cselekedekkel jó bánásmódja magától érthető volt. Azon meggyőződésben nevedekett fel, hogy lenni kell urnak és szolgának, állását azonban csak arra használta fel, hogy másoknak szolgáljon. „Morálja“ tisztán bensőséges volt. Nem nyilvánult meg az tetteiben, tettektől idegenkedett, mégis békeszerető, alázatos és a szeretetben odaadó egész életében, melyben nem lakozott önös szenvedély, megnyilatkozott a csendes, feltolás nélküli odaadás.

„Amint nem tudok, hogy valakit megsértett volna, de olyanról sem tudok, ki őt ne szerette volna. Soha sem beszélt magáról, vallásról, hogy mit kell hinni, hogy ő mit hiszen és miért könyörög Istenhez. Mindenben hitt, csak egy dogmát nem ősmert el: az örök bűnhődést. Azt mondá: „Dieu qui est la bouté meme, ne peut pas vouloir nos souffrances.“ Isten, ki a jóság maga, nem kívánhatja a mi szenvedéseinket.

„Nem csak irántam való szeretete volt derüs. De az egész légkör körülötte; a szeretet légköre mindenkinek, jelen- és távollévőknek, élőknek, holtaknak, még az állatok részére is.

Egyebet most elhagyva, csak azt kívánom leírni, hogy temetésén a parasztok miképp viselkedtek. Amint a temetési menet a falun áthaladott, nem volt a 60 házból egy sem, melynek gazdája ki ne jött volna és ne mondott volna egy megáldást, egy requiemet. Jó asszony volt, senkinek sem vétett, mondák mind. Laoset mondja: „az az értékes, ami nincsen meg bennük.“ Így van az életben is, akkor legszebb, legtartalmasabb, ha nincs benne semmi a rosszból.

„Ezt könnyű mondani, de kevés példa van reá. Én csak egy lényt ösmerek, ki élőpéldája volt.

„Csendesen halt meg, lassacskán elaludt. Ugy halt meg, amint kívánta, nem abban a szobában, amelyben élt, azért hogy ezzel is minket a keserves emlékektől megkíméljen.“ Így szól a Tolstoi leírása.

Nemde az önzésnélküli odaadásnak mily megható nyilvánulása az, midőn valaki még a halálos ágyán is gondol arra, hogy enyhítsen fájdalomán azoknak, kiket szeretett?

De tovább nem folytatom, ezen felolvasott töredékek is kellőleg mutatják, hogy voltak és vannak mindig olyanok, kik megértették, kiknek szíve megérzi, hogy mi a valódi szeretet. Nekünk nincs más teendőnk, mint buzdítani, rámutatni ezen jelenségekre, hol azokat észleljük.

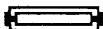
Vidéki fiókegyleteink dicséretes munkálkodást fejtettek ki az idén is; élesztvén ez által az erkölcsi élet javulására való törekvést és a vallásos buzgóságot.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet sikeres, eredményeket felmutató felolvasásait kell különösen kiemelnem, mely magasabb műveltségű hallgatóságot tudván maga köré gyűjteni, ezek által, nemkülönben felolvasóik személyében, bár azok gyakran nem hitsorsosaink, szószólói lesznek a mi szabadelvű vallásos eszméinknek a tudományos és elfogulatlanul gondolkozó körökben.

A Dávid Ferenc-Egylet perselye ki van téve. Sziveskedjenek abba beletenni adományait, melyre az egyletnek nagy szüksége van. Lapunk kiadása is, úgy látszik, mindennek ára növekedvén, többre fog kerülni. Magam részéről felajánlok a perselybe 50 koronát.

Kérem a tisztelt titkár urat, olvassa fel évi jelentését.

A közgyűlést megnyitom.

A Dávid Ferenc Egylet XXIV-ik évi közgyűlése.

Tartatott Kolozsvárt 1908 október 30 án. Elnökölt báró Petrichevich Horváth Kálmán. Az elnöki szék mellett helyet foglalt Ferenc Józsefné alelnök. Jegyzett dr Boros György titkár. Jelen volt 150 egyleti tag.

Jegyzőkönyv.

1. A Hymnus közös éneklésével főnállva fohászkodik a nagy közönség a magyarok Istenéhez.

2. Oszváth Gábor felsőfehérvári esperes áhitatos imában emeli az egek urához a gyülekezet szívét.

3. Elnök ur megtartja megnyitóját

Mózes Mihály abrudbányai alelnök az elismerés meleghangján tartott szavakban méltányolja az elnöki szép beszédet és jegyzőkönyvi köszönetet indítványoz.

— A közgyűlés általános éljenzésben fejezi ki hozzájárulását.

(A beszédet fennebb közöljük. Szerk.)

4. Titkár fölolvassa évi jelentését:

Titkári jelentés a D. F. E. XXIV-ik évi működéséről.

Az 1908-ik év krónikása sok följegyezni valót fog találni, mert ez valóban mozgalmas esztendő volt. A magyarországi protestánsok a külső nyomás hatása alatt szövetkezésre indultak s egyszerre két új szervezetet létesítettek: az „Vallásügyenlőség szövetséget“ és a „Kálvin szövetséget“. Amaz egyetemesebb és talán politikai jellegű lesz, ez specialisabb, a református afiak leendő életével fog foglalkozni. Sem egyikről, sem a másiktól nem mondhatunk itéletet, de meg kellett jegyeznünk azért, mert most már csakugyan helyén való volna az a sokszor hangoztatott észrevétel, hogy ha a Dávid F. E. nem volna megalakulva, azonnal szerveznünk kellene.

Az unitárius egyházban senki sem vonhatja kétségbe, hogy a D. F. E. hézagot pótol, nagy szolgálatot tesz a hit és erkölcsös élet ébrentartására és szilárdítására. Ezt az érdemét immár a mélt. és főt. Zsinati Főtanács is elismerte, midőn a múlt évi csókfalvi gyűlésen 100 kor. segélyt nyújtott irodalmi vállalatunk és más céljaink támogatására. Közgyűlésünknek épen az lesz egyik föladata, hogy ezt a támogatást jóval nagyobb mértékben sürgesse. Azt hisszük, hogy egyházközségeink közül is az erősebbek, s legalább is 50 kellene, hogy segítse az egyletet, vagyis lehetővé tegye, hogy jó és olcsó vallásos olvas-

mánnyal lássuk el szegényebb sorsu hiveinket. Az egyházközségeknek elsőrendű érdekük, hogy az onnan munkára eltávozott ifjak és felnőttek, a D. F. E. kiadványai ujján legyenek kapcsolatban velük és mindennel. Bizony meg kellene érteniök egyházközségeknek presbiteriumainak, hogy ha távollakó tagjaitkat nyilvántartanak első helyen a szülők, azután a lelkész és tanító urak s végül a mi választmányunk utján, saját maguknak tennének szolgálatot, mert az elnéptelenedésnek, a gyengék elromlásának és pusztulásának egyik igen hatalmas akadályá lenne ez.

Vegyük szívünkre kedves tagtársak, hogy mi bizony nem gondolunk eleget ami lelki és erkölcsi javainkkal. Hiszen akkor nem volna lehetséges, hogy Egyletünk kiadványának, az Unitárius Közlönynek olvasói még soha sem érték el a 2000-t, értvén ezalatt azokat, akik lapunkat maguknak járatták. Olvasónk kétszer, sőt többször annyi is van. Fizetők, sajnos. még felénél is kevesebb, s emiatt immár nagyon fájoan fogjuk érezni a lapunk szűkebbre vonását. Emiatt nem adhatunk kézbe népies olvasmányokat. A nyomdai viszonyok annyira megváltoztak, hogy a kiadás épen kétszeresére emelkedett. Roppant nagy gondot adott és ad Választmányunknak, hogyan maradhassunk meg az eddigi gyakorlat mellett. S mi volt ez a gyakorlat? Az, hogy az egyletet megalapítottuk 1884-ben 20 kor. alapítói és 2 kor. rendes tagdíjjal, 1886-ban megindítottuk az Unitárius Közlönyt és megküldöttük az összes tagoknak. Uj fizetést nem, csak azt kértük, amit nagy nevű elnökünk tett jelszóva: gyűjtsön mindenki maga mellé még két tagot. Köszönettel ismerjük el, hogy ezt a kérést a jelen egyleti évben is többen teljesítették. De nem mindazok, akiknek módjában állott volna, s emiatt az országban sok hívünk van, aki egyletünket csak hírből ismeri.

Ha lehetséges volna, hogy csak egy-egy tagot nyerjen meg minden mostani tag, akkor már az uj évre elenyészne minden aggodalmunk és akkora tevékenység indulna meg közöttünk, a mekkora még nem volt. Reméljük a legjobbat!

Munkálkodásunk a rendes mederben haladott Kolozsvárt és a vidéken is.

Első helyen említjük meg, hogy a mult évben tartott csókfalvi zsinatnak lapunk, az Unitárius Közlöny hű képét adta. Számos képből örököztük meg a közreműködőket és szereplőket. Eljő az idő, mikor e lapunk lesz az események forrása s vezéreink ismertetője. Köszönettel említjük meg, hogy tagtársaink áldozatkészsége szépen megnyilvánult, hogy a lap költségeit fedezhessük.

Lapunk közkedveltsége, mondhatnók, állandóan fokozódik.

Jótékony hatását számos nyilatkozatból és levélből látjuk. Meg kellett győződnünk, hogy sok elhagyott és minden rokonától távol élő hitrokon az Unitárius Közlönyből nyeri lelki táplálékát és erkölcsi bátorságát. Mi, akik anyaegyházközségeinkben együtt élünk szeretteinkkel, el sem tudjuk képzelni, mily veszélynek van kitéve a sorsuk és a hitéletük azoknak, akik az idegenek nagy tengerén hanyodnak gyöngye sajkájukkal. Oh, ha ezen a téren még bár csak kétszer annyit tehetnénk!

Kedves új hiveket nyertünk a legnehezebb foglalkozású csendőrhitrokonok között. Örömmel látjuk, hogy a vallás iránti érzésüket hiven megőrizik és készséggel táplálják. Levelező tagjaink üzeneteiből tagtársaink az évfolyamán meggyőződhettek a távollévők élénk érdeklődéséről.

Ezek mellett nagy szolgálatot tettek ügyünknek azok a tagtársak, akik szíves adományaikkal járultak az Egylet kiadásaihoz. Fogadják hálánkat mindannyian, már csak azért is, hogy nagylelkű elnökünket nem hagyták magára. Ezt a szép névsort bemutatjuk, hogy köszönetünk kifejezhessük újból is.

Egyletünk sem kímél semmi áldozatot, mert a mellett, hogy a lapot nagy számban küldi ingyen, gyakran megbővitve adta egy teljes ivvel, avagy kevesebbel. A Nők Világát ingyen-mellélekletképpen adtuk minden második szám mellé.

Jelen közgyűlésünk előtt áll egy lehangoló jelentésünk, melyben arról számolunk be, hogy a kolozsvári nyomdák kartelbe léptek, s a lap nyomásának az árát kétszeressé emelték föl. Nagy gondot adott Választmányunknak, hogy kerülhesse el a tagdíjak fölemelését. A közgyűlés bölcsessége és buzgó-sága sokat lendíthet a kérdés megoldásában.

Felolvasó gyűléseinket megtartottuk Kolozsvárt négy ízben, midőn szabad előadást tartott Józán Miklós esperes amerikai utjáról, dr György János: a szocializmus és az egyház viszonyáról, dr Gál Kelemen: a történeti Jézusról, dr Boros György és dr Tóth György „a tiz parancsolatról”. Szavalóink s a papnövendékek énekkara emelték és élénkitették összejöveteleinket.

Ifjusági Körünk a Raffaj Károly elnöklete alatt élénk munkásságot fejtett ki, több nyilvános felolvasó gyűlést tartott.

Mielőtt fiókegyleteink működését ismertetnők, nagyon szomorú kötelességet kell lerónunk, halottainkról megemlékeznén. Soha annyi gyászkeretet nem hozott lapunk egy év alatt.

Legelső helyen a Dávid Ferenc költőjét, Murányi Farkas Sándort említjük, őt, akihez hasonló vitéze nem volt a D. F. E. lobogójának. 24 év alatt mindig és állandóan velünk volt. Költeményeit fájoan fogjuk nélkülözni még nagyon soká; szeretetét a D. F. E. iránt talán senki sem pótolhatja.

Adorján Domokos, a tordai f. e. pénztárnoka szívével és

kezével együtt dolgozott a jó ügyért mindig önzetlenül, Bedő Dénes ny. tanár kezdet óta tag, s ujabban a maroskői f. e. elnöke, Adám Albert, Pálffy Dénes, Incze Lajos, Ferencz Gyula, Gál Sándor, Létay Lajos, Koncz Gyula, dr. Veress Lajos, s derék buzgó papjaink: Kiss Sámuel, Benczédi Domokos, Úrmösi Sándor, Fekete Domokos és Dézsi Mihály egyenlően méltók könnyeinkre. Sokat kell imádkoznunk, míg helyöket hasonlóan kipróbált és megedzett vezérek foglalják el! Hálánk és elismerésünk kísérte sirjokba!

Fiókegyleteink

nem feledkeztek meg a rájuk váró nagy és üdvös föladról, ámbár talán még többet is várhatnánk. Azaz, hogy mindig többet várunk, mert az élet, a társadalom, a közfelfogás, az igények mindig nagyobbak. Az állam, a közmívelődést terjesztő egyesületek, a felekezeti és vallásos szövetkezetek roppant nagy igyekezettel munkálnak, de a mi feladatainkat nem oldják meg. A vidéki tagtársak érintkezése nehézkes, fárasztó és költséges is. Ezt mi nagyon jól tudjuk és méltányoljuk, de az ünnepélyes közgyűlések mellett és helyett a községiéket sokat, nagyon sokat tehetnek. Szóljon elismerésünk első helyen is a két Homorodmenti községeknek, melyekben a lelkészek és tanítók buzgó vezetése meghozta a sikert.

Az *abrudbányai* habár kevés taggal és szűk körben, de jó hatással működik. Közgyűlésünk előtt két érdemes indítvány-nyal szerepel.

A *kereszturi* három erős tagra oszolva, mint ravai, Gagyvize és Nyikómenti-kör működött 2—2, vagy több gyűlésen nagyszámú szereplővel.

Az *udvarhelyi* két gyűlést tartott számos felolvasóval, szavalóval és jeles énekkarával. A községekben tartottak összejövetelt: Almáson, Karácsonfalván, Jánosfalván, Városfalván, Szentpéteren és Szentpálon. A szomszédos lelkészek és tanítók s a helybeli ifjak működtek. A Kör elnöke, Sándor Gergely tizenkét évi rendkívül buzgó és eredményes munka után, megvált elnöki székétől. Minthogy ezeken a közgyűléseken az udvarhelyi jelentések sokszor szerezték nekünk nagy örömet, most hadd nyilvánítsuk hálás elismerésünket és köszönetünket. Adjon Isten a Dávid Ferenc Egyletnek sok olyan lankadatlan vezért, amilyen Sándor Gergely volt.

A *felsőfehéri* a vezető tagok betegsége miatt nem tartott annyi gyűlést, amennyit szokott, de a buzgósága nem lankadott.

A *háromszéki* titkári jelentés szavai szerint: nem lankad azon magas cél elérésére irányuló törekvésben, hogy a vallás-

egyenlőség s a lelkiismereti szabadság valahára megteremje az igazi valláserkölcsöt élet édes gyümölcsét.

A *küküllői* egy diszközgyűlésen a nagy nyilvánosság előtt szerepelt, s egy rendes közgyűlésen bethlenszentmiklósi, di-csőszenzmártoni és deésfalvi munkakörökre oszolva végezte munkáját.

A *marosi* kör eddigi jó híréhez méltó lenni igyekezett gyűlésein és a tagok szaporításával és rendbeszedésével. Elnöke elhalván, újra szervezkedett. Nagy munkásságot fejtett ki két ünnepélyen és egy rendes közgyűlésen.

Az *aranyostordai* kör elveszítette buzgó pénztárnokát, de újra szervezkedvén, közelebbről népes gyűlésen bizonyította be, hogy bő erővel rendelkezik, s minden reményünket meg fogja valósítani.

S végül hadd emlékezzünk meg a budapesti derék egy-lettársról. Mint megelőzőleg mindig, úgy az elmúlt egyleti évben is hat nagyszabású felolvasó gyűlésen s egy bálrendezésével szolgálta a nemes célt.

Hálás köszönetünk illesse az összes vezetőket és a lelkes közreműködőket. Adjon Isten nekünk az eddiginél is szebb és gazdagabb esztendő.

Előre vegyük figyelembe t. tagtársak és mt. közgyűlés, hogy a holnapi nappal megkezdjük a negyedszázad utolsó évét. Ünnepi, jubiláris esztendő lesz, szerezzünk magunknak mindnyájan egy kis örömet az egyesületi szép és hasznos munkában.

Lőrinczi István főlészal és terjedelmes beszéd kíséretében indítványozza, hogy a titkárnak, alelnöknek és az egész választmánynak fejeztessék ki elismerés az egylet ügyeinek lelkiismeretes és sikeres vezetéséért.

5. Pénztárnok Gálfi Lőrinc előterjeszti évi jelentését.

Tisztelt Közgyűlés!

Egyletünk pénztári ügyeiről jelentésemet a következőkben teszem meg:

Összes bevételünk volt 12747 K 42 f., melyből 9895 K 78 f. a megelőző évről jött át. Így a folyó évi bevétel 2851 K 64 f., mely összeg a megelőző év bevételénél 353 K 06 fillérrel több. E látszólagos javulás azonban, mint bevételeink részletezése mutatni fogja, nem azon körülményből magyarázható egészen, hogy egyleti évünk 14 hónap volt, hanem abból, hogy szerencsésebb körülmények következtében ajándékok és kamatok címén több bevételünk volt.

Kiadásaink összege 2923 K 28 f., mely a megelőző évinél 620 K 77 fillérrel nagyobb. Ennek oka már részben a

hosszabb egyleti év, részben pedig az Unitárius Közlöny kiadási költségeinek megdrágulása.

Bevételeink összege a kiadásnál 71 K 64 fillérrel kevesebb.

Az egylet meglevő vagyona 9824 K 14 f., mely összeg a mult évi közgyűlés határozatával tőkésítettnek mondott 10269 K 73 fillérről 445 K 09 fillérrel kevesebb. Ezért választmányunk ajánlja, hogy, tekintettel a kedvezőtlen pénzügyi helyzetre, ez évben csak 80 K befizetett alapítói díj tőkésítették. E határozat végrehajtása után tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1. Brassai-alap	400 K — f.
2. Hajós János-alap	200 " — "
3. Nőkvilága-alap	2000 " — "
4. Persely-alap	1576 " 73 "
5. Házi-alap	6173 " — f.

Összesen.... 10349 K 73 f.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagok díjai	734— K;	a megelőző évben	530— K
Előfizetők díjai	288— " " "	" " "	247— "
Fiókegyletek díjai..	622·08 " " "	" " "	538·48 "
Nyomtatványok díjai	71— " " "	" " "	176·51 "
Kamatok	425·73 " " "	" " "	409·77 "
Ajándékok díjai....	420·61 " " "	" " "	216— "
Házi estély díjai....	— " " "	" " "	100·60 "
Alapítók díjai.....	80— " " "	" " "	80— "
Bpesti D. F. E. díjai	200— " " "	" " "	200— "

Összesen 2851·64 K; a megelőző évben 2498·58

Az ajándékok címén szerepel azon 100 K, melyet egyházunk ez alkalommal először juttatott egyletünknek a mult évi zsinat határozatából, valamint 88 K 48 f., melyet a helybeli gyermeknapot rendező-bizottság ajándékozott egyletünknek.

A kiadások részletei a következők:

Nyomdai költség..	1955·50 K;	a megelőző évben	1296·85 K
Postadíjak.....	523·10 " " "	" " "	417·20 "
Kiadói munkák....	110— " " "	" " "	131·80 "
Képek díjai	74·16 " " "	" " "	15·56 "
Ügykezelés	15·72 " " "	" " "	21·10 "
Misszió	4·80 " " "	" " "	140— "
Tiszteletdíjak	240— " " "	" " "	280— "

Összesen 2923·28 K; a megelőző évben 2302·51 K

A fiókegyletek járulékaik külön a következők:

Abrudbányai fiókegylet	73·20 K;	megelőző évb. volt	40· — K
Aranyostordaköri	60·48	" "	58·08
Felső-Fehérköri	12· —	" "	27·60
Háromszékköri	45·60	" "	97·20
Kereszturköri	81·60	" "	79·20
Küküllőköri	22·80	" "	21·60
Marosköri	174· —	" "	76 80
Udvarhelyköri	152·40	" "	138

Összesen 622·08 K; megelőző évb. volt 538 48 K

Tisztelettel kérem, hogy jelentésem tudomásulvétele és jóváhagyása után, engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjenek.

Kolozsvár, 1908 október hó 30-án.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Titkár jelenti, hogy Árkosi Lajos és Iszlai Márton választmányi tagok a pénztárnok számadását megvizsgálták, rendben találták s elfogadásra ajánlják.

A pénztárnoki kimutatást és számadást tudomásul veszi a közgyűlés s Gálfi Lőrinc pénztárnoknak, fenntartván a fenntartandókat, köszönetet mond.

6. A választmány jelenti, hogy az Ellenzék-nyomda az Unitárius Közlöny nyomási költségeit az eddigi árnak kétszeresére emelte, miután a nyomdászok kartelbe léptek s a bérviszonyok megváltoztak. Az „Ellenzék“- s a „Gámán“-nyomda meg a tordai Fodor-nyomda ajánlatot tettek. Az ajánlatokat az irodalmi bizottság és a választmány megvizsgálta s egybehangzólag ajánlja, hogy a lap továbbra is az „Ellenzék“ nyomdájában nyomassék s a kiadás is arra bizassék, minthogy ez tett előnyösebb ajánlatot.

Kijelenti a választmány, hogy az Egylet nem volna köteles a tagoknak az évi 2 kor. tagdíj fejében a lapot is adni, mivel erre az alapszabályok, sem ígéretei nem kényszerítik, de tekintettel arra, hogy a tagok díjaiból a lap költségei s az egyleti kiadások is fedezhetők volnának, ha azok mind befolyának, még abban az esetben is, a 2 kor. tagdíjnak 40%, mint eddig, ezután is a fiók-egyleteknek adatik, ajánlja, hogy se a tagdíjokban, se az előfizetésekben áremelés ezuttal ne tétessék, hanem hatalmaztassék fel a választmány, illetőleg a szerkesztő, hogy a nyári két hónapban ne adjon lapot, ha a félévi eredmény nem lesz elég kedvező, egyben hívassanak föl a tagok, hogy

önkéntes adományaikkal az eddiginél is nagyobb arányban támogassák az együletet, s különösen arra, hogy tagdíjait az eddiginél jóval pontosabban fizessék s a tagok számát saját érdekükben is buzgósággal neveljék.

A Nők Világa, minthogy az alapja (1999 kor.) ezidőszert még nem fedezi, mint önálló lap költségeit, ezután az U. K.-ben, mint egyik önálló rovat vezettessék.

— A választmány előterjesztéseit indokoltnak látja és elfogadja a közgyűlés.

7. A fennebbi tárgygyal kapcsolatban a választmány javasolja, hogy az Egyházképv. Tanács kéressék meg, hogy a DFE. missiói tevékenységét legalább 600 kor. évi segélylyel segítse elő.

— Az előterjesztés és kérés meg fog tétetni.

8. Az abrudbányai fiók-egylet javasolja, hogy az Egylet az Unitárius Közlönyt az eddiginél is népiesebb irányban szerkeszttesse, hogy a köznép igényeinek még jobban megfeleljen. A választmány figyelmébe ajánlja e kívánalmat a szerkesztőnek s ilyen értelemben az intítvány tudomásul vételét javasolja.

— Tudomásul vesszük.

9. Az abrudbányai fiók-egylet javasolja, hogy a nép izlésének és igényeinek megfelelő imakönyvet adjon ki a Dávid Ferenc-Egylet. A választmány az indítvány célzatát a magáévá teszi, ajánlja a közgyűlésnek, hogy bizassék meg a választmány az előkészületek megtételével.

— Megbizatik.

10. A választmány fájdalommal jelenti, hogy dr. Kőváry László választmányi tag elhunyt s ajánlja, hogy helyébe Kovács Kálmán tanár választassék meg.

— Egyhangu felkiáltással Kovács Kálmán választmányi tagga választatott.

11. A választmány jelenti, hogy a választmányi tagok közül Nagy Gyuláné, Lehmann Róbertné, Fanghné Gy. Izabella, Gyöngyösi Béláné, Csifó Salamon, Hadházi Sándor, Iszlai Márton és Tarcsafalvi Albert, miután három évök lejárt, kilépnek; egyben javasolja, hogy miután több buzgó tagunk van, akik bizonynyal szívesen vennének részt a választmányban, még 3 nő és 3 férfi tag választassék meg.

— A régi tagok újra megválasztatnak, s a választmány kibővítették a következő új tagokkal: Nyirő Gézőné, Pákey Lajosné, Sinczki Julia, Kelemen Lajos, dr. Lukácsi József, dr. Tóth György.

12. Kiss Sándor fűzesgyarmati lelkész felolvasást tart.

Fazakas Lajos lelkész indítványozza, hogy a felolvasásért mondassék köszönet s külön lenyomatban is terjesztessék. Ferencz József püspök ur nagy elismerését nyilvánítja. Lőrinczi István elismerő szavakkal méltányolja.

— A közgyűlés az ifju lelkész munkáját teljesen méltányolja, azt jegyzőkönyvileg is kifejezi, a terjesztést a választmányra bizza.

13. Elnök a gyűlést bezárja, a perselybe adakozásra a tagokat felhívja.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A D. F. Egylet választmánya derek tagokkal gazdagodott, akiknek munkásságára nagy reménységgel tekintünk: Nyirő Gézáné, Szinczki Julia, Pákei Lajosné, Kelemen Lajos, Kovács Kálman, dr Lukácsi József, dr. Tóth György. A választmány régi tagjai: Tiszteleti elnökök: Ferencz József unitárius püspök, Fekete Gábor kir. táblai elnök, Ūrmössy Miklós ny. min. tanácsos, a budapesti Dávid F. Egylet elnöke, Porczelné Kozma Flóra. Elnök: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, alelnökök: Ferencz Józsefné, Kozma Ferenc, titkárok: dr Boros György, Fangh Erzsébet, választmány: Arkosi Lajos, dr Barabás Ábel, dr Boros Györgyné, Csifó Salamon, Csifó Salamonné, Fangh Erzsébet, Fanghné Gyujtó Izabella, Gálfi Lőrinc pénztárnok, dr Gál Kelemen, Gyöngyössy Béláné, Gyulay László, Haller Rezsőné, Hadházy Sándor, Kelemen Lajos, Kovács Irén, Kovács Kálmán, dr Lehmann Robertné, dr Nyiredi Gézáné, Nyirő Gézáné,

Pákei Lajosné, Pálfi Márton, Székely János, Szinczki Julia, dr Tóth György, Végh Mihályné.

A **fiókegyleti titkár** urakat kéri az egyleti titkár, szíveskedjenek a választmány teljes névsorát lehetőleg külön lapra összeállítva november 15. előtt beküldeni. Kérjük a **fiókegyleti tagok** teljes névsorát a lakás és posta megjelölésével. Az **uj tagok** nevét és címét mindig külön papíron kérjük, hogy a kiadónak azonnal átadhassuk.

Minden egyleti tag olvassa el a boríték első és második oldalát.

A **Berde Mózsá-ebéden** a főtanácsoson Daniel Lajos köri gondnok mondott pohárköszöntőt a Berde-pohárral. Ismert szónoki erejét növelte az a nagy szeretet, a melylyel ő a kítűnő gazda a néhai nagygazda iránt viseltetett. Azt is lehetett érezni, hogy a Daniel-családban Berde Mózsá iránt hagyományos tisztelet uralkodik, miután Daniel Gábor tiszt. főgondok urnak Berde Mózsá nevelője és barátja volt.

Szerkesztői üzenetek.

Fáron. Érdekes felfogás, de csak a jövőkor tér el.

Kiss Sándor felolvasását is a jövő számban adjuk.

Egy szép levelet kaptunk Pákei Lajos főmérnök urtól. Sajnáljuk, hogy csak a jövő számban adhatjuk.

ALAPITTATOTT 1879.

TELEFON 233. SZÁM

Van szerencsénk a nagyérdemű közönség szíves pártfogásába ajánlani 29 év óta fennálló, a mai modern technika minden eszközeivel, a :: legujabb betűkkel és gépekkel felszerelt ::

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDÁNKAT

Műintézetünkben mindennemű könyvnyomdai munkák, úgymint: tudományos művek, tankönyvek, röpiratok, szaklapok, iskolai és hivatalos rovatos ívek, különféle meghívók, eljegyzési és menyegzői értesítések, körlevelek, falragaszok, árjegyzékek, névjegyek; valamint mindenféle nyomdai termékek a legegyszerűbbtől kezdve a legdíszesebb kivitelig gyorsan :: :: és pontosan készíttetnek el. :: ::

Midőn dúsan berendezett könyvnyomdánkat bátrak vagyunk a n. é. közönség szíves pártfogásába ajánlani, egyben tisztelettel kérjük, :: :: hogy nyomtatvány-megrendeléseivel :: ::

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDÁNKAT

:: :: :: megtisztelni méltóztassék. :: ::

MŰINTÉZETÜNK:

KOLOZSVÁR, SZENTEGYHÁZ-UTCA 22

ALAPITTATOTT 1879.

TELEFON 233. SZÁM

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1908. okt. 1-től.

I	Gy. 720 Sz. 520	Sz. 900 827	Sz. 540 727	Gy. 915 553	ind é	Budapest k. p. u.	é	Sz. 720 559	Gy. 750 1110	Sz. 640 649	Gy. 940 1259
	" 532	" 854	" 830	" 611	ind	Kolozsvár	é	" 521	" 1050	" 610	Sz 1223
	" 651	" 1016	" 1017	" 726	é	Ar.-Gyéres A)	ind.	" 348	" 930	" 443	" 1046
	" 715	" 1044	" 1059	" 750	é	Kocsárd B)	ind.	" 307	" 500	" 415	" 1008
	" 805	" 1143	" 1246	" 831	é	Tövis	ind.	" 157	" 812	" 325	" 900
	" —	" 1206	" 133	" 838	ind		é	" 132	" 800	" 224	—
	" —	" 1239	" 208	" 905	é	Küküllőszög C)	ind.	" 1248	" 735	" 153	—
	" —	" 127	" 308	" 944	é	Kis-Kapus D)	ind.	" 1146	" 656	" 100	—
	" —	" 300	" 447	" 1055	é	Segesvár E)	ind.	" 954	" 549	" 1135	—
	" —	" 326	" 516	" 1114	é	Héjasfalva	ind.	" 930	" 529	" 1109	—
	" —	" 712	" 850	" 209	é	Brassó F)	ind.	" 546	" 245	" 730	—
II	Gy. 725	Sz. 800	Gy. 200	Sz 1010	ind	Budapest k. p. u.	é	Sz. 610	Gy. 110	Sz. 720	Gy. 935
	" 1212	" 329	" 654	" 605	é	Arad	ind.	" 930	" 818	" 1125	" 416
	" 1222	" 402	" 704	" 635	ind		é	" 850	" 808	" 1050	" 401
	" 307	" 902	" 1001	" 1041	é	Piski a)	ind.	" 412	" 508	" 615	" 105
	" 401	" 1030	" 1101	" 1204	é	Alvincz β)	ind.	" 248	" 409	" 448	" 1205
	" 427	" 1049	" 1113	" 1294	é	Gy.-Fehérvár γ)	ind.	" 230	" 357	" 429	" 1136
	" —	" 1125	" 1135	" 1258	é	Tövis	ind.	" 200	" 333	" 355	—
A.	Sz. 733	V. 1040	V. 659	Sz 1026	ind	Ar.-gyéres	é	Sz. 530	V. 1055	V. 333	Sz. 912
	" 755	" 1102	" 721	" 1048	é	Torda	ind.	" 410	" 935	" 313	" 852
B.	V. 201	Sz. 805	Sz 315	Sz. 910	ind	Kocsárd	é	Sz. 740	Sz. 240	Sz. 834	V. 1231
	" 253	" 846	" 401	" 951	é	M.-Ludas B ¹)	ind.	" 700	" 200	" 754	" 1143
	" 453	" 1025	" 531	" 1127	é	M.-Vásárhely	ind.	" 526	" 1225	" 615	" 935
	" 503	V. 1037	V. 553	—	ind		é	—	" 900	V. 552	" 920
	" 635	" 1201	" 725	—	é	Szász-Régen	ind.	—	" 734	" 437	" 754
	" 830	" 124	" 905	—	é	Déda	ind.	—	" 542	" 325	" 617
B ¹	V. 345	T. 425	—	—	ind	M.-Ludas	é	V. 730	—	—	—
	" 919	" 646	—	—	é	Sajó-Magyarós	ind.	" 133	T. 625	—	—
	" 1014	" 741	—	—	é	Besztercze	ind.	" 1250	" 530	—	—
C.	V. 302	V. 243	—	—	ind	Küküllőszög	é	V. 844	V. 648	—	—
	" 828	" 803	—	—	é	Sóvárad	ind.	" 411	" 105	—	—
D.	Sz. 228	Sz 1120	V. 710	—	ind	Kis-Kapus	é	V. 923	Sz. 615	Sz 1241	—
	" 358	" 1257	" 915	—	é	Nagy-Szeben D ¹)	ind.	" 731	" 445	" 1120	—
	V. 872	V. 548	—	—	é	Fogarás	ind.	" 333	—	" 442	—
D ¹	V. 521	V. 145	V. 831	—	ind	Nagy-Szeben	é	V. 700	V. 322	V. 1009	—
	" 557	" 221	" 913	—	é	N.-Disznód	ind.	" 627	" 248	" 935	—
E.	V. 320	V. 1110	—	—	ind	Segesvár	é	V. 917	V. 600	—	—
	" 352	" 1140	—	—	é	Héjasfalva	ind.	" 849	" 531	—	—
	" 606	" 155	—	—	é	Sz.-Udvarhely	ind.	" 700	" 305	—	—
F.	Sz. 515	Sz. 841	V. 305	T. 700	ind	Brassó F ¹)	é	Sz. 816	Sz. 159	V. 633	Sz 1008
	" 630	" 1010	" 430	" 823	é	S-Szt-György F ²)	ind.	" 656	" 1241	" 505	" 848
	" 759	" 1149	" 616	—	é	Kovászna	ind.	" 535	" 1120	" 333	—
	" 851	" 1249	" 705	—	é	K.-Vásárhely	ind.	" 448	" 1033	" 245	—
F ¹	V. 835	V. 400	V. 933	—	ind	Brassó	é	V. 727	V. 152	V. 720	—
	" 952	" 525	" 1049	—	é	Zernest	ind.	" 608	" 1238	" 612	—
F ²	" 655	V. 1035	T. 1244	V. 500	ind	S-Szt-György	é	V. 635	V. 1205	V. 425	Sz. 838
	" 902	" 1242	" 444	" 831	é	Cs.-Szereda	ind.	" 345	" 903	" 223	" 636
	" 1107	" 306	" 830	—	é	Cs.-Gyimes	ind.	—	" 520	" 1207	" 430
α	Sz. 610	V. 1125	V. 402	V. 1100	ind	Piski a ¹)	é	V. 425	V. 1035	V. 300	Sz. 820
	" 1006	" 358	" 755	" 440	é	Petrosény	ind.	" 1201	" 715	" 1036	" 505
	T. 1157	" 601	" 924	" 623	é	Lupény	ind.	" 1033	" 540	" 848	T. 301
α ¹	T. 620	V. 1135	T. 425	V. 1032	ind	Piski	é	V. 448	T. 1025	V. 250	T. 810
	" 718	" 1220	" 523	" 1116	é	V.-Hunyad	ind.	" 408	" 938	" 210	" 722
β	V. 290	V. 740	Sz. 421	—	ind	Alvincz	é	V. 645	Sz 1122	V. 858	—
	" 655	" 1247	" 821	—	é	N.-Szeben	ind.	" 152	" 743	" 342	—
γ	V. 437	V. 940	T. 436	—	ind	Gyulafehérvár	é	V. 723	T. 1103	V. 614	—
	" 733	" 1232	" 747	—	é	Zalathna	ind.	" 455	" 820	" 343	—

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

— SZERKESZTI —

Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról	209	let felolvasó ülése. Perczel	
Ima a Dávid Ferenc-Egylet köz- gyűlésén	210	Judith	225
Az amerikai unitáriusok. Kiss Sándor	212	Az unitárius vallás vonzóereje	226
Levél a szerkesztőnek. Pákei Lajos	221	Értesítés. Ferencz József, uni- tárius püspök	226
Albert János. Varga Dénes.	223	Egyleti élet és munkásság	227
A budapesti Dávid Ferenc-Egy-		Egyházi és iskolai mozgalmak	229
		Szerkesztői üzenetek	230

≡ Kérjük az előfizetések megújítását, a tagdíjak beküldését. ≡

Először a második oldalt tessék megtekinteni.

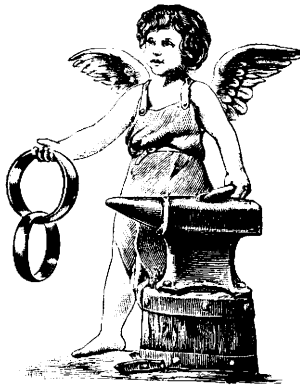
NYOMATOTT AZ »ELLENZÉK«-KÖNYVNYOMDÁBAN KOLOZSVÁRT.

Az „Unitárius Közlöny“ pártolói.

Minden jó ügynek vannak pártolói, mert az emberek szívesen áldoznak, akkor ha nemes célnak szolgálhatnak. Az „Unitárius Közlöny“ immár 21 éve szolgál mindenkinek önzetlen buzgósággal, alig számottevő csekély összegért. Most olvasóihoz fordul, mert a nyomdai viszonyok miatt kétszer többbe kerül mint eddig, de a rendes díjakat nem akarja felemelni. Buzgóságból önkéntesen adtak

1. Báró Petrichevich Horváth Kálmán	50 K	Székelykeresztur	5 K
2. Arlov Viktorné Sopron 2 szegény helyett	4 K	12. Létay Gábor erdőszámvevővégségi főnök Lugos	5 K
3. Boros György gazdatiszt Ladamos	4 K	13. Berde Ferenc jbiró Fogaras	2 K
4. Röschner Valéria Nagybánya	2-30 K	14. Szentannai Sámuel tanár Kiskunfélegyháza	2 K
5. Dr. Hankó Domokos Szászrégen	20 K	15. Pap Mózes igazgató-tanár Székelykeresztur	3 K
6. Firtos Dénes Beszterce ..	2 K	16. Ekárt Andor lelkész Csehétfalva	1 K
7. Pákei Lajos főmérnök Kolozsvár	30 K	17. Kiss Sándor esperes Sepsiszentkirály	5 K
8. Dr. Ferenczi Géza képviselő	5 K	18. Vaska Béla lelkész Kőkös	1 K
9. Ifj. Pataky László képviselő (ígéret) Dézsfalva	10 K	19. Vári Albert lelkész Székelyudvarhely	2 K
10. Gyulay Árpád p. ü. tanácsos Kolozsvár	5 K	20. Orbók Ferenc Kolozsvár	2 K
11. Dr. Kozma Endre közjegyző		21. N. N. főtanácsi tag	3 K
		22. Ürmösi Károly lelkész Homorodjánosfalva	1 K
		23. Dr. Boros György Kolozsv.	10 K
		24. Kovács József Kolozsvár ..	2 K
		25. Hegyi Gyuláné	2 K
		26. Kisfaludi Zsigmond Temesvár	5 K
		27. Löwey Dénes Szentábrahám	5 K
			K 188-30

Köszönjük, hogy figyelembe vették kérésünket és jó példát adtak másoknak,

Ékszeresek, ezüstneműek, órák, angol, francia, württembergi és berndorfi
 :: :: különlegességek :: ::

a legjutányosabban beszerezhető
 == angol rendszer szerint ==

Sárga János

ékszerész s egyházi szerek műintézetéből
KOLOZSVÁR, MÁTVÁS KIRÁLY-TÉR 13.

Tájékoztatásul 2000 ábrával ellátott árjegyzék ingyen és bérmentve. — Ékszeresek-, órák-, ezüstneműekből stb. választékot is készséggel küld.

Figyelmebe. Több ízben tapasztaltuk, hogy nőink közül sokan szeretnék megszerezni a »Szívemet hozzád emelem« női imádságos könyvet, de az árat igen magasnak találják. Minthogy az írónak és kiadónak az volt a főcélja, hogy minél több nő találjon benne lelki vigasztalást és enyhületet, az érdekelték figyelmebe hozzuk, hogy ha egy községből egyszerre *legalább öt példányt* rendelnek, egy példány ára 2 kor. 40 fillér helyett 2 kor. lesz. s a postai költséget is a kiadó fizeti. Az imakönyv nagyon tartós és díszes teljes vászon kötéssel van ellátva. Bőrkötés 6 kor., selyem és bársony 10 kor, gyönyörű bőrkötés 14 korona. Ajándéknak bármelyik alkalmas.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Egy föltétel alatt. A székelvöldről Kolozsvárra jött egy ügyes leány. Elvitték egy uri házhoz. Rendesen folyt a tájékozódás és az egyezkedés. Készen is volt a megegyezés, de a leány nem mondotta meg az utolsó szót, mert még egy kérdéssel tisztába akart jönni. Minden habozás nélkül kérdezi: A nagyságáék katolikus vallásuak-e? Mi nem vagyunk, volt a rövid válasz. No hát csak azért, mert nekem otthon meghagyták, hogy eljárjak a templomba. Abból nem lesz baj, mert mi elbocsátunk a templomba, volt a válasz. A leány most már meg volt nyugodva és beállott az unitárius családhoz. Az unitárius családok pedig megjegyzik maguknak, hogy amikor elbocsátják a gyermeküket hazulról, a vallás dolgában is ki kell oktatniok.

*

Nem lehet tagadni, hogy némely magyar embernek jó szifleischa van. Bemegy a kávéházba s a kártya mellett elül 5—6 órát, beül a kocsmába pityizálni, politizálni, pipázni s fél napot ott tölt el, ráül a pletykapadra s órákig el sem mozdul. Olyan nagy erény a kitartás, hogy ha a jó könyv olvasásában gyakorolnák vagy a dologban, nem lenne gazdagabb nemzet a magyarnál. Ha a régi jó időkre gondolok, eszembe jut Tiboldi mester, aki csipős epigrammáival s jól rimelő verseivel szoktatta a népet a tanulásra s elszomorodom, mert a mai gazdag világban, midőn egy pár fillérrel lehet venni olvasni valót, ma nem kívánják a komoly könyvet, olyat a melytől gyarapodik a tudás s tisztul az érzés.

*

A falusi ember lelke. A falusi munkálkodó ember lelke nem olyan mint a városié. Ő mindig a nyers természettel, a munkás, állati erővel foglalkozik. Élete küzködés s munkájának

sikere sokféle elemi csapástól vagy áldástól függ. Őszszel vet és csak nyáron arat. Ifju korában ültetett fát s csak férfikorában szedhett gyümölcsöt. Sok baja, gondja. Ezerféle csalódása van s mégis a városi ember mindig a mezőre sovárogo. A falusi ember is bizony szereti a mezőt. Ugy tud gyönyörködni benne. Elgondolom milyen gyönyörűséges őszszel a falusi lak tornáca a sűrűn fölaggatott, érett törökbuza kötésektől. Ennél szebb dísz nem tud teremteni a szobrász. Előttem oly szépek azok a csürös kertek a csinos asztagokkal és szénaboglyákkal, meg kazalokkal. De nem feledem azt sem, hogy a lelket a nagy emberek gondolatai, a jó könyvek látják el állandó táplálékkal. Köszöntöm az ős és tél csendes óráit, midőn kezeikbe vehetik könyvüket, lapjukat a kedves falusiak, mert tudom, hogy ekkor egyenlők vagyunk.

Ima a Dávid Ferenc-Egylet közgyűlésén.

»Mi Atyánk, kit fenn ragyogó magasság, itt alatt mélység leborulva tisztel« imádunk téged egy örök Isten, kinek dicséretet énekel a hajnal és az alkony, a reggel és az este.

Hozzád kiáltunk és a mi könyörgésünk téged keres. »Csak te benned örök Isten, van főbizodalunk, mert sem égben, sem e földön nincs másban oltalmunk«. Nincs más kihez keblünk baj és veszély között felsóhajtson, nincs más, mint te, ki »kérésöket a hiveknek meghallod kegyesen, miért tehozzád az emberek jönnek mindenünnen«. Te vagy az Isten égen és földön, »társ nélkül és csak egyedül«, ezt olvassuk a csillagok ragyogásából, ezt látjuk a világ bölcs rendszerében, a népek és nemzetek történetében, egyházunk életében. Ezt dobogja szívünk, ezt susogja lelkünk, erről dalol a madár, ezt ragyogja a napsugár.

Midőn mindezeket átérezzük, midőn isteni tulajdonságaid utolérhetetlen fényben és dicsőségben ragyognak előttünk, felmerül lelkünkben a kérdés, vajlon azok vagyunk-e, akiknek lennünk kellene? Ha vajlon viseljük-e képedet és hasonlóságodat, teljesítettük-e a szolgálatot, mellyel megbíztál; szolgáltunk-e neked és embertársainknak, hazánknak és egyházunknak; teljesítettük-e a parancsolatot: »szeresd az Istent mindenek felett, szeresd felebarátodat, mint magadat.« Áldoztunk e az egyház oltárán; jutott-e az elvett áldásból egy falat kenyér az éhezőknek; megláttuk-e a jólétben a szenvedőt s letöröltük-e a könnyeit s nem mentünk-e el szájalom nélkül a nyomorult mellett? Tani-

tottuk-e a tudatlant, az eltévelyedetett megkerestük és vissza vezettük-e hozzád, hogy ismét édes atyai szeretetedbe fogadd. Hirdettük-e országodat a szeretet és béke országát, melyért mindennap imádkozni kellene?

Oh bizony jó Atyánk! magunkat megalázva kell megval-
lanunk, hogy nem voltunk mindenkor és mindenekben hívek. Sokszor megfélekedtünk rólad, kinek mindeneket köszönhetünk, amikkel birunk. Fájdalommal látjuk, hogy nem úgy van most, mint volt régen, mikor ott volt a családi hajlékban a te oltárod, a vallás erkölcsi élet, amikor a szülők és a gyermekek, a hála-
adás megszentült érzelmeivel imádtak tégedet a terített asztal mellett. Sajnálattal ismerjük meg, hogy nem úgy van most, mint akkor volt, mikor a hívek a vallásos érzéstől indítva siettek házadba, mert annak szerelme emésztette lelküket, hallgathatni az életnek igazságát, éhezve és szomjuhozva az életnek ama kenyerét és italát, melyből aki eszik és iszik soha meg nem éhezik és meg nem szomjuhozik. Ma hiányzik az igazi buzgó-
ság, ma nem sóhajt fel a kegyes: lélek szeretnék uram küszöb lenni a te házadnak ajtajában, hogy mindenek hozzám törölvén lábaikat, ne legyen anyai tisztátalan a te házadban.

Jézus példát adott nekünk is, hogy amint ő cselekedett, mi is úgy cselekedjünk. Mi is egyesültünk ami vértanú Dávidunk zászlója alatt, hogy terjeszteni fogjuk szóval és tettel a te országodat, a vallás-erkölcsi életet. Valjon hangzik-e felénk is szó-
zatod, jól vagyon jó és hiv szolgám, valjon méltók vagyunk-e a nagy szellem követőinek mondhatni magunkat, valjon szólhat-e így hozzánk: én népem és én tanítványaim vagytok ti.

Mindenható Isten! te látsz, te tudsz mindeneket. Látod, hogy mennyire haladunk előre a nemes munkában, melyet or-
szágod terjesztése végett magunk elé célul tűztünk ki. Oh, ha erőtlen eszközökkel küzdöttünk a hitetlenség és bűn ellen, ha erőtlen szókkal zengettünk, úgy lelkednek áldott világosságával hasd át értelmünket, hogy helyesen választván meg az eszkö-
ket, cselekedeteink legyenek a te nagynevednek magaszta-
kői, a vallás-erkölcsi életnek gyarapítására. Indítsd szíveinket
özveületre, hogy tetteinkben áldjon téged az árva és az
tanulász ifjú és öreg. Hadd nevelnünk az embereket, hogy a
hogy legfelvilágosodás terjedésével terjedjen a te országod,
Isten, légy boldogabb az emberiség. »Légy vezérünk kegyes
és olalmutópásztorunk, légy kővárunk és paizsunk, örömünk
sége, a ha hogy legyen mai munkálkodásunk is a te dicső-
nek felébresztés, erkölcsiség és szunyadó vallásos érzelmek-
nagy lélek, ki ke. Hadd, hogy jelenjék meg közöttünk az a
* inkább börtönben halni meg, mint meg-

tottuk-e a tudatlant, az eltévelyedetett megkerestük és vissza vezettük-e hozzád, hogy ismét édes atyai szeretetedbe fogadd. Hirdettük-e országodat a szeretet és békesség országát, melyért mindennap imádkozni kellene?

Oh bizony jó Atyánk! magunkat megalázva kell megvalanunk, hogy nem voltunk mindenkor és mindenekben hivek. Sokszor megfélekedtünk rólad, kinek mindeneket köszönhetünk, amikkel bírunk. Fájdalommal látjuk, hogy nem úgy van most, mint volt régen, mikor ott volt a családí hajlékban a te oltárod, a vallás erkölcsi élet, amikor a szülők és a gyermekek, a hálaadás megszentült érzelmeivel imádtak tégedet a terített asztal mellett. Sajnálattal ismerjük meg, hogy nem úgy van most, mint akkor volt, mikor a hivek a vallásos érzéstől indítva siettek házadba, mert annak szerelme emésztette lelküket, hallgathatni az életnek igazságát, éhezve és szomjuhozva az életnek ama kenyerét és italát, melyből aki eszik és iszik soha meg nem éhezik és meg nem szomjuhozik. Ma hiányzik az igazi buzgóság, ma nem sóhajt fel a kegyes: lélek szeretnék uram küszöb lenni a te házadnak ajtajában, hogy mindenek hozzám törölvén lábaikat, ne legyen annyi tisztátalan a te házadban.

Jézus példát adott nekünk is, hogy amint ő cselekedett, mi is úgy cselekedjünk. Mi is egyesültünk ami vértanú Dávidunk zászlója alatt, hogy terjeszteni fogjuk szóval és tettel a te országodat, a vallás-erkölcsi életet. Valjon hangzik-e felénk is szózatod, jól vagyon jó és hiv szolgám, valjon méltók vagyunk-e a nagy szellem követőinek mondhatni magunkat, valjon szólhat-e így hozzánk: én népem és én tanítványaim vagytok ti.

Mindenható Isten! te látsz, te tudsz mindeneket. Látod, hogy mennyire haladunk előre a nemes munkában, melyet országod terjesztése végett magunk elé célul tüztünk ki. Oh, ha erőtlen eszközökkel küzdöttünk a hitetlenség és bűn ellen, ha erőtlen szókkal zengettünk, úgy lelkednek áldott világosságával hasd át értelmünket, hogy helyesen választván meg az eszközöket, cselekedeteink legyenek a te nagynevednek magasztalására, a vallás-erkölcsi életnek gyarapítására. Indítsd szíveinket könyörületre, hogy tetteinkben áldjon téged az árva és az özvegy, az ifjú és öreg. Hadd nevelnünk az embereket, hogy a tanulás a felvilágosodás terjedésével terjedjen a te országod, hogy legyen boldogabb az emberiség. »Légy vezérünk kegyes Isten, légy őrzőpásztorunk, légy kővárunk és paizsunk, örömrünk és oltalmunk«, hogy legyen mai munkálkodásunk is a te dicsőségedre, a hanyatló erkölcsiség és szunyadó vallásos érzelmeknek felébresztésere. Hadd, hogy jelenjék meg közöttünk az a nagy lélek, ki kész volt inkább börtönben halni meg, mint meg-

győződését, az igazi hitet megtagadni. Hadd, hogy jelenjenek meg a hálás emlékezetben azok a nemes lelkek, kik kitörölhetetlen betűkkel irták be nevüket egyházunk történetébe. Hadd, hogy dicső példáik lelkesítsenek minket mindent tenni szent vallásunkért, a vallás-erkölcsi élet terjedéseért, egyletünk céljainak előbbvitelére, az emberiség közboldogságára.

Adj továbbra is lelkes vezetőket s aztán lelkesíts minket is jó Atyánk! hogy egy pillanatig se legyünk hűtlenek a lobo-góhoz, mely alatt egyesültünk, egy pillanatra se tagadjuk meg az eszmét, a hitet, melyért vallásunk rendíthetetlen bajnoka a nagy reformator, ami Dávid Ferencünk elvázott. Áld meg ösz-szejövetelünket, szenteld meg nemes munkánkat, hogy annak gyümölcse legyen tápláló eledel, mindazoknak, akik hisznek tebenned és a te gondviselésedben. Áld meg anyaszentegyházunkat békességgel, virágoztasd intézeteinket, hogy terjedjen a műveltség és tudomány, sokasodjék a hivek és igazak serege, hallgass meg. Ámen.

Az ámerikai unitáriusok.

Felolvasásom tárgya adva van, s minthogy oly széles mezőt fed, amelyről több felolvasást lehetne írni, ez csak áttekintő munka. Az amerikai vallásos életnek több ágát érintem, de kimerítően egyiket sem tárgyalom.

Legyen szabad e két fogalmat meghatároznom, amelyekre többször hivatkozom felolvasásomban. A meghatározásokból Önök betekintheznek kissé az én egyéni vallásos gondolkozásomba.

Egyház és hit meghatározása. *Egyház* oly társadalmi intézményt jelent, mely az emberek jóllétét hitük fejlesztése által törekszik előmozdítani. Minthogy a cselekedet a hit gyakorlati kifejezése, az egyház az erkölcsi élet nemesítését is kötelességének ismeri. Minél fejlettebb hite van az embereknek a világról, az emberi élet értékéről s istenről, annál műveltebbek s így annál műveltebb a társadalom. Ezt kifejezhetem így is: minél műveltebb a társadalom, annál értelmibb, tisztább felfogása van az embereknek Istenről, világról és az emberi élet értékéről.

A *hit* theistikus világnézet. A művelődéssel az emberek világnézete változik. Ma tarthatatlan az a nézet az anyagi világról, hogy a föld egy lapos tányérhoz hasonló. Aligha nem ilyen elmaradott deistikus világnézet az, mely azt tartja, hogy Isten

előtt, a Gondviselés kezében csak egy kiválasztott felekezet tagjai kedvesek; amely Isten jóságával egyeztetni tudja azt, hogy például a mohamedánok és budhisták milliói, kik a keresztény vallásról sohasem hallottak, elveszett, kárkozatra szánt népek. Mig a világegyetem első okát és végső célját pozitíve megfejteni nem tudjuk s azt egy ismertlen, tudatos szellemi erő munkájának tartjuk, hívők vagyunk. Atheista az lehet, aki erről vagy egyáltalán nem gondolkozik, vagy a természet vizsgálataánál egy felfedezett okot, végoknak jelent ki.

Vallásos ember az, ki a világról alkotott theistikus nézetnek megfelelő erkölcsi életet él akár az egyházon kívül is.

Szembeötlő vonások. Az amerikai Egyesült Államok vallásos életében a felekezetek és állam viszonya, s a felekezetek száma jellemző.

a) Az amerikai Egyesült Államokban államvallás vagy államositott felekezet nincs. Állam és felekezet egymástól teljesen függetlenek. Amennyiben állam és felekezetek célja egyaránt az emberek jóllétének előmozdítása, mint azonos célra törekvő intézmények (status in statu) egymás törekvéseit rokonszenves figyelemmel kísérik. A csecsemő felekezeten kívül születik s egyenes intézkedésre lesz felekezet tagjává. Érthetetlennek is látszik, hogy a csecsemőnek, kinek nincsen gondolata, miként lehet vallása!

b) Az Egyesült Államokban a felekezetek száma meglepő. A számot nehéz volna pontosan meghatározni. A 300-at kétségkívül meghaladja. Érdekes, hogy ugy az Egyesült Államokban, mint Angliában, ahol pedig az egy állam és egy vallás közép-kori eszméjét tradíció és államalkotmány támogatja, a differenciálódás elve érvényesült. Valószínűnek tartom, hogy minél műveltebb egy nép, annál gazdagabb a vallásos felfogások különbözőségében, s így annál több felekezete van. A jelen azt mutatja, hogy a felekezetek egyesülése helyett, újabb felekezetek alakulását lehet várni a jövőben.

Az amerikai unitáriusokról Az Egyesült Államokban az unitáriusok, ugyszólva, a társadalom szellemi arisztokráciájához tartoznak. A multban legnagyobb államférfaik, mint Washington György, Jefferson, Lincoln elnökök; költők és essayisták, mint Longfellow és Emerson; gondolkozók mint Parker Tivadar és Channing unitáriusok voltak. Ma is a közélet nagy női és férfiai között aránylag sok unitárius van. En ugy találtam, hogy Amerikában minden unitárius egy önálló gondolkozó. Mély gondolkozással és meglepő egyszerűséggel beszélnek napi társaságokban vallásos és erkölcsi témákról. Olyan utazóknak, kik a hitélet iránt érdeklődnek, az amerikaiak

vallásosságának őszintesége és valódisága tűnik fel. Ha ez igaz valamely felekezetre, úgy az unitáriusra elsősorban az. Az ifjunak nem tanítanak ők semmi specificus vallást. Tanítanak vallásos és jellemképző történeteket s mutatnak neki jó példát a munkás és erkölcsös életre. Megtanítják a lét, ember, Gondviselés, fejlődés fogalmairól gondolkodni. Így vallása nem betanult valami, hanem olyan belsőleg kifejlett hit, mely irányítja az egyén gondolkozását és életét.

Két szembeötlő erényt fedeztem fel közöttük. Egyik a szerénység, másik a tanulékonyság, amelyek nézetem szerint mindig együtt is járnak. Olyan tudósok, akikkel Akadémiánkon naponkint szerencsések voltunk személyesen érintkezni, a képmutató vallásos nagyképüsködésnek még az árnyékától is távol állanak. Igyekeznek másoknak minden mozdulatából és szavából magok is tanulni. A népfajok jó és rossz sajátosságait tanulmányozzák s a jót mindenikből igyekeznek magukévá tenni. Egy év alatt több alkalommal több helyen megfordultam s azt hogy valaki akár anyagi, akár szellemi adományaival kérkedett volna, vagy hogy mást kicsinyelt volna, nem hallottam.

Ruházkodásukban izlésesen egyszerűek. Otthonuk teljes kényelemre, rendesen szépen be van rendezve. Pazarlást ritkán lehet látni. Etelben, italban mértékletesek. Az ó-korra emlékeztető dinom-dánomot olasz, görög és magyar telepeken láttam. Olyan asztalnál nem ültem, amelyen bor lett volna. Az az őszinte vágy és törekvés a tiszta és jellemes élet után, minden ismeret és akaraterő latbavetésével, amelyet köztük láttam, igazán szép.

A mi napilapjainkban sok szó esik a nagy szeszfogyasztásról Amerikában. Ez a milliomosok meg a napszámosok egy része közt szokás. Az amerikai középosztály élete, anyagi jóléte mellett, a mértékletességben példa lehet bármely ország szegény társadalmának. Ha a kép, melyet így próbálok rajzolni az amerikaiairól, igen szépnek látszana hallgatóim előtt, tessék azt az amerikai unitárius képének venni.

Meadville.

Pennsylvania északnyugati szögletében Meadville 12 ezer lakosú város. Száz évvel ezelőtt még egy villa volt a gazdag erdők között s ma meglepő szabályossággal épített város áll. Népe genuine American. (Valódi amerikai.) Három gyárában olasz, német és magyar munkások dolgoznak.

Tiznél több temploma van: Püspöki, methodista (több), baptista, német reformált, presbiterianus, néger presbiterianus s unitárius.

Két főiskolája: A Meadville Theological School, dogmanélküli, liberális teológiai intézet. Alleghany College, kisebb egyetem. Mindkettőben co-education van, lányok és fiuk együtt tanulnak.

A teológiai 1907. szeptember 29-én este állott meg a „kiván-akadémia. dorló vonat“ Meadville kis állomásán, honnan pár percz alatt a villanyos a Divinity Hall elé vitt. Az intézet három épülete szép, terebélyes fák között, zöld pázsittal fedett halmokon áll.

a) A „Huidekoper Hall“-ban a könyvtár van elhelyezve. Olvasótermében száznál több teológiai szakfolyóirat van. Angol, amerikai, német, franczia, svéd, norvég, hollandus folyóiratok mind találhatnak olvasókat. Az olvasó-terem minden Meadvillei nő és férfi számára nyitva áll.

b) A Divinity Hall-ban vannak a studentek magánszobái. Minden belépő student egy csinos butorozott szobát kap. Itt gyűjtögeti könyvtárát. Az angol és amerikai tanuló utolsó fillérét is könyvre költi. Az épület közepén a kápolna van. Itt jön össze minden reggel tanár és tanuló rövid „morning service“-re.

Tanár és tanítvány „Abc“ sorban vezeti az istentiszteletet. Tanárainknak ajkairól szálló egyszerű imákat gyönyörrel hallgattuk s ők rokonszenvvel figyelték a mi lelkünknek egyszerű főhászokban való megnyilatkozásait.

c) A „Hunnewell Hall“-ban van a „Reception room“ (fogadószoba); a „Dining Hall“ (ebédlő terem) és a „Gimnázium“ (tornaterem.)

E helyek állanak az ifjúság rendelkezésére. Az intézet közszelleme intelligens és simpatikus. A tanárok között az Egyesült Államok legjobb szakemberei közül többet hallgatunk. Dr. Smith, keleti utazó, hebraista és a „The Bible and Islam“ című híres munka szerzője a világ bármely egyetemének disze volna. Gilman N. P. szakmunkái első helyen állanak. Tőlük tanul meg az ifjúság tudományos kérdéseket szakszerűen tárgyalni, mert ezt csak úgy lehet tanulni, ha látjuk a példát. A hetenkénti gyűléseken szintén tanárok és tanulók vallásos, erkölcsi és társadalmi kérdéseket beszélnek és vitatnak meg együttesen.

Alleghany College. Májusi napfényes reggel volt. Felmentem Alleghany Collegeba, hogy részt vegyek a reggeli imán. — E rövid istentisztelet reggel 9— $\frac{1}{2}$ 10 óra között van. 8—9 óra közt előadás van. Kilenc órai csengetéskor megszólalt az intézeti kápolna harangja. A tantermek ajtai megnyitottak. Az egyes fakultások épületeiből megindult tanári kar és ifjúság a fák árnyékában, a halmok között, gondolkozó tekintetek-

kel a kápolnához vezető ösvényeken. Benépesültek az utak lányokkal és fiukkal. A rektor olvasott a bibliából. Aztán egy tanár imádkozott. Imája egyszerű volt és őszinte. Tisztább értelemmel s edzettebb akarakterővel mentünk vissza munkánkra.

Boston.

Az amerikai unitáriusok központja Boston. Több mint 25 legszebb templomában unitárius lelkész prédikál. Nem olyan kosmopolita jellegű város mint például New-York, hanem tipikus amerikai város. Ott lehet megismerni az igazi amerikai életet. Az amerikai szellemi élet központja. A Harvard egyetem Cambridge nevű városrészben épületeivel egész kis várost képez.

Minket a Beacon street 25 sz. érdekel, ahol az *Amerikai Unitárius Társulat* épülete van. Egyszerű régi épület, American Unitarian Association felirattal. Olvasó termei állandóan nyitva vannak bármilyen felekezetű nő vagy férfi előtt. A bejáratnál a társulat könyvkereskedésében árúsítják a kiadványokat, könyveket és füzeteket. Benn az egyesületek hivatalnokai vannak. A „Vasárnapi iskola társulat” elnöki irodája, lapszerkesztője, könyvesboltja; a „Mértékletességi egyesület”, „Nők keresztény egyesülete” tisztviselőikkel itt vannak elhelyezve. Egy heti Bostonban létem alatt naponkint bementem megismerkedni most egyik, majd másik egyesületükkel. Az egyletek hivatalnokainak száma a 30-at meghaladja. Bármelyik osztályába mentem be, mindenütt a legszívesebb és készségesebb szóbeli információkat kaptam az egyesületek céljáról és működési módozatairól. Írásbeli utasításokkal és a társulatok ingyenes kiadványaival mindenütt megtölték a kezemet.

Az **Unitárius Társulat** Valamint a Britt és külföldi, úgy az **Amerikai Unitárius Társulat** sem tart fenn középiskolát. A nevelésügyet az állam vette kezébe. Az egyházak ez esetben nincsenek kényszerítve a nevelésüggyel való foglalkozásra. Irodalmilag és misszióval az egyházak tisztán a hit és erkölcsi élet fejlesztését munkálják. Az Amerikai Unit. Társulat elsősorban a papnevelő intézetekre, missziói munkára és úgy szak- mint népszerű művek kiadására költenek. Folyó évi május hóban Boston egyik vezető napilapja a „Boston Transcript” Wendte nemzetközi kongresszusi titkártól terjedelmes közleményt adott ki. „Has Unitarianism fail?” (hanyatlík-e-e az Unitarizmus?) a közlemény címe. Író az amerikai unitáriusok utóbbi éveinek munkásságát vizsgálja meg. Eredményül kimondja, hogy a liberális teológiai szakirodalomban soha értékeesebb munkásság nem volt az amerikai unitáriusok között, mint az utóbbi években.

Az ámerikaiak istentisztelete.

Az amerikaiak istentisztelete hasonlít az angolokéhoz. A liturgiában az egyházak között az eltérés jelentéktelen. Templomaik vonzóak. Az istentisztelet főrészei ének, bibliaolvasás, ima és beszéd.

Egyházi zene. Az amerikai egyházi zenét az egyszerűség és könnyedség jellemzi. A szép, egyszerű himnuszok és dallamok a felekezeteknél csaknem mind ugyanazok. Ugy Angliában mint Amerikában aránylag igen nagy az unitárius énekszerzők száma. Az ének szövegének egy vagy több versét a lelkész előre elolvassa, az orgonista a dallamot eljátsza. Ekkor az egész gyülekezet feláll és fennállva éneklí végig az ének minden versét. Orgonáik szépek s az orgonajátékok művésziek.

Bibliaolvasás. „El a bibliával, kenyeret kell adni a népnek“ halljuk napjainkban. Az egyház célja nem lehet a bibliaolvasás és tanulmányozás önmagáért. Az egyház célja a társadalmi élet emelése, a társadalom jobbitása. A biblia eszköz az egyház kezében e cél elérésére. Az az ember, aki a bibliában foglalt erkölcsi tanításokat követi, igen valószínű, hogy könnyebben kap kenyeret, mint az, aki azokkal ellentétben cselekszik. Az amerikai istentiszteleteken bibliaolvasás van egyszer, vagy kétszer. Bibliafordításai egyszerű, mai nyelven vannak. Ez egyszerű nyelven átdolgozott fordításokat élvezetes olvasni. Magát az olvasás módját is tanulmányozzák.

Imáik. Imáik egyszerűek és rövidek. Tíz-tizenkét rövid mondatnál hosszabb imát ritkán lehet hallani. Ez azonban egyszerű, őszinte és jól átgondolt.

Beszédek. Az amerikai ember típusát főleg fejlett egyénisége jellemzi. Egyéniségük gyakran excentrikussággig fejlett. Ők tudják ezt s a fejlett civilizáció eredményének tartják. Az erős egyéni vonások kifejezésre jutnak az egyházi beszédekben is. Semmi sablon nincs egyházi beszéd írására. Így a hány beszédet hallunk, annyi egyéniség jelenik meg bennük. Ez mint változatosság is érdekes. Nem régen hallottam egyházi beszédet, amelynek írója a beszéd folyamán, körülbelül 40–50 modern filozófiai munkára utalt. Ezt nem lehetne tipikus amerikai egyházi beszédnek nevezni.

Az egyéni vonások mellett a beszédek általában jellemzi az, hogy azok mai színvonalon állanak. A lelkészek a tárgyukra vonatkozó előző munkákat elolvassák s azt a kor szemüvegén nézve találják a közönség elé. A beszédek nagy súlyt fektetnek a gyakorlati életre. A lelkészek szembeállanak közerkölcsiségi,

nevelésügyi, közegészségügyi, politikai s általában aktuális társadalmi kérdésekkel. Természetesen a lelkész nem lehet politikus, képzett pedagógus, nem lehet szakszerű művelője az orvosi tudományoknak egyszemélyben. Az erkölcsi, lélektani s társadalomtudományi kérdésekben azonban szakember kell hogy legyen. Az erkölcsi elveket kell pld. alkalmaznia a politikára. Nem azt jelenti ez, hogy a lelkész egy képviselő választás alkalmával egyik vagy másik jelölt mellett állást foglaljon s annak megválasztásáért beszéljen. Nem! Azt jelenti ez, hogy minden ilyen alkalommal beszélhet a közügyért való őszinte ragaszkodásról, önzetlenségről s hivatkozhatik hallgatói lelkiismeretére, hogy személyes érdekeken felülemelkedve, a lelkiismeret szavát kövessék, Nincsen-e szükség a magyar politikai életben több önzetlen, erős jellemre? Nincsen-e szükség a magyar társadalomban több eszményekért lelkesülő, ember-szerető nevelőre?

Hogy a magyar társadalom erkölcsi és szellemi nivója nem jobb, mint a milyen, abban nagy mulasztás terheli a magyar lelkészi kart. Míg a magyar katolikus papok egy része példát ad a társadalomban a törvényes házasságon kívüli családi életre, addig a protestáns papok egy része a társadalmi problémák helyett, földműveléssel és baromtenyésztéssel foglalkozik. Imádkozunk, hazánk és fajunk szeretetéből, hogy jöjjön az idő, mikor a magyar egyházak több olyan papot adnak a társadalomnak, kik példás életükkel és a közügyek tisztaságáért való szeretettel, zászlóvivőként mennek előre. Főleg a világi emberek figyelmét akarom erre irányítani, mert érzem, hogy a lelkész nem az egyházért van, hanem a társadaloméért. Az egyház s egyháznak szolgálás önmagában nem cél, hanem az egyház célja a társadalom javítása. Ne a papság legyen tehát a lelkészi működés illetékes bírója, hanem a társadalom. Mi papok fogjuk fel hivatásunkat s legyünk lelkészek a szó valódi értelmében.

Az amerikai unitáriusok Különbség van magyar és amerikai unitárite. tárizmus között? kérdezheti valaki A római katholicismus Amerikában nem teljesen az, ami Magyarországon. Helyzete az államban teljesen más s kérdés az is, hogy a tana is ugyanaz-e. Nemrégén olvastam egy idegen folyóiratból, hogy a katolikus és protestáns missziónáriusok Khinában teljes barátságban élnek s a két felekezet ott az idegenben, egyesült a kereszténység legnagyobb principiumában, a szeretetben. Ugylátszik, hogy miként két növényt ha idegenbe átültetünk az új talaj és levegőben ellentétes tulajdonságaik egymáshoz közelebb jönnek; úgy a felekezetek is új földön, ahol esetleg a múlt szomorú emlékei sem választják el egymástól,

inkább feltudnak emelkedni a felekezetiesség kicsinyességein, a kereszténység eszméjéhez, a szeretethez. A magyar református egyház Amerikában a presbiterianus, német reformált s néha a kongregációalista egyházzal azonosítja magát.

Az unitarizmus az Egyesült Államok szabad légkörében, felvilágosult, önállóan gondolkozó népe közt, tanaiban és munkásságában fejlettebb, mint Magyarországon.

Az unitarizmus A római katolicizmus szerint csak az üdvözül, **ereje.** aki a katolikus egyházhoz tartozik. Az unitarizmus szerint bármely felekezethez tartozó, sőt felekezeten kívüli egyén is üdvözülhet. Az üdvösség feltétele a tiszta jellem. Ahhoz pedig, hogy valaki tiszta jellemű legyen, egyházhoz tartozni sem feltétlenül szükséges. Jelleme erősítése s lelke művelése céljából, mindenkinek ajánlatos oly egyházhoz csatlakoznia, mely őt erre segíti, de nem elkerülhetetlenül szükséges. Ebből következik, hogy az unitárius mindenki véleményét, melyet jóindulatu törekvés, tanulás, önművelés által formált, tiszteletben tartja. Ebben van az unitarizmus ereje. Ezért viseltetett nagy szimpátiával az unitarizmus iránt egy Kossuth és egy Jókai.

Az amerikai unitáriusok hitét egy híres emberük öt pontba foglalta össze. Hisszük, hogy

1. Isten a mi Atyánk;
2. Az emberek testvérek;
3. Jézus vezérünk;
4. Jellemmel üdvözölünk;
5. Az emberiség folytonosan halad.

Egyszerű hitvallás ez. Az a szellemi erő, amely mindeneket teremtett és fenntart, kinek munkája maga a fejlődés (evolúció), a szellemi világban az, ami az anyagi világban a vonzás. Teljes szimpátia, tökéletes jóság, szóval szeretet. Szeretet, mert teremtő. Atya, mert szeretet.

Nem megyek végig ez egyszerű pontokon. Egyszerűek azok s érteni fogjuk csak gondolkoznunk kell rajtuk. Oly életnézetet formálhatunk ezekből magunknak, mely kedvessé teszi életünket, könnyűvé küzdelmünket, gazdaggá szívünket az ember-szeretetben, reményteljessé életünket a jó diadalában való bizalom által.

Ki a keresztény? E krédó elfogadása nem tesz szükségképpen kereszténnyé s így az unitáriusok nem keresztények — állíthatja valaki. Mi vajjon a kereszténység? Elég egy kereszténynek nevezett felekezethez való csatlakozás ahhoz, hogy valaki keresztény legyen? Akkor mi sem könnyebb, mint kereszténynek lenni.

Nem! A kereszténység élet. Keresztény a jószándéku,

tiszta jellemű ember. Tartozzék bármely felekezethez, mégis csak a jellemes, nemes szándéku embert tartjuk kereszténynek. S ebben a társadalomnak igaza van. Ebben is, mint sok egyébben, a művelt társadalom köztudata megelőzte az egyház tanításait. Még Mikeas próféta mondotta: »Mit kíván az Ur tetőled? Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed a könyörületességet s alázatosan járd a te isteneddel.« Jakab apostol pedig azt mondja: »Tiszta és szeplőtlen istentisztelet ez: Meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő nyomoruságukban s *mocsoktalanul magunkat megóvni a világtól.*«

Ehhez a kereszténységhez nem elég egy áttérési bizonyítvány. Nem elég egy káténak a megtanulása. Ezt a kereszténységet élni kell! A kereszténység élet!

Feladatainkról. Molnár Viktor államtitkár tette azt a kijelentést, hogy az *egyházaknak* saját érdekükből kell magukat az *államtól függetleníteni*. Ezzel a társadalom is nyerne, mert egy független testület valószínűleg őszintébb és hivebb munkát végez, mint egy függő vagy támogatott. Ha az egyháznak van létjogosultsága, lennie kell létképességének is. Ennek elérhetése anyagilag előmozdítható úgy, ha az egyház a világi nevelésügygel teljesen felhagy s egész erejével a valláserkölcsök élet előmozdítására adja magát.

A *papnevelésre* és a liberális teológiai szakirodalom, erkölcstan, szociológia művelésére veti főerejét. Foglalkozzék ezekkel szakszerűen az a testület is a magyar társadalomban, amelyet ez elsősorban megillet.

Kultiválandó az istentisztelet. Ne legyen az istenháza az az épület, ahová az emberek meghülést szerezni mennek. Legyen vonzó, télen fűtött. Legyen a pap szakképzett, mert akkor egyszerű, közvetlen és emberies is fog lenni. Jőjjön közelebb a biblia a társadalomhoz. Ismerjék a lelkészek és tanítók azt kritikailag. Kerüljön bele jobban a magyar papság a nyugati kultúra légkörébe.

E célból létesítenének nyári tanfolyamok. A közmondás azt tartja »Jó pap holtig tanul.« Ma más szakmájú emberek tartanak tanfolyamokat, de a papok nem. Szükség van pedig »jó« papokra. Nem vinnék én kertészet és méhészet tanítást a teológiai akadémiára. Ezt meg lehet egy könyvecskéből tanulni a parókhán s az ily irányú tanfolyamok, melyeket a miniszterium rendez, kedveményesen állanak nyitva a papok előtt. A teológiai akadémián a tudományokat, a gondolkodást s a keresztényi szellemet kell megszerettetni. Szeresse meg minden teológus szakirodalmát s a szakmájába való kérdéseken gondolkozást, mert ha az intézetből kiment úgy is van, ami ettől elvonja. Legalább az intézet legyen az, aminek lennie kell.

Hogy ezek felé haladhassunk önzetlen, művelt, szakképzett emberekre van szükség. Fel kell hagyni a felekezetieskedéssel, személyeskedéssel és pártoskodással. Kitaláltak már a mi felekezeteinkből is két pártot, egyik a »központ« s másik a »vidék.« S vajmi kevés dolgot visz előre a pártos szellem, de sokat késleltet és akadályoz. A lényeg, az alkotó munka ilyenkor rendszeren elvész. Egy fiatal ember, aki egy év óta pap, nem régen mondotta nekem, hogy »aztán barátom, ha az ember egyszer a vidékre került, ütni kell a központot.« Származik vajjon ebből vallásos gondolat, keresztényi szellem és teológiai szakmunkásság?

Ha az igazságot, ha a hit fejlesztését, a társadalom javítását őszintén akarjuk munkálni, lehetetlen ezen ne felülemelkedni. Meggyőződésem, hogy aki pennáját az áldatlan pártoskodás szítására használta, az teológiai szakirodalommal nem fog foglalkozni. Nem! Teológiai szakirodalmat, mint minden mást, tanulással, tárgyilagossággal, igazságszeretettel, keresztényi légkörben, szimpatikus törekvéssel lehet és kell igazán művelni. Ne fogjunk akkor pennát, amikor haragosak vagyunk! Irjunk akkor, mikor az őszinte ügyszeretet, hitünk művelése, az emberszeretet ösztönöznek arra. Ézt a világ, a társadalom elvárhatja, sőt követelhetné keresztényi lelkészektől.

Munka a békés haladás legerősebb biztosítója. Dolgozunk tehát!

Kiss Sándor.

Levél a szerkesztőnek.

Kedves Barátom!

A Dávid Ferenc-egylet mai napon tartott közgyűlésének tárgysorozatát s ezek között főleg a hálaadó szép imát, a kiválóan tartalmas, eszmékben gazdag elnöki megnyitót, nem különben az egylet évi működését híven ecsetelő titkári jelentést — hallgattam végig. Kivéve ez utóbbinak bizonyos pénzügyi részét, melyben arról esett szó, hogy hát a betű jövőben drágább lesz mint volt hajdanában, tehát vagy új pénzforrások után kell keresgélést indítani, vagy »vakációt« kell adni két óra e jól szerkesztett lapnak, vagy össze kell olvasztani a »Nők Világát« a közlöny szárnyaival.

E módosítás megvitatására bizonyára össze fog ülni egy kis és nagy bizottság s az eredmény bizonyára úgy domborodik ki, hogy betűre lesz pénz is, de nem éppen elegendő, lesz „Ujság-vakáció« (ez a legújabb eszme) meg lesz »Nővilági conversió« (ez a legeslegújabb). De azért mi is hinni fogunk az

emberiség haladásában és tökéletesítésében — mind az amerikai s más közlöny olvasó közönsége gyakorlatilag is megértheti, mit tesz e jelszó »a betű megöl«!

Ilyen finánciális izgalmak után jóleső érzés volt egy tiszta forrású oázishoz érni, melynél a kedély enyhületet talált, a lélek megifjudott s egy szebb jövő reménye kecsegtetett.

Ilyen megvígasztalás volt a tárgysorozat utolsó pontja, melyben egyike legifjabb lelkészünknek amerikai észleletei és tapasztalatai új szellemi világnézet körébe vezette be a hallgató közönséget, és pedig egy oly utazási módszerrel, mely nem sablonos, s a melynél kellemesebbet alig képzelhetni.

Kis Sándor lelkészünk felolvasásával bemutatta azt, hogy kiváló megfigyelő tehetséggel, mélyen gondolkozó erejével s alapos tanulmány szerzésével járta meg az ujvilágrészt. Bemutatta azt, hogy érti a titkát annak, mikénti lehet egy felolvasás szűk keretében érdekessé tenni a legmodernebb reformeszméket, melyek ugy az ember-képzés, mint az egyházi élet terén mindnyájunkat közvetlen érdekelnek. Hogy e felfogásban ki és miként osztozik, nem tudom, de csak magamból indulva ki — ha velem megtörténik az, hogy hazajövet egy ilyen felolvasás utó hatása alatt leteszem kezemből a körzést s nem tudok dolgozni, mert nem hagynak nyugton a szerzett benyomások — hát ez azt teszi, hogy én sehogyan sem tudok egy olyan »amerikai felhő harcolót« componálni, mint a milyet ő, ezzel a felolvasással, egyszerű eszközökkel elővarázsolt!

Hát ez az ő felhő-karcolója a maga egészében egy mély és biztos bázison álló építmény volt, melyet megingatni alig lehet, mert a betonnál jóval erősebb alapon, közvetlen tapasztalati igazságokon alapult.

Erre bizony előadásának egyes fejezeteivel sok emeletet építhetett fel, mert mindmegannyi emeletnek meg volt a maga helyes konstrukciója, így nyulhatott építménye ama nagy magasságba, hol már majdnem felhőket karcolt. Egy szép architektónikus alkotáshoz kell e felolvasást a maga egészében hasonlitanom, mely ugy szerkezeti, mint styl tekintetében is nagy gondal és körültekintéssel volt összeállítva s ha néhol az épület egyes tartó oszlopaira talán első pillanatra merésznek látszó terheket rakott, de jól utánszámítva e terheléseknek az eredménye az, hogy azok azt jól elviselhetik.

Lehet, hogy e mű kissé szokatlan látványt nyújt, sőt bizonyos eszmék ujdonsága első hallásra megtéveszthetnek — mint megrögzött szokásainkkal ellenkezők, de ha általában van haladás, ugy az igaznak, a szépnek és egyszerűnek meggyőző ereje nem tévesztheti el egyenes utját, annak diadalmaskodni kell szokásaink felett!

Ugy érzem, hogy e felolvasásban felvetett eszméket nem lehet egyszerűen raktárba helyezni, ezek gondolkodásra ösztönöznek, nyugtot nem hagynak.

Ebben van a varázserő, mely ösztönöz és utat tör magának.

Úgy hiszem mindnyájan — kik jelen valának — osztoznak e felfogásban. Ezt bizonyítja a közgyűlésnek az a határozata, hogy e felolvasás kinyomtatassék s minél szélesebb körben terjesztessék.

Erre ismét pénz szükséges, ha ma nincs, holnap lennie kell.

E pénzmagvető munkához magam is hozzájárulni ohajtok csekély 30 kornával, melyet ezennel idemellékelek.

Maradtam

őszinte barátod
Pákei Lajos.

ALBERT JÁNOS

1821—1908.

Folyó 1908. évi november 7-én kidőlt az unitárius egyháznak egy erős oszlopa, meghalt életének 88 évében, csehétfalvi Albert János, nyugalmazott pap és tanár, aki 53 évig emelte főséges és magasan szárnyaló imával lelkeinket Istenhez és tanította az ifjúságot lankadatlan buzgalommal és lelkesedéssel. 30 évig a tordai kaszinónak elnöke volt s azonkívül minden közhasznú tevékenységet fejtett ki, nála nélkül Torda társas életét elképzelni sem lehetett.

Mikor még ereje virágjában volt, oly közkedveltségnek örvendett, mint szónok és társaságbeli ember, hogy a közönség »ami papunk« megtisztelő jelzővel ruházta fel. Szípkázó élceit és mulattató adomáit gyönyörrel hallgatták nagyszámú ismerősei és barátai.

* * *

Albert János született Maros-Torda vármegyében, Nyárad-szentlászlón, — hol apja pap volt — 1821. szeptember 11-én. Tanult 1830—1839-ig a székelykereszturi unitárius algimnáziumban; 1839—1845-ig a kolozsvári unitárius kollegiumban; a jogot hallgatta a kolozsvári református kollégiumban.

A kolozsvári unitárius ekklezsiának félévig segédpapja volt, 1845-ben a tordai ekklezsiában megválasztott rendes lelkésznek, mint ilyen szolgált itt 1897. szeptember 30-ig, nyugalomba bocsáttatásáig, tehát több, mint 52 évig.

1856-ban — a helybeli papnak is beleértésével — 4 tanári

és 5 köztanítói állást rendszeresít az egyházi főtanács a tordai iskolánál s így lett ettől az időtől fogva Albert János lelkész, rendes tanár is féltanári fizetéssel, nyugalomba vonultáig.

Mint lelkész és tanár, félszáznál többre terjedt működésével oly nagy szerepet játszott, oly fontos missziót teljesített, hogy azt röviden előadni nem lehet.

Mint tanár is hervadhatatlan érdemeket szerzett. A gimnáziumot 1849-ben ő ébresztette újból életre. Mint tanár főleg latin nyelvet, ékesszólást és erkölcsant tanított, ez utóbbit egy általa írt kéziratú tankönyvből. A gimnáziumnak négy ízben volt ideiglenes igazgatója: az 1849—50, 1856—57, 1864—65—66, 1870—71—72 tanévekben.

Az iskolai igazgatóság nyugalomba vonulásakor, az egyház és iskola érdekében oly hasznos időn át páratlan buzgalommal, meleg ügyszerefettel s önzetlen odaadással teljesített szolgálatáért, őszinte elismerését és hálás köszönetét nyilvánította; életfogytiglan az igazgatóság tiszteletbeli tagjának választotta, hogy az iskola ügyét és haladását ismert buzgalmával, jóindulatával s egy szép élet pályafutása alatt szerzett hű tapasztalataival támogathassa, előmozdithassa.

A »Keresztény Magvető«-nek keletkezése (1861) óta állandó munkatársa volt, cikkei jobbjára a gyakorlati lelkészet köréből valók, de több egyháztörténelmi adatot is közölt. A nevezett folyóiratban »Pályám emlékezete« című önéletrajza is megjelent 1885-ben és bucsuja a papi pályától 1897-ben.

Külön nyomtatásban megjelent munkái: 1. Imakönyv, templomi használatra, mely mai nap is a legjobb az unitárius egyházban. 2. Gr. Széchenyi István emlékezete. 3. Erény a család, haza és vallás életköréből, id. Rédiger Károly emlékére. 4. Fekete Ferenc emléke egy rövid könyörgésben.

Ezekon kívül még több egyházi beszéde és könyörgése. Negyven éves szolgálata emlékére a tordai unitárius egyházközség 1885. február 8-án az egész város kitüntető részvételével jubileumot tartott, amikor írói működése méltánylásául arany tollal tisztelték meg. 1895. évi május 5-én pedig 50 éves jubileumát ünnepelte meg, amikor Ő Felsége a király, arany érdemkereszttel tüntette ki; tisztelői és volt tanítványai nevére és emlékére, az egyházközség pénztárába a szegények segélyezésére 1230 koronás alapítványt szolgáltattak be.

Temetésén, mely november 9-én volt, megjelentek vidéki paptársai, az E. K. Tanács és püspök képviselőiben Végh Mihály titkár és a város polgárainak és intelligens közönségének nagyszáma. Koporsója felett Lőrinczy Dénes esperes megható, eszme gazdag imát mondott, a püspök írásban foglalt szép

bucsú beszédét Végh Mihály olvasta fel. A sirnál az unitárius lelkészi kar nevében Ádámossy Gábor kövendi lelkész búcsuzott el ékes szavakban.

A hasznos munkában, melyet oly hosszú időn keresztül családja, egyháza és hazája javára megszakítás nélkül folytatott, már igen kimerült volt, megérdemi a csendes nyugalmat.

Szeretetünk, hálánk és emlékezetünk virasszon a jó öregnek siri álma felett.

Varga Dénes.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet felolvasó ülése.

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet dec. hó 14-én tartotta ezidei első felolvasó ülését. Krausz Gusztáv művészi orgonajátéka s Józán Niklós esperes költői imája után Faluvégi Áron, az egylet alelnöke röviden vázolta elnöki megnyitójában az egylet erkölcsépítő misszióját korunk léha irányzataival szemben s kiemelte Dávid Ferenc nagy alakját, kinek szellemében működik az egyesület.

A felolvasás »Fejedelmek találkozása a XVI. században« címmel, melyet Józán Miklós olvasott fel a tőle megszokott kitűnő előadással, szintén Faluvégi alelnök munkája, melyben ismerteti hazánk és a kapcsolt részek helyzetét; a magyarság ingadozó politikáját, mely a németnek kedvezni óhajtván, a törököt ingerli ellenünk éktelen haragra. II. Szolimán, a hatalmas szultán gyanut táplál védencc, János Zsigmond iránt is. A bajt mégis sikerül diplomáciai úton elintézni. Az államtanács megteszi a maga kötelességét, de a legjobb tanácsot az aggodalmaskodó fejedelemnek udvari papja, Dávid Ferenc adja. Lélektani alapon rábeszéli János Zsigmondot, hogy személyesen menjen a szultán magas színe elé s úgy tisztázza magát a gyanu alól, melylyel Miksa beakarta őt feketíteni. A fejedelem elfogadja az okos tanácsot. A szultán zimonyi táborozását (1566) használja fel arra, hogy gazdag ajándékkal és fényes kísérettel személyesen mentse magát a koholt vád alól. A szultán és környezete hangulatát egy Hasszán nevű török renegát regényes viszonyok között tudakolja ki s az utat a biztos kiengesztelődésre mintegy előkészíti; »János király mégis fehér marad és az ő vádolói lesznek feketék«. A fejedelmi találkozás megerősíti a szent szövetséget. A szultán biztosítja János Zsigmondot atyai pártfogásáról. Az érdekes történelmi tárgyú felolvasást nagy figyelemmel hallgatta végig a nagyszámu közönség.

Majd Sári Erzsike, püspökünk unokája szavaltta el nemes

egyszerűséggel Józan »Gondolatok a börtönben« című ismert, mély érzésű költeményét. Az egyes számok között *Bátoryné*—Kertész Tullia énekelte szépen, Weber és Bellini egy-egy áriáját adva elő; *Tamás* Zoltán pedig Kosch »Adagio«-ját hegedülte ügyesen orgonakiséret mellett. Az estélyt *Krausz* Ervin kitűnő orgonajátéka fejezte be.

Utána a nagyszámu társaság vacsorára gyűlt össze, hol *Ürmössy* Miklós elnök s Józan esperes meleg szavakban köszöntötték fel az előadókat.

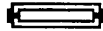
Perczel Judith.

Az unitárius vallás vonzóereje.

Az unitárius vallás vonzó és hódító erejét mi sem mutatja oly nagyon, mint az a nagy elismerés, amelyben idegenek részesítik. Angliában, de főképpen Ámerikában abban nyilvánul a hódítása, hogy papok, akik más egyházakban évekig szolgáltak, lemondanak állásukról és csatlakoznak az unitáriusokhoz, mivel ott jobban és szabadabban követhetik vallásos meggyőződésüket. Akik a régi egyházban csekély szerepet vittek, itt kitűnnek, mint írók és szónokok, mivel a gondolat szabadságát tisztelő unitáriusok nagyban elősegítik a tehetségek érvényesülését.

Ámerikában most ünnepelték meg *Ames* költő-pap 80 éves születésnapját. Kiderült, hogy *Ames* először baptista volt, azután a Barátok csoportjához csatlakozott s később unitárius lett és ma a legjelesebb és legvonzóbb papok élén áll.

Értesítés.

476—1908 számú köriratomra a József kir. herceg szanatórium (tüdőbetegek) egyesület javára templomainkban gyűjtött könyöradományokban a mai napig kezemhez vettem: csegezi egyházközségünkben 5 K 80 f, oklándiból 3 K 34 f, kénosiból 3 K, szentgericeiből 3 K 60 f, abásfalviból 2 K, verespatakiból 3 K 30 f, ezzel Csegezy László esperes adományát 1 K 70 f, homorodujfalviból 8 K 65 f, nagyajtaiából 3 K 10 f. Amidőn erről beküldő lelkész fiait megnyugtatólag értesíteni kívánom, egy-szersmind felkérem azokat, akik e célra még gyűjtöttek és gyűjtenek, hogy a könyöradományokat küldjék be hozzam mielőbb, mert karácsonra egy összegben beküldeni szándékszom a templomainkban gyűlt könyöradományokat az egyesületnek.

Kolozsvár, 1908 november 27.

Ferencz József, unitárius püspök.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az egylet pénztárába folyó évi szept. 22-től nov. 27-ig rendes tagsági díjat fizettek: Biró András Kide 905—907-re, Török Árpád Erzsébetváros, Dézsi Dénes Válaszut 908-ra, Gegezi Samuné Torda 907—909-re, özv. Kiss Sámuelné Héderfája 908—909-re, Fekete Gyula, Kenessey Béla, Magyarai Mihály Kolozsvár 907—908-ra, dr. Pálfi József 904—908-ra, Varga István 908-ra, Gálfi Kálmán Székelykeresztúr 902—907-re, Botár János Kékes 907—908-ra, Székely Andor Pásztó 908—909-re, Szentiványi István Ladamos 908-ra, Nemes József Lócse 904—907-re, Gálfi Györgyné Abrudbánya, Berekméri Ferenc Marosujvár 908-ra, Hegyi Gyuláné Kolozsvár 905—908-ra, Németh István Torockó 907-re, Szentés Sándorné Kolozsvár 908-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Thorockay Vencel Guraszáda, Benedek Sándor Brassó 906-ra, Péch Aladárné Budapest, Boros Péter Bonyha 908-ra, dr. Demeter Lőrinc Székelyudvarhely 904—906-ra, Veress József Déva 908-ra, özv. Sárdi Imréné Kövend 907—909-re, Komjátzsegi Pál Aranyosrákos 908-ra, Tóth Mózes Kolozsvár 907-re.

Az *aranyos-tordaköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Albert János Torda 908-ra, Balázi Ferencné 907-re, Bardóc László 907—908-ra, dr. Balogh György, Csegezy Mihályné 908-ra, Csegezy László Bágyon 907—908-ra, özv. Dávid Istvánné Torda 907-re, Fodor Domokos 907—908-ra, Fekete Ferenc 908-ra, Horváthy Józsefné 907—908-ra, Gál Pál, Gál Pálné 907-re, Kleinhempel Samuné 908-ra, Létay Domokos Sinfalva 907—909-re, Lőrinczy Dénes Torda 907—908-ra, Nagy Balázs, Pap Mózes, dr. Pálfi Gyula, Solyomossy Miklósné, Székely Dénesné, Székely László, Unitárius Egyházközség 908-ra, Nagy Dénes Alsójárja, Pálfi János Csegez 908-ra, Székely János Torda 907—908-ra, Tóth Olivérné, Törös János, Unitárius gimnázium könyvtára, Varga Dénes, Gál Pál, Gál Pálné Torda 908-ra, Unitárius Egyházközség Torockó 908-ra, Máté Sándor Bágyon 907—908-ra.

A *kereszturkői* fiókegylet pénztárába fizettek: Raffaj Dániel Titel, Kál-

mán Mózes Kiskede 907—908-ra, Kovács Sándorné Zilah, Raffaj Irma Kolozsvár 908-ra.

A *felsőhehérköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Ferenci Lajos Felsőrákos 906—907-re, Székely Mózes 906—908-ra, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös 908-ra, Székely Mózesné Felsőrákos 906—908-ra, Gál Miklós Datk 907—908-ra, Pálfi Akos Datk, Kiss Jenő, Kiss Jenőné Felsőrákos 908-ra, Utó Béla, Utó Béláné Alsórákos 906—907-re.

Az *udvarhelykői* fiókegylet pénztárába fizettek: özv. Dimén Sándorné Homorodszentpál 907—909-re, Pál Cyula Oklánd 909-re.

Az *abrudbányai* fiókegylet fizetett 908-ra 30 tagért, Raffaj András 909—910-re.

Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékoztak: Arlov Viktorné 4 K, Pákey Lajos 30 K. dr. Ferenci Géza, Gyulay Árpád, dr. Kozma Endre, Létay Gábor 5—5 K, Bedő Ferenc, Szentannai Sámuel 2—2 K, Pap Mózes 3 K, Ekárt Andor 1 K, Kiss Sándor esperes 5 K, Vaska Béla 1 K, Vári Albert 2 K, Molnár János 1 K, Orbók Ferenc 2 K, N. N. 3 K, Ürmössi Károly 1 K, Tordátfalvi József 2 K, dr. Boros György 10 K, Kovács József 2 K, Hegyi Gyuláné 2 K, Kisfaludi Zsigmond Temesvár 5 K, Lőrinczy Dénes Szent-ábrahám 5 K.

Az egylet perselyébe ajándékozott Székely Andor Pásztó 1 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1908 nov. 27-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Örökös alapítónk immáron van egy pár: dr. Brassai Sámuel 400 kor., Hajós János 200 kor., dr. Kőváry László, Fekete Gábor 100 kor., báró Petrichievich Horváth Kálmán elnök eddigi adománya az Unitárius Közlönyre: a persely-alapba: Szeretnők ezt a névsort kibővíteni.

25 éves jubileuma lesz a Dávid Ferenc Egyletnek mostantól kezdve a jövő évig. Arról nem ábrándozunk, hogy a most meglevő alapítóke (11.000 kor.) 25.000-re fog szaporodni, ámbár

ez sem lehetetlen, de arra számítunk, hogy a kiknek valami szolgálatot tett, azok most segítségére jönnék, hogy megerősödvé ünnepelhesen.

A Dávid Ferenc Egylet 4 tea-estélyt rendez Kolozsvárt. A rendezőbizottság háziasszonyoknak megnyerte: I-re Mikó Imréné, dr. Boros Györgyné, II-ra Zsákó Istvánné és Pákey Lajosné, III-ra Kozma Ferencné és dr. Nyiredy Gézané, IV. Ferencz Józsefné, Gyöngyössy Béláné urnóket. Közreműködők I. Pálfi Márton, De Gerando Felix, Felszeghy Dezső, dr. Molnár Károlyné Gyulay Ilonka, Boros László, Törös Marcsa, Széchy Eta. II. 1. Költemények Tarcsafalvi Albert. 2. Zongora, Kiss Helén. 3. Szavalat, Jörend Jolán. 4. Felolvasás, Heinrich Józsa. 5. Hegedű solo, Sándor János. 6. Szavalat, Ince Gabriella. 7. Ének, Koller János. III. 1. Felolvasás, Radnóthi Dezsőné. 2. Zongora, Szász Edit. 3. Költemények, Jékely Aladár. 4. Ének, Héja Endréné. 5. Szavalat, Kreszta Riza. 6. Zongora, Boros Irén. 7. Monolog, Györfi István. 8. Ének, Zsigmond Ferenc. IV. 1. Felolvasás, Nagy Gyula. 2. Szavalat, Sámi Erzs. 3. Ének, Székelyhidi Ferenc. 4. Zongora, Várady Erzs. 5. Szavalat, Hadházy Sándor. 6. Ének, dr. Perl Ottóné. 7. Költemények, Nil.

Első estélyünk gyönyörűen sikerült. Szép közönségünk kitűnően mulatott, mert a szereplők versenyeztek egymással a sikerben. Pálffy Márton a finn költészetről tartott, rövid tájékozával és jeles fordításával jó hangulatot keltett. Széchy Eta kisasszony bájos kedves szavaló volt, De Gerando Felix nagyértékű tanulmányát Algirről s viszonyairól dr. Hory Andor olvasta fel szép sikerrel, Felszeghy Dezső költeményeit Hidvégi Ernő színész művészileg olvasta fel, dr. Molnár Károlyné Gyulay Ilonka urnő zongorája nagyszabású, immár nem is amateur előadás volt. Törös Marcsa kisasszony éneke bájosan szép és sokat ígérő, Iszlai Géza kísérete kitűnő. Azt hisszük, hogy ez énekesnőről a közönség egykor sokat fog hallani. Boros László monologjával olyan hatást ért el, hogy hallgatói nem győzték élvezni. Hálásan köszönjük mindenik kedves sze-

replőnek a nagyszerű élvezetet. A tea-estély egészen otthonias hangulatot teremtett. Elismerés Mikóné és Borosné háziasszonyoknak, Csifó Salamonné és Fangh Erzsébet kedves közreműködőknek.

Dávid Ferenc emlékezete. A felsőfehérvári Dávid Ferenc-Egylet nov. 17-én Datkon, a templomot megtöltő nagy közönség előtt ünnepelte Dávid Ferenc emlékét. A fiókkori dalkör Pálffy Ákos vezetésével énekel, Oszváth Gábor elnök imával és beszéddel. Kiss Aladár lelkész alkalmi fölolvasással, Oszváth Géza szavallattal járultak a szép ünnep sikeréhez. Gál Miklós házigazdát szíves látásáért illeti köszönet.

Az udvarhelyi f.-egylet Almáson kezdette meg működését az új tiszttárral s a Dávid Ferenc emlékével. Demeter Dénes elnöki megnyitójában programot adott s a 12 évig működött megelőző választmányt méltatta. Gál Józset imát mondott, Györfi István a vallásos nevelésről felolvasást, Deák Mózesné szavallat. Ajtai János az alelnökségről lemondván, Györfi István megválasztott. Ujtagoknak beléptek: Boda József, Gábor Márton, Pál Gyula, Szén Mihályné.

Az unitárius lelkészkör Kolozsvárt október 24-én d. e. népes, szép gyűlést tartott. Elnökölt dr. Boros György, kinek megnyitója és visszatekintése a kör 12 évi munkásságára, nagy tetszéssel találkozott. A gyűlés jegyzői tisztségét Varga Dénes lelkész teljesítette. Lőrinczi Dénes titkár az évi működésről, Végh Mihály a pénztárról, Vári Albert az Unitárius Szószék 3-ik évfolyamáról tett jelentést. A közgyűlés küldöttséggel hívta meg a főt püspök urat, a kör tiszteleti elnökét, aki több ízben szólt a tárgyakhoz irányítólag és buzdítólag. Elnök meleg szavakban mondott köszönetet a főtiszt. urnak Deák Miklós szentmihályi lelkész a közgyűlés nagy tetszése mellett tartott előadást a lelkész teendőiről a mai viszonyok között. Gyönyörűen íjtegette a jelen és a múlt árny és fény oldalait, miért a főtiszt. püspök urtól dicséretben, a közgyűléstől jegyzőkönyvi elismerés-

ben részesült. A jövő közgyűlés vidéken fog tartatni.

Új évi ajándékkal fogjuk meglepni előfizetőinket és egyleti tagjainkat. Ferencz József püspök ur »A hit öt pontját« megkészítette s mi megküldjük régi tagjainknak és az újaknak.

Kettőért tizenkettő. A Dávid Ferenc Egylet tagja fizet egy évre 2 koronát s kap érte 12 számot az Unitárius Közlönyből. Két koronából 24 fillér a postai költség. Mi marad az egyletnek? Ezt meggondolván minden nő és férfi, önként kipótolja. Ezt bizonyítja a címlapon levő kimutatás.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Taft az amerikai Egyesült-Államok újonnan választott elnöke, az unitárius egyház tagja. A különben rendkívüli tehetségű államférfiu, buzgó vallásos hívő. Emiatt némely »buzgó és kegyes« papok nem tartották méltónak a fehérháza lépésre, de óriási többséggel megválasztotta a fölvilágosult Amerika népének republikánus pártja. Mi, unitáriusok örvendezünk örömmünkben, hogy ismét van fejedelmünk, habár nemis koronás.

A főtisztelendő püspök ur többek előtt kijelentette, hogy az idei főtanács tárgyalásaival nagyon meg van elégedve, sőt azt hiszi, hogy régóta nem tisztázódott egyszerre annyi eszme és irányelv, mint ezuttal.

Varga Dénes igazgatót az unitárius egyház képviselő tanácsa megérdemelt elismerésben részesítette. Miután Tordán az unitárius gimnázium megszűnt, állami gimnázium állott föl, s ezzel a Varga Dénes afia igazgatói működése befejeződött. Az E. K. Tanács elismerését igen meglehangu leiratban fejezte ki, mit az E Főtanács az igazgatónak és az igazgatóságnak is megadott.

Deák Lajos tanfelügyelőt megyéje

Az új év közeledte irányítsa lelki életünkre mindenki figyelmét. Nagy évünk lesz, mert egy negyedszázad telik be vele a Dávid Ferenc-Egylet életében. A 25. évre biztosítson mindenki egy új tagot a D. F.-E.-nek.

Tíz új tag vagy előfizető után joga van a gyűjtő egyházkörnek vagy magánegyének egy ingyen-példány Unitárius Közlönyt kérni a gyűjtés évében bármikor.

Új előfizetők és tagok »Az unitárius vallás története és főbb vonásai« című füzetet a tag- illetőleg előfizetési díj beküldésekor ingyen fogják kapni. E füzet ára 30 fillér.

Marostordamegye kedves ünnepélyen tisztelte meg azért, hogy immár 25. éve irányítja megyéjében a tanügyet Deák Lajos a szerényen munkás, becsületes, kitartó, óvatosan okos, föltétlenül jóságos székely minta. Székelységéért rajong, a közmívelődésért éjjel nappallá teszen. A megyei tanítói kar meleg szeretettel és több emlékekkel halmozta el nov. 4-én Marosvásárhelyt. Mi is szívből üdvözöljük.

Új esperesek. Az Egyházi főtanácson letették a hivatalos esküt: Péterfi Dénes kolozsdobokai és Lőrinczi Dénes aranyostordai esperesek. Megerősítették állásukban: Gvidó Béla küküllői, Kelemen Albert marosi, Raffaj Domokos kereszturi, Kisgyörgy Sándor udvarhelyi, Ozsváth Gábor felsőfehéri és Kiss Sándor háromszéki esperesek.

A vallásánárság kérdése szerencsés megoldást nyert a főtanácson, mert nemcsak a szerzett jogot, hanem az érdemet is méltányolja. Aki már három évig tanított középiskolában, nem köteles vizsgát tenni.

Miklós György székelyszentmihályi unitárius el. isk. tanítónak a miniszter 200 kor. személyi pótlékot adott. Mi is nagy örömmel jegyezzük föl ezt

a szép kitüntetést, mert Miklós Györgyöt nagyon régóta ismerjük. Tudjuk, hogy minden jóban elől járt, szorgalmas volt s kitartó, az iskolában hívtanító, a megyében a tanítótestületnek egyik vezére. Élvezze sokáig a megérdemelt jutalmat.

Albert János halálára.

Meghaltál; kialudt az élet-mécsse te-
[nálad!

S nincs hatalom, mely azt lángra
[gyulassza megint.

»A mi papunk« voltál s hivatásod az
[vala mindig:

Az eget a földdel összekötözni —
[nekünk!

Győző fegyvered a *Szentkönyv* a ke-
[zedbe', a mellyel —

Könnyen és bátran nyersz diadalmi
[babért.

Nagyra valál hivatott — szent tűznek
[lángja hevítvén —

Kór nem lankasztja lelki erőd soha-
[sem . . .

Most az enyészetnek párnáján csen-
[desen alszol,

S édes a megnyugvás, dicsteli har-
[cok után.

Nagy Albert.

Péchy Árpád brassói ev. ref. lelkész elhunyt. Kiváló buzgóság, széleskörű munkásság voltak erényei. Az unitáriusoknak jó embere, minden szép ügynek híj szolgája volt. Fájlaljuk korai elhunytát. Péterfi Dénesné testvérét vesztette el.

Varga Vencel adóellenőr elhunyt Marosvásárhelyt novemb. 12-én élete 53-ik évében. A marosvásárhelyi egyházközségnek pénztárnoka volt. — Szorgalmas és lelkiismeretes hivatalnok, szerető apa és jó barát távozott el benne. Néhai Varga Zsigmond lelkésznek legidősebb fia volt. Nagykitérjedésű rokonság gyászolja. Isten vigasztalja meg a megszorodott szívket.

Páffy Mihály ügyvéd, unitárius egyh. tanácsos hosszas betegeskedés után elhunyt Marosvásárhelyt. Immár ő is elköltözött testvérei: Ferenc és Károly után. Egyik sem érte

meg a férfi kor határát, mindenik erős munkás ember volt. Mihály egy pár évben élénk részt vett az egyházi gyűléseken, ugyszintén a megyei és más közügyekben. Lapot szerkesztett, mely miatt sok nyugtalan napja volt. A csókfalvi zsinaton láttuk utoljára, de immár csak romjaiban.

Északamerikában 558 unitárius lelkész van. Ezek között sokan vannak, akik ötven évnél jóval több ideje lettek papok, most nyugalomban vannak s csak olykor, alkalmilag vesznek részt szószéki munkában. Dr. Hale Edward Everett az a csoda ember, aki 1846-ban lett lelkész, tehát 62 éve, s még a legmunkásabb ember, ugyanannyi ideje pap még egy, 59 éve egy, 58 éve egy, 56 éve 4.

Az amerikai unitárius társulat nyolc állandó központi bizottság között osztotta meg a munkáját. Ezek pénz-, sajtó, missiói, külföldi, felekezeti, egyházszerkezési, bevándorlottak, segély-, építés-bizottsága.

Kérés »Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben« című műre az unitárius papnövendékek könyvtárának szüksége lenne. Ha ajándék utján nem nyerheti meg, mérsékelt árat tizethetne érte. A ki szíves lenne közsegíteni az önképzőkört, értesitse előírottat. *Györfi István*, önképz. elnök.

Szerkesztői üzenetek.

Unitárius imádság. A jövő számban szándékozunk adni. Köszönet és üdvözllet — *Az isteni célgondolat.* Érdekes hullámvása egy ifju elme gondolatainak. Szívesen adunk tért ilyesmiknek, de immár csak a jövő évben. Hanem a szerk. diszkréciójában bizhatik, s b. nevével közölje. — *P. A.* és *Ü. K.* titkár uraktól szíves elnézést kérünk, hogy tudósításait csak kivonatlag adhatuk, miután a megérkezéskor már kész volt a lap. Kérjük a titkár urakat, hogy a mikor a hónap 15 utánra van tervezve gyűlés, egy pár szóban tudassák, hogy jönni fog tudositás, mert akkor előre gondoskodunk. — *P. M.* Későn érkezvén csak jövőkor adhatjuk. — Köszönet.

ALAPITTATOTT 1879.

TELEFON 233. SZÁM

Van szerencsénk a nagyérdemű közönség szíves pártfogásába ajánlani 29 év óta fennálló, a mai modern technika minden eszközeivel, a :: legujabb betűkkel és gépekkel felszerelt ::

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDÁNKAT

Műintézetünkben mindennemű könyvnyomdai munkák, úgymint: tudományos művek, tankönyvek, röpiratok, szaklapok, iskolai és hivatalos rovatos ívek, különféle meghívók, eljegyzési és menyegzői értesítések, körlevelek, falragaszok, árjegyzékek, névjegyek; valamint mindenféle nyomdai termékek a legegyszerűbbtől kezdve a legdíszebb kivitelig gyorsan :: :: és pontosan készíttetnek el. :: :: ::

Midőn dúsan berendezett könyvnyomdánkat bátrak vagyunk a n. é. közönség szíves pártfogásába ajánlani, egyben tisztelettel kérjük, :: :: hogy nyomtatvány-megrendeléseivel :: ::

ELLENZÉK-KÖNYVNYOMDÁNKAT

:: :: :: megtisztelni méltóztassék. :: :: ::

MŰINTÉZETÜNK:
KOLOZSVÁR, SZENTEGYHÁZ-UTCA 22

ALAPITTATOTT 1879.

TELEFON 233. SZÁM

M. Á. V. ERDÉLYI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MENETRENDJE.

Az összes vég- és csatlakozó állomások kimutatásával. Érvényes 1908. okt. 1-től.

I	Gy. 720 Sz. 520	Sz. 900 827	Sz. 540 727	Gy. 915 553	ind	Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 720 559	Gy. 750 1110	Sz. 640 649	Gy. 940 1259	
		532	854	830	611	ind	Kolozsvár	é. r. k.	521	1050	610	Sz. 1223
		651	1016	1017	726	é. r. k.	Ar.-Gyéres A)	ind.	348	930	443	1046
		715	1044	1059	750	é. r. k.	Kocsárd B)	ind.	307	900	415	1008
		805	1143	1246	831	é. r. k.	Tövis	ind.	157	812	325	900
		—	1206	133	898	nd	Tövis	é. r. k.	132	800	224	—
		—	1239	208	905	é. r. k.	Küküllőszög C)	ind.	1248	735	133	—
		—	127	308	944	é. r. k.	Kis-Kapus D)	ind.	1146	656	109	—
		—	300	447	1055	é. r. k.	Szegesvár E)	ind.	954	549	1135	—
		—	326	516	1114	é. r. k.	Héjasfalva	ind.	930	529	1109	—
		—	712	850	209	é. r. k.	Brassó F)	ind.	546	245	730	—
II	Gy. 725	Sz. 800	Gy. 200	Sz. 1010	ind	Budapest k. p. u.	é. r. k.	Sz. 610	Gy. 110	Sz. 720	Gy. 935	
	1212	329	654	605	é. r. k.	Arad	ind.	930	818	1125	416	
	1222	402	704	635	ind	Arad	é. r. k.	850	808	1050	401	
	307	902	1001	1041	é. r. k.	Piski α)	ind.	412	508	615	105	
	401	1030	1101	1204	é. r. k.	Alvincz β)	ind.	248	409	448	1205	
	427	1049	1113	1224	é. r. k.	Gy.-Fehérvár γ)	ind.	230	357	429	1136	
	—	1125	1135	1258	é. r. k.	Tövis	ind.	200	333	355	—	
A.	Sz. 733	V. 1040	V. 659	Sz. 1026	ind	Ar-gyéres	é. r. k.	Sz. 530	V. 1055	V. 333	Sz. 912	
	755	1102	721	1048	é. r. k.	Torda	ind.	410	935	313	852	
B.	V. 201	Sz. 805	Sz. 315	Sz. 910	ind	Kocsárd	é. r. k.	Sz. 740	Sz. 240	Sz. 834	V. 1231	
	253	846	401	951	é. r. k.	M.-Ludas B ¹)	ind.	700	200	754	1143	
	453	1025	531	1127	é. r. k.	M.-Vásárhely	ind.	526	1225	615	935	
	503	V. 1037	V. 553	—	é. r. k.	M.-Vásárhely	é. r. k.	—	900	V. 552	920	
	635	1201	725	—	é. r. k.	Szász-Régen	ind.	—	734	437	754	
	830	124	905	—	é. r. k.	Déda	ind.	—	542	325	617	
B ¹	V. 345	T. 425	—	—	ind	M.-Ludas	é. r. k.	V. 730	—	—	—	
	919	646	—	—	é. r. k.	Sajó-Magyarós	ind.	133	T. 625	—	—	
	1014	741	—	—	é. r. k.	Besztercze	ind.	1250	530	—	—	
C.	V. 302	V. 243	—	—	ind	Küküllőszög	é. r. k.	V. 844	V. 648	—	—	
	828	803	—	—	é. r. k.	Sivárad	ind.	411	105	—	—	
D.	Sz. 228	Sz. 1120	V. 710	—	ind	Kis-Kapus	é. r. k.	V. 923	Sz. 615	Sz. 1241	—	
	358	1257	915	—	é. r. k.	Nagy-Szeben D ¹)	ind.	731	445	1120	—	
	V. 812	V. 548	—	—	é. r. k.	Fogarás	ind.	333	—	442	—	
D ¹	V. 521	V. 145	V. 831	—	ind	Nagy-Szeben	é. r. k.	V. 700	V. 322	V. 1009	—	
	557	221	913	—	é. r. k.	N.-Disznód	ind.	627	248	935	—	
E.	V. 320	V. 1110	—	—	ind	Szegesvár	é. r. k.	V. 917	V. 600	—	—	
	352	1140	—	—	é. r. k.	Héjasfalva	ind.	849	531	—	—	
	606	155	—	—	é. r. k.	Sz.-Údvarhely	ind.	700	305	—	—	
F.	Sz. 515	Sz. 841	V. 305	T. 700	ind	Brassó F ¹)	é. r. k.	Sz. 816	Sz. 159	V. 633	Sz. 1008	
	630	1010	430	823	é. r. k.	S-Szt-György F ²)	ind.	656	1241	505	848	
	759	1149	616	—	é. r. k.	Kovácszna	ind.	535	1120	333	—	
	851	1249	705	—	é. r. k.	K.-Vásárhely	ind.	449	1033	245	—	
F ¹	V. 835	V. 400	V. 933	—	ind	Brassó	é. r. k.	V. 727	V. 152	V. 720	—	
	952	525	1049	—	é. r. k.	Zernest	ind.	608	1238	612	—	
F ²	655	V. 1035	T. 1244	V. 500	ind	S-Szt-György	é. r. k.	V. 635	V. 1205	V. 425	Sz. 838	
	902	1242	444	831	é. r. k.	Cs. Szereda	ind.	345	903	223	636	
	1107	306	830	—	é. r. k.	Cs.-Gyimes	ind.	—	520	1207	430	
α	Sz. 610	V. 1125	V. 402	V. 1100	ind	Piski α ¹)	é. r. k.	V. 425	V. 1035	V. 300	Sz. 820	
	1006	358	755	440	é. r. k.	Petrosény	ind.	1201	715	1036	505	
	T. 1157	601	924	623	é. r. k.	Lupény	ind.	1033	540	848	T. 301	
α ¹	T. 620	V. 1135	T. 425	V. 1032	ind	Piski	é. r. k.	V. 448	T. 1025	V. 250	T. 810	
	718	1220	523	1116	é. r. k.	V.-Hunyad	ind.	408	938	210	722	
β	V. 200	V. 740	Sz. 421	—	ind	Alvincz	é. r. k.	V. 645	Sz. 1122	V. 858	—	
	655	1247	821	—	é. r. k.	N.-Szeben	ind.	152	743	342	—	
γ	V. 437	V. 940	T. 436	—	ind	Gyulafehérvár	é. r. k.	V. 723	T. 1103	V. 614	—	
	733	1232	747	—	é. r. k.	Zalathna	ind.	455	820	343	—	

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak: Fanghné Gyűjtő Izabella,
Perczelné Kozma Flóra, Solymossyné Raffaj Irma.

A „modern leány“.

Ezen címen értekezett *Schreiber Adél*, a külföldi nő-próféta Budapesten, a főváros nagyszámban megjelent fiatalsága előtt.

Azon kezdte rendkívül érdekes és magas színvonalu előadását, hogy bizonyára azt hiszik, miszerint a modern leány alatt valami emancipált, kerékpározó és füstölő hölgyet ért, ki maga jár a „modern“ színházakba, nehogy az „öregek“ megbotránkozzanak a mai darabokon... vagy aki annyit sem ért a konyhához, hogy két óráig főzi a tojást és csodálkozik, hogy az nem akar „lágy“-ra lőni stb., stb.

Pedig ő nem ezt a leány-tipust szeretné megismertetni és meghonosítani nálunk, hanem a szó legnemesebb értelmében vett „modern“ leányt, ki tájékozva lévén korunk mozgalmairól és forrongásairól, *ismeri* a reája váró kötelezettségeket és nem az a főörekvése, hogy minél hamarabb, minél „jobb partiet“ biztosítson *magának*, hanem hogy még idejében elsajátítsa mindazokat a tulajdonságokat, melyek a *komoly törekvésű és szociális érzékű asszonyt* és *nevelni tudó anyát* biztosítják a *jövendő számára!*

Hát bizony ezek — valljuk meg — nem valami megszokott szavak itt Budapesten, de azért semmiesetre sem megvetendő szavak! S dicséretünkre válik, hogy ez a mi zsuros, parfumos és — mondjuk ki bátran — partie-vadásztársaságunk nagy elismeréssel, bámulattal és mély csendben hallgatta végig e reformokat követelő és sürgető eszméket.

De hát azért sok idő fog még lefolyni, míg itt Magyarországon teljesen megértik e nagyfontosságú és lelkiismeretes tanácsot! Mert csodálatos az, hogy a mi társaságunk zöme mindenféle más érzésre hajlandó, csak egyedül a szociális érzés marad távol egyéniségétől. Művészetre, művelődésre,

sőt még a tudományos műveltségre is inkább van hajlama, de arra az előrelátó szemre, mely a jövődő követelményeit látja — nem a divatban, nem a külső előkelőségben és routineban, hanem a *szociális viszonyok rendezettségében és fejlettségében* — arra még általánosságban sehogy sem tud szert tenni.

Mert természetesen a *divattal* összekötött szociális munkát nem nevezhetem komoly szociális törekvésnek, azért is nem tudom a főrendü világnak egy-egy megmozdulását egészen komolyan venni, bár el kell ismerni, hogy *egyesek* munkája közülök csakugyan elismerésre méltó. Különben is figyeljük csak meg az előkelő zsur-társaság általános diszkurzusait.

Minden *tünetről* lesz beszélve: az erkölcstelen élet, vagy házasság *következményeiről*, fényüzésről, drágaságról, hiúságról, pazarlásról, cseléd-mizériákról, öngyilkosságról, sikkasztásról — csak magáról az *okról*, ezen bajoknak *gyökeréről* soha, de soha.

Ha egyáltalában valahol, hát inkább a *közép* osztályban, még pedig amennyire én megfigyeltem, ennek is a szerényebb és egyszerűbb születésű felében kezdenek egyesek feleszmélni és a társadalom bajainak *gyökerét* kutatni.

De jól van ez így! Ez dokumentálja legjobban, hogy csakugyan az egyszerű, de reális középosztály az a *fenntartó* és mondjuk *kiegyenlítő* elem, mely hivatva lesz egykor nemzetünket nemcsak a hazai ipar, hanem a hazai *erkölcs* dolgában is felvirágoztatni! Népünk nyakig van a szocializmusban (nem az ő hibája), a felsőbb körök pedig az arisztokratizmusban!

A *középen* kell tehát lenni az igazságnak; vagyis a helyes és *józan* demokratizmuson nyugvó szociális érzéknek és megnyilatkozásnak!

Hallgassuk tehát meg mi, középosztályu anyák, Schreiber Adél ezen szózatát: *mélyebb* látást, *mélyebb* tudást és *több* szociális törekvést, *több* demokratikus érzést leányaink számára, mert ezen „modern” leányoktól függ a jövődő középosztály modern nevelési szisztémája is!

Perczelné Kozma Flóra.

Téli emlék.

*Egyszer — csikorgó téli este volt —
Acélkék égen ragyogott a hold,
A dermedt földön csillogott a hó,
— Jöve hozzánk egy öreg házaló.*

*Fehér haja zuzmarává fagyott,
Ősz szakállán lógtak a jégcsapok.
Arcára fagytak hulló könnyei . . .
— Hátán batyu volt, abban könnyei.*

*Ketten valánk 'honn: jó anyám meg én.
Anyám az ágyban — beteg volt szegény
Én ágya mellett ültem csendesen,
Az orvosságos üvegen kezem.*

*Az enyhítő cseppet hogy bevévél,
Anyám arra néz az öreg felé,
Szelid szóval melegre ülteti,
— Majd fölkelt s vacsorát főzött neki.*

* * *

*Másnap az öreg ahogy tovaállt,
Nem mondott sok szép cifra szavakat,
De anyám egy imakönyvet talált
Az ágyában, a vánkosa alatt.*

*»Szívek orvosa« — ez volt a címe,
S — csuda-e vagy a jó Isten keze? —
Ha elborult jó anyám szíve:
E könyv mindig derűt hintett bele . . .*

Lampérth Géza.

Perczelné Kozma Flóra könyve.

Ezelőtt tíz évvel egy névtelen író nagyon meglepte volt az unitárius olvasóközönséget. Senki sem tudta kit rejthet a névtelenség titka, de mindenki érezte, hogy erős és iskolázott gondolkozó, aki kitűnően tudja forgatni a tollat. A kíváncsiság hosszasan izgatta az embereinket, míg végül kiderült, hogy egy budapesti unitárius nővel, Perczel Ferenczné Kozma Flórával állunk szemben. Ekkor még nagyobb volt a meglepetés, mert nőre senki sem gondolt. Azok sem, akik olvasták, azok sem, akik a kéziratot látták.

Azóta állandóan fokozódott a bámulattal vegyült tisztelet, mert Perczelné felolvasásaival, összes lapjainkban egymást erő cikkeivel a legmélyebben járó gondolatokkal, a legmodernebb unitárius eszmékkel lepte meg és vezette közöttünk, de körül-tünk is, az új irányt, a bátor haladást, a szükséges tisztítást és tisztázást.

A mi körünket nem találta elég tágasnak. Valahol a jótékonyosság, a humanismus, a jónak gyakorlása, a rosznak javítása tért kínált, mind ott megjelent és nagyszerű kitartással munkálkodott. Eredményt is ért el, mert a mi körünkben mindenki megszerette és nőapostolnak nevezte, kívül is mindenki tisztelte, mert mindenki érezte, hogy Perczelné jót akar és azt igazi őszinte szívből, nyiltan akarja.

Ennek a tiz évi munkának a foglalatja most készül egy könyvben. Kedves ujévi ajándék lesz. Nevezetes emléke annak az átmeneti időszaknak, amelyet országunk népe és hitvilágunk átélt.

Mi rajtunk van most a sor unitárius olvasóközönség. Mi rajtunk, akik tiszteljük és szeretjük ezt a lelkes apostolt. Sokan vártuk a vidékekre, hogy ott hallhassuk szavát s láthassuk buzgóságtól átszellemült arcát. Ha a gyöngye, betegeskedő nő nem juthatott el minden helyre, az erős, a lángoló lélek ott lesz minden háznál, s ebben az egy dologban talán nem fogunk csalatkozni.

Mi a teendők, az, hogy rendeljük meg, szerezzük meg a Perczelné könyvét. Az, hogy olvassuk és olvastassuk szorgalommal és terjesszük szellemét mi közöttünk, hogy építsen.

Szerkesztőségünk is elfogadja az előfizetéseket. Egy példány 4 korona. B.

Levél Londonból.

Higgate, nov. 30. 1907.

A Nők Világa decemberi számában közölt levél folytatásául az alábbi sorok is érdekelni fogják olvasóinkat. Ugyanazzal a megjegyzéssel vezethetjük be, amit ott írtunk: magán, családi levélnek volt szánva s csak a tárgy közérdekűsége indokolja a nyilvánosság előtt megjelenését.

*

Már olyan rég készülök valamit írni az itteni vizsgákról. Az igaz, hogy ez itt alig jön számba, de azért én mégis leírok egy s más dolgot róla, mert gondolom apának, mint tanügyi embernek érdekes lesz.

Ha a vizsgát akarom leírni meg kell kezdem azt a megelőző hétnek leírásával. Mindent átismételtünk először. De hogy? az az érdekes. Különösen a történelmen mulattam, melynek ismétlése a következőkép történt. Egy órán a kisasszony azt hagyta fel, hogy tanuljuk meg hibátlanul a civil wart (magyarra lefordítva azt hiszem polgári háboru lenne). Na hát mondhatom szerencse, hogy jól bevágtam az egészet, mert igen nehéz szerepem jutott. Minden növendék egy háborui vezér szerepét és nevét viselte. A kisasszony volt a király. Mint egy szindarabot úgy játszottuk el az egészet. Például én Fairfax voltam. Mikor a háboru elmondásában oda jutottunk amikor az igazi Fairfax csinált, vagy mondott valamit, én kellett tudjam és azt csináljam mintha én küzdöttem, harcoltam volna. Itt az angolok közt, a király I. Károly ellen.

A többi tárgyat úgy vettük át, mint azt otthon szoktuk.

Ugy csodálkoztam az angol lányok hideg vérén a vizsgák előtt. Vasárnap szóba se jött, hogy hétfőn kezdődnek a vizsgák. Bezzeg a svájci lány meg én ugyancsak reszkettünk és imádkoztunk. Hétfő reggel a rendes ima után két nagy teremben gyűltünk össze. Szó nélkül helyet kellett foglalni, míg a kisasszony papirost, pennát, itatót osztott ki mindenkinek. Azután a tételek átadása következett. Egy körülbelől félméter hosszú négyzetméter papirosra litografálva. Ezekre kellett felélni. Szinte két (2) óra volt adva minden tárgyra. Ezalatt írtunk amit tudtunk és amelyik kérdésre nem tudtunk adni semmi feleletet azt szépen elhagytuk és annyival kevesebb jegyet kaptunk. Csak délelőtt vizsgáztunk, hat napon keresztül, délutánonként a rendes megszokott életet folytattuk.

Igy a vizsgákról nem igen van miegyebet írjak, hanem még szeretnék egy pár sort írni az osztályokba való beosztásról. Ha egy új növendék jön, azt találomra beteszik egy osztályba. Ha az igen nehéz, akkor lejjebb kell menjen, míg megtalálja a megfelelő nehézségű osztályt. Ha könnyen és jól elvégzünk egy alsó osztályt egy term (időszak) alatt, akkor a következőben egy felsőbb osztályba léphetünk. Néha kiugrunk egyet, mint azt most nekem is meg kell tegyem, mert a 4/b-ből egyenesen az 5-be megyek, kihagyva a 4/a-t, mely sokkal nehezebb a 4/b-nél és könnyebb az ötödiknél. Némely leány 3 évig van egy osztálytályban, ami 9 termet (időszak) jelent, míg egy másik ugyanazt egy term alatt elhagyja. Bámulatos, hogy mennyire ismerik a tanítónők a lányokat! Örökké jegyezik minden tettünket és lépésünket s azután ha valami jót vagy rosszat észre vesznek, együtt tárgyalnak, rendszeren a vacsora alatt, mikor ők külön vannak. Különben azt kivéve (a

vacsorát) mindig együtt étkezünk. A kisasszonyok elszórva ülnek az asztaloknál, s így rém fegyelmet tartanak.

Boros Irén.

Az édes otthon.

Minden otthon édes, mert a mienk, mert az tartja otthon a bölcsőben ringó kis gyermeket. Oda gyűlnek össze a nappal dolgozó családtagok. A vacsora ideje megérkezik. A szerény vacsorát elköltöttük. A kis gyermekek elmondották esti imájkát. A nagyok egy órácskát még együtt maradnak. Az elmúlt nap eseményeit számba vettük, a holnapi tervet megbeszélgettük, még csak egy van hátra, az olvasás. Legalább egy fél órát foglalkoznunk kell a könyvekkel, mert a lélek is várja a táplálékot. Az ifju leány, vagy a fiu, vagy az apa, s maga az anya is szívesen elolvas egy pár fejezetet egy jó könyvből. A nyári és őszi munkaidő nem igen engedi, hogy elolvassák azt a *pár új* könyvet, amelyet szereztünk. Most ezzel tesszük édessé az otthont, hasznossá és kellemessé az est utolsó óráját.

A Dávid Ferenc Egylet vándor-könyvtárát felhasználhatjuk s erre most új rendszert jelölünk meg. Könyveinket *egyenkint két hétre* elküldjük bárkinek, aki *egy levelező lapon megírja, milyen művet szeretné olvasni.*

Művelt nő, német születésű Angliában több évig tanult, magyar uri családhoz vágyik mint társalkodónő idősebb hölgyek mellé, vagy mint anyahelyettes, fiatal lányok mellé. Művelt körökben forgott; franciául, angolul kitűnően beszél. Kellemes külső, 35 éves kor. Cim: Editha Grüder. Klein Schachwith bei Dresden. Bővebb felvilágosítás kapható Budapesten, Vörösmartyutca 42. sz., vagy a lapunk szerk.-nél.

Leányos szülők figyelmébe. A londoni Channig-House School leányiskola alapítványa magyar leányok számára f. évi szeptember 1-vel megnyílik. Unitárius leányok 16—18 esetleg 18—20 évesek pályázhatnak. A pályázat részletes föltételei láthatók a Nők Világa 1907. évi I. számában.

Tartalom: A »modern asszony«, Perczelné Kozma Flóra. — Téli emlék, Lampérth Géza. — Perczelné Kozma Flóra könyve. — Levél Londonból. — Az édes otthon. — Hírek.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak: Fanghné Gyűjtő Izabella,
Perczelné Kozma Flóra, Soly mossyné Raffaj Irma.

Nők munkája az egyházi élet terén Ámérikában.

E lap egyik múlt évi számában »Nők munkája az egyházban« cím alatt rövid cikket írtam az angol nők egyházi munkájáról. Minthogy most az ámerikai életet tanulmányozhatom, akadt egy pár mondani valóm az ámerikai nők munkájáról az egyházban. A tárgy nekem nagyon fontosnak látszik. Amíg az *egyházi élet*, vagy minthogy én e kifejezést nem szeretem, használjam ezt: *a vallásos élet kifejezése* a vasárnapi istentiszteletben áll, addig a nők munkájára kevesebb szükség van. De hogyha azt kiakarjuk terjeszteni szélesebb körre, hogyha ez alatt egy társaság vallásos életét értjük, amint az kifejezésre jut a mindennapi életben, akkor szükségünk van a nők munkájára, mert nők nélkül élet nincsen a társadalomban. S minél magasabb színvonalon áll a nők intelligenciája és karaktere, a társadalom színvonala annál magasabb. Ezt Ámérika tanítja nekem. A vallás az én nézetem szerint nemcsak a vasárnaphoz tartozik. A vallás az emberi élettől elválaszthatatlan. Az igazi hit ott van, valahol az ember agyának rétegeiben és szívének kamrájában. Amelyik pedig nincsen ott, az esetleg lehet valami a hitet helyettesítő képzelem, meggyőződés, de nem igazi hit s így annak kifejezése nem igazi vallás. Minthogy ilyen rövid idő, amennyit én Ámérikában töltöttem, nem elég arra, hogy határozott ismeretekkel birjak, a tényeket illetőleg, magok a nők beszélnek helyettem e cikkekben, amelyeket ők az én kérésre szívesek voltak írni. Ezek a dolgok külsőleg ismeretesek előttem s így megjegyzéseimmel kísérem.

I. Az egyházi élet általában.

Pár általános vonást az egyházi életről Southworth B. Alice (a Theol. School igazgatójának a neje) ír le a következő sorokban. Ő maga egyike azoknak, akik bámulatos munkát végeznek.

Öt tagból álló családja van, 10—15 éves gyerekekkel. Vasárnap reggel 9 órakor mindig ott találok a vasárnapi iskolában. A hét folyamán is két-három este vagy ez, vagy az az egyesület gyűlést, társas összejövetelt tart s azokon mindig ott van, a következő cikkek íróival együtt Beszéljenek saját sorai

»A mi ámerikai egyházközségeinkben, akár ortodox, akár liberális, a vasárnapi istentiszteletet kivéve, az egyházközségek érdekeit a nők szolgáltatják és tartják fenn. A mi meadvillei kis egyházközségünkben szervezetek vannak az egyházi tevékenység minden ágának a fedezésére és a mienknél önfeláldozóbb és tehetőségesebb női kart nehéz lenne találni.

A mi ámerikai életünknek és civilizációnknak valószínűleg az eredménye az, hogy a nők képessége, különösen a dolgok rendezésében és végrehajtásában, bármely más ország nőinél fejlettebb.

Meadvillei egyházközségünkben a tapasztaltabb* nők szervekedtek az u. n. »Jóakaró Kör«-be (Benevolent-Circle), amely az egyházközséghez tartozó szegények szükségai után néz. Ruhánumukat varrunk az ők s főleg gyerekeik számára. Ez kiterjed a más egyházközségekhez tartozókra is. Ez a társulat főleg az egyházközség társas élete után néz. A tél folyamán több alkalommal vacsorákat ad a »Parish-House«** kellemes ebédlő termében. Ilyenkor 25 cent belépő díjat szedünk saját pénztárunk javára.

A »Nők-Szövetsége« (Women's Alliance) a fiatalabb, akár férjes, akár férjtelen, nőkből van alakulva. Ez a »Nők-Nemzeti-Szövetségének« egy fiók egyesületét képezi. Vallásos nevelés és hasonló érdekek előmozdítására volt alapítva. A mi »Szövetségünk« segédkezet nyújt a testvér szövetségeknek, amelyek nem nagyon erősek. Pénzt vagy olyan tárgyakat küldünk nekik, amit a Karácsonyi Bazárban ők eladhatnak. A mi szövetségünk gyűléseket tart, ahol vallásos és egyházat érdeklő tárgyakat beszélünk meg. Segíti az egyházközséget anyagilag, például a templom-épület javítására, s más különböző célokra gyűjt pénzt.

Az Egyházközség fiatal leányai alkotják a »Lányok Clubját« (The Girls-Club). Az a szervezet egy rendkívül tehetséges fiatal nő vezetése mellett képezi önmagát az egyházközség jövő intenzívebb munkájára. Hetenként összejöveteleket tartanak, amikor kitűnően töltik idejüket és ugyanakkor a jó iránti szeretetük s az egyház iránti érdeklődésük növekedik s felébred bennük a tudat, hogy miért áll fenn az egyház.

* »Ámériában »Old-lady« vagyis »vén asszony« nincsen. Ezt jó tudni annak, aki ámerikai társaságban megfordulni óhajt. (Fordító.)

** Parish-House, a templom mellett levő épület, vasárnapi iskola, gyűlések, vacsorák, koncertek tartására berendezett termekkel. Ez néha a templommal egy fedél alatt van.

A múlt év végén az egyházközségünkben levő szervezetek, belevéve a »Férfiak Clubját« (Men's club), a »Vasárnapi iskolá« t, egyesültek egy nő vezetése mellett és egy nagy Bazárt rendeztek, ahol hasznos tárgyak eladása, vacsora s egy kis szindarab előadásából szép összeg gyűlt össze a templomépület és Parish House-on eszközrendő javításokra. Az anyagi oldal azonban sokkal kevesebb jelentőségű mint az az összhangzatos szellem, udvariasság, a barátság és együttműködésnek az előmozdítása, ahol elsimulnak azok az apró félreértések is, amik néha a munka folyamán előfordulnak.

Végül megemlítem, hogy nem kevesebb fontosságu a nők munkája a »Vasárnapi Iskola« ügyét illetőleg. A »Vasárnapi Iskola« elnöke férfi, de a tanítók nagy része nőkből áll, nemes jellemű, művelt nőkből, kiknek munkáját bálmulja a vasárnapi iskolának minden úgybarátja.

Alice B. Southworth

Meadville, Pa. Febr. 6. 1908.

Ez az egyházközség életének rövid vázlatos leírása. A következőkben a fennebb felsorolt szervezetekről egyenkint akarok pár dolgot megismertetni, illetve a szervezetek egyes tagjaival elmondani. Gondolom, hogy ezáltal olvasómnak módjában lesz az ámerikai egyházközség szociális életéről, ha nem is teljes, de töredékes képet nyerni. Közbeiktatom azonban itt a meadvillei papnénak egy hétre vonatkozó naplóját, amelyet kérésemre szives volt nekem kiírni.

Kivonat egy papné naplójából.

Irta: Fishné.

Harmincöt éve, hogy papné vagyok. Tapasztalatom Londontól (Anglia, ahol férje a lelkészi szolgálatot kezdte) Salt Lake City-ig terjed, a saját hazámban, s őszintén mondom, nem képzlek ennél élvezetesebb és hasznosabb életet. Hogy micsoda alkalmak fordulnak elő egy ilyen életben, annak megismertetésére egy hetet kiírok a naplóból, amely fogalmat ad jelenlegi munkámról e kis városban, Meadvilleben, amelynek körülbelül tizenháromezer lakosa van, itt, Nyugat-Pennsylvania szép halmjai között, közel az Erie tóhoz.

Hétfő. Ma kezdődött meg az évad legkellemetlenebb zivatara. A hőmérő a fagypontra alul van és erős szél hozza a sűrűn hulló havat. A ház körüli s a konyhai teendőket elintéztván, élvezetesen másztam fel a hegyre a hóval szembe, ahol egy szegény család ajtaján kopogtattam be. A gyerekek atyja, rheumája miatt, pár nap óta nem mehet munkába s a gyermekek teljesen semmi nélkül vannak a házban. A »Szegény alap«-unkból való segélylyel kényelmesebbé tettem otthonukat.

Délután, mint minden hétfő délután, és este otthon voltunk barátaink látogatásának fogadására. Jóllehet zivatar volt, mégis többen jöttek, hogy egy csésze teát velünk elfogyasszanak. A vihar miatt este látogatónk nem volt, hanem egy már nagyon óhajtott könyv elolvasásával, jól fűtött szobában, kényelmesen töltöttük az estét.

Kedd. A vihar mérsékeltebb s a reggeli házi dolgokat elvégezvén, képes voltam meglátogatni a betegek közül azokat,

akiket a hideg tél leverte. Az orvos azt mondja, hogy a hideggel a betegségek is el fognak mulni.

Délutánra a hóeke a havat a járdákról eltakarította. A pompás napfény küzd a vastag hóréteggel. Elmentem, hogy meglátogassam több barátomat, de mindazokat, a kiket akartam, nem tudtam mind meglátogatni, minthogy egyik barátnőmmel, aki festő, eltöltöttem az időt a tea után, nézegetvén az ő bámulatosan szép festményeit.

Este a »Nők Szövetségé«-nek volt a havi vacsorája, ahol azt beszéljük meg, hogy miképen teremthetünk pénzt a Parish-House kibővítésére, amelyben a mi különféle irányu működéseink már nem találnak elegendő

FISHNÉ.

helyet. Teremre van szükségünk a fiuk és fiatalemberek klubja számára, ahol ők basket ball-t játszhatnak. Elhatároztuk, hogy meghívjuk a »Férfiak Klubját« a következő vacsorára a dolog megbeszélésére. Kineveztünk egy hat nőből álló bizottságot, hogy szerdán találkozzanak és a gyűlés részleteit elintézzék.

Szerda. A vihar kettős erővel tért vissza. Szigorú hideg van, a levegő fehér a hófúvásoktól s mégis délután 4 órakor pontban a bizottság minden tagja a Parish-House-ban volt. Egy nagyon jó módszert ajánlott a bizottság egyik tagja. A módszer ez:

Egy tagot megválasztottunk, hogy képviselje a Kalendáriumot, vagy Évet.

A Kalendárium kinevez tizenkét személyt, akik a tizenkét Hónapot képviseljék. Minden Hónap választ négy személyt, hogy azok a négy Hetet képviseljék. Minden Hét választ hét személyt a hét nap képviselésére. Négy hetet számítva, egy hónapra lesz 48 hét, 336 nappal

Az évek, összeadva a Kalendáriummal és a 12 hónappal, tesznek 397 tagot; ezek megegyeznek, hogy mindenki fizet 5 centet egy hétre, 20 centet egy hónapra. Ez tesz 2 dollárt 40 centet egy évre s az egész összeg lesz 957 dollár 80 cent (körülbelül 4700 korona).

A Kalendárium könyvet vezet az Évekről. A Hónapok az összegeiket minden hónapban beadják a Kalendáriumnak, a Hetek a Hónapoknak, a Napok a Heteknek . . .

Este Istentiszteletre mentünk a Theológiai Intézetbe. Ilyen istentisztelet minden szerdán este van, ahol valamelyik theológiai tanuló mond beszédet.

Csütörtök. A vihar elvonult, nagy hófúvásokat hagyván maga után. Talán pár év óta nem volt itt ilyen vihar. Gondolván, hogy a szegény gyerekek otthonában esetleg a szén elfogyott e nagy hidegek alatt, ismét arra vettem útamat. A délutánt a »Nők Jóakaró Köré« nek szenteltem, amelynek gyűlése volt a Parish Houseban, a szegények számára ruhaneműek készítésére.

Péntek. A délelőttöt a »Fiuk Clubja« számára tervek készítésével és levelekre való válaszolásokkal töltöttem. Délután az elmaradt látogatásaimat tettem meg és a »Fiuk Clubja«-nak énekpróbáján vettem részt. Este egy előadáson vettünk részt. Ezt a Theológiai Intézet meghívására Professor Coe a North Western University (egyetem Chicagóban) tanára tartotta a mysticismusról.

Szombat. Ma reggel a vásárcsarnok nagyon hideg volt. Sajnáltam a szegény földműveseket és feleségeiket, akik ebben a nagy hidegben mérföldekről hozzák terményeiket. El sem képzelem, hogy tudják a gyümölcsöt és veteményt s saját magukat a fagytól megőrizni.

Délután a Fiuk Clubja jött össze, mint rendesen szombaton délután szokott, amelyet én vezetek. Először katonai gyakorlatokat tartottunk egy theológiai tanuló vezetése mellett, aki katona volt. Ezt a rendes gyűlés követte.

Vasárnap. Fél kilenc órakor a Vasárnapi iskolában az én osztályomat vártam. A hideg ellenére is, az osztályomból senki sem hiányzott. Ez éppen a superintendensünk születésnapját (a superintendens Dr. Doan tanár a Theol. School-ban) megelőző vasárnap volt s így meglepetésére egy szép rózsacsokrot talált, amelyet a tanítók egyike adott át neki az egész nevében. Ennek a költségeihez a vasárnapi iskola minden tagja hozzájárult.

A Vasárnapi Iskolából az osztályommal a templomba mentünk. Az istentisztelet után a Felnőtt Ifjak osztályába mentem, ahol Professor Christie (tanár a Theol. School ban) tart előadást minden vasárnapi istentisztelet után, ez évadban Márk evangéliumáról. Pár barátunkat innen magunkkal vittük ebédelni. Este az ugynevezett »Young peoples society« tartotta a gyűlését.

A fenti kivonat egyszerű körvonala annak a munkának, ami a papné mindennapi dolgaiba belevegyül, mindenütt e világon. De e mögött vannak a hetek, a hónapok s évenkénti munkák, amelyeket a pap mellett végezni kell, segítvén őt a szervezés munkájában, a nehézségek legyőzésében, egyik-másik szükséges dolog előzetes megbeszélésében s olyan tervek készítésében, hogy azok minden egyénnek megfeleljenek. A papné kiváltsága, tisztán szimpatiából, személyes érintkezésbe jönni többekkel házasságok, halálesetek alkalmával.

Ott vannak más köztügyek, amelyeket szintén nem lehet elhanyagolni, mint a Jótékony Egyesület, a kórházak és a gyermekeket segítő egyesületek, amelyek jóllehet az egyházközségen kívül vannak, de szintén a közönség javát szolgálják.

Visszatekintve a harmincöt évre, mint papné, ott látom magamat három-négyféle bizottságban. Ugyanazon időben vezetek egy 100 tanítványból álló varróosztályt, tanítok az esti iskolában. Mindkettőt egyházközségünk tartja fenn. Ugyanakkor egy bizottságban voltam benne, amely egy megyeházat építtetett a szegény betegek számára berendezett helyiségekkel.

Több helyen olvasok most már nagy befolyásu, jótékony intézetekről, amelyeknek alapításában szerény tehetségem szerint nekem is részem volt.«

II. Nők egyesülete és templomjárás Amerikában,

Az alábbi két rövid cikkben a cimben megjelölt tárgyakról ír olvasóimnak két amerikai nő. A nők együttes intenzív működése eléggé nem értékelhető munkát végez. A második cikkben a lelkész személyiségére és a templomok vonzóvá tételére vonatkozó vélemények nekem igen érdekeseknek tetszenek.

I. Az unitárius és más liberális nők nemzeti egyesülete.

Irtta: *Doan Wilson Isabel.**

A szervezet, mely »Nők Egyesülete« néven ismeretes itt közöttünk, talán a legtevékenyebb az amerikai társszervezetek között. Ez körülbelül 15.000 liberális keresztény nőnek az egyesülete. Tisztán az egyesület alapjára körülbelül 100.000 dollár

* Dr. Doan theol. tanár neje.

gyül össze évenként. Ez összeget vidéki egyházközségekre és különböző jótékony célú vállalatokra költi. Körülbelül 25 évvel ezelőtt alapított; Mrs. Fish (Fishné) a meadvillei lelkészünk neje egyike volt az alapító tagoknak. Jelenleg körülbelül 300 fiókegyesülete van az országban levő unitárius egyházközségekkel kapcsolatosan.

Az egyesület tárgyai közül a következőket említtem meg: 1) Az unitárius egyházközségek szellemi életének ébrentartása és az egész egyház nőinek egymással közelebbi érintkezésbe hozása; 2) támogatja a vidéki női egyesületeket misszionáriusi és egyházi munkájokban; 3) tudomást szerez a különböző unitárius társulatokról, amelyek nehezebb körülmények közt működnek és szükségüket segélylyel enyhíti; 4) pénzt gyűjt és azt segélyezésre fordítja.

Az egyesületekben rendszeren »tanuló osztályok« alakulnak, ahol egyes tárgyakat a nők tanulmányoznak s ugyanakkor a nők, akik ritkán találkoznának különben egymással, itt gyakran találkoznak. Például a mi egyesületünkben jelenleg Mr. Fish a lelkészünk, ki kitűnő a német nyelv és irodalmi tárgyakban, minden héten órákat ad. Nekünk két osztályunk van: egyik a németet kezdőknek, másik azoknak, akik már többé-kevésbé olvassák a német szerzőket. A télen Professor Christie theologiai tanár beszélt néhányszor az egyesületben az unitarizmus kezdetének történetéről Amerikában. Ezek által a nők, a mi egyházközségeinkben érintkezésben állanak a liberális nevelési és vallásos elvekkel és mozgalmakkal.

A missiói szellem növekedőben van az amerikai unitáriusok között. E missiói mozgalmat szolgálja egyesületünk is, mikor új, vagy olyan egyesületeket segélyez, amelyek templomot szándékoznak építeni. Minden egyesületnek meg van a saját pénzügyűjtési módszere. Ez összeg vagy annak az egyházközségnek, amelylyel az egyesület kapcsolatban van, vagy valamely más új társulatnak megy a javára. Ilyen módszerek a bazar, vásár, kiállítás stb. Ilyen bazárakban kézimunkákat, süteményeket és virágokat s más e fajta tárgyakat árusítunk el.

A mi meadvillei egyesületünknek egy sajtósági módszere van az alap növelését illetőleg. A városban van a férfiaknak egy »Kerek asztal« nevű klubja. Ez évenként tart kilenc gyűlést. Minden gyűlés alkalmával vacsora van. Az egyesület női készítik és szolgálják fel ezt a »Parish House«-ban, ahol a gyűlés szokott lenni. A »Kerek asztal«-nak van körülbelül kilenczven (90) tagja. Az egyesületnek fizetnek minden alkalommal 50 dollárt. Ennek felét rendszeren megspóroljuk.

A templomi szószék felvirágozása minden vasárnap, szín-

tén az egyesület kiváltsága. S bármely esetben, ha a templomon javítani kell, az egyesület mindig kész ilyesmire költeni.

Ezek a módok, amelyeken az amerikai nők a liberális mozgalmát támogatják.

A templomjárás Ámérikában.

Irta: *Gilmané S. Mária.**

Hírlapokban és szépirodalmi lapokban ismételtelen látjuk a kérdést, hogy a templomot olyan szorgalmasan látogatja-e a jelenlegi nemzedék, mint az ezelőttiek, s a felelet rendszeren tagadó lévén, többféleképpen próbálják magyarázatát adni.

Tegyük fel, hogy csakugyan csökkenés van a templomlátogatásban. Ez így van minden felekezetben. A protestáns egyházakat azzal vádolják, hogy nem tartják fenn a hívőkkel való érintkezést. Érdekes összehasonlítani a 30–40 évvel ezelőtti körülményeket a maiakkal.

Régebben nem volt tisztességes dolog az Ur napján a templomból hiányozni. A templomjárást magában véve erénynek tekintették és sokszor tisztán a mások jó véleményének megtartása vitte a családokat a templomba, holott szívesen otthon maradtak volna. Mint kis leány, e sorok írója nem emlékszik, hogy valaha kérdés tárgyává tette volna, hogy vajjon menjen-e templomba vagy ne; ez éppen olyan természetes volt, mint reggel a reggelizés vagy este a lefekvés. Minden vasárnap reggel az öt testvérből álló kis csapat mindenike zsebébe tette a heti költőpénzünkől megtakarított filléreket a szegények javára. Csinosan öltözve és kegyes szép gondolatokkal eltelve mentünk a templomba. Akkor minden tisztességes családban ilyen volt a szokás. A pap beszédét figyelemmel és esendben hallgattuk. Az az érzés, hogy a pap az »Isten embere« s az ő beszéde »Isten igéje«, a külső tiszteletet legalább, ha nem is belső vonzalmat, felébresztették bennünk.

Ma, a kis falukat kivéve, a közvélemény a templomjárást nem követeli. Ha a férfi polgári kötelességeit teljesíti, s ha a nő hő feleség, gondos anya és szíves vendéglátó, senki sem kérdi, hogy járja-e a templomot?

Ma a pap a legszigorubb kritikának van alávetve. Maga az állás többé nem bír a régi súlylyal. Ma az a főkivánalom, hogy a pap a szószékben kitűnő szónok legyen. A felekezetek egy részének éppen az a gyengéje, hogy ez az erős ember

* Gilman P. N. theol. tanár neje.

a szószékről hiányzik. Ma olyan ember kell, aki a közepesnél magasabb műveltségű, akinek egyénisége, arcáról sugárzó eszméi, a célért való őszinte lelkesedése legyen meg, hogy hallgatóságát tudja magárai ragadni. Mikor egy skót nőt kérdeztek, hogy miként vélekedik a papjáról. „Mi a véleményem? — felelte. — Hát nekem többet ér, ha végignézem hogyan megy a mi papunk az ajtótól a szószékig, mintha más pap egész órahosszat beszél.» Az ilyen embernek az arcán ül az a hódító erő, amely sohasem enged, hogy hallgatói elfáradjanak vagy megunják a prédikációját.

GILMANNÉ.

Az egyháznak a gyülekezethez, s főleg a néphez való viszonya szintén igen fontos. Törekszik-e az egyház a nép s különösen a szegények megértésére? E sorok írója egyik nagy városban ismer egy gyülekezetet, amely híres gazdagságról, a tagjainak magas társadalmi állásáról, a szegények javára évenkénti tetemes összeg áldozásáról s más szociális munkáiról. — Két vasárnapi iskolát tart, egyet a tagok számára s egyet a szegények számára. Van kitűnő zene, jó tanítók, bőséges karácsonyfák, de a szegényebb gyerekek annyira érzik a társadalmi különbséget, hogy mihielyt

elvégezték a vasárnapi iskolai kurzust, ahelyett hogy a gyülekezet tagjaivá lennének, más gyülekezethez csatlakoznak.

Előfordul az a vád is, hogy a templom nem elég barátságos. Különösen a szegényesen öltözteteket nem fogadják elég szívesen. (E tekintetben én meglegnék elégedve, ha Amerika legbarátságatlanabb temploma volna Magyarországon, mert ez ott valószínűleg a legbarátságosabb lenne. *Fordító.*) A »Nők Otthona« című szépirodalmi folyóirat, amely főleg a nők érdekeit szolgálja s amely több ezer példányban járja be a közönséget, tanulmány tárgyává tette ez utóbbi vádat. Ez a folyóirat kiküldött egy kellemes megjelenésű nőt, aki úgy öltözött, mint egy jobb

munkásosztályhoz tartozó leány, hogy látogasson meg néhány nagyobb városi templomot, például New-Yorkban, Bostonban, Chicagóban, St.-Luisban, Richmondban és Charlestonban. Az eredményt így írja le:

»Százötven Istentiszteleten vettem részt. A tapasztalataim összességét nem mondhatom kellemesnek. A 150 lelkész közül 13 beszélt velem személyesen. 69 esetben senki sem vezetett be, hogy számomra helyet jelöljön ki, hanem magamnak kellett ülőhely után nézmem. A 150 helyen 54 személy beszélt velem. 119 helyen senki semmi figyelmet nem vetett reám. Hetek és hónapok munkájának az az eredménye, hogy úgy találom, hogy az idegennek a templomban nincs barátságos fogadtatása.«

E kis cikkben nem mehetek bővebb részletekbe. Bizonyos az, hogy az egyháznak még több vonzalomra van szüksége. Figyelnie kell a haladó körülményekre. Akkor fogja igazán megnyerni a közönséget, mikor a jog, a humanizmus és egyenlőség örök törvénye iránt mélyebb vonzalmat tanusít.

A társadalmi közismerettel és közérzettel összhangban álló evangéliumot kell prédikálni, amely minden nemzedéknek új, lényegében pedig olyan régi, mint Mikeás próféta. Ő felelt a kérdésre: »Mit kíván az Ur tőled?« e halhatatlan szavakkal: »Cselekedj igazságosan, légy szíves, Istened előtt járj alázatosan.«.

(A kiküldött nő referációjának megvilágítására megjegyzem, hogy a templomban Ámerikában a belépőt, a gyülekezet erre kijelölt pár tagja szokás szerint bekiséri és számára helyet mutat. Ha idegen van a templomban, akit a gyülekezet tagjai nem ismernek, azzal is kötelességüknek érzik pár szót váltani. Az istentisztelet után a lelkész a gyülekezet tagjaival s főleg ha idegen van a gyülekezetben, azzal rendszeren igyekszik találkozni. *Fordító.)*

Közli: **Kiss Sándor.**

Angolul kitűnően beszélő német nő óhajtana hazánkban uri családnál alkalmazást nyerni szerény feltételek mellett mint anyahelyettes kis gyermekek mellett, vagy mint társalkodónő. Bővebb fölvilágosítást ad lapunk szerkesztője.

Ember tervez.

— Levél a szerkesztőhöz.*) —

Kedves szerkesztő úr! Mindig tudtam, mily nagyon el van foglalva. Csakis ez lehet az oka, hogy annak idején elfeledte tudatni a »Nők Világa« olvasóival, hogy augusztus 18-án (1907) az újszékelyi kis templomban éppen dr. Boros György theol. dékán, jóbarátunk részesített egyházi áldásban Solymossy Lajos, Udvarhely város főszámvevőjével. Sőt a pár hónap mulva megjelent lap élén is még leánynevem szerepelt.

Tehát változott a sorsom. Hosszas hallgatásomból talán azt következteti kedves szerkesztő úr és a kedves olvasók, hogy változtam magam is. Pedig biztosan tudhatja mindenki, aki csak egy kicsit ismer, hogy én minden körülmények között én maradok.

Bár más vallásu (református), de szabadon gondolkozó édes uram teljes akaratával, mint asszony, hatványozva akartam hasznos tagja lenni a társadalomnak, egyházunknak, Dávid Ferenc egyletünknek, kis lapunknak. De . . . ember tervez, Isten végez, mondja a közmondás.

A sors jónak látta egyelőre megsemmisíteni annyi szép reményünk, tervünk, akaratunkat. A tél hidege felújította 12 év óta szunnyadó s csaknem elfeledett izületi hülésemet, melyet még tanulóéveimben szereztem s december óta ágyhoz szegez, tehetetlenné tesz. Csak a tavasz hozza fokozatosan a javulást.

Ez, t. i. betegségem és csakis ez az oka, hogy oly régen nem írhattam kis lapunkba sem. E néhány sort is nagy bajjal, még csak az ágyban felülve irom igazolásul a kedves szerkesztő urnak, azon kéréssel, sziveskedjék a »Nők Világában« nyilván-

* Ez a levél olyan kedves vád és mentegetőzés, amely eleget beszél önmagáért. Ugy van biz az, hogy a szerkesztő eskető pap volt s ebben a minőségben nagyon boldog volt, de a szerkesztő kárára; mert lám, a szerkesztői kötelességet elmulasztotta. Most szeretné előállítani a dolgozó társakat, mert a szereplők között lévén, az lett volna a rendje, hogy ők álljanak elé S aztán mit szólna az a sok tollforgató ember, aki jelen volt abban a nagyszámú, díszes mennyegzői társaságban? A szerkesztő mentségére szolgálhatna még az is, hogy a menyegzőkor a zsinati lap már készen volt. Ő pedig a zsinatra, onnan a tengeren tulra sietett s maga is nehezen tudna számolni, hogy egy hónap alatt mi mindenféle viszontagságon ment keresztül. Furcsa dolog, hogy a címfőt csak újévre szoktuk átnézni s emiatt nem vesszük észre az ilyen szépséghibákat. Majd, ha rovatvezetőink lesznek, ezek a bajok nem fordulnak elő. Addig is bocsássunk meg egymásnak. Erre én bízva számítok kedves főmunkatársunk részéről. Egyben szívből kívánom, hogy betegsége a gonosz télrel együtt múljék el, hogy üdvözölhessük ismét lapunk vidám kedvű munkatársaként.

Szerk.

nosságra hozni azon ígéretemet, hogy amint egészségem engedi, újra a régi munkatárs leszek Isten segítségével.

Addig is minden kedves olvasónak is a legszivesebb üdvözlét!

Ujszékely, 1908 március 16.

Mindig hívük
Solymossyné Raffaj Irma.

A Budapesti Dávid Ferencz Egylet estélye.*

Február hó 23-án hangversenynyel egybekötött családias táncvigalmat rendezett a Budapesti Dávid Ferencz Egylet a Tisztviselők Országos Egyesületének dísztermében. A nagy és válogatott közönség teljesen megtöltötte a termet és nagy figyelemmel hallgatta végig a program összes pontjait. Előadást *Faluvégi Áron* egyesületi alelnök tartott, »A zsuzsu« című humorisztikus dolgozatát olvasva fel. Jól esett a mai francziás léhaságokhoz szokott frivol hangú humoreszkek után ezt a magyaros ízű, egészséges humoru felolvasást élvezni. Ime nem szükséges drasztikus vagy kétértelmű vicczekhez folyamodni, hogy az irodalmi termékek *humorosak* legyenek. Különös érdeme még szerintem e humoreszkeknek, hogy a gentry faj fenhéjázó őseire elbizakodott tulajdonságait ostorozza.

Kiváló élvezetet nyújtott *Borbélyné Sebes Vilma* művésziiesen finom és lágy zongorajátékával, mely valósággal elragadta az egész közönséget és szünni nem akaró tapsal jutalmazta a kiváló művésznőt. Liszt »Polonaise«-ét adta elő s ráadásul Székelynek egy magyar ábrándját. *Payer Margit* opera-énekesnő Erkel »Hunyadi«-jából adott elő egy részletet és a kurucz nótákat énekelte csengő szép hangjával és élénk temperamentumával szintén szünni nem akaró taps mellett. A kíséretet *Kuliffay Izabella* főherczegi zenetanár látta el ismeretes finom játékával. *Bihary L. Béla* színművész *François Coppé* »Hajótörés«-ét szavalta nagy hatással, Gellért *Henrik* szépen gondolkázott *Krausz Gusztáv* zongorakisérete mellett, *Valkóber János* pedig eredeti magyar stylusban és nagy készültséggel játszotta hegedűn *Boka kesergőjét* *Borbélyné Sebes Vilma* kitűnő zongorakisérete mellett. Minden szám nagy tetszésben részesült. Teázás után a fiatalság tánczra perdült és a legjobb kedv mellett mulatott majdnem hajnalig. Az első négyest 54 pár tánczolta. — Házi asszonyok voltak: *Ajtay Gyuláné*, özv. *Bogyay Kálmánné*, *Borbély Sándorné*, *Botár Jánosné*, *Bulyovszky Lilla*, dr. *Dániel Gáborné*,

* Nagyon sajnáljuk, hogy a mikor ez az értesítés kezünkhez érkezett, akkor a lap előbbi száma már teljesen le volt zárva. Szerk.

özv. Derzsi Károlyné, Dimény Mózesné, Faluvégi Áronné, Fábry Edéné, Gmehling Hermanné, Gruz Albertné, M. Hrabovszky Julia, Józán Miklósné, Józsa Mihályné, Kálósy Józsefné, özv. Kozma Ferenczné, Kozma Gyuláné, dr. Korchmáros Kálmáné, dr. Krausler Gyuláné, Kuliffay Izabella, Máthé Györgyné, Mattuschek Richardné, Nérei Ödönné, Perczel Ferenczné, Pessi Jánosné, Polgár Lipótné, Püskösti Ferenczné, özv. Pulszky Ferenczné, Rácz Adorjáné, L. dr. Sándor Balázné, Pthymmel Gyuláné, dr. Székely Ferenczné, Szinte Gáborné, Tejfalusy Ferenczné, Török Kálmáné, Ujváry Lászlóné, Ürmössy Miklósné, dr. Ürmössy Gyuláné, Wandler Irma, Zettner Vilmosné, Ziperovszky Károlyné.

Az estélyen dr. Székely Ferencz koronaügyész és Ürmössy Miklós min. tanácsos is megjelent családjával, a más vallásúak közül pedig ott láttuk Zsilinszky Mihálynét, Klauzál Gábor min. tanácsost, Ziperovszky Károly műegyetemi tanárt, Kenedi Géza íróit nejükkel, stb. A hangversenyen vagy 250—300-an lehettek jelen. A nagyszámmal történt felülfizetések a »Közlöny« mostani számában vannak nyugtázva.

P. K. F.

Kedves, épületes és hasznos könyvek.

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve.* Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek,** az *unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arczképeikkel; a nagy negyed rét csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbjá 80 fillér (40 kr.) 20 példány drója csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv. Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Edes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbjá 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** Nézetek a vallás eszméjéről. Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivéreknél** kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni.

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos híru műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesselényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20., **S.-A.-Ujhely** Főtér 9., **Dés,** Felső séta-tér.

A Dávid Ferencz-Egylet 23. évi lelkes és kitartó munkával bebizonyította, hogy a közönség legmagasabb rendű vallás-erkölcsei érdekeit elfogulatlan liberálizmussal szolgálja, a polgártársak és különböző egyháztagok békéjét, kölcsönös megbecsülését, a szeretetet, ápolja; az ifjúság ügyét felkarolja, a szegények sorsán segít, tehát mindenben a jóra törekszik önzetlenül és buzgó hittel. Minthogy ezi a célt nyilvános felolvasásaival, az Unitárius Közlöny havi és a Nők Világa kéthavi lapok kiadásával is munkálja s mindezek mellett csak 2 korona évi tagdíjat szed, jogosan számít a közönségnek az eddiginél is nagyobb mértékű lelkes támogatására.

Miután t. Cimed ez ideig nem lépett be egyletünk tagjai közé, arra ezennel fölkérjük. Sziveskedjék a jelentkező lapot sajátkezüleg aláírni és beküldeni Kolozsvárra alólírtak bármelyikéhez.

Mindenki tegyen valami jót az Egylet érdekében, legalább annyit, hogy szerezzen egy tagot.

Kolozsvár, 1908.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,

elnök.

Kozma Ferencz

alelnök.

Fangh Erzsébet,

titkár.

Ferencz Józsefné.

alelnök.

Dr. Boros György,

titkár.

Gálfi Lőrinc,

pénztárnok.

Jelentkező lap.

Alólírott a Dávid Ferencz Egylet tagjai közé alapítónak (40 kor.), rendes tagnak 5 évre (2—2 kor.) belépek.

.....
190.....

(Pósta

)

Aláírás:

.....

Tessék ezt a jelentkező lapot levágni s levélben, vagy levelezőlapra ragasztva, beküldeni Kolozsvárra a titkárnak.

Ny. az „Ellenzék”-könyvnyomdában Kolozsvárt.